

AGENDA.

ax ax
ANYA SZENT-
EGYHÁBELI SZOL-
gálat szerint való Cselekedet
melyben ax Vy Testamentumnak
két Sacramentumának, ax Szent
Keresztelésnek és ax Ut Vacsorá-
jának kiközléltetésének és ax Há-
zasulandóknak egyjű adattatások-
nak módjára meg íratik azokhoz
illendő hásknos tanácsai-
gokkal egyetemben

Az Istennek dicősegeire és az
egyiggyű Híveknek épületekre

Íratott és ki bocsáttatott ax

Felsőges GABRIEL

Királynak, Isten kegyelméi-öl MA-
gyarországnak, Dalmáciának & c.
Királyának, Erdélynek Fejedelmé-
nek & c. Prædikátora

MELPTAI NYILAS ISTVÁN
által 1624.

Omnia decentur & ordine fiant

August. lib. de Singularitate Clericorum
Comptelamini, quia fit populo sancto processu, &
considerata, quale fit divinis Sacramentis insistere.
Altari vacare debent, qui de altari vivunt, & talis con-
venit cura sinceritatis sacramentis qualia sunt
Sacramenta ipsa, quibus exhibent officia servitatis
ne contra Deum offendant ipsa qual tractant aut cont-
ra populum incipiant impedire quod predicant

Gregor: & habetur in Decret: T. q. I.

Multi Secularium

Sunt autem Sacramenta Baptisma, Corpus & san-
guis Christi, quae ob id Sacramenta dicuntur quia
sub tegmento corporalium rerum divina virtus
secretius salutem eorumdem Sacramentorum ope-
ratur, unde à secretis virtutibus vel sacris Sacra-
menta dicuntur, quae ideo fructuose pene Ecclesiam sunt
quia Sanctus in ea manens Spiritus Sacramentorum late-
ter operatur effectuosam.

Hieronymus super Matth: lib. 4.

Latro est & domum Dei convertit in Speciem
iam Latronum, qui lucra de religione pec-
tatur: cultusq; eius non tam cultus Dei, quam
negotiationis occasio sit censenda

Az Felsőleges Gyab-
riel, Tutennek Kegyel-
méből. Magyarországnak
Dalmáciának, Thist, Horvath,
& c. Országának választott Kirá-
lyának, Erdélynek Fejedelmé-
nek és Székelyeknek Szepánji-
nak, & c. Tistent-felő Fláras tár-
sának az Felsőleges Carolyi
Susannának Magyarországnak
Dalmatianak & c. választott Királyné As-
szonyának, Tuten Amassentegyházának
Kegyelmes Layhájának, Inkem. Kegyelmes
Asszonyának.

Tistentül Kegyelmet és örök áldással
folyó boldog megmaradást kívánok.

Hogy Az A-
massentegyház-
beli szolgálatnál
sorrni az emberek között
hidvisségeseb-, drágálatosabb, és
szükségesebb ajándéka az Tutennek
nincsen köztünk Kegyelmes Asszonyom
Az akas

4. Elöljáró bevezéd
akar kinek is megérteni. Mert
moha Világ fundamentumának
felvetése előtt el tulta arjövü
ar Ur Isten, es ugyan ottan el-
választotta arörök élet: de
mindoránáltal annyira ar Anya-
szentegyhárbeli szolgálát mel-
lé kötötte ar ö választottainak
idvösségüknek idő szerint való
el indítását es végbe menetelet
hozj senkit (rendszerint skol-
ván) ar kívül nem jidvöcít.

Mert a Ministerium, avagy
Anyaszentegyhárbeli szolgálát,
mely vagyon ar Evangeli-
omnak praedicalbásában a
srent Sakramentomoknak hird-
gáltatásába es ar Anyaszentegyhá-
béli éhes rendeléseknek fejeji-
teke alatt való megtartásában;
ar Léleknek, ar igazságnak es
ar örök életnek hathatokeppes hi-
szolgáltatása a Választottaknak kik-
által ar Ur Isten örökké
akar-

Calv. lib. 4.
cap. 3. sect. 3.
Institut

Előliáró beszéd.

akar diczõittetni, idvõsségnek
elindítására es végbe vitelére.

Pál Apostolnak idveffég a-
latott Istennek kegyelmébõl a
Christusban világh fundamen-
tomanak felvetése előtt, mint
válastott Edénnek. Bizonyos
id ben ez világra fületvén õ
n i Isten Anyaszentegyházá-
nak öldõzõjének, idvõsségének
elkel indíttatni, hogy az Isten-
nek tanátfa ízerenc örök elete
legyen. Ananias Paphoz iga-
zittatik, hogy õ tôle mind az
idvõzító tudomant hallya sér-
cze, es mind az kereffiségnek
fentseghét fel vegye. Ihol

Anyaszentegyházbeli szolgál-
lat nélkül idvõssége Pálnak el-
nem indíttatik; Igy Corneli-
usnak, Lydianak sem egyéb-
nek senkinek. Miert? Mert
tetzett Istennek, hogy az Ev-
angeliomnak bolond predical-

Act. 9. v. 15.

Act. 10. v. 34
Es, 16. v. 16.

1. Cor. I. v. 21

Előliáró beszéd.

lása által idvőzítse az Hivőket
azt mondja szent Pál.

Miben mutathattya meg az
Ur Isten az ő kiváltképpen v
lo jó kevét mi hozzánk? Sem-
miben nyilvánban nem, mint
hogy az emberek között fogja
ki olyakat, kik ő helyet
világban követésében fo-
lodgyanak, az ő titkos aka-
tyának legyenek magyarázói,
es a kik seméjét viseljék az em-
berek előtt, mint sz. Pál ennek
Eph. 4. P. 4. nagy méltóságát állattya Ephe-
susban írott levelének negye-
dik részében.

Anyánk az Anyaszentegy-
ház. Valakit ez méhében nem
fogad, újjonnan nem szül, es
az ő két emlejének az O es Uj
Testamentumnak ígíretinek é-
desleges tejevel nē táplál, soha
aňnak idvőssége nintsen. Mert:

*Non Deus huic Pater est, cui non Ec-
lesia Mater.*

Non

Nem Anya Isten annak, az
 kinek nem Anya az Ecclesia.
 Hol az, a magh melly által kel
 fogantatnod az te Anyádnak
 az Anyaszentégyháznak mé-
 hében, hogy te újonnan fűlet-
 tethessél? Az Eletnek köny-
 vébe az Evangéliomban amaz
 es halhatatlan mag az Isten-
 nek sz. igéje, azt mongya sient
 Péter: Kiczoda hintegeti azt 1. Pet. 1. v. 23.
 az újonnan szülő drágalátos
 magot? Az Egyházi ember:
 Mert az, a Kincz vagyon le té-
 ve ő benne czerép edények-
 ben, mellyet hordoznak es osz-
 togatnak predicállások által az
 végre: hogy az Választottak-
 nak idvősségek az által el indít-
 tassék es újonnan fűlettetvén,
 örök életet legyen.

Az Ur Isten egy sient pillan-
 tásban el késíthetné azokat az
 örök életre es tökéletesekké te-

hétne a kiket meg világ fura
 mentomának fel vetésnek e
 lőtte az ő megh változhatatlan
 tanátsaba fel vőtte az örök ele
 re, de még is láttyuk, hogy a
 pronként az Anyaentegyház
 belí foglatat által neveldegeti
 es eppítgeti őket az örök
 miglen jurádanak minjájá
 nek egyességére, es az
 Fiának ismeretire tőkélleter
 férfiakká lévén az Christus tel
 lyessleges állapottyának mérté
 kere aſt tanítja ſent Pál Ephe
 susban írott levelének negye
 dik részében.

Eph. 4. v. 13.

Hitet nemz Iſtē mſj beſtünk
 de az Evangelionnak, mely né
 ki hatalmas eſtkőze az idvőzi
 tésben, predicallasa által. Ez
 az oka az miért régenten az ő
 Sanctuariumához kénſerítette
 gyűlekezni az Híveket. Ide
 tartoznak amaz Nagjsagos ne
 vezetek.

Ró. 10. v. 17

Exod. 10.
 7, 24.

Elől író beszéd.

vezetek is, mikor a Templom Pf. 132. v. 24.
 Isten nyugodalmának: az San-
 ctuariom lakó hajlékanak ne- Pf. 89. v. 20.
 veztetik: ismét mikor a Che-
 rubimok között mondatik, mel-
 lyekkel drágalatoffagat, szerel-
 metességét, bősüleit es méltó-
 sagát akarta megh mutatni az
 Anyaszentegyházbeli szolgál-
 atnak.

Ez szent szolgálat által me-
 gyen végbe az Szenteknek eg-
 gyességek: ez által éppitterik
 az Christushnak titkos teste az
 Anyaszentegyház: ez által főr-
 kösztetünk abban az kifő, fi-
 minnen közöttünk is: ez által
 jutunk ismeretire az Istē titkai-
 nak: ez által fogadgyuk bé I-
 stent az ő követiben: ez által
 szól beszél mi velünk az Ur Istē:
 Egy szóval: ez által törte le az
 idősséget mi közöttünk annj-
 ra, hogy ezen kívül soha senki

Elől író beszéd.

Esa. 37. v. 32.

Ioél. 2. v. 32.

Ezec. 13. v. 9.

semmi bűn bocsánatot nem re-
mélhet, mint az Elaias, Ioél es
az Ezechiel Prophetaknak ta-
nubizonyfag tetelekből megh-
tetszik.

Ennek peníglén az méltósa-
gos fient ízolgálatnak második
fő része, az Uj Testamentomnak
két Sacramentominak, avagy
Sentséginek, ugymint az Ke-
reztsegnek es az Ur Vaczorá-
jának kifolgálatása, mely által
az Ur Isten mjhózzánk való
kegyelmes jó akarattyának bi-
zonsfag tetelet, az igiretek fe-
rênt lelkünkben el peczételi,
hogy az kiket az ő közönséges
Annyok az Anyafentegyház,
amaz élő es halhatatlan magh
űyjonnan búlt, idvessegeket el
indította vagy meg el indítan-
dó mint az kiczindedekben az
sz. Kereztsegben víszont való
köz be adásnak avagj ugjan hft-
tölködés.

1. Pet. 3. v. 21.

Előliáró beszéd.

Édiködéfnek köteleffége ferint
azok híróknek erőrelenfegek-
ben gyamolittaffanak es az Ur
Vaczorájával való gyakor élé-
fek által mind tápláltaffanak az
Istⁿ Iesusnak testével es vé-
rével az örök életre, mind pe-
dig az Christusba ugy be óltat-
fának es szerkeftessének, hogy
lakozzék á Christus ó benne
hítnek általa, es élyyenek nem
ők, de élyyen ó benne á Chri-
stus az Apostol tanítása ferént.

Eph. 3. v. 17.
Gal. 2. v. 10.

Ez az oka, hogy az Ur Isten
az Anyafentegyházbeli fólga-
latnak első réfe melle, mely az
Evangelionnak predicalása, el
válazthatatlankeppen ugy kö-
tötte az f. Sacramentomoknak
ki fólgáltatásat, hogy valaholot
az Evangelion predicalatik,
ott az f. Sacramentomoknak is
ki kell fólgáltatódniok. | Mert
az melly válastottaknak idvöl-
fegeket

Elöl iáró beszéd.

segeket az ige által elindította, azokban az ő igiretít, mellyetében az bűn boczánatról es az örök életről, az sz. Sacramentomok által peczételi el, mint ide aláb meg láthatni az Ur Václo rájáról való tanításban.

Mind ezek pedig egyeledés nélkül tartatnak meg azon Anjaßentegyházbeli folgálatnak nagy fenytéssel járó ekes rendelési által, minemű rendek az Ecclesiában az Isten igejének predícallásának halgatására es az sz. Sacramentomokkal való élésre bizonyos napokon egybe gyűlekezni, Innepeket fentelni: Templomokban való ekes éneklések, buzgó háládások ájítatos könyörgések es szabad alamísnálkodások. Mert az Ur Isten nem elég bélyegseghnek, de az jó rendeléseknek Istene lévén azt akarja hogy

Eldől táró beszéd.

mínd az ighinek prædicallása,
mínd az fenn Sacramentomok-
nak ki fõlgáltatása ez egy inon
folyó ékes rendnek fenjitékkel
való megh tartása által marad-
yon megh az Anyaszentegy-
házban, mínt f. Pál előfõr 1. Corin. 14o
rínthusba írot levelének tizen-
negyedik refébe ezt nagj nyíl-
ván allattyá. v. 4o.

Ved ki az Evangeliomi tú-
domannak prædicallását az Ec-
clesiaból: ved ki abból az Ke-
reztseget es vég Vaczorát: tő-
röld ki onnan az ékes rend tar-
tásokat, megh látod minemű
zurzavar, pogányi vakfagh es
baromi ostobasagh fál bé az em-
berek köziben, mellyért tisztán
csak az ighinek prædicallása, az
sz. Sacramentomoknak ki fõl-
gáltatása es ezek mellé adatta-
tot ékes rendelések különböz-
tetik meg az Kereztyéneket az

Pogánok

Elől iáró beszéd.

Pogánoktól, Sídóktól es egyéb hamís vallásokra vetemedetá gyűlekezétektől.

O bódog ország! O áldott tartomány! O f. Istennek kedves nyúgodalma az a Város, Falú melben ez az fent fólgalat virágában megh tartatik! Mert ez által téfen az Ur Isten bizonságot arról, hogy ott abban az Országban, Tartományban, Városban s Faluban, vadnak önéki válastotti kiknek idvességeknek el indítasajért es végbe mentelájért tartya fenn azt a fent fólgálatot. Az által ad tanúságot az ő jelen léteről: Mert az Anyafentegyhazbeli fólgalat mellől soha el nem áll, es nem engedí azt sem az őrdögöknek sem ez világhí kegyetleneknek el tapodniok. Az által biztat hogy minden áldásit közli ott az ő Híveivel mint ő

Elöl író beszéd

vel: ez által éleztí az te külső tekintetedet: ez által óltattál bé a köszönleges Anyaszentegyháznak társaságában: ez által tétettél minden nemzetsegekben le telepedett igaz Keresztyéneknek előttök jó hírűvé nevűvé.

Illyen drágalátos es idvősseges szolgáltnak rendít es módgyát ajánlom en Felseghednek kegjelmes Afzszonyom ez kis íráskámban. Néhány napí, ugy vagyon, az munka kicziny az Könyvetske, mellyert az Felseged méltosagos feméljéhez né talántám illetlennek látzanék lenni: de ha az ő valósága ferint erdemletképpen elmélkedünk róla, fel talallyuk igyenesen Istennek minden ajándeki felett böczülendőbnek lenni. Mert Felgéd is az több Hívekkel egyetemben az Izs. Kereszt-

Elől író beszéd.

Eg által fámláltatott bé az Anyafentegyháznak társaságában vötte az újjonnan való szűfűnek bizonságot: tött körűfűstennel flött élő tagh az Christusnak titkos testébe. Az I. ígijének forgalmatos hallálából jutot az Istenek igaz ismeretire, melyben vagyon az örök élet: az által vött hitöt Istene előtt való megh igazulására abból jutott az Isteni tífteletnek kí főgaltatásának es idvözűlésének módgyának meg értésere: abból lött kegyessé es az Ecclesianak hűséges Dajkájává. Az Ur Vaczorajával való gyakor élésével pedig ugyan be summalta s be is summallyanaponként magában az Istennek ígéreti ferént büne boczá nattyát örök idvösségere: Az Anyafentegyházbeli főlgálatnak ekes rendi ferént: Egy fő

val: Az mire ez könyvetské-
ben lévő tudomány igazit, az
által kešítetett es kešítetik job-
ban jobban naprol napra Fel-
seged az örök életre miglen ju-
tand az Christusnak tellyesse-
ges állapotjának mértékére:
melyekre képest Felsegednek
méltán űentelem ez mukamat.

Annakfelette, az miképpen
Király Urunk a Felseges G A-
B R I E L, Isten kegyelméből,
Magyar, Horvath, Tóth orűá-
goknak &c. Királya, Felgēd-
nek igaz hűtős tárűsa, kűlső kép-
pen ennek az űent űolgalatnak
fáradhatatlan oltalmazója, ugj-
mint kí ez három eűtendőkben
az mű hatalmas ellenűgink es
ez űolgalatnak haborgatóji el-
len tēlben nyáron tűak Tábori
űtráűan allott nagy nyughatat-
lanűsággal nemzetűnknek es
abban ez űent űolgalatnak meg

Elöl iárvó beszéd.

maradásaért kiért az Isten e-
lenségín való fok szép győz-
delmekkel meg áldotta : akép-
pen Felgéd is serény terjeszt-
je, hasznos gyámolítója es tők-
letes meg tartója ez f. folgalat-
nak. Mert hogy ez szabados
folyasaban megh tartathatnék,
épségben böl dogul elő mehet-
ne es kézről kézre az mív mara-
dékinkra fentül adattathatnék
es állitathatnék Felseged nagy
költséggel az Német-Országhi
Keresztyén Academiakban tú-
dós embereket tanítata, es mo-
stan is tanittat. Végezetre;
hogy az en hálá-adô voltomat
Felsegednek ebben is meg mu-
tathassam. Annakokaért illjen
fent munkát, melly az Anya-
szentegyháznak lelke, vegye
Felseged tutorfaga es gondví-
selése alá en tőlem Felsegednek
méltatlan begény folgájától.

Eldőljáró beszéd.

Az minden irgalmasságh-
nak es kegyelmességnek ki-
merethetetlen kútfeje, à min-
denható áldott Atya Vr Isten
az ő egyetlen egy szülőt bent
Fiaért az Vr Iesus Christusért
Felsegednek életét hořsabitla
egészségét tartla meg Királj V-
junkal ő Felsegevel egyetem-
ben: adgyon Felseghednek
minden Istenes dolgaiban jó
serentsęs bóldogh elő-mene-
telt, az ő nagy Nevének di-
czősęgére, Anyaszentegyhá-
zának épületire Nemzetünk-
nek megh maradására,

A M E N.

Gyula-Fejérvárban, Kis-Ařson havanak
23. napján. 1 6 2 1. esztendőben.

Felsegednek alázatos szolgája

Mélotai Nyilas István.

AZ KEGYES OLVASÓK- NAK.

Életről fogván nagy kívánsággal ohaj-
tottak mind az Egyházi Szolgák között
nemelleyek, s. mind az külső renden levő
értelmes emberek, hogy az Ecclesiaból
lenne mind egy az Keresztelésnek, Va.
Vaczorájának kiszolgáltatásának es az
Házafulandoknak egyben adattatásának
módgya. Mert valamennyi Gyülekezet-
ben be mégy, mayd mind annyi format
látz az meg jedzet szolgálatnak rendibe,
annyéra hogy az Egyházi emberrel eg-
gyütt változik az Keresztelésnek es az
Vr Vaczorájának ki szolgáltatásának
módgya-is, mely miatt nem tsak az Ke-
resztyén köllégnek, de még az értelmes
emberekek-is elméjek megh tántorodik
es meg háborítatik. Ez az oka: hogy az
kik Tanítójoknál ebben való szolgálat-
tyoknak rendihez szoktanak, az másokét
nehéz füllel halgathattyak, sőt gyakorta
meg-is guggollyak. Nemely Tanító azt
mondgya: Iános, én tegedet keresztel-
lek: Nemely; Iános, én tegedet moso-
gatlak. Itt fel kiált az értelmes ember:
Nem megh keresztelék, hanem tsak megh
mosogatak. Nemely; az kezével moso-
gattya az gyermek fejet ezt mondván:
En tegedet N. kereszteltek &c. Nemely;
meg sem illeti. Itt azt mondgya: Am ki
mosdek az pap az keresztelésből, hogy több
számtalan akadályokat elő ne hozzak.
De az mi egyigyű szegén Atyánkfiai-is
mikor az Egyházi szolgálatra adgyak ma-
gokat

AZ kegyes Olvasóknak.

gokat, egyebektől keresgetik elő mod-
gyát ez űolgalatnak es így valamennyi fő-
annyi az űolgalatnak modgya, holot nem
szabad vala ilyen idvősséges es meltsa-
gos szent űolgalatnak rendiben, senki-
nek uyjab uyjab formát követni. Mert
egy az Évangeliom, egy az Hit, egy az
közönféges Ecclesia, egy az Kereztüegh,
egy az vegh Vaczora, tehát az ki űolgai-
tatafanak modgyának is egynek kell len-
ni, hogy mindenek ékesien es jó rendel-
leheslének az Ecclesiaban.

Im en, az en Christus Iesufomnak alá-
zatos egyigyű méltatlan hivatalos űze-
geny űolgaja, azt az űolgalatnak for-
maját, mellyet Debrecennek kereztüca
varosaban, negyed fél esztendeig tanulo-
deak koromba; egy esztendeig (nehany
holnapokig Schola mester koromban lat-
tam, hallottam es amaz boldog emlekeze-
tű nagy Apostoli emberektől Hodaszi Lu-
kacztul es Sárközi lánostol tanultam es
az Kallai Ecclesiaban három esztendeig,
az Zathmár-Városiba tizen-egy eszten-
deig Esperestségemben hétig, Püspökfé-
gemben ötig, es itt az Gyula-Fejerváribá
három esztendeig űolgáltattam ez köny-
veczkeben be töttem, hogy mind az egy-
igyű Atyánfiainak Christusban hivatalos
űolga társainknak legyen pelda előttük
melyre ez szent űolgalatban nézzenek,
mind az Kereztüen Kösségnek legyen ér-
téfére az Anyaszentegyhazbeli űolgalat-
nak tudomány. Nem azért irtam pedig

Az egyes Olvasóknak.

Ily bevezédel, hogy az Egyházi szemé-
mind elő számlállyá: Mert meddig mon-
gya es mit hagyhat el, czzel jedzette-
megh ( ) de hogy legyen pelda
előtte mit kövessen.
Isten veled.

I. AZ

AZ SZENT KER- REZTSÉGNEK KI- szolgáltatásának módgya.

Az Szent Kereztseget tenéked
Egyházi embernek így
kel ki szolgáltat-
nod:

I. Hogy az Gyermekkel
az kerezt Atyak Anyak előd-
ben allanak meg kel ertekez-
ned: kiké az Gyermek? Ha
kereztien Atyatul Anyatul
valo, szabadon megh kerezt-
tellyed: ha tisztalan agybol va-
lo, halasztanod kel, nem azért
hogy attól a kereztseget el fog-
nad, de hogy a Magistratusnak
hírre tegyed, az paraznak elő-
ször meg büntetteffenek, es pœ-
nitentiat tartvan, az gyermek

2 Az Sz. Keresztsegnek
ugy kereszteltessek meg: ha pe-
nig az gyermek halalos beteg-
segben volna, meg kel kereszt-
telned.

II. Ekkeppen a dolog vegbe
menven igy inditsad el fiodat.

Minek elotte ez kis Gyer-
mekcset (Gyermekcseket ha
tob egynel) az Anya-f. egyhaz-
nak tarsasagaban az f. kereszt-
seg által be fentelnok, annak
elotte fukseg rovideden megh-
ertenunk: Mi legyen az f. ke-
restseg, es mi vegre fereztetet.

Az keresztseg azert semmi
nem egyeb, hanem az Christus
Iesustol fereztetet fent legy,
avagy Cselekedet, mely lefen
vizzel valo mosodas által, az
Atyának, Fiúnak es fent Lelek
nek neveben, az kiseded Gyer-
mekeknek az frigy kötesben
valo be allatasoknak uyjonnán
valo fületteteseknek, es az A-
nya:

Micsoda az
keresztseg?

ki szolgáltatásának módjáról.

nyá-fentegy-hazban való be-
ámlaltatásoknak bizonságará.

Mondom hogy az Christu-
sól szerzettet, mint megh irta
s. Mathe Euangeliomi köny-
vnek huson nyolczadik. s.
Mark tizen-hatodik részében,
ilyen igekkel: Mennyetek el
(ugymond Christus az ő tanít-
vanyinak) ez feles vilagra ta-
nításatok minden nemzetsege-
ket, megh keresztelven őket
az Atyának az Fiúnak, es az
Szent Leleknek nevében: az ki
hiszen es megh keresztelkedik
idvözül, az ki nem hiszen el
kárhozik.

Melyből meg tetűik, hogy
sükfeges az keresztiség, mind a
poganságból meg tert őregek-
nek s mind a kisdedeknek. Az
őregeknek ezért, hogy megh

4 Az Sz. Kereztsegnek ki
mutassak ezzel, hogy ők is az
pogány balványozásnak elle-
ne mondottanak, az Anya s.
egyhaznak elő tagai akarnak
lenni, es hogy kereztjeneknek
akarnak a Christustul hívattat-
ni: A kisedeknek ezért, hogy
ők is mentől hamarab ez által
be famlaltassanak az Anya s.
egyhaznak tarsasagaban.

Hafnai az
kereztseg-
nek.

Harom kiváltképpen valo
hafnai vadnak az fent Kerezt-
segnek.

I. Első. Mert az Ur Isten ez ál-
tal tessen kötelet a kis Gyerme-
csevel, es azt fogadgya, hogy
őtet kegyelmében vőtte, es tel-
lyes eleteben gondgya-viselője
raplaloja, es oltalmazó Istene
leszen.

Vegoi mi-
esodak le-
gyenek a s.
Kereztseg-
nek tekintel

Az kis Gyermekek ismet azt
fogadgya, hogy annal az Isten-
nel, kinek nevet a s. kereztseg-
ben fel veszi, több Istent nem is-

mer, azt egyedül tiszteli, féli, es
 az ő Zafloja alatt meg marad az
 Euangeliomi igaz hitben val-

Lásd Calv
 Inst. lib. 4.
 Cap. 15.
 Sect. 1. 2. 3.

lásban mind holta napjaiglan.
 Ennek pediglen az bent köte-
 nek fundamentoma vagyon az
 B. irásban: Moyses első köny-
 venek tizen-hetedik részében.

(Mert mikoron az Ur Isten
 Abrahamot az minden hívők-

Ezeket el
 hagyhatod

nek lelki Atyokat, Chaldaea-
 nak bálványozo Ur nevű varo-
 sábol ki szólta, ilyen kötelet tön-
 velé. Iary en előttem es legy
 tökelletes, en leszek mindenre
 elegendes Istened: Fel vallala
 ezt Abraham mind maga ma-
 radékja s mind minden időbeli
 híveknek kepekben, hogy I-
 sten előt tökelletességben jár.
 Isten-is, hogy ő Istene, es az ő
 maradékjának Istene leszen.
 Hogy azért Abraham, es az ő

6 Az Sz. Keresztségnek ki
maradcki között, s Isten között
ez ákötés meg maradna, meg e-
rősítte abban az időben a kör-
nyűlmetelkedésnek Sacramen-
tomaval, melynek helyeben
állita Idvőzítőnk az fent Ke-
reztséget, hogy azon kötésnek
valóságát most is meg tartarnek
melyre nézve fent Peter első
levelének harmadik részében,
jó lelki ismeretnek kéz be ada-
sának mondgya a Keresztséget)

k Pet. 3. v. 21

Ennek pedig len az fent kö-
tésnek bizonyosság tevői, sőt ta-
noi az kereszt Atyák Anyak,
mint meg tetűik az Esaias Pro-
pheta könyvenek nyolczadik
részéből, hogy nohá az kicsin
Gyermekek akkoron az kötés-
ben semmit nem ertenek: De
mind az által ő kepekben a ke-
rest Atyák Anyak tetűnek az
fent kötésről bizonyfagot, nem
külömben, mint ha magok cse-

leke,

Szolgálatának módgyarol. 9

lekednek az kisddek az ő ké-
rezt Atyok, es Anyok által.

Ez gyermecskevel is azért
na tésen az Ur Isten ilyen kö-
Laffad Conz
fess. Hunga
P¹g. N. 2.

test a fent kereztsegeben, hogy
ez gyermeket ma Isten kegyel-
meben vötte, gond. viselő At-
tya leszen, őrzí, oltalmazza, es
az örök életre megh tarttya,
melynek tí kérezt Atyak A-
nyak bizonsági vattok.

Masodik háfna a Kereztsege-
nek ez: Mért legye es pöcseti
az uyjonnan valo fületesnek,
es bűn bócsanatnak az Anya-
fentegy hazban, mellyet hogy
Idvözítők megh mutathasson
vízből ferzette a kereztseget,
hogy az miképpén az víz az
embernek testeről az fennyet
el mossa: azonképpen az Chri-
stusnak vere meg tisztogat min-
ket a mi bűneinkből azt mond-
gya s: Ianos első levelenek első

refeben, az melynek bizony-
gara atta Christus az s. kerezt-
seget. Ezert mond kereztelo
Ianos ket kereztsegnek neme
s. Mathe Euangeliomi köny-
venek harmadik refeben. Eg-
gyik, az mely leszen tuzzel az
bunnek el tisztogatasaban az s.
Leleknek belso-keppen valo
titkos munkalkodasanak alta-
la: Masik, az mely leszen viz-
zel, a kulso folgalat által: mely
kulso folgalat által valo viz-
nek mosogatasa sem latomast
valo tanu-bizonyagh tetele, az
s. Leleknek belso-keppen valo
titkos cselekedetinek az bun-
nek el tisztitasaban, melyre nez-
ve s. Pal is Titushoz irot leve-
lenek harmadik refeben. *Lava-
crum regenerationis* Ujjonnan valo
fuletesnek forodojenek mond-
gya.

Az kerezt-
seg korfele.

Tit. 3. v. 5.

Ezt-is el
hagyhatod.

(Ezt bizonyittya az s. Pal
pel)

peldája. Mert mikor ő is az Pharisaus vallásból megh tért volna a Christus hitére hozza megyen Ananias Pap, s azt mondgya neki, kely fel, keresztelkedgyel megh mosd el az te bűneidet, segítségre hívan az Urnak nevet: Hogy hogy moshattya el az ő bűneit az keresztseg által, hanem mint egy jegy által, hogy az miken akkoron az ő fejet meg kezdette az keresztsegbeli víz tisztítani az fenytől: azonképpen az s. Lelek meg kezdette sívét tisztítani az gonos bűnöktől, mint megh vagyon írva az Apostoli Act. 22. v. 16 cselekedetekről írt könyvnek husónkettődik refében.

Ez Gyermekcse is azért ma veszi fel az ő nyjonnan valo sítetesenek bizonsagat az s. keresztseget, es ez által tétetik bizonyosla az ő bűnenek bocsa-

10 Az Sz. Kereztsegnek hi
nattyarol Isten kegyelmehöl
Christus vere hullasaert a fen
Leleknek meg fentelo ereje al
tal, melynek ti kerezt Atya
Anyak bizonyagi vattok.

III

Harmadik hasna az kerezt
segnek ez: Mert ez által fam
laltatnak be az kis Gyermek
az Anya fentegy haznak tarfa
sagaban, es a Pogányoktól meg
valasztatnak. Mert noha kereft
tyen Atyától Anyától fülettet
ni, annyit tesen, mint az hívek
köziben famlaltatni, holot ha
az gyöcker fent, az agak is fen
tek, mint S. Pal Romaban irt
levelenek tizen eggyedik re
seben mondgya: mind azon al
tal akarta az Istennek fent Fia
külső jegy által oda famlalni, a
mellyert az fent kereztseg Sa
cramentomnak eggyik jegye
seben esküvesnek mondatik
ezokaert: Mert az mikeppen

Rom. 11.

7. 16.

az vitezek az ő Hadnagyok-
nak Zafloja ala esküvesek u-
tan allanak es famlaltatnak be
az sereg köziben, azonkeppen
a kis Gyermek is az kereszt-
ség által, mint egy esküves által
allanak be az ő Hadnagyok-
nak a Christusnak Zafloja ala
es famlaltatnak az hivelöközi-
ben az Euangeliomnak valla-
sara, testnek, vilagnak, ördög-
nek ellene mondasara.

(Innen vagyon hogy az A-
nya-szenlegyhaznak tarsafagan
kivül nincsen idvösség es meg-
maradas, mint Isten a Prophe-
ta által mondgya. Innen va-
gyon az is, hogy valakik ezt az
igaz vallast, melyre neveket be-
adgyak az fent keresztsegben,
meg tagadgyak, azok hittől fá-
kattaknak mondatnak: Mert a
minemű kötest Istennel tötte-
nek, es be allottanak az Chri-

Ezt is el
hagyhatod.
Ef. 37. v. 32.
Ioel. 2. v. 9.
Ezech. 13.
v. 9.
Cal. Inst.
lib. 4 cap. 1.
sect. 4.

21 Az Sz. Kereztsegnek ki
ftus Euangeliomanak Zaflof-
ala, azt ponttyak fel: a kik pe-
diglen ebben meg maradnak,
azok idvözülnek, mint Chri-
ftus mondgya ſ. Mathe Euan-
geliomí könyvenek huſon ne-
gyedik refében.)

Matth. 22.
v. 23.

Ez kis Gyermekeſe is azért
ma allot be az Anya ſentegy-
haznak tarſafagaban, ma ſam-
laltator a kereztſeg által az hi-
veknek ſeregeben, ma allot az
Chriftus Euangeliomanak zaſ-
loja ala, ma mondor ellene az
ördögnek, világnak, es az teſt-
nek, melynek ti Kerezt. Atyak
Anyak bizonyſagi vattok.

Ezek azért rövideden haſ-
nai a ſ. Kereztſegnek, mellyek-
ben azoknak magzati refefül-
nek, kik az ő magzattyokat
idejen-koran erre fel bocsat-
tyak: Ezen kívül vadnak azok
az kik ezt meg utallyak.

Hog:

szolgálatának módgyarol. 13

Hogy azért è kis Gyermeke-
cse is ezekben az jokban reffe-
fúlheffen az fent keresztiseg al-
tal, az littenek fent frigyeben
meg maradhaslan, bűne bocsá-
nattjat nyerheffe es a hiveknek
tarlalagokban az igaz vallasbā
vegiglen meg maradhaslan, an-
nak meg nyerefeért mi is egy
fivel lelekkel mondgyuk. *Mi-
Atyánk, ki vagy Mennyekben &c.*

III. Fogjad te Tanito az
Edent, melyben az víz va-
gyon, es az Gyermekeket arczul
az földre forditvan öntsed az
fejere a vizet es eztmondgyad:
En tegedet (lltvan vagy Erse-
bet, az ki az neve leffen) kereszt-
tellek az Atyának, az Fiunak,
es az fent Lelkekneveben.

IV. Ezek vegben menven,
áld még illyen módon: Az Ur
Isten ez kis Gyermekeket nevel-
lye fel az igaz hitben örize es

Ez format
adgya elönk
ben az Ec-
clesianak
Articulusa.
Art. 7. Az
Confess. v. 2
N. 3. &c.

14   **A Z S Z. Kereztsegnek ki**
oltalmazza minden lelki testi
vesedelemtől, es tartsa meg az
örökéletre mindē hıvekkel es
tı veletek egygıt. Amen.

A Z S Z. K E R E Z T.
seghez illendő rövid tanu-
sagh.

I. A Gyermekcseket med-
dig fölteni nem tudnak, es né-
ertik mire valo az kereztseg,
meg kellyenē kereztelni?

II. Szabadé az Bábaknak
vagy egyéb Parasztoknak az
Gúkssegnek idejen az kisdede-
ket meg kereztelnyek?

III. Az Papazoknak te-
jek, mézek, nyalok, savok &c
à kereztelesben Gúkssegéséké?

Az elsőrül. Az mi ellenke-
zõink à David Ferencz valla-
san levõk az õ Gyermekcseket

fíntē hazaffagoknak idejekig,
 avagy ugyan koporsojokig nē
 engedik megh kereztelni,
 de csak el nevezik valakinek,
 es semmi kerezt nevet nem vi-
 selnek. Enyedi György pedig
 ugyan ellene ír, hogy meltat-
 lanok az kereztsegre. Mert
 úgy mond, attul az ki semmit
 nem ért, egy ezer ember is en-
 gedelmet nem kívánhat, és az
 ki fölteni sem tud, mit ígerhet,
 holot á - kereztsegg engedelmet
 es ígeretet kíván?

In cop. 28.
 Mat. v. 19.

Dehogjá kicsindedeket meg-
 kellyen kereztelni imez nyil-
 ván valo okokból meg tetfik.

Cal. Infr
 lib. 4. c. 16.
 Sect. 12. &c.

Először. Mert az kereztye-
 neknek Gyermek, fínten
 akképpén az Istennek frigye-
 ben vadnak, mint az Izraeli-
 raknak magzattyok regenten.
 Mert ez az frigy melle adatta-
 tot ígeret: Lesék te Istened (az

16 **Az Sz. Kereszttségnek ki**
az, te rayrad könyörülő, es te
megtartod) es az te magodé te
utannad (melyben az Istennek
Atyái kedvenek, az bűn bocsá-
natnak, es az örök életnek ígé-
retí vagyón) az Atyaktulhittel
hozzajok kapcsolatik vala, es
nem csak az lelki magzatokat,
de azokat is á kikeret fűlnek va-
la ezer íziglen be foglallya, es
reajok kí arad vala. Ez pedig
nem kevesbbe tartozik az ke-
reztyenekre, mint az Izraeli-
takra, mint az s. Peter monda-
fabol meg tetfik, az Apostoli
cselekedetekről írot könyv-
nek masodik refében: keresz-
telkedgyek megh mindení-
tek, mert tinéktek es az tí fiaí-
toknak adattatot az igeret. E-
zert mondgya fent Pal, előfőr
Corinthusban írot lévelenek
hetédik refében még az olyan
Gyermeket is fentnek, az kí

Act. 2. v. 38.

1 Cor. 7.
v. 14

egy agyból való, melynek egyikke hitetlen a másik keresztényen: Mert megh fenteltet, egy-mond az hitetlen Afszonyallat az keresztény férfi által, masképpen az ti fiaitok tisztatannok volnanak; Mostan pediglen fentek.

Valakikre azért az Isten frigye, es az melle el valazthatatlanképpén adattatot ígeret tartozik, mely vagy on a bűn bocsanatról, es az örök életről, ugyan azonokra tartozik annak Sacramentoma es fentsege is az Istennek az f. Sacramentomokra határozottat ígereti fent, mely ebben az keresztységnek ígejeben vagy on: Meg keresztelven őket az ő bűnök bocsanattyara. De ebben való refestiles a fent keresztység által lésen: Mert az által fámaltatnak az Anya-f. egyház-

Hitők va-
gyon az kis
Gyermek-
eknek.

II.

nak elő tagai között: Tehát az frigynek fentseget nem il-
lik az kisdedektől meg fogni.

Másodszor. Mert az Isten-
nek kegyelmében az ígeretek
ferint be vétetven az kicsinde-
dek f. Lelekkel es hittel megh
ajandekoztatnak. Mert noha
az hallas rend ferint valo kez-
dete az hitnek, mint f. Pál tanít

Rom. 10. v. 17

Romában írot levelenek tize-
dik részében: mind azáltal lehe-
tetlen, hogy valaki kellyen l-
stennek hit nélkül, mint azon

Heb. 11. v. 6.

Apostol állattya Sidokhoz í-
rot levelenek tizenegyedik ré-
szében. Az hitnek magvá, cse-
meteje, vagy az fent Leleknek
megh uyjetasa hit helyet vad-
nak az kicsindedekben, noha
válastast nē tudnák külsőkep-
pen tenni az jo es az gonosf kő-
zöt, mellyet az Ur Isten őket
nem tisztatalanoknak, de fen-

ki szolgáltatásának' módgyarol. 19
eknek tartya. 1. Cor. 7. v. 14. Deut. 1. v. 29
ásd meg Mofes ötödik köny-
venek első részét. Szentek a-
ert, az Sz. Leleknek titkos
munkalkodásából, es meg vila-
rosításából. Mert az S. Lelek-
ndít ő benne uy indulatokat
s az Istenhez haylandóság-
at. Példat adot ebbē az Ur Istē
tereztelő lanosbā, kit még az
Annyanak mehēbē meg S. telt.

Holot azért az Istennek ke-
yelmében vadnak, S. Lelek-
tel hittel meg ajandékozattat-
nak, es ékképpen az örök életre
el kezdettenek kéfítetni, meg
tel őket hamareb mentül ke-
eztelní.

Harmad'or. Mert noha az **III.**
ricsindedek cselekedendő vét-
ekben nē leledzēttenek az A-
lámnak hasonlatossága ferint,
mint S. Pal Romaban írot leve- Rom. 5. v. 12
enek ötödik részében mond-
gyak

gya: mindazáltal vetkeztenek az Ádamban eredendőképpen úgy-mint, az emberi nemzetnek gyökereben, es agyekab levők: es Adamban megholtak: bűnben fogantattak: testüfűlettetek: termeset ferimharagnak fiaí: hogy azért Istennek kelhesenek, es az ő orfágaban be bocsattassanak, ahova semmi tisztatalan, es fertelmes nem mehet, mint fent Janos mondgya f. Pállal együfűkőkődnek bűneknek, es az bűnek levő eredendő vétkeknek mosogatafa-nélkül, fűkőkődnek uyjonnan valo fűletet-nélkül: mely nem masút, de az fent keresztsegben pecsetelertetik el, es a tesen tanu-bizonyfagot arról. Ezokaert az kisdeket mentül hamareb meg keresztelni. Mert valaki né fűlettetik uyjonnan víztül, es Le

1. Cor. 15

v. 22.

Pfal. 51: v. 7.

Ioan. 3. v. 3.

Eph. 2. v. 1.

Apoc. 22.

1. Cor. 15.

ektül, be nē mehct à Menyek-
 nek országabā, azt mondja Id-
 vözítők S. Ianos Euangeliomí Ioan 3. v 31
 önyvenek harmadik részében.

Negyedfer. Mert az kerez- **IV:**
 elefről valo parancsolat kő-

zönfeges: *univérſale autem mande-*
um includit particulare. az közön-

eges parancsolatbā benne va-
 gyon à femelyekre néző is, es

az mint az egef Ecclesiara, ak-
 képpen à kicsindedekre is tar-

tozik, Sz. Pál mondja pedig Eph. 5. 14.
 Ephesusbā írot levelenek ötö-

dik részében, hogy az Anya S.

egyhaz megtisztittat az víz-

nek mosogatásával az ígeben,

emely Ecclesianak tagái az kí- Matth. 28.

csindedek, es nagyob részé.
 Prædikallyatok az Euange-
 liomot minden nemzetlegek
 nek, vagy népéknek, meg ke- v. 16.
 reztelven őket, mond Idvözi-
 tők

22 Az Sz. Kereztsegnék ki
tönk. Az mi mindenekre egy
aránt tattozik, nem illik az
csak eggyik réfre vonni, s. b.
kasztani. Ez kereztelesnek pa
rancsolattya minden frigyélek
re, nagyokra, kicsínekre tarto
zik, Hát nem kel csak az őre
gekre sabni, mint a David Fe
renez hűtin levők cselekez
nek.

Ótődör. Mert noha az
gyenge idejek miataz Istennel
ígejet nem érthetik, es Actu
ugy-mint az őregek, nem hi
hetnek, az hítrül es az poen
tentiától vallast ném tehetnek
engedelmeffegre nem kőtelez
hetik magokat (melybē Enye
dí-megh akadó) mind az ált
nekiek hitők, es vallas tetelek
helyet vagyon, hogy az Anya
Fentegyhasban fűlettettene
kereztyn Atyatul Anyatul
kik fent gyökerek leven fen

ek az agak bogak is azt mon- Rom. II, 6
 ya s. Pal Rómában írot leve. 16.
 nek tizen-egyedik részében.
 Annakfelette, hogy nem csak
 az Istennek frigyeben vadnak,
 s Istennek frigyesi, de hogy
 oly semelyek által vitetnek fel
 kik kereztyenek s hitnek, es
 erettek fogadaft tesnek, nem
 ülömlen mintha magok ten-
 nek fogadaft, mellyért Ago- Aug. Eph.
 ton Doctor mondgya vala: A 23. & 7.
 aicsindedeket noha még az, a
 hit mely az híveknek akarat-
 yokba vagon, ő bennekin-
 sen: mind az által a hitnek Sa-
 ramentoma (az kereztségh)
 hívökké teszi. Így nem tudgyák
 az Sz. Lelket, noha ő bennekin-
 vagon, miképpen nem tud-
 gyák az ő elmejeket: de azért
 ugyan nem kel mondani, hogy
 nekíek, sem életek, sem elme-
 ek nem volna.

Elég hōgy ōk az jōvend
pœnitentiara, es hitre kereztel
kednek megh, mint az Izrael
taknak kicsindedek az jōven
dō pœnitentiara es hitre metel
tetnek vala kōrnyūl, noha nem
erthetik vala az Istennek igeje
es az kōrnyūl metelkedesnek
titkat.

Luc. 18. v.
19.

Az Ur Christus is a kicsin
dedeket aldotta meg, ō erettek
kōnyōrget. Matth. 19. v. 13. &
18. v. 4. & 19. noha ōk semmi
nem értenenek abban az mel
lyeket Christus cselekedik va
la. Kōvetkōzik azért, hogy az
kicsindedek meg kerezteltesse
nek.

I. V.

Hatodszor. Mert noha a ke
reztsegnek ferzese azt tartja
hogy elsōben prœdikaltassék
az Euangeliom Matth. 28. v.
19. es hogy Baptista is a kerezt
segnek pœnitentiajat prœdi

callotta Marc. i. v. 4. mindazáltal azt az igiknek rendihez válogatás nélkül nē es kel fábní fakasztani, de válogatásképpen azokra a kik taníttathatnak az Evangéliomból, tudni illik, az ōregekre es az kiczindedekre, kik nem voltak az Istennek frigyébe, kiket tanítani kellett mi nek előtte meg keresztelkednének. Az kisdedekre pediglen az kik az frigyben vadnak reájok kel fábní kik az Evangéliomot nem halhatták de megh keresztelkedhetnek, mert az Ecclesiában születettek abban vadnak annak tagjai, Peldanak okáért: S³. Pal mondgya: Az ki nē mukalkodik ne is egyék: az ōreghekről mondatik: Igy tanítsatok ōket megh keresztelven. Melly az kiczindedekre tartozik olly móddal mint elēb jelentem.

2. Theff. 2.
vers, 10.

Christus Poganyok köze-
ben küldötte az Apostoloka-
akkor mikor ezt parancsolta
esához kepest föl, ugy-hogy
elsőben prädikallyak az Euan-
geliumot, s ugy keresztelvek
azokat az kik hisznek. De im-
mar mostan Ecclesiaban sület-
ternek a kisedek. Azert min-
Ecclesianak tagait megh kel-
ket keresztelni.

VII.

Hetedfer. Mert külömben
az környül-metelkedes az ke-
restsegnek meg nem felelhet-
ne, holot mind a keresztsegnek,
mind az környül-metelkedes-
nek egy az valosaga, es allattja,
tudni-illik, az bün bocsanat, es
az testnek meg halalositasa: az
meg példazot dolog azon egy,
az uyjonnán való sületes: a-
zon az környül-metelkedesbe
meg igert Christus, es a kereszt-
segben meg adattatot: azon az

frigy: azon Istennek akarattya meg marad az frigynek el pesetlefeben. Az keresztseg pedig az környul-metelkedes helyeben állot. De az kisedek nyolczad napon meteltetnek vala környul. Hát az kicsindeknek is megh kel keresztelkedniék.

Nyolczadfor : Mert az Apostolok is egeff ház népét mondatnak, hogy meg kereszteltenek. Act: 16. v. 15. Item 37. Cor. 1. v. 16. De az ház népnek nem kisebbik része az kisedek. Hát a kisedekre is tartozik az keresztseg.

VIII.

Csak gondollyatok meg ti Dayidista Francistak, hogy a f. keresztseg által famlaltatnak az kisedek az Anja f. egj haznak tarsasagabā: az által mondanak ellene világnak, restnek, ördögnek: az által külömböztetnek

meg az poganyoktul: az által adgyak be neveket Istennek. Az ti kerezteletlen őregh fiaitok leanítok, mely arant legyeknek allapattyokban, az melljeiket eddigh mondottam itillve tek meg ti magatok azokbol.

IX.

De kilenczedfer, az Ecclesianak egy inon folyo rénd tartafa is ezent bizonyította.

Orig. in
cap. 6. ad
Rom.

Origenes mondgya: *Ecclesia, traditionem ab Apostolis accepit, et tiam parvulis dare Baptismum.* Ez tudomant az Anya-fentegyház az Apostoloktul vőtte, hogy a kisdedeket is megh Kereztelelyek.

Tom. 2. Homil. 14. in
Lucam.

Ismet azon Origenes: *Parvuli baptizantur in remissionem peccatorum. Quorum peccatorum? vel quo tempore peccaverunt? aut quomodo potest ulla lavacri in parvulis ratio subsistere, nisi iuxta illum sensum, de quo ante diximus: nullus mundus à sorde si unius diei quidem fuerit vita eius super terram? Et*

quia per baptismi Sacramentum natiuitatis
 is sordes deponuntur, Propterea baptizantur & parvuli: Azaz. Az kisdedek megh keresztelkednek bűnök bocsanattyára: Micsoda bűnöknek? vagy micsoda időben vetkeztenek? Avagy miképpen lehet valami helye az mosodásban az kisdedeknek, hanem csak amaz értelm érint, melyről az előt foltottunk: senki nem tíftra a bűnök fennjétől, ha csak egy napí volna élete is ez földön? Es mivel az keresztiségnek fentsege által az bűletesnek fennyei levettetnek, ezokaért kereszteltetnek meg az kisdedek is. Így
 Agoston Doctor. De pecc. Meritis & remis. lib. 3. Cap. 6. Et contra Donast. lib. 4. Cap. 13. s. az többi.

Az másodikról. Az köldök mecző Bábak avagy c-

30 Az Sz. Keresztségnek ki-
gyeb parazticusok keresztel-
hetneké a búksegnek idejen.

Tract. de
Sac. fl. 255.

Item. 254.

Hunnius Lutherista Docto-
r oly igen allattya, hogy az Ab-
bonyállatok az búksegnek ide-
jen keresztelhetnek, hogy ezer-
fer akar egy kereszttyen parazt-
tul megh kereszteltetni, hogy
sem egyfer valamely erkölcs-
telen Egyhazi embertül. Sőt
valakik tiltyak, hogy az Bábak
ne keresztellyenek azokat ör-
dög kéfertetítül viseltetteknek
mondgya. Ezen hajoban évez-
nek az Papazok-is.

De ha az Christus Iesusnak
fent ferzese mellet egyneffen
meg maradunk, mint hogj még
is kel maradnunk fel talallyuk,
hogy csak az Egyhazi búlak-
ra tartozik az keresztsegnek ki-
szolgaltatasa.

Cal. Inst. Először. Mert az Anya-fent-

szolgaltatásának módgyarol. 31

egyhazbeli szolgáltnak eggjik fő része az s. Sacramentomoknak ki szolgaltatása. Hát az mi képpén az Ur vacsorajat nem szabad az Affony népéknek osztogatniok, akképpen az keresztiséget sem szabad ki szolgaltatniok. Mert ottan az Anyas. egyhazbeli tisztnek meltosaga ő általok meg förtőztetődnek.

Masodszor. Mert sem az Affony népéknek sem senkinek a paraztok között nem paranczolta az Ur Christus, hogy kereszteljenek, hanem csak azoknak az Egyhazi foglaknak az kiknek az Euangelionnak praedikallasa adattatot.

Az tanitas pedig közönseges helyen az Affonyállatnak meg nē engedterik, azt mondgya s. Pal. Hát sokkal inkább tilalmas az keresztelés. Halgasanak ők az Ecclesiaban: Mert

lib. 4. c. 15.
Sect. 20. 21.
22.

1. Tim, 2.
vers, 12.

32 **Az Sz. Kereszteseknek ki nem engedtetik, hogy ők fölyanak: Mert rut dolog az Afőnyjallatnak föllani. az Ecclesiabā, azt mondja f. Pal i. Corirot levelenek tizen negyedik réfében. Ha azért az Ecclesiaban nem fābad föllani: Tehā hogy hogy volna fābad keresztelni: mind az Ecclesian kívül. f. mind az Ecclesiaban ?**

2. Cor. 14.
v. 34, 35.

Lib. contrā
hæref. 1.
Lib. contra
Epist. Parm.
2.6. 13. c. 100

De præ-
scriptio ad-
verſ. Hæret.
cap. 41.

Negyedfer. Mert Tertulianus, es Epiphanius ellene tanítanak: Sőt az Chartagobeli negyedik Conciliombā is megtiltottak, hogj senki az Afőnyallatok közzül ne keresztelje, mint Tertulíanus Doctor így fól ehhez: *ipse mulieres hæretica quæ procaces, quæ audeant docere, contendere, ex ore ismos agere, curationes repromittere, forsitan extinguere (baptizare)* Az az. Az eretnek afőny népék is mely csacsogók, kik tanítani, vételkedni, ōrdögöt űz-

ni, gyógyulafokat igerni, ne ta-
lam keresztelni is mérezelnek.

Ephiphanius azt mondgya
Maria felől: *Non permittit (Domie-
nus) ipsam dare Baptisma non benedice-
re discipulos.* Az az. Nem enged-
éngedte az Ur, hogy Maria ke-
resteltyen, es hogj meg áldgya
az tanítványokat. Melyből
meg tetfik, hogy ha a Christus
az ő Anyának meg nem enget-
te, hogy kereszteltyen, sokkal
inkab egyeb egyeb Babának.

Vegezetre Marcion eretnek
talalmánya, hogy az búkfég-
nek idejen az Asszony ember-
nek szabad legyen keresztelni,
mint Ephiphanius mondgya,
in Panario.

Tártatik azért az Papazok-
nal, es az Lutheristaknal, ez a
fokas, hogy kereszteltyenek a-
zért az velekedesert: melyben
azt ítilik, hogy az ki keresztifég

Erről lassád
Confess.
Pag 01.
An non
baptizáti
perante

34 **Az Sz. Keresztsegnek hi**
 nélkül hal megh, el kárhozik,
 De hamis ez az veledes.
 Mert az Istennek kegyelme, s
 az idvőség, nem úgy köttetet
 az keresztseghez, hogy minden
 valaki megh keresztelkedik id-
 vőségüllyön: masképpén senki
 el nem kárhoznek, valaki-meg
 keresztelkednek, hanem az I-
 sten kegyelmeről, az bűn bo-
 csanatról, es az örök életről
 csak bizonsagot tésen az Ur I-
 sten az fent keresztseggh által,
 mint az O Testamentomban a
 környűlmetelkedes által.

Bator B. le-
 gyen vála-
 mely a fönj
 de kereszt-
 telni ne me-
 rezellyen.
 De consec.
 Dist. 4. Mul,

Exod. 4:
 7. 25.
 Hogy pedigh Zephora az
 Moses felesége az ő fiacskáját
 hertelensegghből környűl-me-
 czette, vakmerő es illetlen cse-
 lekedete az, annak az meg bu-
 sult Affonynak, mellyet kö-
 zönsegges példara vonni illetlő.
 Mert az Angyal-is nem azért
 csendesedet meg, hogj affony-
 ember

ember meczette körül az
gyermeket, de hogy körül-
meteltet, körül ne röstellyed
megh olvasni Calvinus Ianos-
nak sokképpen való feleletit.
Cap. 15. sect. 22. Inst. lib. 4.

Elegh ez: *Non privatio, sed con-
tentus Sacramenti damnat*: Nem az
karhoztatot el, hogy nem él-
hecz az Sacramentummal, de
ha élhetnel s meg veted.

Igyekezsek minden ember
azon, hogy vihesse fel magzat-
tyat az keresztiségre: ha pedig
ki föllitatnek, ajánlya Isten-
nek tudván, hogy az David
nak körül-meteletlen kis
gyermekevel együtt Isten az ő
orszában be vísi.

2. Rég. 12.
v. 23.

Az harmadikrol. Az Pa-
pazoknak tejek, mezek, &c.
fűksegessékke a keresztiségbe?

Annyi az Papazoknak em-

Irtov. cap. 9.
 Articulo 2.
 Quest 1. fol.
 131.

berítalalmányok, hogy még
 magok is nem tudgyak samát,
 kiröllassad az Irtovant, melybe
 öven kilencz famlaltatik elő
 az naggyaban.

Ez is azok kőziben valo,
 hogy az fent kereztsegnek Sa-
 cramentomat, annyi illetlen,
 rof talalmanjokkal vesztegettek
 meg. 1. Az kisednek az faja-
 ban sot vètnek. 2. Az fület es
 az orrat nyallal illetik, s azt
 mondgyak. Ephata. nilatkoz-
 zal meg. 3. Tejet Mezet: Mert
 az Chanaan földé Tejel Mez-
 zel folyt. 4. Kenét, mellyel az
 mëllyet, homlokat kénik, hogj
 fel kènt vitez legyen. 5. Egő
 vízaz gyerttya: Mert az fõtet
 tõmlöczből vilagra jõt. 6. Rea
 sbele valo lehelles, hogj az ör-
 dög belöle kí ugorgyek, s. Le-
 lekkel be tellyek. 7. Fejer ru-
 ha. 8. Kerezt hanyas s többi.

De ezek csak maymoskodások, es az Christus Iesus fi. Szerzefenek meg mocskolása. Az Christus Szerzefeben is helye vagyon ennek: Az mit en parancsolok teneked, azt cselekedgyed, hozza se tegy, el se vegy benne semmit. Az Apostolokat sem olvassuk sohol, hogjigy babónaskodtanakvolna az kicsindedek környül, sē Kereztelő Ianos az Jordan vize mellett. Csak emberi találmányok, azért meg kelvètni, mint házontalan Szerzeteket, mint űdvezitők mondgya sz. Deu. 12. v. 12. Matt. 15. v. 9.

Mathé Evangeliumi könyvének tizen ötödik részében.

Kettőből ál az kereztőségnek Sacramentoma: Ígéből es vízből. Elég az Kereztőségnek kifolgaltatására ez a kettő, hogy az ige élő nyelvel értelmesen hirdetteffek es az víz az Kifde-
deknek

88 Az Vr Vaczorájának ki
deknek fejekre öntessék oílyan
formán mint az Ur Christ⁹ meg
parátsolta Matt. 23. v. 19. Mar. 16

II.

AZ VR VACZO- RÁIÁNAK KISZÓL- GALTATASANAK MODGYA.

I. Annak az napnak előtte
egy héttel, mellyen az Ur Va-
czoráját ki akarod folgálatni,
megh hirdessed hogy esten na-
pon meg terited az Úrnak aszta-
lát, es igen fép intéssel kérjed a-
zon az te halgatoídat, hogy ké-
fűllyenek az Ur Vaczorájának
vételéhez az igaz Pœnitentia
által. Lesnek erős argumen-
tomid: Mert nem valami földi
Ur Asztala az, de ollyé az ki az

Istennek fia, fivéreknek által la-
 roja, &c. Mert valamennyi ígi-
 reti vadnak Istennek s. Fiaban
 bűnöd bocsanattja meg igazu-
 lasod &c. felől, ott pecsetled el
 te magadnak s. átöbbi. Peldat is
 adhatz, mikeppen kéfitette
 Moyses az népet Isten eleiben
 masodik könyvenek tizenki-
 lenczedik réfében az tizedik
 s. tizen-eggyedik versben. In-
 fra fol. 38.

II. Ezten az nap, mellyen
 az Ur Vacsoráját ki szolgáltni
 akarod igyekezzel oly lecztet
 fel venni magyarázatra ha az
 Innep engedi, melly illyek az
 Ur Vacsorajára, es az prædica-
 tiot, mint egjeb napokon el ve-
 gezven így foly az prædikallò
 s. ékből. Igittem vala az kerez-
 tyeneknek, hogy ha az Ur Isten
 ezt az napot nekünk bekefeg-
 ben meg engedne erhetnünk,

tehat az Úrnak a fátalat megte-
retenek: Im az Úr Istē meg er-
gette: mellyert f. es jáldot az
neve. Mi is az mi igeretün-
ferint az Úrnak a fátalat megte-
ritettük: Intettük is vala az bi-
veket, hogy kéfitenek mago-
kat ez éleshez: de minek elő-
te az kereszténynek fel járulna-
nak, annak előtte fűkség, hogy
csak rövid befeddél folyjal
az Úr Vacsorájához illend-
dologrol.

(Itt pediglen igen e fiedben
vegyed mit kívanny on az In-
nep, az te halgatoid es egyebe-
zekhez tartozo kőrnnyűl alle-
dolgok. Noha pediglen az ré-
gi időben nē csak minden Va-
sarnapokon, de valamennyife
prædicatio lőr, az Úr Vacsora-
ja is ki folgaltatot: de mind-
zon által mostani időben kő-
zönsegeffen csak het fter fok-

ak ki foglaltatni az Úrnak Vas-
sorajat egy estendőben.

Először. (Káracson Inne-
pen. Lassád Synt.
Polani pag.
32445)

Másodszor. Böyt elő avagy
Quadragesima vasar-napjan,
mikor ez az Euangeliom ma-
gyaraztatik: Iesus vitetek az
Pusztában. Matth. 4.

Harmadszor. Húsvet nap-
jan: nehol az nagy gyüleke-
zetekben Nagy Penteken-is.
Húsvet napjan s-másod nap-
jan-is, az mint az Ecclesianak
rënd tartása vagon.

Negyedszer. Pünkösöd In-
nepen.

Ötödször. Aratas előtt, s.
Ianos, avagy Sarlos Boldogh
Ábony nap táyban.

21 *Az Ur Vacsorájának ki'*
Hatodszor. Szűret előtt,
Mihály nap tájban.

Hetedszer. Advent Vasár-
napján.

Calv. Inst.
lib 4. c. 17.
Sect. 43.
August. in
cap. 6. Ioan.
Tract. 26.

Nemély fő Ecclesiákban
minden harmad Vasárnapokő
Mint az Debreceni Varadi &c. Ecele-
siákban.

En im az het napokra val-
tanításoknak példájt írom le
1. Karacson Innepen. 2. Bőit e-
lő vasárnapjan &c. miről fel-
az Ur Vacsorájának ostogata-
sának előtte.

1. KARACSON NAP-
jan az Ur Vacsorájához
illendő tanítás.

Az Prædikatio után ug-
kezd el beszédedet, mint oda-
fellyeb meg jelentem; es ez-
mondgyad.

Minek előtte az Kerezenek az Ur Aftalához járulnak: annak előtte ezt a kérdést igazítsuk el, vagy feytegesük meg:

Micsodava tótte az Istenseg azt az testet, mellyet az f. Lelektül megh fenteltetet boldogh Szűz Marianak meheben fel öltözöt? Ezt az kérdést, hogy megh ertsed kerezen halgato, az Christus felől egy gondolkodgyal, hogy az ő femelyeben két különbözö termesetet ismery: Istenit es emberit.

Isteni termesetiben vagy Istensegében a testnek fel vetele előt-is volt a. öröktül fogvā, úgy mint masodik femely az Istensegben az Atyanak b egygyetlen egy fülöt fia, femelyeknek ki c meczet belyege, úgy hogy valaki d lattya a Fiat lát-

a Ioan. 8.

v. 58.

b Rom. 8.

v. 32.

Ioan. 14. 18

c Heb. 2.

d Ioan. 14.
v. 9.
e Heb. 9.
v. 14.
f Ioan. 1.
v. 7.
g Rom. 9.
v. 5.

tya az Atya, e örökke való
Lelek. Ez az időnek tellyesse-
geben el jöve Gal. 4 v. 4. Af-
sönyállattól jön, mert az söp-
lötelen szüz Marianak tífsta me-
heben be falvan az g testet fel-
öltöze, melyben az Atyak kö-
zül való test ferint, de azért ő
mindenek felöt örökke áldan-
do Isten. Añakokaért ez a min-
denek felöt örökke áldando I-
sten azt ajtestet melyet föl vöt.

Micsodava törté: Először,
Az emberi nemzétnek váltfa-
ganak veghez vivő eskőzeve.
Mert mivel hogy vérnek ontá-
sa nélkül nem lehet vala a bűn
bocsanat, az Isten pedigh veret
nem onthattya vala, ez okaért
az testet veve fel hogy abban
ontana vért az Isten es az által
az mi bűneinket el mosná es
igy az Istenfegh az mi váltfa-
gunknak eskőzeve, teve az

testet. Így tanít fent Pál az A-
postolok cselekedetéről írot
könyvnek huszadik részében:
Isten tulajdon (sajat) vérevel
váltotta meg az Anyas. egy-
házat, Isten tulajdon vére;
mert ő önti azt az ő tüle fel vő
test által.

Act. 20.
v. 28.

Latodé az ördög az kígyo-
ban bujek, es azt az kígyonak
testet öltöze fel, s úgy teve az
kígyonak testet az esetnek es-
közeve. Christus is az emberi
termezetet öltöze fel es eggye-
tüle azzal el valasíthatatlan-
képpen az semelynek eggye-
ségében, es azt teve az mi vált-
ságunknak esközeve. Tudd
megh azért, hogy ha ezt az
Christus testet tiedde nem te-
sed, az váltásban nem lesen
résed. Hogy tiedde telhesed
pedigh, azért ferzette az Ur
Christus az vég Vaesorat, hogy

ott te eteled italod legyen az
 teste vére, mint fent Pal tar
 előőr Corinthusban írott leve
 lenek tizedik réfében. Az ke
 nyér, mellyét tórdelünk, avagy
 nem az Ur testenek velünk va
 loközlefeé, es az Pohar mel
 lyet megáldunk, avagy nem
 Christus vérenek velünk val
 közlefeé? Mint ha mondanat
 Igen is az.

Akarodé azért az emberi
 nemzetnek váltágának eskö
 zettiedde tenned, es azzal eg
 gyüt az váltágot? ély az Ur
 Vaczorajaval. Mert külömbé
 az váltágot benned be nē sum
 malhatod, s be sem pecsetelhe
 ted.

II. Tötte az Istenségh az
 emberféget az Isten kegyelme
 nek, es mi hozzánk való buz
 go nagy fereterének bizonság
 tevő jeleve, es tükőreve. Mert
 hogy

hogy az Atya az ő feresető fent
 Fiat, ki az ő dicsőségének állat
 ferint való fenyege, mint f.
 Pál mondja, az mi fegeny Heb. x. v. j
 gyarlo testünkben öltöztette
 fel, abban adot az ő nagy fere-
 tetiről az Attya jelt, es hitőt az
 embereknek, es abbā mint egy
 tükörben az ő nagy feresetet
 lárnunk engedte. Mert ha nem
 feresetet volna, hogyhogy öltöz-
 tette volna az ő Fiat a testben ?
 Így tanít ő maga erről az Ur
 Christus f. Ianos Euangeliomí Ioan. 3. v. 16.
 könyvenek harmadik részébē.
 Vgy feresete isten ez világot, hogy amaz
 ő egyetlen egy fülöt Fiat adna vette.

Tudd megh ebből-is, hogy
 az Isten kegyelmében es fere-
 tetibē ugy reszesülhecz bűnöd
 bocsanattýara, ha ezt az Isten
 feresetének jelet az Christus
 testet hozzád kapcsolod, tied-
 de reszed, hogy egyé legy az

Christussal, mint ő maga mond
 gya Ioan. 17. v. 21. test az ő te-
 steből, csont az ő csontyabol
 Eph. 5. v. 30 mint fent Pal tanit Ephesusba
 írot levelenek ötödik részében.

Akarodê azért az Isten fe-
 retetinek bizonyagh tevő jele-
 tieddé tenned, íhol járuly az ő
 ábralahoz, vegyed az ő testet,
 véret igyad, tedd tiedde. Mert
 különben azt tiedde nem te-
 heted, &c.

III. Tötte az Ige Isten az ő
 tőle fel vőt testet az Isten frigy
 kötelessenek bizonyagara velünk
 való megbekellesének zalagja-
 va, Isten fogadra az ő részéről,
 hogy mi Istenünk leszen, melly-
 nel nagjobbat nem fogadhatol.

Gen. 12. Moyses első könyvenek tizen-
 hetedik részében: Mi is azt fo-
 gadtuk, az mi részünkről, hogy
 ő népei s öröksege lesünk: de
 ez igen gyenge a mi részünkről

ottan ottan fel bonttyuk. Hogy azért allando tökelletes, es fel bomolhatatlan lehessen, az ő fiaval az mi termefetünkét fel őltöztette, hogy az minemű fel bomolhatatlā ez az *vnio duarum naturarum*, két különbözö termefetnek egyesülese az femelynek egyeffegeben: ollyā legyen a mi Istennél valo frigy kötefünk is.

Tüdd megh ebből is, hogy az Istennek te veled valo kötefe, ugy sumaltatik be te közötted, s Isten közöt, hogy ha annak bizonsag tevő esközet az Christus testét tiedde tesed. Az pedíglén ugy leszen ha az Ur Vacsorajaval élő.

Akatode azért, hogy az Isten frigy kötefe te közötted, s Isten közöt fel ne bomolljon: lafaly ide &c.

IV. Tötte az Ige Isten az

50   AZ UR VACSORÁJÁNAK KI
Ő tőle fel vőt testet az mi idő-
ségünknek helyre állatot e-
be tellyesítetet jelcve-is. Mer-
mikor az Ige teste lőt, es ő ma-
gat abban megh fabadítónak
mutatta kí lenni, ottan jelt ad-
arrol, es voltaképpen meg mu-
tatta, hogy az mi idő-ségünk
helyben állatot amaz monda-
ferint. *Ez az Istennek amaz Barany-
ki el veszi ez vilagnak bűneit.*

Tudd meg ebből is, hogy
te idő-séged te benned el ne-
tellyesedik külömben, hanem
ha az Christus testet tiedde te-
fed. Az peniglen az Ur Va-
csorájában való élés által le-
Akarodé azért, hogy az te idő-
ségged te benned el tellye-
séggedgyek, járuly ide az Ur as-
lahoz, egyed itt á Christus te-
stet, vérét igyad, &c.

V. Tőtte az Isten-séghez az
tőle fel vőt testet élő kenyered

de, eteledde, italodda, annijra
 hogy. Bizony bizony mon- Ioan. 6. v. 56
 dom ti nektek, hogy ha nem
 eütek az ember fának testet,
 es hanem ißfatok az ő véret,
 né leßen életetek ti magatok-
 ba. Az ki eßi az en testemet, es
 ißsa az en véretem, örök éle-
 te vagyon, es en fel tamaßtom
 azt az utolßo napon, azt mon-
 gya Idvözítõnk ßent Ianos E-
 uangelioni kőnyvenek ható-
 dik reßeben.

Tudd megh azért ebből is,
 hogy soha teneked örök életed
 nem leßen, hogy ha az Christus
 testet nem eßed, véret né ißod,
 Mert az Istenßegh azt teneked
 élő kenyeredde tőtte ßitalodda
 ßent véret.

Akarodé azért, hogy örök
 életed legyen, hogy az utolßo

napon az élethez tamadgy fel-
 járuly ide igaz hitődnek által-
 ély az Ur Vacsorájával. &c.

Igy értítik immar keresztve-
 nek mícsodava tőtte az Ige I-
 sten az ő tőle fel vőt testet: a mi
 váltfagunknak eskőzeve: az
 az Isten feretetének bizonság-
 tevő jeleve, &c. mellyekben
 az Ur Vacsorájával való ele-
 feddel refesülhecz, az által sum-
 malod be te magadban. Kicsó-
 da volna tehat oly idvőssege-
 feledet ember, az ki ide jó ke-
 sűlettel nem sietne, &c.

De minék előtte az hívek
 még is ide járulnanak, fűkség
 hogy az mi bűneinkről vallat-
 tegyünk, es annak bocsanat-
 tyat kerjük: Ezokaért egy fű-
 vel fájál mondgyuk.

Órók mindenható felle-
 ges Ur Isten: En fegeny meg-

nyomorodot bűnös ember
vállást tebe te bent felszeged-
nek előtt. Mert en tegedet
megh bantottalak sok fertel-
mes bűneimmel, ugy-mint,
gonos soddal, sandekom-
mal, latsoddal, hallasom-
mal: irigysegemmel, mordsa-
zoddal, bitkos atkos-voltō-
mal, harag tartasoddal, ha-
nissan Hűtōmet gyakran
mondasoddal, te s. paran-
solatidat meg nē tartasom-
mal, fele-baratimhoz valo en-
gedetlensegemmel, es gyűlō-
seggemmel; az te s. ajandekid-
tal valo gonosul élesemmel,
keresztyeni tistemben es hiva-
lomban valo resten eljara-
soddal: Ezekkel es több meg

fámlalhatatlan sok titkos
 nyilván való vetkeimmel te
 gedet en Istenemet meg bar
 tottalak: melto haragra es bo
 fuállásra indítottalak. De mi
 vel hogy egyedül csak te vag
 az meg terő bűnösökön kö
 nyörülő Isten; annakoka
 alazatosá könyörgők te b. fel
 fegednek, hogy a te igaz ige
 reted berint, meljbé azt fogad
 tad minekünk, hogj valamely
 oraban a bűnös ember te hoz
 zad fel kiáltand, meg halga
 tod, es az ő álnok sagirol töb
 be meg nem emlekezel, bo
 csad meg az en bűncimet a
 te berelmes fiadnak vére hu
 lasával mold el bűneimne
 zutlagat, artatlan sagával fedez

gessed vétkéinnék fertelmet.
 Teremts uy szívvel lelket V-
 ram en bennem, es az Ő. Le-
 lek Vr Istent ne ved el en tő-
 lem, de sőt inkább rebeszes az
 Ő. Lelek Istennek ajandeki-
 ban, es Őentely meg lelkem-
 ben testemben, hogj lehessék
 melto vendeg az te Őerelmes
 Fiadnak aŦtalanal, es rebesül-
 nessék azokban az jokban,
 mellyeket az ő testenek tőre-
 delmessegevel, vérenék hullá-
 sával Őerzet, hogj tística Ő. ar-
 tatlan életet élven holtom u-
 tan mehessek bé az bődög-
 lagban, melyben élŐ, es urál-
 kodol az te Őent Fiaddal az Ő.
 Leleknek eggjesegeben, mind
 örökke. Mi Aryank, &c.

Az Ur-Va-
csorájával
előkre tar-
tozó kerde-
sek.

Minek előtte áhívek még
az Ur Vacsorájához járulna-
nak, annak előtte egy nehan-
kerdeséket tettek, mellyekre
ki magatul meg felellyen.

I

Először azt kerdem: His-
teké, hogy az Istentől igazság-
ban, fentsegeben es artatlan-
ban teremtetetek volt, de a
ördögnek csalárdtsága miatt a
rők halálban, es kárhozatba-
estetek volt? Hiszitek.

II

Másodszor: Hisziteké hog-
az Ur Isten fent Fia az telt-
benti erettetek el bocsatotta
es annak az magas kerezt fe-
egyfer valo áldozattyával, a
bünt, halált, ördögöt, Poklo-
kárhozatot, ugj meg rontotta
erejet, es hatalmat ugj el vötte
hogy azok többbe kárhozat-
tokra nē arthatnak? Hiszitek.

III

Harmadszor: Hisziteké ho-
ez halando életnek utanna f

Amasíttya az ti testeteket az porból, es bevisen titeket lelkestül testestül az örök boldogságban? Híffük:

Hogy ezekre meg felelnek, így foly te Egyhazi folga. Ez ti hűtők es vallaatok ferint, en-is az enChristusomnak meltatlan hivatalos folgaja, a hatalom ferint, mely adattatot minékünk az Ur Christustul az Apostolokkal egyetembē, hirdetem a ti bűneiteknek bocsanattyat, es örök életeteket, melyet meg ad az Ur Isten az ő ingyen valo kegyelméből fent Fiaért tinektek, es minden ő benne hívőknek.

III. Ezeket az prädikallo fekből vegben viven, fály alá es meny az Ur Ástalahoz, es ott elsőben az elöt el kefitetet kenyéret, ved kezedben es így foly:

Minemű igekkel szerzett
 legyen az Úr Chrístus az vég
 Vacsorat, meg írtak azt az ha
 rom Euangelisták sene Mathe
 s. Mark, s. Lukacs: Megh írt
 s. Pál Apostol is először Corin
 thusban írot levelenek tizen
 eggyedik rebeben, ilyen igek
 kel.

1. Cor. II.
 vers. 23.

En pediglen vöttem az Úr
 tol, mellyet adtam tinektek is
 hogy az Úr Iesus az etzakan,
 mellyen el arultatot, kezeben
 vötte a kenyeret, es halakat ad
 ván, megh sęgte es mondottat
 Vegyetek. egyetek, mert ez az en testem
 mely ti erettetek megh tördeltek: Ez
 cselekedgyetek az en emlekezetemre.
 Hasonlatosképpen a Pohart is
 minek utanna vacsoralt volna
 (vötte) mondvan: Ez Pohar ama
 Testamentum az en verem által: Ezt cse
 lekedgyetek az en emlekezetemre, vala
 menyszer یتok ez Poharbol. Mert vala
 menyszer eđitek ezt az kenyeret es یتok
 ez bort (Pohárt) az Úrnak halalt
 hirdeltek miglen eljő. Kzed

Ezek az ígek nem valami babonas ígek, mellyekben oly erő lehetne, hogy ez kenyeret Christus valóságos testeve, az bort valóságos véréve változathatna, a vagj által allatoztathatta volna, hogy ez nē valóságos kenjer es bor volna, de csak finet látnad az kenyernek es bornak, de valóságabā Christ⁹ teste vére volna: Mondom: Nem olyan ígek ezek, hanem meg fentelő ígek, mellyekkél ez az kenyer es bor, Ex phano usu, külső állapotból erre az meltofogos tístre fentelitet, hogy lenne az Christus testenek es vérenek velünk való közfesének valóságos jegyzője, es mint egy medioma, es köze à Christus testével es vérevel való eggyesülésünknek, es abbā való reffesülésünknek. Hát ilyen ertelemmel az kik-

60 Az Vt Vacsorának hi
nek keűletek vagyon járuly
nak elő.

Elő menvē az emberek tö
dellyed az kenyeret, es ugy o
togassad, az Pohárt hasonlat
képpen.

IV. Hogy az halgatok me
űtnek az Ur Aftalahoz va
járulastol es el vegezed az be
solgalatot, így foly.

Vegei à vég
Vacsovával
valo elef-
nek.

Ekképpen ſerzette az Ur
Christus az végh Vacsovát, ek
képpen éltének ezzel az U
Testamētombeli kereűtjenek
nek gyűlekezetekben: az ő hi
tőknek megerősítésere: az vált
sagnak es az Isten igeretinek
magokban el pecsetlésere: az
ő kereűtyeni vallásokról, és i
gaz pœnitentia tartásokról va
lo bizonyfag tevesękre, az mi
képpen mi is élénk ez mostan
oraban.

De minek előtte az hívek

szolgálatának módgya. 61

helytől el távoznak, fűk-
ség, hogy annak előtt az mi I-
stenünknek nagy hála-adással
meg köönnnyük, az ő fent Fia-
nak a fentaláról való gazdag gaz-
dalkodását: ezokaért egyenlő
Bível lelekkel mondgyuk:

Eorók mindenható áldot Vt Isten, mi **Hálaadás.**
Vrunk Iesus Christusnak dicsőséges Venc
Atya, nagy halakat adunk mi te V. Fel-
fegyednek, minden időbeli kegyelmes A-
tyai gond-viselekedert, ezert-is, hogy te
minket az miképpen örök időknélötte
az cietre Christus Iesusban él vala-
tossal volt, akképpen idő Vrint az te A-
nya Ventesy hazadnak tarsasagaban be-
állattal, az te igaz istmeretedre jutattal:
Igaz hittel elő remenséggel, meg ajande-
kossal, eltettel, tartottal, taplaltal: im
mostan-is jól tartad ami meg chezet som-
juhozot lelkünkét a te V. Fiadnak draga-
latos testevel, es vérevel, mely által el-
pecsetelex amax áldas Vrint való örök-
ségnek az örök életnek birtására: az mel-
lyekért te V. Felfegyednek legyen örök-
ke való hala.

Vitontag alazatossan könyörgünk te
V. Felfegyednek, hogy ennek utanna-is e-
zen Atyai gondviselekedet tartsi meg h
raytunk mind végiglen: örizzed oltal-
mazad az te Anya V. egy hazadati ne en-

62 **AZ ÚR Vacsorájának ki**

gedgyed azt sem az Őrdögnek, sem az
 lagi kegyetleneknek el topodniok: Te
 meg ebben az te Őent: gednek predik
 tatalat: Tarts meg a Ő. Sacramentom
 nak ki Őolgaltatalat: Adgy lelki, es
 bekeffeget, hogy ennek utanna is az
 lelki örömmel járhatunk az te Fiadna
 aŧtalahoz, es lehetünk melto vendeg
 Ezokaert az te ŧamlalhatatlan jo te
 menyidet, nevelyed naponkent Úr M
 mi raytunk. Az te ŧerelmes Fiadnak er
 mevel taplallyad az mi hitűnk et, hogy
 rolad el ne feletkezzűnk. Ery es igaz
 gas az te áldot ŧ. Lelkednek általa, hog
 ennek utanna járhatunk te elötted igaz
 ságban, ŧentsegetben, es fegyhetetlen ele
 ben, hogy holtunk utan mehesűnk be a
 beldegségben, melyben elű es uralkod
 az te ŧ. Fiaddal az ŧ. Léleknek egyeŧe
 geben mind örökke Amen. Mi Atyánk,

Löffel Cal.
 Inst. lib. 4.
 cap. 17 sect.
 38. Item 43.

(Itt haidőd leŧen ez kicsi
 intest tehered.

Mind ezeknek utanna, em
 lekeztetnek az hívek tíftekre
 Annak emlekezetire viŧer
 minket az egy kenyerből való
 etel, es az egy Poharbol való
 ital: hogy az miképpen az Ke
 nyer noha sok buza ŧemből áll
 de azért ugyan csak egy kenyér

egy az izi: így noha az bor is
 fok földő femből ál, de azért egy
 bor egy izi: fintē akképpen
 noha mi is főre, főre, külön kü-
 lön egy egy emberek vagyunk,
 de azért ugyā csak egynek kel-
 lenünk az igaz vallasbā, fere-
 tetben. Tisztunk tehát az igaz
 vallasban eggyesfegünk, az i-
 gaz Isteni es Atya fiui feretet-
 ben valo elő menetelünk, es
 meg maradafunk.)

V. Így áld meg es bocsásd el
 az híveket: Meg áldgyon tite-
 ket az Atya Isten, megh igazí-
 tson az Fiu Isten, es megh fen-
 tellyen az s. Lelek Isten: hogy
 áldottak legyetek hazatokban:
 áldottak legyetek hazatok ki-
 vül: áldottak legyetek az ti hí-
 vataltok ferint valo forgolo-
 dastokban, Amen, Így ví-
 fed végben Karacson napjan
 az Ur Vacsorájának osztogata-

64. **AK Vt Vacsoraiának hi**
fat, mely modot meg kel tartanod minden időben.

II. QVADRAGESI
ma Vasár-napjan az Vt Va
csorajahoz illendő tanítás.

I. Ez napon is az Prædicationak vege utan, ugy foly, mint oda fellyeb meg mutatam es azt mondgyad: Hogy az hívek keűletlenül az Urnak af-lahoz ne jarullyanak, jer ertekezzünk ez egy dologrol röviden.

Minemű keűlettel kellye kinek kinek ide az Vt af-talahoz jarulni, es arról a Christus testevel, es ve-revel elni?

Ennek a kerdesnek funda-mentoma vagyon fent Pal A-postolnak imez mondasaban, elűűr Corinthusban írot leve-

nek tizenegyedik részében:
 Meg próbálja pedig minden
 ő magát, és úgy egyek abból az
 kenyerből, és ígyek abból a po-
 harból. Mert valaki eszik, és
 iszik megtatlanul, kárhozatot e-
 szik iszik, megh nem valasztván
 az URnak tetteit. Melyből
 ez jár ki: Mert valaki maga
 meg próbálása nélkül eszik az
 Ur Ástalan való kenyerből, és
 iszik az poharból: megtatlanul
 eszik iszik, és kárhozatot vesz
 magának. Hát az embernek
 kezületéi vagyon egyedül csak
 ő maga meg próbálásában.

Miben áll az embernek ma-
 ga megh próbálása kerlek
 ad előmben, had mehessek
 végére, ha vagyoné jó ke-
 zületé, hogj megtatlanul ne
 legyen oda való menetelé,

es ne egyem igyam magának kárhozatot? Hal meg.

Az Istennek
igaz ísmé-
reth

I. All az embernek mag megprobalasa az igaz Isteni meretben, es annak hozzavaló jó akarattyanak ertesebő hogy tudni-illik, az Istent állat tyaban egynek lenni, az ki lát hatatlan, foghatatlan, merhetetlen, bölcs, jó, könyörülő, irgalmas, nagy tőrő: Személye bē pedig harōnak, ki Atya, Fi Sz. Lelek, Földnek, Menynek es ezekben levő láthato, es lát hatatlan állatoknak teremője, igazgatoja, mintmagat nekünk az f. Irásban ki jelentette: Er tted is ennek akarattjat te hozad, hogj az ő f. Fiat te erett az testben el bocsatotta, ki az te bűneidert az kerezt fan meg holt, harmad napon az te meg

igazulafodért fel tamadot, mint
 s. Pal tanít es az Apostoli Cre-
 doban vallod. Rom. 4. v. 25.

Ismerede ekkeppē az Istent:
 ertede az ő akarattyat te hoz-
 zad: Ha ismered akarattyat er-
 ted, ez arant meg probaltad ma-
 gadat, hitedet megh cirkaltad,
 es jo keffületed vagyon: az mi
 nagyub: örök életed vagyon:
 Mert az örök élet áll az Isten-
 nek igazan valo ismeretiben,
 Ioan. 17. v. 3. Mely Isteni ismer-
 reted általvalo örök életedet itt
 pecseteled el te magadnak ő-
 rök boldogsagodra az Ur Af-
 talanal.

O nem ismerhetem tökel-
 leteffen az Istent.

Ugyan-is csak tükör által né-
 zünk mostan, es résű berint is. 1. Cor. 13.
 merjük, azt mondgya s. Pal, vers. 13.
 előűr Corinthusban írot leve-
 lenek

68 **Az Ur Vacsordának ki**
lenek tizenharmadik részéből
de ez rész érint való ismeret
idvősséges. Mert kezdete a
mázas tökéletes ismeretnek,
melyben az Istent bínról bínre
megh láthattjuk, mint az A-
postol az megh jegyzet helyen
mondgya. Nem idegeníthet
tehat tegedet az Ur a bítalata
te vekőny Isteni ismereted.

II. All az embernek magy
megprobalasa az Ur Vacsora-
ja felől való igaz tudományból
ennek titkos ereje, meltosaga,
vegi es hasznai felől való bi-
zonyos ertelemben, kiről Hus-
vet Innepében a kereztyenek
ertenek.

Tudode azért te ember,
hogy az Ur Vacsoraja az új
Testamentomnak masodik Sa-
cramentoma, melyben a Chri-
stus testevel es vérevel tapla-
lod lelkedet az örök életre.

Tudod: hogj Christus Iesus Istennek egyetlen egy fűldöt f. Fia ferezette kenyerből, borból az ő testevel es verevel való elesednek volta-képpen való megh mutatafara: Ertevede hogj az Isten dragalatos fűp ígeretinek be tellyesedeseben, mint amaz fűp folyovizeknek vegek a Tengerben, itt az Ur vacsorájában vadnak, itt arkolod es fegezed azokat te magadra örök életedre es boldogsagodra: Ha tudod, erted ezeket it ez arant is megh probaltad te magadat, az Ur Vacsoraja felől való tudományodat meg cirkaltad, azért jó kefűleted vagyon.

O nem tudom s-nem er-tem olyan mellyen ?

Halladê: Réf ferint vagyō az ertelem is ez életbē mi bennünk, de azért idvōsleges,

Mert kezdeti amaz örökkevaló bölcseségnek, mellyel az örök életben be tellyésedünk. Nem idegeníthet tehát el tegedet az vekonj ertelem, es tudomány az Úr ástalatol.

III. Al az embernek maga meg probalása az hitnek erősségeben, hogy kétség nélkül el hídgyük azt, hogy oly nagy az Istennek irgalmassága, hogy ha mind ez világh bűnet megcselekedtük volna is, az Christusért mind megh bocsattatik minekünk: Sőt ha csak két vagy három embernek tőr volna: is Isten ígeretet az idvőség felől, de annak is mi volnánk az egyike.

El hihetedé azért tökéletesen, hogy oly veghetetlen, merhetetlen Isten az ő irgalmasságában, es oly bővelkődő az; ő bűn bocsato kegyelmébé,

hogy soha csak egy megh terő
 ember-is az ki ahoz folyamo-
 dot, abban veget nem ert, te
 sem erhetz, hanem bűnőd meg
 bocsattatik, az honal fejereb-
 betetettetik, örök elete adatik
 az Christufert? Ha el hitted
 meg probaltad magadat, es ez
 arant-is jó kefületed vagyon:
 Jöy ide szabadoson, pecseteld el
 a te hiteddel az Istennek irgal-
 massagat az te bűnőd bocsanat-
 tyara.

Oh Vayha hihetnem, es ol-
 lyan nagy erőssége volna
 az en hitemnek, de ottan
 ottan meg lassodik, es meg
 erőtlenedik bennem a hit?

Fakadgy el sirva s mond-
 gyad azt az szegeny emberrel: Mar. 9. v. 23
 Hisek Uram de gjamolítsad az
 en hihetetlenségemet. Mond-
 gyad az Apostolokkal: *Domine*

70   *Az Ur-Vaccoraiának hí*
adauge nobis fidem. Uram őregbő
mi bennünk az hitet. Tudom
hogy az te gyenge hitőd az
Christust fogja meg es ahoz
mazkodik, kit amaz nagy hi
emberek fogtanak, es kire
mazkodtanak, es a te hitőd f
rint az ő boldogsag adatik, me
az erős hitűeknek. Hat nē id
genithet el tegedet az te hitő
nek erőtelen volta az Urna
astalatul.

IV. All az pœnitentia ta
tasban, minden czegeres ve
keknek el tavoztatásban es az
Isten ferint valo tista eletben
Cirkald meg azert eletedet, es
kölcsedet, cselekedetidet. Lá
megh ha találšé oly czegeres
vetkeket, mellyek miat lelke
stül testestől meg fertőztette
sten háragjában estel, es az
az Istennek rettenetes büntete
seben: ha találš, dobbany me

Ivedben, töredelmes szívvel le-
 tekkel folyamodgyal a kegye-
 lemnek feki-eleiben, vald meg
 Istennek vetkeidet: kerjed bo-
 csanattyat, tegy fogadaft, hogy
 többbe nem leledzel olyan ha-
 talos vétkekben, annak örök
 bizonságara, jőy ide az Unasta-
 lahoz pecseteld el pœnitentia-
 dat itt, ély annak utanna tista
 életet, megh kegyelmez az I-
 sten az ő igaz igireti ferint, es
 ugyan megh bantatod vele az
 gonofit mellyet el rendelt volt,
 hogy te read hozzon, azt mon-
 gya Jeremias könyvenek tizen
 nyolczadik réfeben.

Jerem. 18.
 v. 8.

Uram, Uram ezeket csele-
 kedtem, de ismet hertelen ugyā
 kedvem ellen eſemben sem
 vehettem magamat, el eſtem:

Hallode, az ő ember vőt
 volt hatalmat te raytad: Mert
 nem vétkezhettyűk le őret míg

ez életbē vajufunk: de vagy
 orvoffaga. Mert à melj hamar
 estel f-ebedbē vetted, még ol
 hamar kely fel fanyargasd me
 az hitván testet, haits az lelek
 nek bírodalma alá: Megh ke
 gyclmez az Isten. Lam az igaz
 is hetfer egy nap el esik, de il
 met fel kel nem hever az bün
 ben. Emberé vétkezni, de ör
 dőge à bünben maradni: Nem
 ellenzhet meg tehát ez is tege
 det az Urnak a ftalatul valo jó
 vestől.

V. All az atyafiuí feretet
 ben, hogy miképpen mindnya
 jan egy Urnak a ftalaról egy ke
 nyerből ettünk, es egy pohar
 bol ittunk minden femely va
 logatas nélkül: akképpē mind
 nyajā egy mas feretők legyünk
 mindē haragnak, gyűlöfegnek,
 irigyfegnek, ragalmazafnak el
 lene mondgyunk. Mert abbel

Imertettünk Christ^{us} tanítvánjina-
nak lenni, ha egymást ferettyük.

O Vram minden haragot ,
gyűlöseget le tettem vala ,
de oly mera dologert kapa
belem ez s-ez ember, hogy
csak mondani is utalsá gh:
Annak-felette , követem
s-nem bocsát meg: kőbő-
nök, nem fogadgya.

Ugy ugy fergeknek eledeli:
egy-másra, valo dagaltokért az
Istenetektől fakad-
gyatok el: az haragnak Attya-
val az őrdőggel fuffatok egy
porazon. Nincsené lelki Pas-
torod, nincsené Birad, Had-
nagyod, kik te közötted, s az te
ellenkeződ között az gyűlöse-
get le fallitsak: Meñyi tömeny
ezer őrdög haragzikte read, te
is ő reajok: El fakadtzé azokra

valoharagodért az Istentől: E

Matth 5. Irted az Christus tanácsa: B

V. 23. 24.

fel vited az te ajándekodat az oltarra, meg emlekezel róla, hogy dolgod vagy vele, had ott az te ajándekodat, es beke lyel meg vele, meddig az uton vagy.

Cirkald meg azért ekképp hitődöt vállalodat, cselekedetedet, es életedet, es ha úgy találod, mint meg mondam, meg probaltad magadat, es io keféleted vagyon, bizvást szabadon, s nagy lelki örömmel fel járulhatz az Urnak a fitalához.

II. Itt mond el ismet amaz köz gyónatot, es annakutanna amaz három kerdessekkal az több ide tartozo dolgokkal, mint oda feiljeb meg jegyzem, vidd vegben.

III. HVS VET NAP.

Jan az Vr Vacsorajahoz il lendő tanítás.

Hogy ha Nagy-penteken

az Ur Vacsoráját ki akárod föl-
galtatni, nem illik tovább men-
ned annál a cselekedetnek for-
májáról való tudakozásnál, mel-
lyet meg irtanak az Euangeli-
sták: Matth. 29. v. 26. Marc. 14.
v. 22. Luc. 22. v. 19. Item I. Cor.
II. v. 14. Ez Christusnak csele-
kedetiből azt mondgyad:

Minek előtte az keresztve-
nek az Ur ástalahoz járulna-
nak, imilljen dolgokról kel mi-
nekünk annak előtte értekez-
nánk:

I. Kicsoda szerzette az
veg Vacsorát?

II. Mikor szerzette?

III. Miből?

IV. Kiknek, és?

V. Mi vegre szerzette?

Ezeknek pedig a kérdések-
nek fundamentoma, vagyon ab-

ban az Christusnak cselekedésében, mellyet ez el mult évezred kan fogfaganak előtté vegbevinn Ierusalemben az Husvétel Baranyinak meg etele után, melykor ennek az ő Testamentombeli Sacramentomnak helyét szerze a vég Vacsorát. Annak okaért lássuk:

Kicsoda szerzette?

Az miképpen az első fentemlőnek, avagy Sacramentomnak, mely az kereszttség szerzője az Ur Iesus Christus Matt. 26. Marc. 16. akképpen a második fentemlőnek is, melly az vég Vacsorára az Ur Christus meg szerzője, a mellyert az Urnak vacsorájának semmi nem egyeb, hanem az Ur Christustul szerzettet az Úr Testamentombeli második Sacramentum fentemlőnek, avagy cselekedet, kenyerből borból

Micsoda az
végvacsora

zoknak az kik az kereszttség által uyjonnán fűlettetvén magokat megh próbálhattyak ez vegre, hogy az Christus nem csak jegyűl, de ugyan valóságos az ő halalara adattatott testet, es az kereszt-fan ki öntetvén véret nekik adgya bűnök bocsanattyara, mikoron az kenyeret, es az bort az Tanító keze által tördeli es nekik adgya az ő halalanak emlekezetire, hitőknek meg erősítésére, az ígereteknek el pecsetelésére es az igaz pœnitentianak megh mutatasára.

(Itt az arant ha időt vagyō hozza, rendel ezt a Definiot meg magjara zhatod ilyen módon: Mondani hogy az Christus szerzette az vég vacsorat: Mert egyedűl csak az Istennek vagyon hatalma arra, hogy az Anya-szentegyhazban Sacra-

80 **Az Vt Vacsordának ki**
mentomot ferezzen, nem em-
bereknek, sem Angyaloknak,
sem Apostoloknak. Hat terme-
ket ferint valo Isten à Christus
II. Mondam hogy masodik Sa-
cramentum. Mert az uy Testa-
mentomnak csak két Sacramē-
toma vagyon, (à többi)

I I. Mikor ferzette Chri- stus à veg vacsorat?

Explic. Ca-
thec: Vrsini
fol. 5281

Sz. Pál meg tanit: Mert a-
zon az etzakan, melljen el arul-
tatot, tudni illik az Husveti Ba-
ranynak megh etelenek utanna
mindgyarast (Matth. 26. v. 26.)
hogy megmutatna Idvizitõnk,
Elõször, hogy az ô Testamen-
tombeli áldozatoknak mar ve-
ge vagyon, es uy Sacramento-
mot, vagy fentseget ferzet,
melynek kellene követközni,
es az Husveti Barany meg ete-
lenek el kellene mulni. Mert

Miert feréz
tetet este
az veg va-
cstora.

↳

nem

né a meg áldozando Christust
 jegyzene az Ur vacsoraja, mint
 az Husveti Barany, hanem az
 meg áldoztatottat. Masodszor,
 hogj ennek az vacsoranak mel-
 tofogat előnkben adna: Mert
 halalanak előtte nyilván nem
 kicsin dolgot forgatot, ezoka-
 ért halalanak előtte szerzette,
 hogy legyen mint egy Testa-
 mentum, es az Testamentom
 revőnek utolso akarattja: azert
 mostdgya, hogy az ő emlekeze-
 tire tegyük.

II.

Hogy peniglen mostan né
 Estve, de Reggel szolgaltatik ki
 vagyon mind azert, hogy az
 reggeli orakban famosabban
 gyülekezhetnek egyben az hi-
 vek: mind pediglen hogy jo-
 zanbak az emberek, es elme-
 jek is az Isteni dolgoknak erte-
 fere illendők salkalmatosbak.

Synt. Pol.

pag. 324.

Miert szol-
 galtatik ki
 reggel az
 az Ur Va-
 csoraja.

III. Miből szerzette Christus az veg vacsorát?

Kenyerből es Borból: a kenyerből pedig, mely egész do országban közönséges kenyér volt, de kovasztalan. Mert kovazos kenyerral nem szabad élni azon az napon, Szent Pal is az vegh vacsoráról akart tanítani egy általlyabá kenyeret említ, minden ketsegek nélkül, oly kenyeret, mely akkor az Corin:husbeli hiveknek közönséges volt, es az minemivel mindnyajan közönségesen éltenek.

Miert szerzette
tetet ke-
nyerből.

1.

Szerzette pedig kenyerből
1. Hogy az kenyér az Christus
testének éltető erejét meg mut
tatna; hogy az miképpen a be
za femből leszen a testi kenyér
akképpen az Christus testéből
leszen az lelki kényer, azert

mond

mondgya: Ez kenyér en testē, hogy az mikeppen az tí testi életetek taplaltatik, es meg erősödik az kenyér által: akképpē az en testem által, ugy mint életnek kenyére által, a tí lelketek taplaltassék, es meg erősödjek az örök életre, Ioan. 16. 2. Hogy az kenyerek tördeltetése alát, az Christus testenek mi erettünk való töredelme es tördeltetése előkeppen meghabrazoltassék: Azert mondgya: Tegyetek az en emlékezetemre.

Borbol ferzette, hogy az Christus vérenek erejét meghabmutassa, hogy az mikeppen az bor élteti az ő italljával az embert, meg erősíti, es meg vidamítja: akképpen az Christus vérenek itala az mi lelkünket meg erősíti élteti, es vidamítja az örök életre Ioan. 6.

Calv. Inst.
lib. 4. c. 17.
sect. 2.

Vetenek az Christus ferezése ellen az ostyások, hogy ák zónsleges kenjer heljet a kenjereknek csak á tatekjat maztattak be az Úr vacsorájábā: azok kik ábort el vonfak á köslegte mely egy általlyabā valo fereg tóres: Christus mondgya: Igyatok ebből mindnyajan: á Papa mongja: Csak á Papok igranak ebből.

IV. Kiknek ferezette Christus á vég Vacsorat?

Egyedül csak azoknak az Anya-f: egyhaznak élő tagainak, es híveknek, az kik ő magokat ugy az mint oda fellyeb meg mutatam, meg probalhatyak, es az hitnek titkaiban tudofok f: az Úrnak halalat emlegetik: avagy nyilvánban. Előfőr azoknak, á kik az ő bünöket meg ismerik, es azért valóban bankodnak, hogy ők az ő velek

velek jól tört Urokat Istene-
 ketekkel megh bantottak, es
 azért s̄ent Peterrel keserves si-
 rasokat tesnek. Masodszor, az
 kik hiszik tellyes bizodalom-
 mal, hogy a Christusert az o bu-
 nók meg bocsattatik es az o e-
 rötelensegok a Christ^o kinsen-
 vedesevel, es halalaval el fe-
 deztettet. Harmadszor az kik-
 nek oly s̄andekok vagjon, hogj
 tellyes eletekben minden te-
 hetsegekkel azon vadnak, hogj
 az hitben meg maradvan tista
 s̄ent életet elnek az pœniten-
 tianak erös fenyeke alatt;
 addigh valo vétkektöl oly bu-
 csut vertenek, es annyira elle-
 ne mondottanak, hogy soha
 többbe azokra vizza nē ternek,
 mint, s̄ent David, s̄. Peter, s̄ a
 többi. 4teser a kik tudosok a hit-
 nekagaiban, es az Ur vacsoraja
 felöl jo ertelemben vadnak.

I

II

IV

Ki rekeztetnek penighi-
 nen az meltatlanok, ugy-mint
 az hitőtlenek, az Ecclesiab-
 ki atkozottak, az nylván va-
 paraznak, orzok, Gyilkosok,
 egyeb halalos czegeres vete-
 ben elő pœnitentia tartat-
 nok, á Csecsemő gyermekse-
 kik magokat meg nem proba-
 hattyak, az elmejekben meg-
 fogyatkoztak, meg nem tert-
 dok, Olahok, &c. kikeről így
 nit Chrifostom^o Doctor: *Ade-*
nullus crudelis, nullus immisericors, nullus
impurus quovis modo: Hæc tam ad vos
qui communicatis, quã ad vos qui ministratis
dicta esse volo: Oportet enim etiã eadẽ
ad vos dicere, ut magno studio & diligen-
ti cura dona hæc distribuatis. Non par-
vobis imminet pœna, si quẽ aliqua impro-
bitate teneri scientes, ei huius mense par-
ticipationẽ permittatis. Sanguis enim ei-
ex manibus requiritur vestris. Sidux igitur
quispiã, si Consul ipse, si qui diademate or-
natus, indignè adeat cohibere ac coercere, ma-
iorem tu illo habes potestatiẽ. Az az:

Chrifost.

Homil. 80

in cap. 26.

Matth.

Egy kegyetlen-is, egy irgal-
 matlan-is, egy akar minemő tifi-
 alan-is oda ne járullyon: Eze-
 ket mind tinektek, kik commu-
 nikaltok, mind tinektek kik
 szolgaltok akarom mondani.
 Mert bűkség, hogj azont tinek-
 tek-is mondgyam, hogy nagy
 vigjazással es forgalmatos göd-
 vifeleffel, ezeket az ajandeko-
 kat osztogassátok. Nem kicsiny
 büntetést érdemletek, ha vala-
 kit valami Istentelenségbē tud-
 tok élni: ez a fitalról közöfűlni
 meg engeditek. Mert az ő vé-
 ret a ti kezetekből kerik meg.
 Ha ezokaért vagjhadnagjvagi
 Bíró, vagy király meltatlantul
 járul fel, tilts meg es tartoztasd
 meg, nagyob hatalmad vagyõ
 neked annal. Igy tilta el Am-
 brus Doctor Theodosius Csa-
 sár, midõn het ezer embere-
 ket

Euf. lib. 6.
 Cap. 25. Eccl.
 clef. Hist.
 Amb. lib. 3.

ket Theſſalonikában törvén-
telenül le vagatot vala.

IV. Mi vegre ſerzette Chri-
ſtus az veg vacsorat?

I. Előfőr, az ő egyſeri áldo-
zattyanak az magas kereszt-
emlekezetire, mely által az
Iſtennel megh bekeltettünk,
kegyelemben vetettünk: az
mondgya: Ezt tegyêtek az
emlekezetemre. Mert az Úr
vacsoraja az Chriſtusnak min-
den ſenvedeſet, es áldozattya-
ſemünk eleiben adgya az ke-
nyernek tördeltetefeben, es az
bornak öntefeben. Ezen
mondatik Sacraſcium Eucha-
riſticumnak halado áldozatnak
mert az Anya-ſentegyhazában
mind magat mind halado-
ſat az ő váltságaért, mely lőn
Chriſtusnak egy ſeri áldozat-
tyával fel víſi Iſtennek.

Masodszor, hogy legyen el-
 pecsételése es tanubizonylag té-
 tele az úy frigynek Isten es em-
 ber között, mely úy frigyben az
 Euangeliomból ígértetik a bűn
 bocsánat, mellyel Isten bizon-
 sagot téssen, hogy az ő kegyel-
 mébe bē véssen, bűnünket meg-
 bocsáttya a Chrístus halálának
 es szenvedésének érdeméjért
 mindeneknek valakik igaz es
 élő hittel járúlnak az Ur asztalá-
 hoz, mint ő maga mondotta:
 Ez Pohár az úy Testamentomnak vére,
 mely sokaknak bűnök bocsánattyára ki-
 ontatik. Erre nézve az Ur vacso-
 rája igen gyönyörűséges fri-
 gyezés, melyben az Istennek
 fia téssen mi velünk kötést hogy
 minket kegyelmesen hozzá fo-
 gad, éltet, tart táplál az örök é-
 letre: mi is ő véle, hogy ő bēn-
 ne hisűnk, az ő jó teteményét
 hálá-adással vessűk, es ő nekü

90 **Az Ur-Vacsorájának hi**
mindenekbē engedelmeskedjünk.

Harmadszor, szerzette végre, hogy legyen el peczételésé es tanúbizonylagh tétéle az mīj fel bomolhatatlan es el főkadozhatatlan nagy eggyesítgünknek az Christusnak testével, hogy mīj valóságoson test vagyunk az ő testéből, csont az ő csontyából, mint fent Páranít Ephesusba írot levelének ötödik részében. Ismet először Corinthusba írot levelének tizedik részében: Az Pohár mellyel meg áldunk avagy nem a Christus testének velünk való közlesée?

IV.

Calv. Inst. capito. 17. sect. 28.

Lásd meg erről való lép inteset.

Negyedszer, hogy legyen czomoja az Híveknek egymás közöt való fereteteknek es bekeségeknek, mellyel az Christus lelkének általa azon egy testbē ferkeztettünk, kik egyelőben az Ur aftarol esünk,

mely által azon egy cselédek es
 Commensalísok azon egy asz-
 talról évő társokká leszünk.
 Hát az kik az Ecclesianak be-
 kefféget bontogattyak, es egy
 más közöt meltatlanul bekete-
 lenkednek nem efiék azok az
 Urnak testet, véret sem íffák.
 Mert nē ihattok az Urnak po-
 harabol, es az őrdögöknek po-
 harokból azt mondgya s. Pál,
 1. Cor. 10. v. 21.

Chrisost.
 Hom. 51. in
 Matth.

Eotődsőr, hogy legyen az
 UR Vacsoraja közönfeges bi-
 zonyfag tetele a mi vallafunk-
 nak, es az tudományban, Iste-
 nitízteletben, s az Christus hí-
 tiben valo nagy egyyeffégtünk-
 nek láthato jele, hogy az őr-
 dögnektaborabol kí állotrunk:
 Az Pogányoktul Törököktől,
 Sidóktól, eretnekektől, es az
 Papasoktul meg külömbezte-
 tünk s el ffakadtunk: Annak-

V.
 Bokros
 gyümölcssei
 az Vr vacse-
 rajanak.

felette legyen mint egy kézbe adása a hitbē, es az Euangeliában való álhatatosságunknak: Gyakorlása az kegyességnek: Őstöne az Sz. életnek, zabolja a bűnre való vetemedésnek: Vigasztalas az sok nyomorúságokban: Zalaga az műfeltámadásunknak, melyre nézve az régiek az Ur Vacsoráját: Symbola Resurrectionis, Fel támadásának jegyének mondották végezetre, hogy legyen mint egy ítézés, az Christusnak eljövételire: Az Urnak halálát hirdessétek meddig eljő.

Ez az oka hogy.

1. Az Ur-vacsorája az mi hitűnket meg erősíti, hogy az Christus mi erettünk sületet, fenvedet, megholt, es feltámadot.

2. Az hitnek agazatiban is hasonloképpen meg erősít.

3. Az mi lelkünk taplaltatik az örök életre.

4. Ez világi gonoffagnak meg utalása öregbedik beűnk s à többi, ha elő akarod famlalní, es terjezteni. Itt-is mond el az kőz vallaft, az három kerdest s à többit.

MASODIK PÉLDA

Húsvet nájára.

Prædicatio utan à Prædikallo
-fekkől így foly?

Igen emlékezetes s. Innep nap ez kereztyének az Chri-
stusnak halottaiból valo fel ta-
madásaért az mi megh igazula-
sunkra, mellyen mi nekünk
nagy Isteni felelemmel atyafüi
beretettel, jozanfaggal kel for-
golodnunk az Isteni tistelet-
nek kí solgaltatásban, mely
kiváltképpen áll az halaadásbā,
mely-

94 **Az Vr vacsoráinak ki**
melynek külső látható bizony
sága az Ur vacsorájával való
les. De minék előtte az hívők
ide járulnanak a Christushoz
való halaádatosságoknak meg
mutatására, annak-előtte lássuk
meg.

Micsodas testben támadott
fel az Vr Christus, hogy mi
vegere meheffünk annak.
Micsodas etelünkke italunk
lót az Vr Christus az ő teste
ben es vérebé minékünk?

Ennek fundamentoma va
gyon ebbé, hogj erőtelen, rom
lando es halando testet vót fel,
abban forgolodot es holt meg,
hogj mindenekbē hasonlo legje
mi hozzánk a bűntől ki valva,
mint sient Pal mondgya Sidok
hoz írot levelenek második re
sében: Azonban erthyük, hogy
meg

Heb, 2. v. 17.

meg dicsőült, romolhatatlan,
 es halhatatlan testben tamadot
 fel: Annakokaert micsodas test
 ez: Talam emberi természetű az
 fel tamadasban úgy elenyezet,
 hogy immar láthatatlanna, fog-
 hatatlanna s minden helyen va-
 lovalót: El igazít ő maga az
 Ur Christus erről való erteke-
 zésünkben midőn így szól fel
 tamadása után Sz. Lukacs E-
 uangeliumi könyvének huson
 negyedik részében: Lássátok
 meg az en kezeimet, es az en
 labaimot: Mert az Leléknek
 teste es csonttya nincsen, á mi-
 képpen lattyatok, hogy enne-
 kem vagyok. Es mikoron ezt
 megh monda, meg mutata ne-
 kiek kezeit es labait.

Melyből meg tetzik, hogy
 azon ő embersegeben testben
 csontyaibã tamadot fel, á mely-
 ben fogantatot, születet, fenve-

Luce, 24.
 v. 39. & 40.

det, megh holt es el temettet
 es egyeb változas az ő embe
 termeszetiben testebē csonty
 ban nem lőt, hanem csak, hog
 mi helyen megh elevenitete
 zontul a halandóság, erőtele
 ség, romlandóság el enyezete
 az helyben fallot, az halhat
 lanság, dicsőség es romolhat
 lanság.

Egy főval: valamint
proprietatibus essentialibus natus fuerit
 testben levő tulajdonosságok
 fűlettet vala, mint minem
 volt az fazas, faratság, ehez
 fomjuhozás, banat s a többi, a
 zokat vétközte le *ex novis qua-*
tatibus sed creatis, uy ajandekok
 de teremtetekkel, ugy mint a
 lelkeben nagy bölcseséggel
 rómme, &c. az testeben roth
 datlansággal könnyűséggel
 nyességgel, halhatatlansággal
 &c. ekesitet az fel tamada

nak monumentomabā s. pecze-
 neseben, anníjra hogy az ő
 benne lako Istenfégnek dicső-
 seges ereje által tellyes tökelle-
 tes épséggel be tellyesédet, es
 minden teremtet állatok fölībē
 magasztaltot, de ugy hogy az
 ő emberi természetinek allattja
 ferint, valo tulaydonfagi meg
 maradtanak: Mert mostan is
 az egekben abban az nagy di-
 csőlegben is láthato, megh ta-
 paztalható, bizonyos helyben
 levő az ő emberi természetiben
 mint s. Istvan látta az egekben

Act. 7 v. 55.

Felette terhes igékkel áll
 erről Agoston Doctor. *Immorta-*
litatem carni suae dedit Christus. naturam
non abstulit. Az az: Az Christus
 halhatatlanságot adott az ő te-
 stének, a természetet nem vőtte
 el. Ez az oka az miért s. Péter
 azt állattya, hogy a Christusnak
 az Egekben kell lenni mind az

Epistola ad
 Dardanum.

Act. 3. v. 21.

útolsó napig, miképpen me-
dod: Méne mennyegben,
az mindenható Atya Isten
jóbjára: Onnan leszen el-
vendő ítélni: melyben az Ch-
stus fel menetele el jövetel-
ellenben vettetik.

Cal. Instit.
lib. 4. c. 17.
se. 16, 27, 28.

Mind ezekből megh tessz
hogyan azon emberi természet
támadott fel melyben megh
es el temettet vala. csak ha
megh dúczóultben.

Ezt pedig értenünk kell
Papistak ellen és a Lutheristak
ellen, kik egyenlőbe az Ch-
stus testét az Úr Vacsorájában
való ostyához kótik. Mert
Papások azt mondgyák, hogy
mihelyen az Pap az ígét az
ostyára mondgya, ottan való-
gos Christus testévé változ
Transubstantiatur, Altal állatoz
tik, a melyért ugyan imádgya
is az kenyérben az Christus

mint kenyér Istent. Az Luthertan is azt vallják, hogy vagy felette vagy alatta vagy közöttük van az kenyérnek az Christusnak teste, az bornak vére es ekképpen hiszik ők, sőt nagy megáltkodással vallják hogy szinten olyan valóságos bulat esik a Christusnak, isfák vérét, minemű valóságos testben vérben fogontatot, született es megfeszítettet.

Ezokaért micsodás ételünké italunká lőt mi nekünk a Christusnak testevére, jer lássuk :

Az Ur Isten elsőben minket a f. Kereztseg által az ő Anyaszentegyházának tarsafagaban plantal es bentel es az fiúi fogadásnak jussa s méltosaga által öveive tefen. Annak utánna mi nekünk az igéből üyjonnan szülöttinek eledelt rendel melyeltart, táplál es éltet. Ez pe-
niglen

níglén az mi lelkünknek
gyetlen egy eledle a Chri
mint ő maga mondgya s. I
Euangeliomi könyvenek
dik részében: En vagyok ama
kenyer, kiaz egből alá jöttem: E
eyjendik ebből az kenyerből örökk
Az kenyér pedig mellyet en adok a
testem, mellyet adok en ez világnak
teert. Melyben kétséggh nél
meg mutattya, hogy az ő te
azert lefen az mi lelkünk
kenyereve, mert az mi idvé
günkért adgya azt halalra,
nekünk pedig adgya, hogy
gyűk es egyűk, mikor hit a
minket abban részesít. Anca
okaért lelki eledel az Chri
teste, lelki ital az ő vére: H
az etele itala is fidei est non
rís, az hite nem az fáyé, m
Agoston Doctor mondgy

Ioan. 6. v. 50

Homil. in *Tria millia hominum, qui Petri con*
Ioan. 3: & 4. ne conversi sunt, sanguinem Christi
saviendo fuderant, credendo biber

Az az, amaz három ezer ember, kik az Peter praedikalására meg terenek, mellet kegyetlenkedven ki öntettenek vala, hívén, ittak.

Elő kenyér á Christus teste. Mert az valóságossan benne az Istenég öntötte azt az életető erőt az testben, hogy ez vilagnak kenyere lehessen az Christus teste.

Más á kenyér, más ő benne az Ezech. 4. v. 16. Item életető erő, mellyet az Ur Isten 14. 13. kenyerek Bottyanak mond. Mert ha az életető erő a kenyérből ki vetetik, ez világ kenyéret ragod is, de csak ollyā mint a földet ragnad, meg half e helyre. Így más á Christus teste, más ő benne az életető erő. Mi az az? A bölcsesség igazság, tisztesség, es az valtság, mert az Christus ilyenne tetetet nekünk az Istentől azt mondgya

1. Cor. 1.
v. 30.

fent Pal előfőr Corinthusok
írot levelenek első részében
Imar a testet adgja előnkbe
delül azért, hogy azt fogjuk
kal ragyuk: Bizony nem: *Me*

Ioan. 6. v. 30

*Caro non prodest quicquam, spiritus
qui vivificat:* Az test nem használ
semmit (ha képes a volna, hogy
egyedül te ma az Christusa
testet mind megh enned is) az
Lelek az kí meg elevenít, az
mondgja Christus ő maga fele
Ianos Euangeliomí könyvében

Ioan. 6. v. 63.

hatodik részében. Hát miért az
gja az ő testet előmbé etelen
re: Hogy hitednek általa az
fogjad megh, es az mely el
tő erő abban vagyon, hited

Hasonlatos-
sagh

fi-jad ki, hogy az miképpen
kis Gyermekek az ő edes Any-
nak emlőiet fajával be fal-
de azért nem á hufával el, ha
az tejet fíja ki abból, es az ál-
él: Sinten akképpen te á Ch-

tufnak fent testet föld be az te
 hitőnek fájában, es ne az hu
 ragjad, hanem az bölcsesé
 tudatlā, az igazságot hamis,
 szentséget fertelmes, es az
 válságot őrdőgh rabja levén,
 fjad magadra hitőnek általa.
 Bizony olyan vagy te igaz hí
 ember, mint amaz mehecs
 ce. Elmegyen az me az jó il
 aty ki nylt viragokra fal, on
 an fedezet magának eledelt:
 gy te is ki röpülš hitőnek ál
 tala, es az Euangeliomnak id
 ősséggel ki terjedet ígiretire
 allaš: az Istennek pedig min
 den ígereti az Christusban, ugj
 es Amen, mint fent Pál mond
 ya, es az ígeretekben az Chrí
 tuson nyugzol meg, onnan fe
 degetz magadnak az sín mez
 el edesseb jokat őrdök életedre:
 Hittel hát hozza hittel. Mert
 test bizony semmit nem hasz
 nal,

Synt. Pol.
pag. 3778.

nal, ha azt az mi benne van
magadeva nem teszed: nem
heted peníglén, hanem hit
nek általa. Mert az igaz id
zülendő hitnek olyan nagy
reje vagyon, hogy az tavu
lot magának jelen valova te
így az Christus teste az igaz
tű embereknek itt a földön
len vagyon, es ő tülök veter
spiritualiter lelki módon. Iam
mondgya Agoston Doctor
Dominum iam in Cælo sedentem non
contractari non possumus, sed fide
tingere: Az az. Az egekben
Úrat kezünkkel nem tapas
hattyuk, de hittel meg illethe
tyük: *Longe igitur falluntur qui*
carnis præsentiam in cœna concipiunt
si in pane sistatur. Igen meg csak
koznak, az kik semmi jelen
tet az testnek az Úr vacsora
ban nem velik, hanem ha
kenyerben leßen azt mondgy
Calvinus Iános.

Tom. 9.
Tractat. in
Ioan. 1. E-
pistola 1.

Inst. lib. 4.
cap. & sc. 31.

De itt az arant gondollyatok meg az Christusnak az emberekkel való kegyelmes daykalkodásának módgyat. Mert mivelhogy ez az Christusnak az hivekkel való lelki eggyesülésének titka igen mélyseges, ezokaert ennek példazattyat, es megmutato abrazattjat külső életető állatokbā adta előnkben az veg vacsorában az kenyeren es az borbán, melybē az mi idvőségünkert egyser megáldoztatot testet hadgya, hogy vegyük es együk, hogy mikoron mi az Ur asztalaról az kenyeret es az bort vesszük, esszük, isszuk, olljan valóságossan rebesüllyünk az alat à Christus testének vérenek életető erejében az mi idvőségünkre, az minemű valóságossan esszük az kenyeret, es isszuk az bort.

Tartsuk megh azért ezt:

2ph. 5. v. 20..

Hogy valamennyi szer lattya
 Úrtól előnkben adattatott
 nyeret és bort, úgy-mint, az
 kegyelmének jegyeit, mind
 nőkor az valóságot is előnkben
 adgya, hanem ha valaki az
 stent jaczodni velne az jegy
 alát, az mely tavul legyen.
 Úr Christus a kenyerral egy
 ajánlya felődben adgya ten
 ked az ő testet az külső elter
 állatokban az kenyemben bo
 ban mikor azt mondja. Ez az
 testem vegyetek egjetek, ez az en vér
 vegyetek igyatok. Te dolgoz
 kenyérhez borhoz nyulna
 kezded: hitőddel pedig az
 testehez, vérhez, melyben
 valóságossá rekesül hitőddel
 általa, hogy test lesse az ő teste
 ból csont az ő csontjából, min
 sent Pál tanít el annőra hog
 ély, nē te immar, hanem élyen
 te benned a Christus, mint Ga

tiában írot levelenek mások Gal: 2. v. 29
 dik részében mondgya: Kicsoda
 karhozrat tehát immar min-
 ket azzal, hogy semmit az pus-
 ta jegyvel egjebet a Christustól
 vereztetet vég vacsorában né-
 veñenk? Mellyik Egyházi fol-
 ga az, a ki az kenyeret es bort,
 pussta úres jegynek mondana?
 Höl láttal oly czegert az mely
 alát bort nem arultanak volna?
 Avagy csak az mi seműnket
 legeltéti Christus az vég. Va-
 csorában? Az Christusnak íge-
 te Lelek es élet: maga ha valo-
 ban megh gondolod, az papy-
 rosson csak tenta: a fioban csak
 zengedezes: Hát hogjhogy le-
 lek es élet? Mert oly esköz,
 melj életet es lelket ferez ben-
 ned ha hiszed. Az vilagtalan-
 nak megh gyogításában pussta
 jegy a Christus nyala? Az ő
 ruhájának premeinek megh il-

*Ionnis 6.
v. 63.*

Ioan. 9. v. 6.

Matt. 9. v. 10

108 Az Ur Vaczorájának ki
 letese a fegeny affonytól pa
 ta jele: Noha ezek nem Sac
 mentomok, vagy fentseg: Ig
 azert valofagossan esed ifod
 Christus testet, véret az Ur Va
 csorajaban, ha hittel megyo
 Iljen ertelemmel es kefüle
 azert az hivek fel jarulhatnak
 De minek elötte az lenne, je
 mondgyuk egy fivel fayjal
 Eorök mindenható, &c. Eze
 utan vigyed végben, mint ob
 fellyeb meg jelentem.

IV. P I N K Ó S D I N N E
 pen az Ur-Vacsorajahoz il
 lendő tanításnak példaja.

Itt is a prädicatio után igy
 foly: Hogy az hivek az Ur a
 talához, mellyet igirettünk fe
 rint meg terítettünk kefülede
 nül ne jarüllyanak, füksegh,
 hogy ez dolgot rövidedē meg
 értük: M

Minemű efskőze legyen az f.
Leleknek, mind az Ige, mind
az fent Sacramentomok, ke-
rebstség, és az Vr-Vacsoraja,
az híveknek mind uyjonnan
valo fűletésekre f. mind lel-
keknek taplalásokra?

Iollehet az Ur Isten oly *Li-*
berrimum agens, fűabados cseleke-
detű, hogy minden efskőz nél-
kül mindeneket hatalmason
véghez vihet az mellyeket a-
kar: de mind az által tertzet ő
fent Felsegenek, hogy az E. 1. Cor. 10.
uangelionnakprædikallása ál- v. 21.
tal tartsa meg az híveket, es a
fent Sacramentomok által, pe-
csetellye el azon hívekben az
meg tartásnak igeretit, sőt hogj
ugyan be summallya az hívek-
ben az igiretek fűerint az id-
vősseget.

Noha pediglen az imádo-
do fent háromfag egy Isten-
köz munkaja az Ige, és az Sa-
cramentomok, avagy fent-
gek által való megtartas, feny-
zites, de mind az által vagy
rénd az cselekedetben? Mer-
az miképpen a Fiu vagyona-
Gén. 16. Atyatul a fent Lelek az Atya-
túl es Fiutul. Akkepē az Atya-
v. 24. cselekedik az Fiu által: az Fiu
Jerem. 36. az Atyatul, es az Atya saz Fiu
v. 12. az fent Lelek által. Ezoktat
az Atyanak, es az Fiunak ma-
némű esköze legyen az sz. Lē-
lek által mind az Ige, mind az
Kereztsegh es az Úr Vacsorá-
az újjonnan való fűletésre es
az léleknek táplálására; je-
lássuk.

Rom. 1. v. 16.

Szent Pál mondgya Rom-
ba írot levelének első részében
hogy az Evangelium Istennek
hatalmassagha az üdvességhet

minden hívőknek. De kiczo-
da által leszen az Evangéliom
Istennek hatalmas eszköze az
üdvösségre? Talam az Egy-
házi főlgák által? Nem. Mert
Pál plantalta, Apollos őnt őzte
de Isten attá az nevedésért. 1. Cor. 3.
v. 6.
Mert az Isten az ő sz. igéjét téfi
sz. lelkének általa hathatova es
gyümölcsözővé az hívekben
mint megh tetfik az Apostoli
cselekedetekről írot könynek AG. 10.
v. 44.
tizedik részéből. Mert mikor
Peter Apostol predicalot vol-
na azt mondgya szent Lukats:
*Impus est spiritus sanctus in omnes qui
audiebant hunc sermonem:*

Az szent Lélek szállot minde-
nekre az kik hallották ez beszé-
det es ugy lött gyümölcsözővé
az ige az hívekben az szent Lé-
lek által. Az hívekre való szál-
lásában mit cselekedetám Ly-
dia Assionnak példája megla

122 **Az Vv Vacsoráinak hi**
mutattya azon Apostoli cselekedetekről írott könyvnek tizenhatodik részében: Mert ma-
koron Pál Apostol praedikallana az Euangeliomot Dominus
adaperuit cor Lydiae, az Ur meg-
ta Lydianak szívét, hogj halgassa
ná azokat mellyek az Pálta
mondatnak vala.

Ezekből kettő jó ki. Első,
hogj az Sz. Lelek, az szívben
be eset ige által némz es feriz
hitet az embernek fivébē, hogj
mindgyarást meg kezdgyen az
az szív, ugy-mint minden indu-
latoknak féske tisztulni. *Fide et
nim purificantur corda.* mert hit ál-
tal tisztítatnak megh az fivet
azt mondgya szent Lukacs az

Gen. 6. v. 5.
Az ige tisztít-
ta meg a
szívét.

Actor. 15.
v. 9.

Apostoli cselekedetekről írott
könyvnek tizenkettődik részé-
ben. Másik, az uyjonnan való
fűletes. Mert az fient Lelek
szívben be eset ige által kezd

emberben az Istennek megh
romlot képét helyre állatni,
mint fent Peter első levelenek
első részében nyilván bizonyít-
tya: Ugya fűlettetvén nem az
romlando magtól, de amaz ro-
molharatlantul, az elő Istennek
öröкке meg maradando igeje
által.

1. Pet. 12

v. 13.

Ebből jó ki ostan az ember-
nek Isten előtt való meg igazu-
lása az Sz. Leleknek munkaja
által, mint Sz. Pál mondgya e-
löször Corinthusban írot leve-
lenek hatodik részében. Megh
igazítottok az Ur Iesusnak ne-
veben az mi Istenünknek lelke
által. Ismet második Corin-
thusban írot levelenek harma-
dik részében. Az holot pedig
amaz Úrnak lelke vagyon, ott
vagyon az szabadság. Mert
az Leleknek gyűmölcsse a fe-
retet, öröm, bekeffég s a többi,

1. Cor. 6.

v. 11.

2. Cor. 3.

v. 17.

mint fent Pál elő famlall

Gal. 5. V. 22.

Galatiában írot levelenek ö
dik részében.

Az idvőség
az Ige nel-
kül el sem
kezdetik
végben sem
megyen.

Micsoda eskőze legyen a
zert a Szent Leleknek, az Isten
nek igeje ihói mely fepen me-
tetfik, oly eskőze, tudni illik
hogy senkinek (ordinarié ren-
serint folván) idvősége az ige
nelkül el nem kezdetik, végben
sem megyen. Mert az fent Le-
lek az által hathato az hívekre
idvőségekre, mint meg muta-
tam. Ezert bocsatta el az UR
Christus az ő fent Lelket, hogy
vilag végezeteiglen ekképpen
munkálkodgyék az ige által az
hívekben mint f. Ianos Evan-
geliomi könyvének tizen ne-
gyedik részében Idvezítőnek
mondgya. Commendaltatik
az aránt az Isten igijének hal-
gatása: karhoztatnak a tunják

Ican. 14. v.

B. 14.

De az Sacramentomok is

De az Sacramentomok is

vagy az Szentlélek minemű mentomok
 efközi legyenek a fent Lélek az S. Lelek-
 nek meg tessék ebből. nek efköze
 az idvözi-
 tesben.

Mert valaminemű efköze
 az S. Léleknek az ige az Chri-
 stustól keresett jóknak velünk
 való közlésére hitnek általa az
 mi újonan való fűletésünkre:
 finte olljā efköze a S. Sacramē-
 tomok is azō Christustól kere-
 set jóknak bennünk való el pe-
 csetelésére sőt idvességünknak
 bennünk való be summalására:

Mert mind az ígében mind
 az Sacramentumokban azon
 egy dolgot adgya előnkben az
 S. Lelek tudni illik a Christust
 az ő javaival es ez aránt, azon
 a Christusbā való rebesűlesünk
 az ígében, mely az Sacramen-
 tomokban, tudni illik, lelki.
 Mert a Sz. Leleknek erejéből
 hit által finten úgy rebesűl az
 Christusban az ígenek hallásá-
 bel,

bol, mint az Sacramentomból való eleséddel: Egy fele. Nem más az ígeben való reffésűlefed az Christusban, mely Sacramentomokbā. Mert mindegy az kettőben azon egy á dolog, azon az valóság, tudni illik az Christus az ő javaival. az ígeben is az reffésűles *spiritualis* lelki: az Sacramentomokban is lelki: az ígeben is hittel, á Sacramentomokban is hittel reffésűlf az Christusban: Valaki azért másjot keres az Sacramentomokban, mint az mely ígeben ígirtetik, az Bálván csinál az Sacramentomokból.

Hát akar ellyeken az Sacramentomokkal akar ne mind egy, csak halgyam az íget?

Hald meg. Az Istennek ígeje oly eskőze az Sz. Lelek

Expl. Cath.
Vrfini fol.
485.

nek, melj által el kezdí el indít-
 tya, es meg erősítí mi bennünk
 az hitet, á mellyért elő kel jar-
 ni az igenek. Az Szentsegek
 pedig avagy Sacramentomok,
 oly eszköze az Szent Leleknek
 mely által az el indítot hitöt
 vastagettya, az mellyért az Sa-
 cramentomoknak az ige utan
 kel követközni; Oka: Mert á
 Szentsegek ertelem nélkül sem-
 mit nem fereznek az ember-
 ben: ezokaért ez igenek ma-
 gyarazattya, mely ertelmet ad
 az Sacramentomoknak, es az
 emberekben buzgosagot indít,
 fűksegkeppen elő vesí á Szent-
 segeket. Innen mondotta A-
 goston Doctor *sacramentum esse*
verbum visibile, hogy á Sacramen-
 tom láthato ige. Mert valamit
 az Euangeliõ befeddel mond
 az Christusrol, es az õ általa
 végben vit valtságrol fezzel

Tract 89.
 super Ioan

Az igireteket előkép-
pen megh.
ábrázolja
a Sacramen-
tum. Calv.
lib. 14. c. 4.
sect. 5. Inst.

kereket jókrol, azt a Sacramen-
tom láthatóképpen előnkbe
adgya a Kerezttségben az v
ben: az Ur vacsorájában az ke
nyernek tördeltetefeben, es az
bornak öntettetefebē. Ezok
ert nem elég csak halgatni
az íget, de az Ur-vacsorajav
ottan ottan kel élned. Mert az
mivel amot az ígeben a S. Le
lek meg kínál, azt az Ur-vacs
rajában pecseteled el, es tesze
tiedde, azon S. Leleknek által
la. Laddé, azt ígeri az Ur Chr
stus, hogy ő meg mosogat min
ket az ő vérevel, sient Iános el
ső levelenek első réfében. Ho
lot pecseteltetikez el te beñed
A sient Kerezttségben: Mert
kerezttség tésen bizonságot az
víz által arról, hogy az Chr
el mossa az te bűneidet, de hog
hogy? *Spiritu sancto et igni*, S.
Lelekkel, es tüzze azt mond

Az kerezt-
ség ekköze
az S. Lelek-
nek.

1. Ioan. 1.
9. 7.

gya Baptista S. Mathe Euan.
gelioni könyvenek harmadik
refeben: Mert az S. Leleknek
oly esköze az keresztseg, hogy
az hiveket az által idvöziti,
Matth. 28. Marc. 16. Mert az
ki hisen es meg keresztelkedik
az idvözül. Innen mondgya
Agoston Doctor: *Accedat verbum
ad elementum & fiet Sacramentum. Vn-
de enim ista tanta virtus aque ut corpus
tangat & cor abluat, nisi faciente verbo?
non quis dicitur, sed quia creditur.* Az az
larullyon az ige az elterö alla-
tokhoz es Sacramentum lefen.
Mert honnan vagjon ez illyen
erö az vízben, hogy az testet
illessze, az sivet mossa, hanem
az igenek ferzeseböl? Nem
azert hogy prädikaltatik, de
hogy hisik. Az mellyet s. Pe-
ter-is első levelenek harmadik
refeben mondgya: hogy az
keresztseg idvözit minket, nē
az test-

Matth. 3. v. 11.

Lassad Cal.
Inst. lib. 4.
capite 14.
sect. 4.

Hom. 13. in
Ioannem.

1. Pet. 1. v. 27

az testnek sennyenek levet
de az jó lelki ismeretnek le
be adása. Ihol mely dragal
esköze az s. Leleknek az k
reztseg nyilván által erted.

Az Vv va-
csoraja ei-
köze az Sz.
Lelcknek.
Ioan. 6. v. 51.
Item 54.

Enni az
Christus te-
stet. Veret
innya.

Cal. lib. 4.
capite. 17.
sect. 34.
Aug. Tract.
in Ioan. Vt
quid paras
dentem &
ventrē? cre-
de & man-
ducasti.

Igy: azt ígeri az Ur Chri-
stent Iános Euangeliómi kö-
venek hatodik részében, hogy
valaki eszi az ő testet, es issza
ő véret annak örök elete va-
gyon. Hiszed te az S. Lelek
te benned indítatot hittel, hogy
az Christus testének tördel-
tése, vérének ontása által mer-
vegben az te váltsgod örök
életedre. Mert ez enni a Chri-
stus testet, es innya az ő vér
mint Agoston Doctor mon-
gya: *Nolite parare fauces, sed cor
de commendata est ista coena. Crede
manducasti.* Ne sajatokatt ke-
tfetek de fiveteket: onnan
janlattatot ez az vacsora. His-
sőt. Holot pecseteltetik

benned ez az hitőd által való
 ételed italod örök életedre: Az
 Ur Vacsorájában. Mert az Ur
 Vacsorájában tessen az ſ. lélek
 bizonyfagot arról tenéked mi-
 kor az kenyeret es az bort ve-
 sed, esed, ifod, hogy az miné-
 mű valóságoson tiédde tötted
 ételed italod által az kenyeret
 es bort, olyan valóságoson öt-
 ted ittad az alat az Christusnak
 valóságos testét es vérét. Mert
 az ſent Lélek az, az ki lelki ál-
 lat lévén az te lelkedhez illeti
 ő magát es ugy tessen erről te-
 néked bizonyfagot mint ſ. Pal
 Romaba írot levelének nyol-
 tzadik rēfében mondgya, kíról
 lássad Calvinust lib. 4. cap. 17.
 sect. 10. & 11. az holot több befé-
 de között így szól: Kettőből
 áll az Ur Vaczorájának ſentse-
 ge: *corporeis signis*. testi jegyek-
 ből, mellyek ſemeink előtt lé-

121   *AR VI. Vacsorájának ki*
vén, a láthatatlan jokat, a me-
rőtelen ségünknek rendi fere-
meg mutattyak: *Et spirituali re-*
tate: Es lelki igassagból, mely
külső látható jegyek által pe-
daztatik es adatik: Ez lelki
gassagh pedig az Christus az
kereset javaival. Ki adhattya
Christust az-ő javaival nem az
az kenyér es bor: Mert
peldazza. Hát a fent Lelek-
gya. De hogyhogy? Az ő te-
te benned fereztetet hit által
Ihol azért mineműi efközelo-
gyen az Ur Vacsoraja is az
Leleknek az Christusnak min-
den kereset javaiban való refe-
süleségre az te örök eletedre
erted. Egy szó: Az te idvölle-
ged te benned el sem indítat
az Isten igejének halgatafa-
nulasa es megh tartasa nélkül
vegben sem megyen a fent Sa-
cramentomokkal való elesnel

Ordinarie
rend szerint

kül. Mert valamit híseß az i-
gebõl idvõssegedre, azt az Ur
Vacsorajában pecsetled el, es
ugyan be summalod te magad-
ban örök eletedre. Holot ved
esedben, hogy az fent Lelek
munkalkodik az ige es az Sa-
cramentomok által, de azért nõ
kõttetet azokhoz, hanem faba-
dos cselekedetiben, mint fent
Palnak meg terítéseben Act. 9.
v. 6, I. Cor. 12. v. II.

(Vesd meg az íget: Ne ely
a Sacramentommal) Itt is mond
el az kőz gyonatot, az utan az
kerdeseket, es ugy meny az as-
talhoz az prædikallo fekbõl
mint oda felljeb meg mutatam.

V. ARATAS ELÕ DE-
din az Vr Vacsoraiához valo
pelda valamely vasar-
napon.

Megígértük vala eften
 napon a kereztieneknek ha
 ha egessegenben es bekessegenben
 ez may napot az Úr Isten meg
 engedi erhetnünk az Úr a
 lat megh terittyük: intettük
 vala, hogy ki ki megh gond
 ván a Christus parancsolattja
 elötte viselven kereztieni
 vatallyat es haládo voltat, le
 nenek jó kefélettel es járul
 nak fel, es az ő Christusok
 egyesülneken leleken. I
 az Úr aítala terítvén vagy
 De hogy az hívek ertelem né
 külné járulljanak ide az Úr a
 talához jer ertekezzünk eg
 illyén dologrol.

Miert neveztetik az Úr Va
 csoraja kenyerek tör
 deltetelenek?

Ennek fundamentoma va
 gyon az Sz. Lukacs mondata

ban az Apostoli cselekedetekről írott Könyvnek második részében így szólván amaz három ezer megh tert hívekről: Megh maradnak vala pediglen az Apostoloknak tudományában, es communalásokban, es az kenyerek tördelesében, es kőnjörgésekben. Az holot az kenyerek tőrdeltetésen érti az Ur vacsoráját. Miert mondatik kenyerek fegdelesének avagy tőrdelésének?

Először. Mert az kenyerek tőrdeltetése látható bizonyosága es esünkben jutato eszközze a Christus testének mi eretünk való megh tőrdeltetésének. Ez az oka, hogy Idvőzítőnk az ő halálra való menetelének előtte az Tanítványok előtt tőrdel az kenyeret sügy ostogata: hogy megh mutassa

Tiz nevel neveztetik az Vr Vacsoraja, lasfad Bucha: fol. 649. in locis.

L

azt, hogy egy keves vartatva nagy törődélme es faggatás lenne az ő testének. Ennek azért az mi erettönk való Christus fenvedesének emlékeztire im mi is azon format megtartjuk, hogy elő példában nézzük es lássuk az Christus testének tördeltetést az kenyernek tördeltetésében amaz ő mondása szerint. Ezt tegyetek az en emlékezetemre. Először Corinthusban írott levelének tizenegyedik részében. Mert halakát adván, vőtte az kenyeret megfegte, avagy tördelte, es azt mondotta: Vegyetek, egyetek, mert ez az en testem, ki ti erettetek meg törtök, ezt tegyetek az en emlékezetemre.

II.

Másodszor: Mert az Christus *Panis vite*, életnek kenyeré, annijra hogy valaki ezt az életnek kenyeret nem esí elete annak magabā nincsen azt mon-

gya

gya az Ur, Christus fent Iános Ioan. 6, v. 54
 Euangeliomi könyvnek hatodik részében. Mert az életnek
 Igeje, mint f. Iános à Christust I. Ioan. 1, v. 1.
 nevezi első levelének első részében az testet öltöze fel, mely
 testben mondgya, hogy ő az életnek kenyére, mely életet az
 ő tőle fel vőtt testbē öntőt, hogj
 abbol mireánk az életnek köz-
 lese jőne: es így immar az életet az mi tulaydon testünkben:
 (Mert mi testünk az Christus teste) talallyuk. Az Christus életnek kenyere.
 Eletnek kenjere Christ^o, mint ami mindennapi külső kenjerünk: Tördeltek, hogj te igaz hitődnékkeze-
 vel az egben levő életnek kenyerehez nyuly, es az te bűnőd bocsanattyara, megh igazulafodra, uyjonnán valo fűletesedre tőri el, (hogj illy parazulfollyak) az életnek kenyereben, az az, az ő erdemében

meríts nem külömben, mint
 Ur aftalarol az el tőröt keny
 ret kezedbē vefed es az bor
 fajadban meríteſ es azzal ta
 lalod lelkedet az örök ele
 Mennyi tőmeny ezer ember
 fegtenek avagy történek
 tőknek általa az világnak el
 tere adattatot kenyerből a
 Chríſtus teſteből erdemet; T
 ſe maradgy hatra: Nem fog
 el. Mert veghetetlen az ereje
 Az Ur aſtalanal azért az ke
 nyernek ſegefe arra emlekez
 tet, hogy a Chríſtus életnek ke
 nyere, kinek erdeméből te
 hitődnek általa ſegz, avagy
 tőrſ életet boldogságodra.

Apoc. 13.
 v. 2.

111.

Harmadſor, hogy tanu
 zonyſaghtétetnék arról is az
 kenyerek tőrdeltetefe alát,
 hogy mi erettünk tőrdeltete
 ſaggattatot, ſenvedet, fizetes
 es holt megh az Ur Chríſtus,

mely ebben mutatodik ki, hogy az el feget falat kenyeret veszed meg e fed es tiedde teszed: így finten az alat az te eretted meg törteltetet Christus testet hitóddel tiedde teszed. Sz. Iános Euangeliomi könyvenek tizenkettődik részében mondgya Idvözitónk: Hogy ha az buza sem az földben nem esik es meg nem hal ő maga marad csak, de ha meg hal sok gyümölcsöt hoz. Megh holt az Anya, fentegy haznak magva a Christus, de az ő testenek törteltetése után: hát immar gyümölcsöt hoz, az melynek bizonságarra, ihol törteltetik előtted az ő testenek jegye az kenyer, hogj ez által fe ez alat el vegjed az gyümölcsöt is, mely az bölcseség, igazság, fentesség es váltóság 1. Cor. 1.

Mondom az kenyer alat Nem úgy mint ha ott lappangana de az hitre nézve. Mert kezded az kenyeret hitóddel az Christus testet veszed es eszed.

Negyedker, vissen minket a

K 5

kenyer.

IV.

kenyernek tőrdeltetése a Christussal való egyesülésünknek ismeretire. Mert az miképpen az falatonként tőrdelt es megőzt kenyernek életető erejével te tested egyesül, es az által tápláltatik: akképpen az te tested meg tőrdeltetett Christus testének életető erejével egyesül es az által tápláltatik az örök életre. Így tanít fent Paulus első Corinthusban írott levelének tizedik részében: Az kenyer melyet tőrdelünk, avagy nem a Christus testének velünk való közlése? Mert az tőrdelt kenyernek vételében miiket a Christussal való egyesülésünknek ismeretire. Az fent Lelek által penig es az hit által egyesültünk az Úr Christussal, melynek ismeretire vésen az kenyernek tőrdeltetése.

1. Cor. 10.
v. 16.

v.

Ez első: Tisztunkra is emle

lekt.

szolgaltatásának módgya. III

lekeztet az kenyerek tőrdel-
tetése, hogy mi is szívünkben
lelkünkben tőrdelmések le-
gjünk az igaz pœnitentia által:
az az: Megh halalosításának
mi bennünk az uralkodo vét-
keknek tagai, hogy az Chri-
stussal meguyittassunk az uy e-
letre. Innen mondgya fent Pál 1. Cor. 5.
előfőr Corinthusban írot leve- v. 7.
lenek ötödik részébe: Tisztítatok
ki az okozatt, hogy legyetek uy testek,
mely kovaznak ki tisztítása az
testnek tőrdeltetése által leszen.

Micsoda ítleiben kel len-
ned az Ostyasok felől, ebből
nagy fêpén esedben veheted.
Verkeznek fentsegh tőréskép-
pen, hogy az Ur ástalanal az
kenyeret nem tőrdelik. Mert Synt Polam.
az kenyerek tőrdelése est de est fol. 3219. c.
sentia & forma Cœnæ Dominicæ, az
Ur Vacsorájának valóságára,
avagy állattyára, es formajára

tartozik, annijra hogy valamely kenyerek tőrdeletet el vegyünk, csonkan foglaltattya ki az Úr vacsoráját, es soha Christus testeben valo fennedest sem eleiben az Úr Vacsorájában nem adhattya. Az három Euangelistak, es sents Péter egyenlőben mondgyak, hogy Christus vőtte az kenyeret lakat adot, *fregit* megh *fregit* (törte) s úgy ostromgatta darabonkent az tanítványoknak azt meg parancsolta, hogy cselekedgyek ők is az ő halálnak emlekezetire. Hogy hogy cselekedhetik az ő halálnak emlekezetire, hanem tőrdelet a kenyeret? De erről ide alább bővebben folok.

Mi az Christus Iesusnak sinta valo sents ferzese mellett megh maradván, nagy lelki tőrdelmességgel, jer tegyünk

vallást a mi bűneinkről, es ker-
jűk bocsanattyat az Christus
erdemeért es mondgyuk: Eo-
rők mindenható, &c. es az töb-
bit is az ferint, mint oda fel-
lyeb meg mutattam.

VI. SZŰRET ELŐ- dedin az VR-Vacsorajanak ki szolgaltatására tartozo pelda.

Minek előtte az kereztye-
nek ide az Ur aſtalahoz járul-
nanak, annak előtte ſűkſegh
hogjaz Ur Vacsoraiára nézen-
dõ es illendõ dologrol ertekez-
zűnk, hogy nagyub keſűlettel
leheſſen ide valo iarulafunk,
es az Ur aſtalarol valo eleſűnk.
Annakokaert jer magyaráz-
zuk meg ezt.

Ha ugyan valofagofsan je-
len vagyone az Christus le-
ſűsnak

László meg
az Magya-
rok confes-
sioját. pag.
na 2. 2.

lufnak dicsőleges fient te-
ste az Ur Vacsora-
jában?

Hogjha az emberek a Christo-
stus Iesusnak együgyű, es egy-
inon folyo f. ferzesenek igaz-
saga mellet maradnanak meg,
az ő fient fajabol farmazot be-
fednek ő finte valo igaz értel-
mebē meg nyugodnanak: sem
elmejeket nem futtatnak, sem
az emberi indulatot nem kö-
vetnek: sem az ő előttők valo
nemely embereknek méltosá-
gat nem hannak vétnek, fele-
könyű volna az Christus teste-
nek jelen letele felől valo el-
gazodas. Mert ugy es olyan-
modon vagjon jelen a Christus
teste az Ur Vacsorájában, az
miképpen, es minemű modon
az kenyeret kezében vétte
testenek mondotta. Tudni va-

Mint Luthere
ret Az ken-
yerben az
Christus teste
Mert Lu-
ther ugy
mondotta.

lo dologh pedig, hogy az kenyeret Sacramentaliter fenttséghez, avagy Sacramentomhoz illendőképben mondotta ő testének: Ez az en testem. Melyben annak az mit a kenyér jegyez, nevet atta az kenyerek: jegyzi pedig az Christus testet. Tehat az jegyzendő dologhnak neve adatik az jegynek. Miért mondgya Christus az ő kezében fel vött kenyeret ő testének; akarodé meg tudni; Nem egyebert hanem, az kenyeres az Christus teste között való nagy hasonlatossagert. Az kenyér közönséges eledelek az embereknek: Mert az kenyér táplállya, élteti az testet. Az Christus teste *Panis vite*, Eletnek kenyere: Mert a Christus teste élteti es táplállya a lelket. Hogy azért az kenyerek éltető ereje által vinne Christus az ő

Arkenyer
Christus
teste.

Nota.

testenek éltető erejének ismerte, azért mondgya: Ez az én testem, amelyetek egyetek. Nem azért mondgya, hogy avagy Christus teste valtozott volna ez mondással az kenyér. Mert hiszen az aftalnal űlt az Christus akkor, nē az meg dicsőűlt teste, hanem a halando erőtelen teste, mely nē volt láthatatlan, hogy láthatóképpen egész teste az aftalnal űlt, es láthatatlan képpen az ő tőle el törő darab kenyerbe enyefet volna: azért mondgya, nem azért mondgya ő testenek az kenyeret, hogy teste valtozott volna: avagy hogy ez mondanak erejével az kenyérben, vagy benne, vagy felette, vagy alatta volna a Christus teste, hanem a kenyér es Christus teste között való hasonlatosságért.

Igy tanít Agoston Doctor

Sacramenta quaedam similitudinem Aug. Epist.
earum rerum quarum Sacramenta sunt, 23. ad Bonf.
non haberent, usque Sacramenta non essent.

Az az. Ha a fentsegeknek ne-
 minemű hasonlatosságok nem
 volna azokhoz az dolgokhoz,
 az mellyeknek fentsegi, egy a-
 tallyaban Sacramentum sem
 volna: Peldának okaért: Sz.

Pál azt az kőfiklat, melyből az *Kőfikla az*
 puftaban ífnak vala az Iſraeli- *Christus.*
 tak Christusnak mondgya: *Pe-*

tra vero illa erat Christus, Az Kőfik- *1. Cor. 10.*
 la pedig Christus vala, előőr *v. 4-*
 Corinthusban írot levelenek

tizedik résebe. Avagy ugyan *László Cal.*
 valóságos kőfikla az Christus: *lib. 17. se. 21.*
 avagy annak neve adatik a kő- *Instit.*
 fiklanak az kit peldazot. De

kicsoda volna oly balgatag az
 ki az Christust darabos kemenj
 kőfiklanak itilne lenni? Hát
 azért az nagy hasonlatosságért
 az mely vala az puftaban levő

138 Az Vr Vaczorátának U
kőfíkla közöt, es az URO
stus közöt, mondatik az
fíkla Christusnak, hogy az
képpen az Izrael fiaí à kőfíkből
bol foljo vizet ittak fajokal
lofagosó fomjufagoknak me
enyhítesere, hitőkkel pedig
tak az életnek kut fejből a
Christusból: akkeppen mi is
az kenyeret vessük es meg
fük testünk taplalására kü
képpen, hitünkkel penighz
életnek kenyeret à Christust.

Hogy hogy volt azért jelen
az Christus az pusztában? Mon
 azt mondgya fent Pal, hogy a
zon lelki italt ittak az Izraeli
tak, mellyet mi mostan. Keske
telen megkelvállanod, hogj
tők által töttek jelen valova
Mesiast, mert soha bizony k
lőmben mi velünk azon eg
lelki ital nem ihattak volna.

Hogy hogy vagyon teha

Jelen it az Ur Vacsorájában is:
 Mondgyad: hogy hitőd által
 tested jelen valova, meljnek ke-
 telkedese nélkül valo örök bi-
 zonyfagara láthatoképpén ve-
 sed az Christus te eretted meg-
 tördeltetet testenek jegyet az
 kenyeret. Mert azzal az külső
 láthato jegyel akarta az en hi-
 tőmnek minden erőtelenséget
 gyamolítani, mind penig az ő
 testenek törődelmével kereset
 jokban valo részesülesemnek is-
 meretire jutatni: hogy oly va-
 losagossan jelen vagyon az en
 lelkemnek kenjere a Christ, hi-
 tőm által az en lelkemnek, a mi-
 nemű valóságoson jelen vagyō
 az en kezembē vőt kenjerhogj
 a miképpén valóságosō jelen ré-
 sesültem a kenyemben: akkép-
 pen valóságoson jelen a Chri-
 stus testeben vérében. Mert az

140 AZ VY=Vácsoraiának ki
mit az kenyerről föllok, azert
ertfed az Borrul-is.

Hogyhogy tegye penig az
Christus az ő testet vérét az
hitőmnek jelen valova, es hog
hogy réfeset az ő testevel, ve
rével kerestet jokban engemet
maga tudgya: Enyim, hogy
hídigyem, hogy az Christus né
egyeb modon, hanem az ő lel
ke által lakik en bennem, mint
fent Pál tanít Romaban írott
levelenek nyolczadik réfében,
mellyel arra tanít, hogy attul á
lelektül vagyon, hogy *vnus cor
pore, spiritu & anima secum fiamus.*
Eggyek legjünk testtel lelekkel
es elmevel. Mind kötele azert
ennek á Christussal valo eggie
sülésünknek, á Christusnak lel
ke, kinek általa egyesülünk,
mind peniglē minemű folyam
ja, ki által valamí á Christus es
valamié vagyon mi reánk far
mazik.

Calv. Inst.
lib. 4. c. 17.
sect. 1.

Item sect. 12.

Rom. 8 v. 9.

Latod az napot az ő éltető
melegségében az földön levő
tűveknek, faknak legeltetések,
re, nyerségekre zöldellesek,
re oly igen jelen vagyó, mintha
substantiam suam ad ea traiceret, az ő
állatryat közlene azokkal. A-
lab valonak miért mondanád
re az Christusnak lelkenek ir-
radiatiojat s meg világosítste-
ni erejet à Christus testenek, es
vérenek velünk valo közle-
feres.

Az igenek prädikallasaban
teneked az Ur Isten elődben
adgya az ő kegyelmet à Christ^o
erdeme által bűnöd bocsanat-
tyara, es örök életedre: de nem
csak elődben adgya, hanem u-
gyan meg kínál vele. A kegye-
lem penigh az te bűnöd bocsa-
nattjara Istenben vagjon az er-
dem Christusban. Mert az ige
oda mutat. Hogyhogy refésül-

Modgya az
Isten kegyel-
melen valo
refésül-
tünknek.

641 **AZ ÚR Vacsorájának ki**
hetz az Isten kegyelmében
Christus érdemeiben bűn
bocsanattyara külömben,
nem csak hitöd által, hogy
mely kegyelmeről Isten az ő
igejéből teneked bizonyfaga
tót megh ígert es az te bűn
bocsanattyara meg kínált, azt
te idvőztülendő hitödnék ál
la jelen valova tegyed magad
ra fejezzed, es kételkedes né
kül abban bűnöd bocsanattya
ra meg nyugodgyal. Így azt
geri az Úr Vacsorájában: Ez
en testem ki ti erettetek meg tördeltetk,
vegjetek, egjetek Isten: Ez az en vérem
ki sokaknak bűnöknek bocsanattyara ki
öntetik, vegyetek, igyatok. Ihol meg
kínál az ő teste vel vérevel. De
ez az egekben vagjon. Mert
kel ő neki leñimind ítélet napja
ig embersege ferintazt mongja
s. Peter bűtö ferint az Aposto
li cselekedetekről írot könyv
nek harmadik részében.

Act. 3. v. 21.

Meggyek tehát? Hogyhogy
 egyem jelen valova az egek-
 ben Istennek jobban ültő Chri-
 stusnak testet véret? Hitődnek
 általa. Az Christusnak ő fent
 Felsegenek cselekedete ostan
 az, hogy az ő fent Lelkenek
 általa, tegedet lelki eh es somju
 embert meg elegítsen, sőt ugyā
 be tellyefítsen az ő testenek es
 vérenek éltető erejével, hogy
 te hitből ély az te idvősséged-
 re, mint s. Pál Romában írot

Rom. I, v. 17.

levelenek első részében mondja
 Tudod kettőből áll az ÚR
 Vacsorája: Eggők látható kül-
 ső éltető állatok: Kenyer Bor.
 Másik lelki igazság, az Christus
 teste vére az ő kereset javaival.
 Kínál az Úr Ástalan valo ke-
 nyerrel, borral: de az alat kínál
 az ő testével verevel kereset
 jokkal-is. Vedd el. Mert ha nē
 eszed, isod az ő testet véret nin-

Calv. lib. 4.
 Capit. 17.
 sect. 10.
 11. Inst.

csen életed magadban: Vedd
 az kenyeret testi kezeddel az
 bort fájaddal: vedd el annak
 valóságát is az Christus testi
 vérének az ő kereset javaival: Hisz
 tőddel nyulhatz ahhoz es úgy
 teheted teneked jelen valóságát
 Christus testet vérének.

Synt. Pol.
 lib. 6. c. 56.
 fol. 3227,

Mind ezekből hozzuk ki
 ezt: Hogy nem csak az kenyér
 es bor, sem nem csak a Christi
 stensége érint, sem nécsak ere
 je es hathatósága érint vagy
 jelen az Ur Vacsorájában; *sed*
ipsum corpus et ipse sanguis Christi
vera adsunt in Sacra Coena: de a Chri-
 stusnak tulajdon teste, es tu
 laydon vére valóságosan jelen
 vagon az ű. Vacsorában.

Az Christy
 testének es
 verének je
 len letel
 nek modgja

I. Nem az kenyemben, bor
 ban, láthatatlanképpen: de az
 kegyelemnek ígeretiben: es a
 dattatnak ebben az ígeretben:
 Ez az én testem, mely ti erertetek törté
 tike

ez az en verem, ki ti erettetek ki
 ontatik, az bünöknek bocsanattyara.

II. Ielen vagyon az hívő embernek nem pedig a kenyernek es bornak: Mert az hívő embernek tetetet az ígeret nē a kenyernek sem az bornak, ez okért jelen vagyon az evő emberert, nem az kenyérért es borert.

III. Ielen vagyon az Christ^o teste vére az Sz. Lelek által, es az hit által, nē testi illeskepén: Mert a Sz. Lelek, es az hit által lakik Christus az mi síveinkben. 1. Ioan. 3. v. 24. Eph. 3. v. 17. Mert az Sz. Lelek által, es az hit által egyesültünk az Christussal: a hitnek penig oly ereje vagjon, hogj a tavol valokat jelen valokka teszi. Innen mongya Chrysofom^o: *Nihil certē prodest loco iuxta Christum esse, si fide non sis.* Az az: Bizony nē haß.

Nota:

Hom. 50.
 Com. perfect. in Mat:

146   AZ Vt Vacsorának ki
nál semmit helyel az Christus
mellet lenni, ha hittel nē vagy
tudni-illik mellette: mint Iuda
Christus mellet vagyon helye
fik-is ifik-is az kenyerből,
borból, de nincsen hittel az
Christus mellet: azért nem ha
nalt ő neki.

Illyen ertelemmel azért mi
is nagy lelki bizodalommal jár
ulhatunk az Urnak a ftalához,
annak előtte jár tegyünk val
last az mi bűneinkről, es ke
rjük annak bocsanattyat, hogy
mi az Christus testebe vére
ben, es azzal kereset jokban re
fesülhesünk: Eorók minden
ható, &c. es a többi mint oda
fellyeb meg mutatam.

VII. A D V E N T V A
sarnapjan az Vt Vacsoraja
hoz illendő tanításnak
példaja.   Ez

Ezt az mai vasarnapot az
regiek, Adventus Domini-nak
avagy parasztul Advent vasar-
napjának neveztek, az az: Ur
Christusnak eljövételire emle-
keztető vasarnapnak. Mert ez
maj napon mintha beköszön-
ne, avagy beizeñe az Ur Chri-
stus közinkben, hogy maydan
eljö mi hozzánk.

Nagy Ur penig az, az ki el-
jö, tudni illik az Istennek ter-
meset ferint valo fia, Uraknak
Ura, Császaroknak Császára, Kí-
rályoknak Királya: kinek te-
kinteti eleiben minemű nagy
kefűlettel kellyen lennünk a-
karki is megítélheti. Ugy lehet
penig minékünk jo kefűletünk
hogy az Ur aítalához járulván
minden kereset javaiban refe-
sülünk, es mint valami fep öf-
tözettel magunkat ott ekefsit-
tyük. Annak-okaert minék

Apoc. 17.
v. 18. item
19. k6.

143   AZ Vr Vacsorájának ki
előtte az hivesek ide járulnak
latlúk ez egy dolgot.

Mit berezzen mi bennünk
az Vr-Vacsorájával való ele-
sünk? avagy nyilvánban: Mi
csoda hatnot vesünk mi az
Vr Vacsorájában, az kenyér-
rel es borral való ele-
sünknek?

I,

Fines Cœ-
nz vide Cal.
lib. 4. c. 17.
sect. 37. & 38.
Inst,

Először. Az mi erettünk
Ieter, fenvedet meg holt es
tamadot Christ^o Ietusban való
hitünk; erősetetik meg az Vr
vacsorájával való gyakor ele-
sünkkel. Ebben az gyarló élet-
ben olyan az mi hitünk, mint
amaz hozzá senlő betegségből
mostanában feltambalodot em-
ber az ki eggyet sem lephetik
gyamol-nelkül oly erőtelen
igy az mi hitünk tantorogh
magában: ezokaert gyamol

az Isten ígejében levő idvössé-
ges ígeretek, mellyekhez ta-
mozkodván mendegél előbe-
lőb az idvösségnek dolgában?
De azonban az Istennek min-
den ígereti olyanok, mint a-
maz fűp tífra csergedező foljo-
vizek, kiknek vegek az ten-
gerben vadnak: így az Isten-
nek ígereti az Christusbā, ugy
es Amen azt mondgyá f. Pál
másodszor Corinthusban írot
levelenek első részében. Eze-
ken penigh az Istennek igere-
tin az te erőtelen hitőd is az
Christusra vitetik, ott ál megh
mint az meh az viragon, mely-
ről mezet fűed. Ezt a Christust
neked tiedde kel tenned. Mert
valameddig tiedde nem teszed,
mind addig tantorog erőtelen-
kedik es ingadoz. Tiedé teszed
a Christust mikor az ő a fiatalanal
esed isod az ő testet véret, melj

2. Cor. 1-
v. 20.

által olj igen meg vastagodik,
 te erőtelen hitőd úgy meg ny
 got az Christusban, hogy sem
 sem tűz sem fegyver, sem tön
 letz, sem az ördög, sem ez v
 lagi kegyetlenek az te hitőd
 te benned el nem foghattya
 Mert ez az te hitőd lefen az
 győzödelmed, mely meg győz
 ez vilagot, azt mondgya sem

Rom 8.v.39

I. Ioan. 5.

Ianos első levelenek ötödik re
 febe. Ihol azért az Ur Vacsor
 jával valo eleseddél, mely igen
 meg erősítettik es vastagítat
 tik az te hitőd. Illyen hit
 mehetz az Ur Christus eleiben
 mit nem nyerhetz meg ő tölte

II.

Masodszor: Az Ur vacsora
 jával valo elesed által a hit
 agaiban is meg erősitetel. Mer
 csak a mi Urunk Iesus Christus
 sunkkal valo igaz egjeseles
 mely az ő testenek igazságav
 nē ellenkezik. Innen vagy

hogj az Úr vacsorája mutattja
teneked azt meg, hogy valosa-
gos emberi testet vőt fel à Chri-
st^o, es hogy abban eleget tevén
felment az egekben, az Atya
Isteneⁿek jobjara űlt, hogy onnan
leſē el jővendő itilni elevene-
ket es holtakat es hogy ő ad ſ.
lelket, mely által ſerkeztet min-
ket az ő titkos testebē, mely az
Anyas. egyház, hogj eⁿek igaz-
tagaiva legjünk bűnűnket meg-
bocsassa, testűnket fel tamarſſa
es be vigyen minket az örök e-
letben. Ezekről az te hitődnek
agazatirol valo vallasodban,
mikor az Úr Vacsorajaval élſ
erősitetel megh, es mind eze-
ket magadbā bűnőd bocsanat-
tyara, ſ örök életedre be sum-
malod ugyan el vegezed ſ tö-
kelletese ted az te Chri-
stusodrol valo vallasodat. Ez-
ert hadgya az Úr Christus hogj

I. Cor. II.
v. 26.

valamenyiféle azt az kenyé-
 efsük es ifsük az bort, az ő
 lalat hirdessük miglen el
 lősőr Corinthusban írot le
 lenck tizeneggyedik reffeb
 Melyben azt akarja, hogy az
 halalanak emletesevel mind
 tet dicsírjük, mind ő rola va
 vallásunkat erősítsük, mi
 vegezetre megvallyuk, hog
 az ő halala mi cletünk. Iho
 zert mit nyers, masodszor
 zal ha igaz hittel az poenit
 rianak nagj fenjetekevel jar
 az Ur ahtalához: Az te hit
 nek agazatiban meg erősít
 tel es ekkeppen erős leven
 Christusról valo vallasodho
 bizvást eleiben mehetz job
 sületed vagyon.

III.

Harmadőr: Az Ur Vac
 ráiaval valo gyakor élesünk
 tal, *in corporamur christo* az C
 stusban ferkeztetünk, hog

mi bennünk, mi pedig ő benne
 vagyunk. Vagyon pedig mi
 bennünk az Christus, mi is ő
 benne, nem az ő testének állat-
 tya sferént való jelen létével mi
 bennünk; sem nem az ő testé-
 nek állattyanak étele sferint, de
 annyiban az mennyiben mi ő
 Templomi vagyunk es az ő tit-
 kos testének melj az Anyasent
 egyház elő tagai, mely külö-
 ben nem lehet hanem csak az
 lelki egyesülés által. Igy tanít
 Christus s. Ianos Evangeliumi

Ioan. 14.
 v. 20.

könyvének tizen negyedik ré-
 sében. Azon az napon, ugymond, tū
 meg ismeritek, hogy en az Atyában va-
 gyok, es ti én bennem, es en ti bennetek.
 Innen mongya Calvinus, hogy
 az Christus testének es vérének

Cap. 17. s. 33.
 lib. 4. Inst.

ételének. es italának módgya
*Spiritualis est; quia vis arcana spiritum non
 sicut cum Christo coniunctionis vinculum est.*
 Azaz, Lelki. Mert a léleknek
 titkos ereie a mi Christussal va-

Verba Cal.
 sect. 5.

lo egyesülésünknek csomója.
 Ezért mondotta magát életnek
 kenyérének s. Iános Evange-
 omi könyvének hatodik részé-
 be, mellyel nemcsak arra akart
 tanítani, hogy az mi hitünknek
 ő halálában és fel támadásában
 vagyon helyhez tetvén az mi
 üdvösségünkre, de hogy az ő
 valóságos velünk való eggye-
 sülésünknek általa legyen *ut
 sua in nos transeat ac nostra fiat,* hogy
 az ő élete mi belénk jöjjon és
 miénk legyen, nem különben
 mint az kenyeret mikor eszük
 hogj a testnek éltetését szolgálta.

Ihol azért mit ferez te ben-
 ned az Ur Vaczorájával való
 gyakor élésed? Eggyé teszen
 lélekben az te meg valto Chri-
 stusoddal annijra hogj ély nem
 te immar, de élyen te benned
 az Christus azt mondgya szent

masodik részében. Ihol pedig
 beköszönt az Christus majd el-
 ő az ő születésének dragalatos
 ovaival: Bezzegh boldogh
 vagyha az Ur aftalához igaz
 hittel járulj jo kefélettel vár-
 hatod az Ur Christust.

Negyedker az Ur Vacsora-
 jával valo gyakor eled azt is
 ferzi te benned, hogy ez vila-
 gi Istentelenséget, es minden
 gonosságot hatra hagyván fen-
 til ély es naprol napra az tista
 életnek el követésében előb e-
 előb igyekezzel menni. Halládé
 mit mondek? Ha te az Ur Va-
 csorajával *legitimé* igazan igaz
 hitből tista eleted levén éltel,
 ottan az Christusban ferkez-
 tettel: melljel az testnek, világ-
 nak, ördögnek, es minden ek-
 telen ségeknek ellene mondot-
 tal, es annjra az Christushoz
 csatlottad magadat, hogy kefé-

216   Az Ur Vacsorájának ki
feeb vagy Iosephel az tömlöt
remenni vagy az tűzben hag
ni, hogy sem mint vétket csele
kedni az Christustul el szakadni
az ő testet vérét mellyel élte
gonos cselekedetteddel elarub
ni, az ő fent Lelket te benned
meg somoritani mely által te
benned lakik, es az ő lakotem
plomat az te testedet meg for
tőzteni. Mert az Ur Vacsora
jával való eleseddel te feeb bi
zonyfagot Isten, az fent An
gyalok es az Kereztyenek elöt
arrol, hogy te minden vétkek
től bucsut vöttel, es hogy tífca
életet akarš élni. Ihol azért mi
re vifien, es mit ferez te ben
ned az Ur Vacsorajával való
elesed: Tífca fent életre való
tellyes fändekeket igyekezetet,
mindē gonosfagnak el hagjasat.

O meltatlan vagyok: Mert

ez minap élék az Ur vacsora-
rajával, alig mehetek ki egy
ember belem akada, mit nem
vesztgettük egy-mást beféd-
del: De ugyan azon nap is
lattyá Isten kedvem elé
megh resegcttem.

Ugy vagyon, hogy fient Pe-
ter is csak hamar az Ur Vacso-
rajanak vétele után el esék ha-
romszor, nagy maga atkozoda-
sával es esküvésével megh ta-
gadván az Christust, de ladde
mit cselekedek kefervesen sira
sugj követe az Istent vétkeről.
Neked is ha gyarlosagbol ve-
letlenül el estel, nem kel azért
kettségben esned, es az te megh
cselekedet vetkedet karhoza-
tos kettségben valo esessel fel-
lyeb potolnod. Kövessed kefer-
ves könjhullatással az Ur Istent

est egy fogadást hogy annak
tanna soha többé meg nem fo
tőzteted magadat í-megkegye
mez az Isten az ő igereti feren
mint Ezechiél Prophetamon
gya. Eze. 18. v. 21. Item 33. v. 21.

v.

Eotődfer az Úr Vacsorájá
val való gyakor elefed az iga
atyáfiúi feretet es egy más kő
zőt való bekefféget í egyefé
get nem csak meg tartya, de
gyan őregbeti-is. Egy test az
Anyá-fentegyház: egy annak
feje az Christus: mí pedig min
nyajan hívek annak az nagy
titkos testnek élő tagai vagjunk
es egy máshoz csatoltattunk az
egy Kerezttség, egy hit, es egy
Lelek által. Ennek örök bizo
sagara azon egy Urnak ástala
ról, azon egy kenyerből, azon
egy borból esünk isünk, hogy
mí immar az feretet az hit es
Szent Lelek által eggyek va

Eph. 4. v. 5.
Item v. 15.

gyunk, egyikünk az másikunknak tagja. Ezt az hit es a Lelek által valo fteretet erősití es az Úr Vacsorájával valo eleded, el anníjra, hogy az miképpen az sok buza femből es főlö femből allo kenyér bor egy, kenyér egy bor, egy az izí es eggyik buza femet az kenjerben az masiktul megnem tudod valasztani: ugy te neked is az hívekkel egynek kel lenned az hit az fteretet, es az Lelek által, melyre nézve Agoston Doctör az Úr Vacsorajat *Charitatis vinculum*, Szeretetnek kötelenek avagy csomojanak mondotta.

Kerlek olvasd meg erről Calvinust Instit. lib. 4. Cap. 17. sect. 38. Item: sect. 44.

Valameníjfer az Úr Vacsorájával mi elünk, mind aníjfer be adgyuk; egyikünk az másikunknak kezünket es kötelez-

zük, magunkat minden igaz
 Atyafiúi feretnek cselekedé-
 tire, hogy egyikünk az ma-
 kunkat meg nem bantya, sege-
 ti, oltalmazza mint magát ug-
 fereti. Bezzeg ez arant. is bír-
 vast mehetz az Christus ele-
 ben, &c. Itt is mond el az ki-
 vekkel együtt az köz gyoma-
 tot, s. a többit is vigjed vegben.

AZ UR VACSORÁ-
jának, Betegeknek való ki-
szolgáltatásának modgya-
es példája.

Ezeket né-
 ilik. neked
 Tanító elő-
 mondanod,
 hanem a mi-
 ide a lab pa-
 gin 137. kö-
 vetközik.

(Kerdesben forog az Ecce-
 siában: Hogy ha az beteg kívá-
 az Ur Vacsoráival élni, az Ta-
 nító Communicaltathattya-e
 vagy nem?)

Nemellyek azt mondgyak-
 egy átallyaban, hogy semmi-
 keppen nem communicat-
 hattya

hatnya. Először: Mert holot egy az O, es az Uy Testamentomnak Sacramentoma valóságában, es meltségében, az O Testamentomban penigh az Husveti Barant betegh kedvéért idő közben nē szolgáltattak ki: ezokaért az Uy Testamentomban is az Ur Vacsorajat nē illik idő kívül az beteg kedvéért semetről semetre hordozni

Másodszor: Mert nincsen sehol sem az Christustul, kí az vég Vacsorát szerzette, sem az Apostoloktul parancsolat az felől, hogy az vég Vacsorának szentséget semetről semetre hordozzák valamely betegh kedvéért.

Harmadszor: Mert az Apostokat sem olvassuk, hogy imedamoda betegh kedvéért vittek volna az Ur Vacsorajat: sőt szent Pal az betegeskedésnek

okanak azt mondja Ienni Corinthusban, hogy nem jól éltnek az Ur Vacsorajával előzőleg Corinthusban írott levelének tizen-eggyedik részében.

I. Cor. 12.
v. 30.

IV.

Negyedő: Mert Papa Reliquiainak reliquiája (maradékainak maradják) kik megmostan is eyjel nappal vegetlenül hordozzák az Urat a betegeknek. Kivánnya is penig az beteg. Mert el hitettek vele, hogy az Ostyá valóságos teste az Christusnak, es állattya szerint Christus teste ve lőt a megfentőles után. Melyből azt itéli hogy nem kárhozhatik el. Mert benne az Ur (mert ő az megfentelt Ostyát Urnak hívják.)

Az megh
f. telt Chri-
stus teste ve
tűnt, Olyat
Urnak hi-
ják az Pa-
párok.

V.

Eotődfő sok botrankozás is követkőznek abból, ha semetről semetre betegkedve hordoznak az Ur Vacsoráját.

Sokan szabadfagot vennenek, és egessegekben nem élnek az Ur Vacsorájával, hanem betegagyokra hallasztanak.

Vegezetre: Szüntelen ostromogattatik az Ur Vacsoraja az Templomban, meghirdettetik ki ki hozza kétfülhet: ha azért egessegeben valaki el vesztegette, betegkorában sem melto hogy el vegye.

Annakfelette amaz velekedés is labat kapna, meljben azt velik nemellyek, hogy az UR Vacsorajához köttetet a lelek idvösség, hogy csak az idvözül az kí azzal élhet stób effele okok: melljekből azt hozzak kí, hogy né szabad semetről semetre hordozni az Ur Vacsorajat.

Nemellyek ellenben azt állattyak, hogy szabad az beteget communicaltatni idő kívül is háznál.

I.

Először: Mert noha nincs parancsolat róla, sem peldát tiltva sincsen: Ezokaért a beteget igen is kelcomunicáltatni.

II.

Másodszor: Mert noha az Ur Christus az Baranjnak megvetelenek Sacramentomanak vetet veget az végh Vacsorának helybē való szerzesevel, de min az által, hogy halalanak előt szerzi lattatik peldat hadni, hogy a beteget halalanak előtte kellyen communicáltatni.

III.

Harmadszor: Mert nem kölködnek az egessegesek orvos nélkül, hanem az beteg ki lehet pénig es mikor lehet ember beteg eb lelkebē is min halalanak idejen mikor iffiugatol fog van valo bűnei előt forognak.

IV.

Negyedser: Mert ha az beteg töl el fogjak az Ur Vacsoraját, minden vigasztalástól meg

foztatik, gyenge tantorgo hitű
meg aluszik, lelki ismereti nem
giamolitatik, es a ki tőle el fog-
ja, mintha kezen fogva taftita-
na az beteget az kesertetnek
örvényében.

Innen kiált jayt az Ur Isten
a Papoknak, Ezechiel Prophe- Ezech. 34:
ta könyvenek harmintz negye- V. 2. & 4.
dik réfében. Mert az erőtelen
juhok nem vastagitottak, az be-
teget nem gyogittottak. Az
Leleknek gyógyulása penig le-
fen az ige által, es az Ur Vacso-
rajaja által.

Mert az Apostoli férfiak,
mindgyarast az Apostolok utā
az kik követkőztenek, az UR
Vacsorajat az betegeknek oß-
fogattak, sőt az mi nagyobb kí-
ki bazanal tartrya vala az meg-
fentelt kenyeret es bort, hogy
azzal ottan ottan elne, mint
Cyprianus Doctör De Specta-
culis

Va

culis írja. Annakfelőtte a gyermekek által küldik vala az Egyszem hazí folgak az Ur Vacsoraján az betegeknek azt írja Eusebius. Sőt ugyan kofarban az kényeret, es az bort üvegbē foltak vala tartani s-vele elni.

Euseb. lib 6.
cap 43.

Hyer. cap. 4
ad Rufinum

Vacsoraja gjanant azt írja Hieronimus Doctor: Hát mostan is szabad az betegeknek adni.

VI.

Hatodszor: Mert az keresztseget keresztelő Iános az pusztaiban folgaltatta ki, Christust az Jordan vizeben keresztelte. Ha azért szabad a keresztseget beteg gyermekekre ki folgaltatni, miért nē az Ur Vacsoraján holot egyenlő meltofogok?

VII.

Hetedszer. Mert szabadandó tistiben jár az Tanítónak hogy a beteget meg látogassa, es elsőben a betegsegnek okat a bűn megmutassa, hogj a bűn által jöbe az halál minden betegseget.

Ezech. 34,
v. 2. & 37.

nek seregevel minden embe-
 rekre, mint fent Pál Romában
 írott levelének ötödik részében
 megmondotta. Annakfeletti
 vigasztalás és biztató az Isten-
 nek ígéréssel, hogy Atyánk az
 Isten, esmiképpen az Atya fe-
 rmeit magzattyáról el nem ve-
 szi, mikor betegsegek előtt
 vagy, sem éjjel sem nappal
 nem tagítja: akképpen az I-
 sten is. Vegezetre ha kíványa
 vagy az David Soltarából ne-
 mely Soltart előtte el olvasson,
 mint az ötven egyediket, es az
 száz tizen-nyolczadikat, vagy
 valamely Caputot az fent Bib-
 liából: Így legyen környülöt-
 te es semmit abbā hatra ne had-
 gyon valami néz az betegnek
 vigasztalására. Vegezetre így
 el kefitvén úgy communicál-
 tassa. Ezeknek értelmeket kö-

'Az betegh-
nekcommu-
nicaltata-
sában valo
rend,

I.

vettjük mi-is, de igen nagy meg-
határozásokkal.

Előfőr: meg kel tudni: a beteg ha nem valami csegeres vétekben elő ember volté ege-
geben? ha abbā talaltatot, tör-
vény szerint el igazítottatá dol-
gat es a törvénynek eleget törté
ha eleget tört, tarttotte pœni-
tentiat? Ha czegeres vétekb-
élt, törvény szerint meg büntet-
tet, pœnitentiat tartot es annak
utanna vétkét nem uyította,
comunicaltathatod, mint Am-
brus Doctor Theodosius Cza-
fart, kit el tiltot vala az Ur Va-
csoráiatol meddig pœnitentia
nem tartá, es azt mondgya va-
la neki: *Quomodo huiusmodi manibus
sacrum Domini corpus suscipies? qua
dacia poculum sanguinis preciosi ore tuo
participabis?* Illyen kezzel mimo-
don fognad az Urnak s. restes
Micsoda batorfaggal restes-

nel fájaddal a poharnak draga-
latos véreből? De ápoenitentiá-
utan meg comunicalek.

Ha czegeeres vétekben élt s
meg nem büntettetet, s poeni-
tentiát sem tartot, nem commu-
nicaltathatod, hanē büntélen,
az mint az nyolczadik ratiobā
mondam, környülette kel len-
ned az vigasztalással, es annak
elhitetesevel, hogy nem köt-
tet az Ur Vacsorájával valo é-
leshez az idvösség, mint az ke-
reztán levő Tolvay sem com-
municalek, de ugyan idvözüle:
Iudas communicalek de ugyan
elkarhozek.

Masodszor: Elteben az be-
teg élté az Ur Vacsorájával, ha
nem élt megh utalásból, avagy
megvetesből nem élté? avagy
egyeb alkalmatosságh miat vo-
nottatót el azzal valo élestől.
Ha élt, miért tagadnad megh

170 **Az Ur Vacsoraianak** ki
most-is tőle? Ha nem élt, ese-
legedendő okaít adhattya: M-
ert nem élt az Ur vacsoraia-
élni akart, de a betegség gátolta
meg dolgot: annak-felette, ha
valamí gyanoban nem forgott
titkos paraznaság, gýlkosságh
&c. felől, es ha az Istennek ige-
jét halgatta, sőt gyakorlotta,
communicaltathatod.

III.

Harmadfor: ha ugjan nagy
Ielki ehféggel kíván communi-
caltatni nem fokasbol, avagy
valamí vélekedesből.

IV.

Negyedfer: Ha io ítéletbē,
es értelemben vagyon az UR
Vacsoraia felől.

V.

Eotódfer: Ha nem valamí
gyanos vallasu ember, ki csak
azert tettetne az igaz vallast,
hogy inkább comūnicaltarne.

Egy főval: Eletedben Ta-
nito leven a minemüket iolel-
ki ismerettel egessegeskorok

ban communicáltattal, beteg-
korokban is az ilyatenokat
communicáltathatod. De ugy,
ha abban az Ecclesiában, mely-
ben te lakol fokas volt az be-
tegeket communicálni, ha
nem volt fokas, te is az Eccle-
sia hire nélkül ne communi-
caltas.

Eletedben pedig nem com-
municáltattad az egeszseges kí-
átkozottat: Hitetlent, paraz-
nat, Gőlkost, gyanos hitűt, ide-
geny vallást, s több czegeres
vétekben előket: Mert megh Matth. 7.
v. 6.
táltattal, hogy az mí bent azt az
ebeknek ne adgyad, se az dra-
ga gyöngyöt az diáknoknak,
hogy az Christus testének vére-
nek arulojanak ne talaltasál
közölvén ezt effele ördög rab-
jaival. Hát betegkorokbā sem
illik effeleket communicat-
nod.

Hogy azért az beteget te-
nehanj uttal való hozza men-
teledben sok béphafnos vigar-
talo, oktato, batorito befede-
del az Isten igejéből el keffite-
ted (mert hallogatnod kel vá-
ván ha egességre fordul) ug-
kezdgy a dologhoz. De soha-
magat az beteget ne commu-
nicaltassad, hanem, mem-
alabb tizen, avagy nyolczan
legyenek az beteggel egessé-
ges Communicansok kiknek
jó előve hirt kel felőle tenni,
hogy hozza keffülhessének, es
mikor jó reggel elő állanak az
egességes communicalok te-
álly megh közöttök az beteg
előt, es az te fodat indítsad el
ilyen módon.

Vide Con-
fessionem
Catholicam
Hung. edi-
tam anno:
1563. fol. 8.

BETEG EMBERNEK
Communicatafanak mod-
gya.

Nem illik ennekem mostan
 az Úr Vacsorájáról felettebb bű-
 nésedet inditanom: Mert mind
 az időtől s mind az alkalmatól
 agtúl abból ki rekeftetem.
 Mind azon által, hogy valami
 értelmet vesztünk az Úr Vacso-
 rajának meltofagaról, mellyel
 magunkat keftithessük az ÚR
 Vacsorájával való eleshez, igē
 övideden csak azt lássuk meg.
 Minemű meltofagos sēnt-
 seg legyen az Christustól sē-
 rettetet vég Vacsora?

Egy főval oly meltofagos
 sēntseg ez, hogy a földön mel-
 tofagosab vacsora ennél nīn-
 esen, melynek az ő meltofaga-
 hoz kepest ha lehetséges volna
 úgy kellene ahhoz járulnunk,
 hogy az gyarló testet minden
 indulatival le vetkőznők, es
 csak lelekben nagy sēntsegben

An exteris
 cœna sit di-
 stribuenda.
 Permittit 1.
 Si in sanita-
 te non com-
 temperat.
 2. Si non
 sunt imbi-
 cilles.
 3. Si non
 cum opini-
 one hac su-
 mant, quod
 signorum
 sumptio fal-
 vet.

kellene réfésztünk abban
Vacsoraban.

Miért mel-
tosagos ^{v.}
fsg. h.
I.

Miert ilyen meltosagos
micsoda tefi illjen meltosagos
fa? Először annak semelye
ki ezt az Vacsorat ferzette:
pedig az Atya Istennek tulaj-
don fia Rom. 8. Igaz Isten.
Ioan. 5. v. 20. Mindenható
Pfal. 68. v. 15. Ephes. 4. v. 8.
Ioan. 5. v. 19. Apoc. 1. v. 7.
Mindentudo Matth. 9. v. 4.
Ioan. 1. v. 49. Apoc. 8. v. 23.
örökke valo lelek Heb. 9. v. 14.
Igaz Isten es ember az semely-
nek egyességheben. Isten:
Mert mindenek felöt örökke
áldando Isten: Ember mert az
Atyak közzül valo test feriz-
bötü ferint mondgya az fer-
Pal Romaban írot levelenek
kilenczedik refébe: az embe-
ri nemzetnek egyetlen egy
meg váltoja: oly Királyunk k

Az Christus
termeft ^{v.}
rint valo I-
fen.

minket oltalmaz: oly Prophe-
tánk ki minket fent Lelkenek
általá tanít: oly fő Papunk ki
az ő tulaydon vérevel áldozot
mi erettünk: oly közben ja-
ronk, ki az mi könyörgesűnket
mostan is az ő áldozattyanak
erdemen élő fent es kedves ál-
dozatul mutattya be az I-
stennek.

Illyen méltóságos Ur szerzet-
te ezt az Vacsorat: ez vagyon
mostan is itt jelen Istensege fe-
rint az mint ígeri hogj valahol
ketten avagy harman az ő ne-
veben egyben gyűlekezünk
mi köztünk lefen, s vagyon,
fent Mate Euangeliomi köny-
venek tizeñyolczadik részébe.
Ez az jelen levő Ur Iesus az,
az ki gazdalkodik ez vacsora-
ban az ő testevel vérevel mi-
nekünk. Mi lehet azért mel-
tőlagossab vacsora énnel, melj-

Matth. 18;
V. 20a

176   AZ Vt Vacsoraiának hi
ben ő maga az Istennek fia
fia jelen vagyon: ő maga gaz-
dalkodik s őve az Vacsora: I-
sten fiának vendége lenni nem
nagy öröme.

I J.
Az vég va-
csora mire
emlekeztet?

Masodszor meltosagos arra
nézve az mire minket ez Va-
csora emlekeztet. Emlekeztet
penígh először az Istennek ke-
gyelmere, es mi hozzánk fe-
gény gyarló bűnösökhöz valo
nagy szeretetre. Mert arra vitte
őt az ő buzgo szereteti, hogy
az ő egyetlen egy fiának sem
kedvezet erettünk az testben
el bocsatotta szenvedese, es ha-
lala által az törvénynek atka-
tul, büntül, ördögtől, Pokoltól
es kárhozattól meg szabadított,
mely ő nagy szeretetiből farma-
zot jó tetemenyenek emleke-
zeti bizonysga ez az Vacsora,
hogy nem más teste vére ez va-
csoraban valo kenyér, bor, ha-

nem azé az kit Isten hozzank
 való nagy szerelméből bocsátot,
 hogy lehetne az ő testének tör-
 deltetése es vérének hullása ál-
 tal nekünk elő kenyertünk. Mi
 lehet meltofogossab vacsora
 annal, mint az mely ilyen mel-
 tofagos dologhra emlekeztet.
 Masodszor emlekeztet az Chri-
 stus Iesus elegh tetelere, hogy
 az ő egyféri áldozattyanak ál-
 talanem csak eleget tött eret-
 tünk, de ugyan mind örökke
 megfentelte azokat a kik meg-
 fentelendők, tudni illik min-
 ket kik a Christusban hisztünk,
 mint fent Pal mondgya Sidok-
 hoz írot levelenek tizedik ré-
 sében. Minemű Vacsorához
 kefűltel? Oly meltofagos Va-
 csorához, melyben mind az I-
 sten kedve mely sz. fiaban tölt
 bete raytad, mind az Christus-
 nak tökelletes eleg tetele te e-
 rötted

Heb. 10.

v. 14.

178 *Az VI Vacsorának ki*
retted fen forog es előkeppen
elődben adatik.

III. Harmadbor: méltóságos va-
csora ez, arra nézve az mit in-
veſtünk, es az mivel az Ur Je-
sus Christus gazdalkodik min-
künk. Vefűk ugy vagy on kü-
sőképpen az kenyeret, es Bor-
azt is kicsint, de az kenyér, es
bor alat vefűk az Christuste-
stet vérét. Testet azért, hogy
az Christus legyen elő kenyere
az mi lelkünknek örök életére
mely peldaztatik a kenyerek
tördeltetése es vetele alat: Vé-
ret azért, hogy legyen elő itala
az mi lelkünknek az Christus
vére, mely peldaztatik az Bor-
nak öntése alat az mi bűnünk-
nek bocsanattyara. Mind eze-
ket penigh cselekezzük az mi
hitünknek megh erősfítésére.
El hitted magadban azt, hogy
az Isten fent fiat az testben te

Vefűd az
Christus te-
stet, es mi-
ert.

Vérét is
miert!

eretted bocsátotta, ő általa vőte
 kegyelmébē, bűnődöt meg bo-
 csátotta, meg szentelt, ujjá fűlt,
 testedet a porból fel támasztva
 es lelkestől testestől be vívte az
 ő sz. Országában. El hitted ezt:
 holot summalod be te benned?
 Az Ur Vacsorájában. Mi által
 teszed tökéletese te raytad azt
 az mit hiszel? Az Ur asztalarol
 az kenyérben, es borban valo
 eteled es italod által. Micsoda
 lehet tehát dragalatosabb va-
 csora ennél? Erre gyűltünk mi
 mostan ide a Christus Iesusnak
 sine eleiben ezzel feez vegre
 gazdalkodik mi nekünk az ő
 vacsorájában, melyben mayd
 úgy meg elegit, úgy meg vidá-
 mit lelkünkben, mint szinten
 testünk az külső Vacsorában.
 Mert itt efszük az életnek ke-
 nyeret, itt iszfuk az életnek ita-
 lat, mellyek utan soha megh nē

Ioannis. 6.

V. 14.

chez.

180   **Az Vt Vacsoráinak hi**
 ehezzük, megh nem somjúho-
 zunk: Itt tessük az Christust
 mienk ke az kitül, sem bán,
 sem halál, sem ördög, sem töm-
 lőt, sem fegyver, sem semmi
 kefertet el nem szakazhat, azt
 mondgya fent Pal Romabani-
 rot levelenek nyolczadik refe-
 ben. Kicsoda vadollya tehat
 vetekkel az Istennek valaz-
 tottít? Isten az, az ki meg iga-
 zítot. Kicsoda kárhoztat? Chri-
 stus az ki megh holt, az ki fel-
 tamadot az ki az Istennek job-
 ban ül, es az mi erettünk esede-
 zik: Kicsoda szakazhat el tehat
 minket az Christusnak ferete-
 titől? Bizony senki nem mint
 fent Pal az megh jegyzet he-
 lyen mondgya. Noha allyone-
 lő az halál, hol az ő diadalma?
 El vetetet a Christus által, csak
 alom immar az mi halalunk,
 melyben az mi munkáinktól

Rom. 8. v.
 ultimo.

Szolgálatának módgya. 181

és banatinktól nyugtunk meg.

Allyon elő az ördög: Minden hatalma elvetetet, olyan ő mint amaz oroszva harapo komondor: de ki törettenek minden fogai, ha fínten kapdos-is raytunk, de soha nem lehet kárhozatos az ő faldosafa. Az bekeffégnek Istene az, az ki a mi talpunk alatt hamar meg rontya az Satant azt mondgya fent Pal Romaban írot levele- nek tizen-hatodik réseben.

Rom. 15.
vers. 20.

Allyon elő az bűn: De az Ur Isten azt az ő ingyen valo kegyelméből fent Fiaert ugy eltörlötte mi rolunk, mint amaz-sűrő kődöt az kék ég alól, Esa. 44. v. 22. anníjra hogy ugyan fel vesí rolunk az mi al- nokfaginkat az földhöz űti, es az tengernek melsegeben veti, azt mondgya Micheas könyve- nek hetedik résebe. De bizony

Mich. 7. v. 19

ha el-

182 Az Vt=Vacsoraiának ki
ha olyanok volnanak a mi bű-
neink mint az dupla vörös bar-
fon, vagj mint az fekete kőkő-
csen, az honál fejerebbeké te-
tettetnek azt mondgya Isten E-
faias által Prophetiai könyve-
nek első részében. Mert az ő Fi-
ának vérével tisztogatki min-
ket minden bűneinkből, az
mondgya ſent Ianos első leve-
lenek első részében.

Efa. 1. v. 18.

1. Ioan. 1.
v. 7.

Allyon elő a test az ő sugal-
lással: Ezennel le vetkőzzük
ötet, mint régi meg avult ſen-
nyes ruhankat, es ollyat öltöz-
zünk fel, mellyet az Ur Isten
kefit nem kezzel, de örökke-
valot az egekben, azt mondgya
ſ. Pál második Corinthusban
írot levelenek ötödik részében
Ezert ſent Pál mondgya Phi-
lippisbe írot levelenek első re-
szében. Szorongattatom ez kettő kö-
zöt: kiványán előfölni, es az Christ

Phil. 1. v. 23.

Iennem, mert ez sokkal job, Megh ma-
radnom pedig az testben ti erettetek búk-
leges. Így mi is forongattatunk
örömet az mi apros csele-
dinkkel tovab mulatoznank :
de job az Christussal lennünk:
Mert az Christus nekünk éle-
tünk a halal nyereségünk. Mert
az halal által nyerjük megh az
Christust. Ez az mi hitünk melj
meg győzi ez világot, ezt pe-
csetellyük el mi bennünk tö-
kelletes igazságban es valóság-
ban az Ur Vacsoraiában. An-
nakokaert jer az mi bűneink-
ről tegyük vallást, &c. vidd
vegben, mint oda fellyeb meg
mondottam.

Eddigh vagyom az UR Va-
csorajanak ki folgaltata-
sának módgya.

R Ó V I D

Tanúság az Úr Vacsorájában való kenyerről.

I. Kovasztalan kenyert legyené avagy kovazos?

II. Kerekded legyené, mint az Ostya, avagy temerde, hogy tördeltethessek?

III. Az kenyeknek tördeltetése oly Ceremoniaé az Úr Vacsorájában, mellyet szabad el hadni, vagy követni?

Az elsőről.

Cal. lib. 4.

cap. 17. §. 43.

Instit.

Beza quest.

243.

Pareur de

Symb. pag.

98.

Kovasztos kenyerral ostogattasséké az Úr Vacsorája avagy kovasztalannal oly dolog mellyet szabados követni szabad el hadni minden Ecclesiákna az ő rend tartások szerint.

Mert noha az Christus k

vafstalan kenyeret oſtogatott: mind azon által nem cselekedte azt az Sacramentomert, sem azért hogy azzal az Ecclesiat az kovafstalan kenyerhez köt. ne az Vegh vacsoranak kiſolgaltatásban: de cselekedte az Hufveti Baranyert, mellyet a törvénynek parancsolattja ferint kovafstalan kenyerral kénferittetnek yala megenni, melj Hufveti Barany helyeben mivel hogy a Vég vacsoranak ket yala ſallitatni a Chriſtuſtul, más fele kenyerral nem ſerezhette, hanem az minemű egeſ Sido Orſagban akkor közönſeges volt, az kovafstalan kenyerral. Mert valameddigh az Innep tart yala az Sidoknál, ſohul kovafſos kenyerek nem ſabad yala találtatni.

Hogy ha más időnek refeben ſerzette volna az Ur Chri-

stus az Végh vacsorat, bizonydologh hogy olyan kenyerből készette volna az minemű akkor közönfeges volt, kovastalan kenyerből, tudni illik.

Mivel azért szabados, akár kovafos, akár kovastalan legyen a kenyér minden helyekben levő Ecclesiáknak rendtartások érint, ezokaert jöcselekedik az keresztényi gyülekezetben, hogy az kovastalan kenyér helyet, kovaszos kenyeret vöttenek be az Végh vacsoranak kífolgaltatásában imilyen okokert.

Közönfeges kovafos kenyérrel kell az Vr Vacsoráját kífolgaltatni.
Miert?

I.

Először: Mert az kovafos kenyér, az Christus teste, es az kenyér között valo hasonlatoságot inkább meg mutattja, hogsem mint az kovastalan. Mert az kovafos kenyérnek nagyobb éltető ereje vagyon az kenyérenel, mint Galenus mondgya Aliment, cap. 2.

Masodszor: az kovastalan kenyerek inkább meg különböztetik az Ecclesiát az Sidoknak Synagogájoktól, hogy sem az kovastalan. Mert noha nē mongyuk mi azt, hogy Sido format követ az ki kovastalannal él; mind azon által nyilván vagjő, hogy azok az kik az kovastalan kenyeret uyíttak, nézzenek az Christusnak példájára. Ez penigh semmi nem egyéb, hanem az Sidoknak kovastalan kenyeret be vétetni Sido modra.

Harmadszor: Az kovastalan kenyerek *cum ipso festo azimorum*, az Pogacsanak innepével együtt veget vetet a Christus, mind az okaval, az mi okert fereztetet vala, mind a jedzesevel együtt a mit jedzenek vala. Az kovastalan kenyer int vala az Sidokat Aegyptus-

bol való hamar ki meneteltre, hogy ne kesedelmezzenek az kovafos kenyerek sütésében, de mentől hamarab kovafaltal Pogacsakat sütnenek, hatokra vetvén indulnanak utra. Az kovafaltalan kenyér azért nem valami gyönyörűséges eledel, lek vala az Sidoknak, de izeit keserű kenyér, az Aegyptombeli nyomorusagra emlékeztető jegy.

De ez fele jegynek helye nem lehet az Vég vacsorában. Mert az Vég vacsora nem Aegyptomból való megh szabaduláshoz fentsege: avagy Sacramentoma. De az Christus halálának fentsege: nem banatnak, sem keserűségnek kenyere, de örömnök es idvőségnek kenyere. Lassátok azért kovafaltalan kenyerefiek, hogy Sidozokka ne legyetek az Úr vacsorájában.

Exod. 12.

v. 34. 39.

Hát az Christus-is Sidozott az kovaftalan kenyerral. Elvala akkor a Christus Sido rendtartásban mikor az kovaftalan kenyeret fűkéggképpen kellett elő venni, holot kovafos kenyér nem volt: annak felőtte nem valami titok vagyon a kovaftalan kenyérben, de az időnek alkolmatossága kívannya vala, hogy az Istennek törvényet az kovaftalan kenyérnek meg vetesevel meg ne fegné. Holot azért még akkor az Sidozás meg nem búnt vala, nem mondathatik a Chríst^o Sidozni.

De az mostani kovaftalan kenyereseknek nincsen kovaftalan kenyereknek lőepe, hogi kovaftalan kenyerral ostogassak az Vég vacsorát. Tehat kovafos kenyerral éllyenek.

De mi ezt feletteb nem vitattyuk, csak az mi job es illen-

dőb azt jóvallyuk, mellyel úgy hadgyuk hatra az kovaftalan kenyeret, hogy az kovafos kenyeret az Ecclesianak epületire, az Sídoktul valo meg valasztunkra, es az kenyer es Christus teste között valo hasonlatosságnak ki mutatasara illendőbnek ítilyük.

A Z M A S O D I E R O L.

Kerekdéd legyené à Végvacsorában valo kenyer es vékony lapos mint az Ostya, avagy temerdek, mint az Czipo es az házi gömbölyű kenyer?

Kérd megh bator ugyan az nagy sűveges emberektől is, kik az Ecclesiaban az Tudor nevet viselik s meg hallod hogi ezt is Adiaphora-nak, az az olynak mondgyak, mellyet sa-

badolon meg lehet tarthatni, fabadolon el is hagyhatni, az az, akár Lapos kerekded legyen mint az Ostya, akár gömbölyű temerdek mint az Czipo es házi kenyér mind egy, nincsen azt mongyak abban válogatás.

A mi illeti a kenyerek formáját ő magában, legyen ugyan bator, hogy akár Lapos legyen mint az Pogacs, akár gömbölyű mint az Czipo; de hogy Ostya legyen, es akár Ostyával ély, akár kenyérral, olly megfejar az Igasságtul mint az egh az földtül. **Miért?**

Elsőör: Mert az Lapos kerekded vekony Ostya, sem az Christustul, sem az Apostoloktul, sem az régi sűz Ecclesiatul, sem az Apostoli ferfiaktul, kik az Paterék, nem vött eredetet, de az Antichristussa lött Romai Papatul, kitül az Euange-

Az ostyat mint Anti-Christus mi sűző kenyéret meg kelvetni es mi okaért?

I.

Az ostya az Vr Vacsora jaban Anti-Christus kenyere, es miert? Lassad Confes. Vn-gar. in hac verba Christi: Pa-

nis est cor.
pus. pag. P.

licusoknak meg a szabados-
gokban is úgy meg kell vála-
tatniok mint tulaydon ő maga-
tul az Antichristustul.

I I.

Papa non
est inordi-
bus suis pu-
ra ostia, Al-
tarib9 ima-
ginib9, ve-
stib9, & ca-
teris vincu-
lis idolola-
trix sequen-
d9, & quare
vide Con-
fess. Cath.

Hüg. pag P.
Azt paran-
csollja az
Vr Isten. Of.
1. v. 13. hogj
az balva-
nyozásnak
valóságat,
veget, je-
gyeit es ne-
meit el tö-
rlyük. Ol-
lyan az O-
stya,

Másodszor: Az Ostya az
Maozim balvannak tiszteletire
hozattatott bē; hogy tudni-
lik, azzal erősítessék az Míse-
nek isonyatos balvanya, es az
transubstantiatio, általallato-
zas, melynek meg erősítése
meg mostan is az Papa ország-
ban meg tartatik, mellyert mel-
tan mondathatik Mifelő ke-
nyernek es Mísező Ostyanak:
mellyet az balvanyozo aldozo
Papanak kell hadni: keresztien
embernek el kell tavoztatni.

Harmadszor: Mert az Os-
tyaban az kenyerek semmi
modgya es hasonlatossaga nin-
csen: keyernek sem mondat-
hatik meltan, de kenyér Tíz-
tekjanak, kenyér kődinek, vagj

fültinek, melly az Urтол ferez-
 tetett idveffeges fentseget nem
 csak meg homalyosittya, de u-
 gyan meg rutittya.

Lassad an
 harmadik
 kerest fo-
 gast idealab

Negyedker: Mert egy pont-
 nyiban sem tartozik az Lapos
 vekony Ostya sem az Christus-
 ra, sem az keresztényeni Vallasra,
 miért hogy nec mensuram nec
 rationem habet, ut Expositor
 loquitur, sem mértéke, sē mod-
 gya nincsen.

IV.

ötödker: Mert az egeff ke-
 restényeni Vallast, es az Anya-
 sentegyhazbeli folgalatot igē
 igen meg haborittya, megh za-
 varja, mint azon Expositor fol.

V.

Harodker: Mert hat-faz es-
 tendő elöt fok Ecclesiakban az
 Nemetek es az Anglusok kő-
 zott nem volt: az Görög Ec-
 clesiakban pedig soha nem volt
 az Ostya, ma is nincsen, mel-
 lyek mind azáltal igaz Ecclesi-

VI.

ak voltak, ma is igaz Ecclesiák, noha sok abufuók, illetlenek vadnak az Görög Ecclesiákban.

VII.

Hetedes: Mert alkalmatlanok és illetlenek az Oltýaként Sacramentóhoz, holott meg nem mutathatták Analogiam sacramentalem, az Szentígyhez illendő hasonlatosságot, és az emítetése, s az taplalatára illetlenek.

VIII.

Nyolczades: Mert az tudatlanokban, amaz hamis vélekedés az Christusnak tapastalható-keppen való jelen léte felől, és az Oltýának allat szerint Christus testévé való változása felől az vekony, kerekded lapos Oltýában meg erősítették.

IX.

Kilencedes: Mert az Ecclesianak az ő fabadfagaertartalma vagy on arra, hogy az Evangéliumnak illjen nagy vi-

lagosságában, az Ostyanak vé-
get veszen: Mert valamikor
Adiaphora az olyan dolgok, mel-
lyek szabadok, botrankozas-
ra vadnak, es az együgyű hi-
veknek épületeket meg ban-
nyak, az ő jussat, meltofsagat es
szabadsagat el veszti, mellyert
meltā meg kell vetni az Ostya-
zast az igaz keresztényeknek.

Tizedes: Mert az Christ^o
szent szerzesével egy atallya-
ban ellenkezik az Ostya. Mert
Christus kezében vőtte. Mit?
Nem á keredded lapos vekony
Ostyat, de panem, kenyeret,
mellyet Fregit, meg seget, meg
tördelt, es ugy adta az Tanit-
vanyoknak. De az Ostya nem
tördeltetik. Tehat ellenkezik
az Christus szerzesével, melly-
ert sentséghez töresnek neme az
Christus szerzesetül el tavozni,
kiről ez utan többet.

X:

Gondoltanak ezek ellen: Christus Iesusnak bent ferzevel ellenkező Ostyas Atyafnemincmü okocskakat, melyket egy egy főval latogassim meg.

I. Azt mondgyuk: Az kenyerek formaja szabados akar minemü legyen. Azert keresztényeni szabadsgabol az lapos vekonj ostyat meg tartani az Végvacsorabá.

F. Ez az ke. estfogas fordaltatot az keresztényeni szabadsgon, holot szabados akar minemü forma legyen, ezokat szabad ki minemü formaju kenyerekkel él. De felötte gyamotalan tamaf ez. Mert ha szabados meg tartani a lapos vekonj keregded formaju kenyereket: ismet szabad azon ken-

tyeni szabadfagbol meg vetni. Miert hát hogy megh nem vetik? Miert hogy az kik megh vetettek azokat, mind élő nyelvel, mind írásokkal Sacramentarius Eretnekeknek kiáltyak. Kereftyceni szabadfagban áll, azonban kefebbek volnanak véreket kí ontani, hogy sem az Oftyá mellől el allani: es ekkep az kereftyceni szabadfagbol ketelenséget hoztanak ki: Mondgyak befedekkel, de cselekedetekkel el tagadgyak.

Azert az kereftyceni szabadfagok, úgy tartathatnak meg az Ecclesiaban. 1. Ha épültre valok, es senki abbā meg nem botrankozik. 2. Ha az Evangelíomí tudomant meg nē homaljosíttyák es meg nem fertik. 3. Ha a Bálványozast es az babonáskodast meg nem erősi-

Az kereftyceni szabadfagnak re-guist es mer teki, mely arant szabad megh tartani.

tik. 4. Ha ketelenség alá
esik, es Isteni tiszteletnek ve
kedese alá. 5. Ha azok nē k
hozthatnak kiknek egyenlő
szabadfagok vagy az ollyan
el hadni vagj követni: Ha
vetik, mint mind ezekről t
fent Pal 1. Cor. 8. v. 9. & v. 1
v. 13. Ha penig valamellyike
okoknak fel bomol mindgy
raft nem lesnek szabadfok.

A kerekded lapos vekor

Ostya I. Nincsen az Eccle
aban éppültre, sőt botran
zast ferez. Mennyen be val
ki az Ostyasok Templomaba
lattya ott az Oltart minden
tőzetivel, lattya az kepeket
ékesítve. Maria fejen gyeg
patyolat: Chrístus képm
nyakan, varrot aranyas avag
retzes kefkenő: Lattya az
restes Zaflokot, Gyertya
tokat, notas Orgonakat: La

ya az Papi öltözeteket: Ha Papista leßen, ez meg botrankozik, es azt gondollya, hogy egyik Papista templomból másikban ment: meltatlan karboztattyak egymast. Ha Evangelicus megyen bé, az haja meg borzad, hogj az Antichristusnak annyi szemettyet láttya szabadon lenni az Templomban: Igy az Ostyat ha meg láttya, megh gondollya, ezek az Papazoktul nem különböznek az Ur Vacsorájában való Ostyával, es az melly kenyér Istent az Ostyában fel mutat az Pap s az nép imadgya, láttya hogy imít-is azon forma vagyō az Ostyában Avagy nē nagy botrankozasę ez? De halljátok egy historiat.

Egy Varosban Heidelbergatul közel negy mért földnyire, mikor egy Pap az Oltarhoz

alvan, az Talat, melyben az
 nyer tatek Ostyak vala
 kezeben vötte volna, nagy
 ritussal, lehelleffel akarna
 get Papazo modra rea mon
 ní, az vekony lapos Ostya
 mind ki repülenenek az tal
 mide amoda az porban. Az
 ges templombeli nepek nezi
 ki le ütötte a fejet: ki mosolyg
 ja; nimelleyek fel kelven
 Templombol ki ballaganak
 Avagj nem nagj botrankoz
 ez az Ecclesiaban? Nem nag
 gyalazatê a Christ^o ferzesenek

II. Az Ostya az Euangelio
 mitudomant az Veg-vacsora
 nak ferzesében igen megha
 malyosittya. Mert az keny
 es az Christus teste közöt val
 hasonlatossagat az Ostya sob
 meg nem mutathattya. Mer
 az Ostya nem közönseges éle
 tő es taplalo kenjer, de csak

nyertaytek, kenyér buborek :
 Christus teste pedig ez világ-
 nak közönséges éltető kenye-
 re, melynek éltető erejét egy
 maculanyiban az Ostya megh
 nem mutathatta. Annak fe-
 llette, az kenyér tördeltetésnek
 rendit is megh ferti s meg ban-
 tja, sőt tellyességgel el fordítja.

III. Az Ostya az babonas
 vélekedést is megh erősití.
 Mert az egjúgyú vekony értel-
 mű emberek el hiszik, hogy az
 Christus teste ugyā ott vagyon
 az Ostyaban allattya ferint, kí-
 valt-keppen hogy az Ostya ol-
 dalan az fessületet lattyak.

IV. Noha nem imadgyak
 az Ostyat, mind az által ugyan
 kételenfégh ala vetették annak
 megh tartasat : azért az kereft-
 tyeni szabadságot megh rontot-
 tak. Mert vegezetre:

V. Minket, kik az kereftye-

ní fabadfagból az Ostyat, meg
vetettük, es az Christus berze
se berint a kenyeret tördelly
a Veg vacsoraban Eretnekek
nek karhoztatnak.

Azert fordítsuk meg az
len-vetést: Az Ostya faba
dos; azert meg kell tartani
Mondgyuk: Az Ostya faba
dos tellyes botrankozással: a
zert meg kel vetni, es ha őne
kiek az kereftveni fabadfag
ból fabad az Papazo Ostya
meg tartani: miért nem volna
nekünk is azon Papazo Ostya
fabad meg vetnünk azon ke
reftveni fabadfagból: Miért
kárhoztatnak?

II. Azt mondgyak: Az ve
kony lapos Ostya, melyben
egy egy adatik egy egy em
bernek, illendőb az ostya
az Vegvacsoraban mint egész

kenyer: Mert az fogatlan vén emberek-is el nyelhetik holot fajokban el olvad: az Vég vacsoráját-is inkább ekérsiti az Ostya, hogy nem mint az kenyer.

F. Csak gyermeki fogaskak ezek, mellyek ezzel. füstben mennek. Mert nē arra kel minkünk vigyaznunk micsoda állendő ekésebb s el enyefőbb az vén ember fajában, az Vég vacsorabā, de a mi néz az épületre, es az Christus szerzesével nē ellenkezik. Immar az Miskolc lapos vekony hartya Ostya tartoziké az épületre, es nem ellenkeziké a Christus szerzesével az előbb elő famlalt okokból kitetszik.

III. Azt mondgyak: Az Ostya-is igaz kenyer: Mert

lisztből, es vizből áll: Annak felette valami tartozik az kenyerek valóságára es alattyára, megh vajjon az Ostyaban.

F. Oly fő erősegek ez az Ostyafoknak az ő itileték szerint, hogy megh lelkek ismeretis ezzel csendefítik azok az kiknek nem fínten fajok izent vajyon az Ostya az Ur Vacsorajaban. Annakokaert lássuk mi csoda az igaz kenjer, hogj megteffek abbol az Ostya-is mi legyen.

Az Sido nyelvnek folyása ferint akar mi eledel, kenyerek mondatik. Az Poganyoknál samtalan neme vajyon az kenyerek, kiről olvasd megh Pliniust, es Cœlius Rhodigianust. Illyen mēsse kiterjedet jegjzesben mondathatik az O

Plin. lib. 8.
cap. 11.
Cœl. Rhod.
lib. 9. c. 16.

Ostya is kenyerek, mint regen
 a Bacchus Boros Istennek Po-
 gacsacsakai is kenyerek; mon-
 datnak vala. De az kenyerek
 természetire nézvé, tulajdon
 föllással, nem kenyér az Ostya,
 de vékony liszt langhartya, es
 enjves lisztlang buborek, avagi
 tayettek, mely az heű vas közöt
 megh forittatván enyveződik
 egyben, az taplalastra hasonta-
 lan nehez emesítő: mellyert az
 Patricariusok *nebulas appellant*; kő-
 dőknek, Felhőknek földnek pa-
 rajabol egyben gyűlt kődnek
 nevezik.

Micsoda az
 Ostya.

Tulajdonképpen penig ke-
 nyerek természetibē az mon-
 datik, mely lisztből es az vízből
 ugy meg egyeletetik, megh da-
 gazzatik es megsüttetik, hogy
 jó ízű, es az taplalastra illendő
 legyen. Mert az az igaz kenyer
 melyben éppen es valófagofon

Az igaz ke-
 nyer.

megtalálhatnák mind azok, va-
 lamelljek tartoznak az kenyér-
 nek állattýará. 1. Hogy listból
 es vízből álljon. 2. Hogy élte-
 tő es tápláló legyen. Mert *is à pascendo dicitur*, az kenyér az
 legeltetéstől, eltetéstül es tápla-
 lastul vőtt nevet, es ez az tápla-
 las az kenyérnek propriuma,
 tulajdona, hogy valóban élte-
 tő izű legyen, mint igaz ke-
 nyér. 3. Hogy közönféges ele-
 del legyen, mint egész Sido or-
 ságban az kovafátlan kenyér
 Corinthusbā, es minden egyéb
 helyeken az közönféges kova-
 fos kenyér. Mert az Christus-
 nak teste is közönféges kenyér.
 Az Ostya noha láttatik listból,
 es vízből állani, de mind az ál-
 tal list lang taytek, hogy az mi-
 képpen a taytek az vízből ta-
 madot, de azért nem víznek,
 hanem tayteknak mondod, ak-

keppē az Ostya à list langbol
 es csep vizetskeb ōl enyvező-
 dőt egyben, de azért nem igaz
 kenyerek, de csak egybē eny-
 veződőt list langnak, vagy list
 langh hartyajának mondod,
 mint fínten az Hartja hogy nē
 bír: ugy az list langh harttya
 sem kenyér. Annak-felőtte az
 kenyerek proprietása tulaj-
 donága sincsen az Ostyaban.
 Mert ō nem éltető, nem legel-
 tető nem taplalo. *Hostia non à pasce-
 cendo sed ab hostibus devictis nomen ha-
 bet.* Mert az Ostya nem az tap-
 lalastul, de az ellenségnek meg-
 győzettetetésül vőt nevet.

Hostibus à domitiis Hostia nomen habet. Ovid. lib. 3.

Vegezetre nem éltető izű *Fastorum.*

az Ostya, mint az igaz kenyér,
 es nem köszönseges taplalafra
 valo. Azert nem igaz kenyér
 az Ostya. Mert az Christus te-
 ste es az kenjer közöt valo nagj

hasonlatosságot megh nem mutathattya az Vég-vacsorában. Az Christ^o élő kenyér: az Vég-vacsorában oly kenyér kívánatik, mely a Christus testének éltető erejét megh mutathassa. *Nisi enim sacramenta similitudinem haberent earum rerum, quarum sunt sacramenta, sacramenta utiq; non essent.* Mert ha az Szentsegeknek valami hasonlatosságok nem volna azokhoz az dolgokhoz, melljeknek sentségi semmikepen nē lehetnenek Sacramentumok azt mondgya Agoston Doct^{or}. Az Ostyanak penigh semmiféle hasonlatossága nincs az Christus testehez: Mert az Christus testének éltető erejét megh nem mutathattya lisztlang tayettek harttya levén: De az köszönséges kenyér meg mutattya. Azert kő vetkőzik hoggy vagj az Agoston Doct^{or} mon-

Aust. Epist.
23 ad Bonif.

dása fordul ki farkabol, vagy az Ostya nem lésen kenyér, vagy az Veg. vacsora, melybē Ostya vagyon nem lehet igaz Sacramentum.

Schopper^s Luterista Doctor.

In arte moriendi pagina 199.

is ertette ezt, azért mondgya: *Christum idcirco Panem & vinum ad Coenam adhibuisse, ut indicaret: quemadmodum Panis & vinum hominem pascunt ad vitam naturalem, ita corpus suum & sanguinem suum esse cibum & potum spiritualem: quo nos renati homines ad vitam eternam potemur & cibemur.*

Azaz. Az Christus azért vött az Vacsoraban be kenyeret es bort, hogy meg jelentene: Az miképpen az kenyér es az bor az embert taplallyak ez természetnek életere, akkeppen az ő teste es vére legyen lelki etel, ital, mellyel mi uyjónan fűlettetet emberek az örök életre itattassunk es etettefsünk.

Mutassá meg az Ostya az
 az hasonlatosságot: Nem lehet
 Mert ő nem oly kenyér mellé
 taplaltathatnak az ember az
 természetet érint való életeben
 mint nem kenyér, de list-lang
 bol keves vízzel egyben eny-
 veződhet raytek. Vegyűk felá-
 zert az argumentomot: valami
 listből, es vízből áll kenyér az
 Nem igaz definitioja ez az ke-
 nyernek. Mert az igaz kenyér-
 nek tulajdonsága nincsen benne.
 Mert nem elegh, hogy csak
 listből vízből allyon, de hogy
 jó kenyér ízű es éltető legyen,
 mely az Ostyában nincsen. Es
 ez magyarázattal az minő
 propositio el enyefik.

Rom. 15.
 vers. 16.
 Philip. 4.
 v. 18.
 Heb. 11. v. 16

I V. Azt mondgyak: Az
 Ostya vött nevet nem az Pa-
 pistai Mésző áldozattul, de
 azoktól az oblatioktól, mel-

lyeket ajandekben az templomban fel viznek vala alamisnaban, mellyet S. Pal, oblationes, aldozatoknak mond.

F. De micsoda kőzi vagyő az lapos keregded vekony list lang, taytek, es kenyér buborek Ostyanak az alamisnához? Szokas vala regen, hogy a kőseg a templomban fel menven ajandekot vinne fel kenyeret, bort, listet, Hust, penzt, es azt az Urnak a ftalara tenne le. Ezekből az Pap elő vevén kenyeret es bort az Vég-vacsorához meg fentelte, es abbol osztogatta az Ur vacsoráját, a mint Honorius mondgya. Hol itt az Ostya?

De idő jartaban, hogy az Ecclesia meg faporodnek a kegyesség penigh fogyna, az ke-

nyer, buza, bor, hus hely-
penst kezdének az Papok
vánni, es ők kezdék az pen-
ből az Ur Vacsorajattartani
kenyerrel börral.

Honnan mondassék az O-
styá, vak az kí nem láttya: Az
pogany Balvánjzasbol. Mer
valamikor az Romaiak had-
indultranak elsőben az Ma-
hadakozo Istennek áldoznak
vala, hogy győzödelmet nyer-
jenek: Mikor győzedelemmel
visssa térnek vala, ismet áldoz-
tanak, mellyet *victimam a victoris*
Hostiam ab hostibus de victis hittanak,
mint Ovidius nyilván jelenít
Victima que cecidit aextra victrice na-

Lib. 1. Fast.

(catur

Hostibus à domesticis hostia nomen habet

Az Romai Papa-is, hogy
nap nyugoti Ecclesiákat nagy
erővel birodalma alá hayra, és
esuda bizony hogy áldozik O-

styá

szóval az Mayzim Istennek es
 hogy a Hostia nevet az Osty-
 rakente az ő győzödelmenek
 bizonyágará.

Vegezetre, akar hoñan ne-
 vezzek az ő list langh kenyér
 taytekjokat es list lang hartya-
 jokat ő dolgok. De ez forogh
 kerdesben: Ha az, az list lang
 köd, taytek, buborek, igaz ke-
 nyere, es az kik az Euangelio-
 mi igaz vallást követik az Ur
 Vacsorajaban meg tartsaké? Ez ez pont.

V. Azt-is mondgyak: Az
 regi Anyaszentegyhaz az Pa-
 pa ki kelese elöt Pogacsakat
 hozot be az Végh-Vacso-
 raban: mellyet nem az Papa,
 de az regi Paterek talaltak:
 meg sem nevezhetni mel-
 lyik Papa talalta.

F. Akar ki talalta, de ugyan

emberi találmány mely a Christus Iesusnak fent ferezésevel ellenkezik. De keressék fel a redevit. Mert nyilván való dolog, hogy Luther Marton az Papistafagbol ezt vötte s meg tartotta, nem valamelliktdl az Paterek között.

Első faz estendő Christus sületeseül fogva meg kel valani mindennek, hogy olljan kenyertaytek ostyanak még csak hire sem volt. Mert akkor abban az első faz estendőben az igaz kenyerral folgaltattak ki az Ur Vacsoráját, mint megtehettek Act. 2. v. 42. Act. 20. v. 7. I. Cor. 10. v. 16. Centur. lib. 2. cap. 16. Hist. Eccles. Colum. 500.

II.

Ann. 100.

Az második faz estendőben is semmi Ostya nem volt bevevén az Veg-vacsorában, de akkoron is igaz kenyertörés.

telretik vala, es az Egyhazi
 Solgáknak jelen letekben re-
 szkent ofogattatik vala, mint
 Iustinus Martyr mondgya A-
 polog. 2.

Az harmadik faz ektendő-
 ben sincsen semmi emlekezet
 az Ostyarol, de oly kenyerről,
 mellyet az kösségnek az Tem-
 plumban fel vitt, es az Ur ašta-
 bra le tött ajandekbol megh-
 sentelnek vala es tördelvén az
 Veg vacsoraban ofogattyak
 vala, az betegeknek hazokhoz
 küldik vala az Diaconusok,
 avagy Caplanok által, neha
 Solgák avagy Gyermekek ál-
 tal kerik vala a betegek es kül-
 dik vala, mint az Serapionnak
 példajabol megtetfik. Ez pe-
 nig nem az Görögök es Afri-
 caban levő Ecclesiákban vala
 a rend tartas, de az Romaiban-
 is, mint bizonyittyak Clemens

III.

Ann. 300.

Euseb. lib. 6.
 cap. 34 Eu-
 lest. Hist.

Alexandrinus Strom. libr.
Cyprianus de lapsis. Eusebius
lib 6. cap. 34. Hist. & libro
cap. 8. Centur. III. Hist. Eccl.
cap. 6. Col. 131, 145.

IV.

Ann. 400.

Az negyedik ház-estendő-
ben is nincsen emlekezet az
Ostyarol, de egész kenyert
mellyet gyolcsal fednek vala
be, es az astra teven sok rő-
tördelik vala, es az Commu-
caloknak kezekben adgyak va-
la, mint meg terfik Dionysius
nak írasából: *Hierarchia Eccl-
astica Cap. 3* es Ambrus Doctor
nak befedéből, mellyel á Theo-
dorus Csásart így szólította va-
la meg: *Quomodo manus extendi-
de quibus adhuc sanguis stillat iniustus*
Quomodo huiusmodi manibus suscipi-
sanctum Domini corpus? Az az
Hogyhogy nyujtod ki keze-
det, mellyekről még is csep-
az artatlan vér? Mi mode-

Nagy Ielkű
Doctor. ke-
reñjen Csa-
sar Eccle-
sia fia,

veked ez ilyen kezekben az
 Urnak fent testet? *Tripert. lib. 9.
 Cap. 10. Centur. 4. Hist. Eccl. cap. 6.
 Col. 4:1. 4:10.*

Vagyon Damasusnal *in Poen. Tom. I. Con.
 officiali emlekezet oblatiórol fel Pag. 212.*
 vitettet kenyerről. De ott az
 oblation olyan kenyér ertetik
 mineműt a költség az templom-
 ban az Urnak aftalara ajande-
 kon vifen vala fel, és az Ur va-
 csoraja abból folgaltatik vala
 ki.

Az ötödik faz eftendőben *Ab Anno
 Christi 400
 ad 600.*
 sem talaltatik semminemű em-
 lekezeti az Ošťyanak. Ki fol-
 galtatik az Vég-vacsora aſta-
 lon (mint ez előt valo faz eſ-
 tendőkben) Tördeltetik az ke-
 nyer ſugy oſtogattatik azok-
 nak kezekben az kik commu-
 nicalnak. *Nicephorus lib. 13. cap. 7.
 Auguſt. Epist. 86. ad Caſul & ſerm. 140
 de tempore.* Agoſton Doctör Pau-
 linus.

118 Az Vt Vacsoráihoz
línusnak egef kenyeret küldte,
az ő vele való eggjességnek
zonyfagara Epistola 31. 17. Az
egef kenyeret pedig list langh
Ostyá hartjanak mondani nem
lehet.

Ez időben a keresztényen Csá-
fárok alatt az Romái Pispokok
nyugadalmat njerven, gazdag-
sággal, bujásággal, es pompa
superstitiókkal igen nevedel-
nek, de az Ostyat még csak ál-
mokban sem láttak, nem hogy
éltenek volna vele.

Az következőzendő öt es hat
száz évtendőben immar fel-
találd Romában Gergel Papa
által, es az ő utanna követke-
zők által az pompas Misének
áldozattyanak, es sok ferze-
teknek nevedeset. Ekkor
kezde el változni az Végh va-
csorabá való kenyér temerdet
Pogacsakka, melyeket Csá-

VI.

Ab anno
Christi 500.
ad 700.

Dial Greg.
in libro 4.

oblationum, kenyér fel vetele-
nek Coronájának hiynak vala.

Bizonyittyak az Historiak,
hogy ez idő tayban az kenyér,
(akar amaz Corona fabafu ke-
regded Pogacsat akar egyéb
kenyeret érti) az communica-
loknak tőrdeltetet, es kezekbē
adattatot. Cent. 4. cap. 6. Cent. 7.
cap. 7. Col. 153.

Az következő het fáz estendőben is nem volt az Mi-
selő list lang tajtek ostyá. Mert VII.
noha Romában az Mise tere- Ab anno
ben esven sok talalmányokat Christi 700.
fayzot vala, de mind az által az ad 800.
Urvacsorajat fa astralon folgal-
tattyak vala ki, kezekbe vevén
a kenjeret a comunicalok, mint
meg tetfik Cent. 7. cap. 4. Col. 360

Nyolcz fáz estendőtől fog- VIII.
va kilencz fáz estendeigh, az Ab anno
Mise nek áldozattya tarkas te- Christi 800
kentetnek ki folgaltatásával ad 900.

Cranzius
in Metrop.
lib. 1. cap. 9.

igen meg nevelkedek; de még
is a táltalról foglaltatik vala
az Veg-vacsora. Mert Carolo
Csafar-is az templomnak köz-
zepin le töt a táltalhoz járulván
communicalt, de ez estendő-
ben-is az list lang buborek O-
styanak semmi hire nem vala.

IX.

Ab anno
Christi 900.
ad 1000.

Kilencz száz estendőttől fog-
va ezer estendeig az áldozat
Mise azon állapotban marada,
de az Vegh-vacsora nehola tá-
talról, nehola oltarrol kezdettek
ki foglaltatni: Az köd Ostya-
nak hire sincsen. *Centur. 9. cap. 6.
Col. 146. et Cent. 10. cap. 6. Col. 100.*

X.

Ab anno
Christi 1000
ad 1100.

Ezer estendőttől fogva e-
zer száz estendeig Anshelmu-
mondgya, hogy Angliában az
kenyer tördeltetet es fokrestet
oflatot az Vêgh-vacsorában.
Anshel. Com: in 1. Cor. 10 caput.

De Romában hatalmassan
fel emelvê fejet az veszedelem-

nek fia amaz kevely kegyetlen
 es őrdönges Papakban maso-
 dik Sylveiterben, kilenczedik
 Leobā, kilenczedik Benedek-
 ben, hatodik Gergelyben, ma-
 sodik Miklosban, hetedik Ger-
 gely Papakbā, ifonju változas
 maza be. Mert ezek az Papak
 az Csafarokat talpok ala tap-
 pottak, a Papoknak hazaffago-
 kat karhoztattak, az Görögh
 Ecclesiakat az kovastalan ke-
 nyerert uyjoban ki atkoztak, a
 transzstantiatiot az kenyeknek
 allattya ferint testé valo válto-
 zafának hazugfágot be hoztak.

Ekkor Romaban az Végh
 vacsoranak kenjerenek forma-
 ja is meg változek. Mert a Co-
 rona kereded Pagacsak helje-
 ben apro lapos vekony penfi
 formaju Misesző Ostyak adat-
 tattanak, vagy harmadik Mik-
 los, vagy masodik Alexander,

Az Ostyat
 nak Attya
 Papa.

vagy hetedik Gergely Pápá-
tal ki őrdöngős volt, es mielőtt
Papaknal latrab azt mondgya
Benno Cardinal, annak elcs
felől valo irasaban.

Lótt ez, ezer hatván eseten-
dő tayban. Igy tanít ezekről
Gregorius Cassander in Liturgi-
cis ex Romani ordinis expositore.

Bernoldusnak hozza be sa-
vat Cassander, ki az keregdes
papirofni vekony buhorek O-
stya felől igyen panaszokodo-
fokak azon Authortul (Ber-
noldustul) ugy-mint eses, ke-
gyes, es az Ecclesiabeli fertar-
tasokrol vigyazotul azon ette-

Iudicium
Bernoldi ex
positoris or-
dinis Roma-
ni de hostiis

lemmel mondatnak. Qui indignis-
sime tulisse videtur etate sua in quibus-
dam Ecclesiis oblatas, panis que prius
Ecclesie consuetudine ad usum sacrificii
ad mensam Domini à populo fidei offerre-
bantur ad imaginem numerorum & tenu-
issimam quandam & leuissimam formam
à veri panis specie alienam fuisse redacta.

Quare per contemtum minutias numu-
larias oblatarum appellat imaginariam
& umbratilem levitatem iis tribuit, &
indignas esse Panis vocabulo pro sua te-
nuitate, ac propter eas officium aq; reli-
gionem Ecclesiastici officii multum per
omnem modum confudi asserit, pluribusq;
& acerbioribus dictis eas insectatur.

Melket Papista Doctorok
irasi az list lang taytek Ostya
felõl valo kerdest elegge megh
feytik honan legyen eredetek?
Regieké? es mit itily felõlök?

Mert előfõr: Ha Bernoldus
Papista Pap az papazofagnak
fõtetsegének közepette, az O-
styat bossuval fenvette: Hát
az Euangelicus Egjhazi folgak
az Euangelionnak illyen nagy
vilagossagaban, micsoda lelki
ismerettel fenedhetik? A Mi-
se az Papaktul egyfer is mas-
for-istereben eset, es ugy fül-
te ezt az kenyer Istent, kit ez
napig is fõrnyen imadnak. Ti

L.
Az lapos
hartya O-
styarol valo
itilet.

penig keresztjen Ostyasok
 sem akartok az Christus Ie-
 nak fent szerese melle allani.
 Maozim Isten taytek, hartya-
 buborek Ostya mellől: Lassa-
 tok hogy fentsegh töresbe ne
 leledzerek miatta.

II.

Masodszor: ha megh Bernol-
 dus idejeben, ugy mint Christ-
 sületese utan ezer hatvan es-
 tendő tayban kezdettenek az
 Ostyak, hogy hogy volna igaz
 hogj az Papak elöt az f. Arjak
 vöttek volna be az Ostyakat
 keresztjení Ecclesiaban: Es ki-
 csoda ketelkedhetik abbā hogj
 nem Papa volna talaloja az O-
 styaknak, meg penig amaz oda
 fellyeb megh jegyzet lator ha-
 rom Papak között eggyik.

III.

Harmadszor: ha Bernoldus
 nem ketelkedet az Ostyakat
 megh utalasképpen Minutian-
 numularias, penfhez hasonlo

paradokoknak nevezni: Miért
 hogy most azon avagy hasonló
 nevezetekkel nem illettetnek?

Negyedfő: Ha az időtől
 fogva nē mindē Ecclesiák vő-
 tek be, általán veggel nem volt
 ketelenséges a melljert az melj
 Ecclesiákban, avagy nem vol-
 tanak, avagy be nem vőttek,
 de az kenyerek tördeltetése
 az Vég-vacsoranak ki szolgál-
 tásában meg tartottak, miért
 nevezik Calvinista Eretne-
 keknek?

IV:

Eötödő: Ha semmi hason-
 latossága nincsen az Ostyanak
 az igaz kenyerekhez, fő ha meg
 kenyerek neveztetni is mel-
 tatlan, hogy hogy lehet igaz,
 hogy igaz kenyér volna az O-
 stya, es hogy valami kívantatik
 az igaz kenyerek valóságára
 benne volna?

V.

Vegezetre: Ha az Egyházi

VL

folgalat es a keresztényeni vala
 az Ostjak által sokkeppen meg
 vesztegetődik: hogy hogy ne
 rik allatni az Euangelicus tan-
 tok, hogy az Sacramentomban
 igen illendők ekeffégekre va-
 lok?

Ezen dolgot bizonyítja ha-
 sonlo mondással Honorius Presbiter
 Augustodunensis in Gemma anime lib. 4.
 cap. 66. circa annum D. 1110.

VI. Azt-is mondgyak az
 Ostyasok, hogy Agoston Do-
 ctor idejeben volt az Ostya,
 Aug. in sent. Prosperi Dist.
 de conser. capite cum
 frangitur.

F. Meg mutattuk ez-előt,
 hogy Agoston Doctor ideje-
 ben az hartyas buberek Ostya
 ingjen sem emlitetet nem hogy
 volt volna. Az holot penigh
 Hostiat említ, nem az Misell

Ostyarol kel erteni, de az tem-
plomban az Urnak aftarara az
keresztényi kösségtől fel vit ke-
nyeret. Vegezetre az holot
sija Agoston Doctor *Cum frangi-*
ca, &c. Mikor meg tórdeltetik
ezigevel Tórdeltetik, elege
meg hamíssittja az Ostyasokat,
hogy ő nem penshez hasonlo
keregeded lapos vekony hartya
saradek Ostjarul sfol, de az igaz
eltető jó izű kenyertől. Mert
ők az Ostyat nem tórdelik.

VII. Azt mondgyak: hogj
az keregeded Pogacsak amaz
igen regi Epiphaniusnak ide-
jeben-is voltanak, mint meg
tetfik Epiph. in An-
chorato.

Elt 400 est-
tendő tay-
ban Christy
Sületesse u-
tan.

F. Az Historiak kflömbet
mutatnak, mint megh latok.
Mert ezer hatvan estendő tay-
ban

ban fűle az Papa Míseje az O
 styat Epiphanius után köz
 hat fáz e fűendővel. 2. Epiph
 nius Görög Píspek volt C
 prus figetben. De az Görög
 Ecclesiak az kovaftalan Míse
 Ostyat be nem vőttek, ma f
 vefik. 3. Christus fűletele
 ezer örven-negy e fűendővel
 haborottanak meg az Görög
 Ecclesiak az Romaiakkal, az
 kovaftos es kovaftalan keny
 felől Epiphanius után köz
 hat fáz e fűendővel. *Centur. de*
Cap. 6. Eccles. Hist. Azert hogy
 hogj oltalmazta volna Epipha
 nius az Mísező Ostyat? 4. E
 zek az Epiphanius fűvai. *En*
enim est rotundae formae et scapus exasperatus
quantum ad potentiam. az az. Míse
 ez temerdekek formaju es erze
 kenfeg-nelkül valo erejere ke
 pest, meltatlanul illetetnek az
 Míselő Ostyara, mintha oly ve
 kony

kony harrya, taytek lapos ke-
nyer faradekrol folana, melljet
az ember fajaban alig erzene,
holot ez ige *σπουδύλον* nem pen-
fabasu lapos temerdekséget,
de termerdek keregedet je-
gyez, minemü az gömbölyü
kenyer. Hogy penig erzenen-
ség nélkül valonak mondgya:
(*non-passivè sed activè*) ugy magja-
raztatik, hogy az kenyér nem
erez, s a többi.

VIII. Hozzak be az Ago-
ston Doctor példajat ki
igy bol:

Aug. ad Ia-
nuar. & ha-
betur in De-
cret dist 12
Cano Ma-
ter mea.

Az en Anyam engemet kö-
vervén Mediolanumban talala
az Ecclesiát Szombaton böy-
tölni, kezdet vala tetovazni
mit cselekednek. Akkoron en
tanacsolam ez dologrol az bol-
dog emlekezeti Ambrus Pif-
peket. De az monda: *cum Romani*

venio Sabbathum ieiuno, cum Me-
 ni sum, non ieiuno: sic & tu ad quancun-
 que Ecclesiam forte veneris eius morem
 serva, sicuti quam non vis esse scandalum
 nec quenquam tibi: Hoc cum mani-
 nunciasset libenter amplexa est, Az
 Mikoron Romában megye-
 böjtölök, mikor Mediolanum-
 ban vagyok nem böjtölök: Ig-
 te is az mely Ecclesiában be-
 megy annak szokását tartásá-
 ha valakinek nē akarfi botrán-
 kozására lenni, egyebet sem
 neked. Ezt mikor Anyam-
 megh mondtam volna, &
 mēst veve. Melyből azt hoz-
 zak ki, hogy az holot Ostyava-
 oftogattatik az Úr Vacsoráj-
 Ostyával vegyed, az holot ke-
 nyerrel, kenyérral vegyed
 mind egy.

F. Micsoda közöi vagy
 az Úr vacsorájának az Rom-
 böythöz? Az Úr vacsorájának
 Úy Testamentomnak Christi-

Szentkeresztet második Szentse-
 ges Sacramentoma, az Böjtö-
 les Szombaton vagy Penteken
 emberi találmány: Az Úr Va-
 csoraja az Euangeliomi ígere-
 teknek fűkészes el pecsetelő
 Sacramentoma; az böjtöles te-
 stnek meg fanyargatására valo
 etlenség itlanfágh: ha penigh
 napnak es eledelnek valogata-
 sával vagyó, ördögi tudomanj,
 azt mondgya az Lelek előfőr
 Timotheushoz írot levelenek
 negyedik részében. Iol csele-
 kedte Ambrus Doctor, hogy a
 keresztényeni szabadságra nézen-
 dő dologban az Ecclesiaknak
 fokasához tartotta magát. De
 ha az Úr vacsorájáról volt vol-
 na szó, hogy Mediolanumban
 kenyeret tördelnek, Romában
 penig kenyér buborek Ostyat
 imadnak, bizony az Christus
 Szentkerzese ferint valo erte-

273 Az Ur Vacsorájában
lemből fölloz volna. Annak
okaert illetlen az pelda: In
migy böytölnek: azert az Ur
vacsorájában is fabad imit O
styaval élnem, amot kenyere.
Kine pökne ezt az gyermeki
roß velkedesnek követköze
set ?

Az kenyerek tördeltetesnek
ugy-mint, az Ur vacsorájában
valo szükségessé meg változtatás
tatlan ceremonía, tessen vala
tast az Christusnak Vég.vacsorá
raja között, es az emberi talá
manyoktul megh mocskoltatás.
Ostyas vacsora között, annál
hogy soha senki jó lelki ifjúsá
rettel sem nem communicál
tathat egyfer s mind Ostyával
es kenyerral sem nem commu
calhat. Mert bizony arulón
lenne az Ur.vacsorájában vala
kenyer tördeltetesnek. Hiszen
a Sacramentomok különböz

Íssad az
előjáró be
szedben.

etnek megh minket, mind az
 Poganyoktul, mind peniglen
 egyeb tevelygőktül, mellyet a
 kinem tud jövevény az fent
 irásban. Immar az ki azt köve-
 ti a mit Idvőzítőnk parancsolt:
Hoc facite Ezt cselekedgyetek,
 tudni illik, az kenyeret keze-
 tekben vegyetek: meg áldgya-
 tok: meg fegdellyetek, es ugy
 oftogassatok egyebeknek: ez-
 zel megh külömböztetet az,
 minden egyeb tevelygőktül:
 Mert az Iesus Christusnak f.
 ferzese mellet maradot megh
 farazon. Az ki penig nem ke-
 nyeret, de list langh taytek la-
 pos vekony harttya Ostyat ve-
 fen elő f nem tördeli, de törde-
 lesnelkül oftogattya, el tavq-
 zotaz, az Christus ferzesetül,
 es Schismaticus. Azert egyfer
 kenyeret tördelni f ugy ofto-
 gani az Ur Vacsoráját, ma f for

lapos vekony hartya Ostyaval
 avagy egyfër s-mind kenjerrõl
 es Ostyaval, micsoda nagy á-
 hatatlanfagh ez az Christus Je-
 sustul fereztetet dragalatos f-
 sègnek ki folgaltatásban. Ez
 az sem heû, sem hideg, kit az
 Ur Isten kí okad az õ fajabel,
 azt mondgya sient Ianos az
 Mennyei jelenesrõl írot köny-
 venek harmadik refében. Egi-
 gyetlen egy peldat ez rut ut-
 latos tetovazasnak el finlesere
 nem találhatnak, nem hogy az
 Ambrus Doctõr Bõyti tartoz-
 nek ide.

AZ HARMADIKRÓL

Az kenyerek tõrdelesè az
 Ur Vacsorajában oly Cer-
 moniaé mellyet szabad volna
 el hadni, avagy követ-
 ni?

Apocal. 3.
 v. 16.

Valaminemű allattya és valóságja az emberi nemzetnek váltásának az Christus teste es annak a szenvedes közben való tördeltetese, fínten olyan allattya es valóságja az Ur Vacsorájának a kenyerek az ofogarás közben való tördeltetese, el anníjra hogy ha az Christus testenek az szenvedes közben tördeltetese nem löt volna soha az mi váltásunk vegben nem mehetet volna: akkeppen ha az UR Vacsorájában az kenyerek tördeltetese nem lefen, soha Sacramentum sem lehet, es akar mely köz ember Vacsorájátul sem különböz. Meg tetfik ennek igazsága eből: Mert az Ur Christus a kenyeret kezében veven halakat adot, meg fegte, es ugy attá az Tanítványoknak f-azt mondotta: Ez az en testem, mely tí e-

rettetek meg tőrdeltetik, **TEGYÉTEK** az én emlékez-
temre. Olj rend tartas azert az
kenyernek tőrdeltetese mely a
Christus parancsolattja ala el
el annijra, hogj valakik az Veg
vacsoraban az kenyeret nem
tőrdelik, mind az Christus pa-
rancsolattyat fel bontyak eb-
ben, mert nem tesik az ő teste-
nek tőrdelmenek emlékeze-
tire az Veg vacsorat, mind po-
nig az valtsagnak vegben me-
netelinek valofogat, mely az
Christus testenek tőrdeltetese
által ment vegbe el fordittyak

Ved ki az Christus testet, az
annak tőrdeltetese az valtsag-
bol, az valtsagh semmi lehen.
Ugyan is miert őltözte fel az
testet, hanem hogj abban meg
tőrdeltetven véret ontvan az
valtsagot vegben vihesse, mint
lásd meg P fal. 22. v. 17. 18. Ef. 3.

Notai:

Substantia-
lia Sacra-
menti, id est
materiam,
formam, fi-
nem & to-
tam institu-
tionē Chri-
sti mutat,

v. 4. 5. Így vedd ki az kenyere-
ret, es annak tõrdeltetefet az
Vegh-Vacsorabol, Sacramen-
tum nem lehet, vedd ki az
Christus vérenek ontasat az
valtsagbol, toha valtsagh, nem
lehen: így ved ki az bornak
õntefet az Veg-vacsorabol so-
ha Sacramentum nem lehet.

qui fractio-
nem panis
negligit.
Confes. Ca-
thol.

Az Veg-Vacsora oly dra-
galatos fentsegh, melyben az
Christus kin fenvedese teste-
nek tõrdeltetese, es halala elő-
keppen meg mutatatik, a mel-
lyert ugyan Christus halalara
emlekeztetõ fentsegh az. Ha
azert az kenyér nem tõrdel-
tik az bor nem õntetik, hogy
hogy mutatodik meg a Christ⁹
fenvedese, vere hullasa teste-
nek tõrdelme: Bizony ki for-
dul ez Christus beßede farka-
bol: Az en halalomnak emli-
kezetire tegyetek. De az Ostya-

fok Veg-vacsorajokban az kenyér nem tördeltetik.

Beza quest.
149. de Sacramento.

Annakokaert az Christussent szerzeset meg rontyak, parancsolattyat meg nem tartjak, az valtsagot el fordittyak az Christus fenvedeset, es vere hullasat megh nem mutattyak, es soha az Vegh-Vacsorat az Christus halalanak emlekeztire nem tehetik, es jo következesből nē igazan folgaltattyak ki az Ostjaval az Vegvacsorat.

Hogy peniglen nem oly ceremonia legyen az kenyernek tördeltetese az Veg-vacsoraban, mely tartoznek az keresztjeni szabadfagra, hogy akar tördellyed akar ne? Nem vettek es keresztjeni szabadfagban áll: de oly mely *sit de essentia sacrae Coenae*, legyen az Sz. Vacsoranak allattyabol, es valofagra tartozzek imez okok mutattyak megh,

Először. Mert tanu-bizony-
ságot tesznek arról az három É-
vangelistának, és fent Pal, hogy
az Úr Iesus mikor az Vegh va-
csorát ferezette az kenyeret ke-
zeben vőtte, az Atyának ha-
lakat adott, meg fegte es az Ta-
mitvánjoknak attá í-parancsol-
ta hogy vegyek es egyek, azt is
penig az ő emlékezetire. Melj-
ből megh tetszik, hogy az UR
Christus ebben az meltofogos
fentfégnek ferezeseben, tulaj-
don fentféghez illendő valosa-
gos ceremoniakat adott elő, ol-
lyakat mellyek nélkül az végh
vacsora csonka, ha valamellyi-
két el hadgyak az Ceremo-
niáknak.

Hogy penigien az Ostyafok
hannyak az vendeg fogado ha-
zat, estvet le ülest vagy fen al-
last, kovastalan kenyeret, &c.
mellyek tartoznak az külső ce-

I.

A Christu-
sok ű. Ver-
zefet taga-
dod, ha
az kenyeret
nem törde-
led.

remoniakra, de azért nincsenek
 Vég-vacsorának valóságában.
 Hát a kenyér tördelesis olyan
 vétének nagyot, hogy nem
 lendőket hasonlítanak öfve.
 Annak-felőtte sem az Euange-
 listák, sem az Apostolok nem
 helyheztetik azokat az olyan
 Ceremoniak, es rënd tartások
 közöttben, mellyek parancsolat-
 tal járnának, mint az kenyér
 tördeltetefct. Mert ezt megh
 parancsola: Így cselekedgye-
 tek, mint en es tegyetek az en
 emlékezeremre.

- II. Másodszor: Mert az Chri-
 stus mikor a Vég-vacsorát ber-
 zette ez ígekkel: Halakat ada
 Meg szeg, az meg segest az hala-
 adás, es az ofrogatas közöttben
 teve. Azert ha az halaadás, es
 az ofrogatas oly főküfeges Co-
 remonia, es rënd tartas az Vég-
 vacsorában, mely ennek valo-

ságára tartozik tehát az kenyerek fegefe-is olyan rendtartás. De az Ostjások sem tagadgyak, hogy az haladafnak es az ostogatafnak Ceremoniája az Vég-vacsoranak állattyara, es valóságára nem tartoznek. Tehat az kenyeknek tördelese-is az Vég-vacsoranak állattyara es valóságára tartozik.

Ezen ertelme Luther Martonnak. *Omnes Evangelistæ & Paulus similiter unanimi consensu asserunt Christum panem fregisse, & discipulis dedisse: quod si ergo Cœna debeat esse conformis exemplo & institutioni Christi non debet celebrari quin frangatur panis & multis distribuatur à sacerdote:* Az az: Minnyajan az Euangelistak, es Palhasonlatoson egjenlő ertelemmel vallyák, hogy Christus az kenyeret törtelte, es az Tanítványoknak adta. Hogy ha ezokaert az vacsoranak hasonlo-

De abroganda Missa privata.
Az Papistak ellen Luter argumentoma.

nak kel lenni á Christus példájához, es ferzesehez ne fogatassék ki külömben, hanem az kenyertördeltetek, es sokaknak ostogattassék az Paptul. Mikor Luther ezt irta nagy igazságot folot. De mikor az Calvinistak mondgyak, mindigarast eretnekséget folanak, es Sacramentariustok erette.

Hogy penigh itt is azt vitattyak: Mind egy ez: Törni adni, igen meg csalatkoznak: Mert ha nekiek mind egy, az Euangelistaknak nē mind egy. Luther sem tartotta á Papistak ellen valo argumentomaban mind egynek, kiról maydoda alab bővebben.

III.

Az Christus parancsolattyaban kettő vagy on,
I.

Harmadfor: Christus ebbē: Ezt cselekedjetez azen emlekezetemre, azt parancsollya mit cselekedgyünk es mi vegre. Mit cselekedgyünk? Azt az mit ő maga cse-

ga cselekedet vala. Hogy az kenyeret kezében vőtte, es halakat adván meg fegte oštotta, ugy-mint az ő mi erettünk el adatot testenek Sacramentomat: ismet az meg aldor Pohart oštotta, ugy-mint, az ő mi erettünk, es bűnünk bocsanattyaert ki őntetet vérenek Sacramentomat. Ismet hogy ezeket az jokat vegyűk, ígyuk, es az igeretnek hidgyűk. Mí vegre penigh? Az ő halalanak halá adatos emlekezetire, mint fent Palmondgya: Valamenyi őer ez kenyerből eűtek, es ez Poharbol iűtok az Vrnak halalathirdeűtetek maglen el jő.

Valamí ez parancsolatban vagyon, anníjra az Veg-vacso- ranak valosagara tartozik, hogj soha tőle fentűegh tőres-nélkül el nem fakaztathatik. De az kenyeret tőrdelni, fínten ugy ott vagyon mint ez, meg álda-

ni,

IL

ni, adni, venni, meg enni, meg inni. Annakokaert az kenyertördeles az Vég-vacsorának valofagara tartozo rend tartas, es nem oly mellyet el hagyhat. De az Oltjasok nē tördelik a kenyeret a Vég-vacsorábā: azen nem igazan foglaltattjak is ki.

Hogy itt is azt mondgyak: Kenyerből es borból kel egy vagy on állani, de az külső Ceremonia oly, mellyet szabad el hadni, vagy követni. Mert ez csak az Apostolokra nézet az parancsolat: Hamis fogas. Mert ezzel az parancsolattal erőssittetik meg az Vég-vacsorának szerzese, es ki foglaltatasa: *Hoc facite*. Ezt cselekedgyetek, hogyhogy álhatna meghegyeb arant, mind szerzese, mind ki foglaltatasa, ha a parancsolat ott nem volna? Az miképpen a hívek ennek a parancsolatnak

Mint egy farkon egy forog ez parancsolatō: Ezt cselekedgyetek az ege vég-vacsora:

atnak erejével vőttek, öttek, es ittak az meg áldot kenyeret es bort az Urnak halalanak emlekezetire: akkeppen azon parancsolatnak erejével az Tanítok az kenyeret, es az bort, halakat adván meg fentelik, tördelik az etelre es italra osto-gattyak, az Urnak halalanak emlekezetire. Hogy cseleked-bernek ezt, ha az parancsolat előttek nem volna? Hát nem keresztényeni szabadság, de Christus parancsolattya tördelni az kenyeret, es az Apostolokra néz, mint ő utannok az igaz Tanítokra. Nem ez tchat értelme. En Tanítványim az mit ti imar cselekedtetek: ez után is azt cselekedgyetek: de ez, az mit lattok, hogy en cselekezem az Végh-vacsoranak szeresében, es ki solgaltatafaban, es tinektek is parancsolván, hogy

hogy cselekedgyetek fímm
 is az en parancsolatomból cselekeditek: ez után is cselekedgyetek es az Ecclesiában megparancsollyatok, hogj azt cselekedgyek az én emlekezetenem.

De abrog.
 Misa pri-
 vata.

Luther is az Papistak ellen fölötte igen állattya, hogy ez parancsolat: Ezt cselekedgyetek egy arant tartozik az kenyertördelesre es oítogatafra.

IV.

Negyedker: Mert az mit az Christ^s az vég vacsoranak ferezésben cselekedet az végre, hogy ez vigasztalással tellyen, Szentsegnek Sacramentomnak hafnat nekünk ajánlanna, az keresztényeni szabadfagra nöző dolognak tartani nem szabad, de az parancsolatnak része. Mert az keresztényeni szabadfagra tartozo dolog közöt, es fűksegés közöt az Sacramentomnak értelmere, ez regulat

kel igen meg tartani, hogy csak azok az Istenül parancsolta-
tot fűkészes Ceremoniak, mel-
lyeknek valami nyilván valo,
es az Isten igejében ki jelentet
kegyelemnek az Christus jó té-
temenyiről jegyzesi vadnak,
azert mert ennélkül az ha-
sonlatosság nélkül Sacramen-
tum nem lehet, mint Agoston
Doctor bizonyította.

Aug. Epist.
23. ad Bonif.

Sz. Pal az Christusnak mi-
erettünk tördeltetet testet ke-
nyernek nevezvē nyilván bi-
zonyította, hogy az Christus az
kenyernek tördeltetésevel az
keresztan az ő testének tördel-
teteset akarta jelenteni, melljet
az Östyaafok is vallanak. Mert
Pal Apostol az Tördelesnek i-
gejevel azt mondgya, az mit
az Euangelistak az El adatta-
rasnak igejevel. Ezt penigh
hogy szenvedeset, es halalat je-

Hun. De Sa-
cram. pag.

336.

lentette nem forog kérdésben.

Agoston Doctloris így szól erre.

In sentent. *Quando Panis frangitur. &c. quid*
 Prof. Dist. 2. *significatur, quam oblatio corporis ipsius*
 Con. c. cum *in cruce?* Azaz: Mikor az kenyert

tördeltetik mícsoda jelentet
 egyéb, hanem az Christus te
 stenek az keresztfara való
 tettetése?

Mellyekből fűkfégeskep
 pen meg czafolhatatlanul kö
 vetkőzik: hogy valaminek
 állattya es valósága az ember
 Nemzetsegnak valtságanak az
 Christus testenek tördeltetése
 fínten olyan állattja es valósá
 ga az Vég vacsorának fent Sa
 cramentomanak az kenyernak
 tördeltetése. Immar itilyle meg
 az jó lelki ismeretű ember, ha
 Adia phoron Keresztjéni szabadság
 ban allo dologhé tördelni
 vagy nem tördelni a kenyert
 az Vég-vacsoraban? Hameg

mutathatják azok az Christus
 testének mijeitünk a kereszt-
 san való tördeltetést a kik O-
 styával ostogatták az vég Va-
 csorat, holott ők az list-langh
 hártya ostyát nem tördelhetik?
 Ha nem meg rontják a Chri-
 stustól szerelztetett dragalatos
 fenséget, holott az mi valosa-
 ga azt el hadgyak? Ha nem
 vetkeznek az Christus paran-
 csolattya ellen mondvan: Ezt
 így tegyetek az en halalomnak
 emlékezetire, hogy az mikep-
 pen en az kenyeret kezemben
 vevem, meg áldám meg fegde-
 lem nektek ostogatám: Ti is
 mikor ki fogaltattatok ez f.-
 séget az kenyeret kezetekben
 vegyetek, meg áldogytok, tör-
 dellyetek, es úgy ostogassatok.
 Mire? Mert az en halalom úgy
 adatik előtökben a kenyernek
 tördeltetése alatt, es úgy teheti-
 tek

tek az en halalomnak emlékezetire. De az Ostya nem tördeltetik. Hogy hogy ne vezekzetek tehát az Christus parancsolattya ellen?

Eotödfier: Mert S. Paulus vān mondgya, hogy az mely kenyeret tördelünk az Christus testenek velünk valo közlése. Mert egy kenyér egy test sokan vagjunk. Mert mindnyajan egy kenyerből refesülünk. Ha azért egy az kenyér, melyből annak tördeltetése által mindnyajan refesülünk; az Ostya pedig nem egy, de sok, es egyből sokan nem refesülhetnek, tehát bizony nem *res adisphora*, nem keresztyeni szabadtságban áll az kenyérnek tördeltetése, de erős parancsolatbā. Ezokert az kik az kenyernek tördeltetése el veszteglük, miképpen mondhattyak; *Panem quem frangi-*

mi, az mely kenyeret tőrde-
lünk? Ismet: Egy test sokan va-
gyunk, mert egy kenyerből re-
szesülünk, holot az Ostyafok
közöt nem tördeltetik az egy
kenyer, sem nem ostogattatik
sokak közöt, de kiki maganak
veszen egy egy list lang hartya-
Ostyat.

Azt mondják ez ellen: Kű-
lömben akkor nem lehetet.
Mert ha csak egyiknek adta
volna az egész kenyeret az
többi annélkül lött
volna.

F. *Fallacia non causæ.* Okat, mi-
ert tördeltek az Apostolok
az kenyeret ezt velik: Mert e-
gész kenyeret vőttének elő. De
miert vőttének egész kenyeret
elő? Bizony nem egyéb oka-
ert, hanem hogy tördelhessek:

Mert Christus ugy parancsolta vala: Mert annakelőtte a tördelesnek titkanak, avagy jegyzesenek meg kel vala tartatni. Mondgyak hogy az Apostolok eges kenyeret vötteenek. Miert hát hogy ok azt nem cselekezik de inkább akarjak az Papa talalmanyat venni hogy sem az Apostolokét?

Azt is mondyak, hogy az Apostol az tördelesen az ofto-gatast erti. Mert az tördeltetes ofto-gatas nélkül nem lehet.

F. Szent Pal hamisította meg őket. Mert nem azt mon-gya: Az kenyeret mellyet of-to-gatunk, de az kenyeret mel-lyet tördelünk, hogy a kene-
ret az ő tördeltetesétől meg-
külömböztesse. Ugy vagon,
hogy az tördelretes ofto-gatas-
nélkül nem lehet, de más meg-
fogás-

Segdelni az kenyeret, más az
 segdelt kenyeret el oſtogatni:
 Mert hogy hogy oſtogathat-
 nad ha előb el nem tőrdelned ?
 Így tanít itten ſ. Pal: Az mely
 kenyeret tőrdelünk, az az, ke-
 zünkkel darabokra ſaggattjuk
 es el oſtogattjuk. Mert külöm-
 ben az egy kenyerből nem re-
 ſefülhetneknek tokan.

Azt-is vitattyak, hogy a ke-
 nyernek egy volta nem áll az
 kenyernek egy, teſtából valo
 egyſégeben, de az haſtnanak
 titkos egyeſſegeben, külöm-
 ben Pal mikor Philippisben
 mulatot az Corinthusbeliek-
 kel egy kenyerből nem
 reſefülhetet.

F. Igaz, hogy ez egeſ vilá-
 gon levő hívek az Ur Vacso-
 rajában egy kenyerből reſefül-

fűlnek, az mi néz az hasonlat
titkos voltara, mely az életnek
kenyere az Christus Iesus az
kereset javaival, de nē refesű-
nek azon egy kenyerből, az mi
néz az egy gömbölyű kenyere-
nek egy voltara. Ezokaert kö-
zönfegesegj volta a kenjeknek
nē kívántatik, hogy az eghat
mindenűt csak egy kenyerből
refesűlyenek: Mert lehetetlen,
de meg kívántatik, hogy min-
den Ecclesiakban közönfeges
egy kenyere vetessék elő, es az
fenteltessek meg, az tordeltet-
sek, es az osztogattassék.

Hogy pedig Pal Apostol is-
ja, hogy ő Philippisben mutat-
van azon egy kenyerből refe-
sűl az Corinthusbeli hivesek es
az Philippisbeliakkal, azt írja
ugy-mint, ki az Philippisbeli
Ecclesianak is az Corinthusbe-
lieknek is azon egy Apostol:

Mert mindenik helyben levőkkel, nem hasnara nézve csak az Vegvacsorának, de az kenyérnek egjvoltara nézve is azon egj kenyerből őtt. Mert a Corinthusbeliek is tizenjoltz holnapokig a Philíppisbeliekkel is gyakorlatossággal ugyan egy kenyerből communicáltak vala.

Act. 18. v. 17.

Act. 16. v. 12.

Act. 10. v. 6.

Hatodszor, az régi Ecclesianak jorend tartása is azőt bizonyítja hogy szükséges s nem szabad dolog az kenyérnek tördelese. Nézd megh az Apostoli cselekedetnek második részét, hogy az hívek az kenyérnek tördelesében voltak foglalatosok. Ha ki pedig Agapának feretetnek lakodalmanak mondana, bizony dolog, hogy az olyan lakást mindenkor elől vőtte, az Ur Vacsorájával való éles. Eltenek előb közön-

VL

segeffen az Urnak asztaláról azon egy kenyerből tördelve azt nekik az Apostolok, es az után telepette nek külön ástere tetnek asztalához. Így Act. 10. 27. Az hétnek első napján egyben gyűlekeznek vala az Apostolok az kenyerek segesere az az, az Végvacsorával való e lesre.

De csak nemely Ecclesiakban volt az szokas.

F. Mert am olyan hamar változas eset volna es fakadás az Végvacsorának ki foglaltatásának modgyában az Ecclesiakban? Nem volt szokas tördelni az kenyeret, de szokas seges képpen az Christus parancsolattya serint meg kellett lenni.

Vegezetre, Szükségessnek lenni ezt az Ceremoniat az Istennek tisteletere csak annyi
ban

ban itillyük, az menyiben az Végvacsorának Sacramento-
manak avagy Szentsegének
épségere, es tökelletessegere
tartozik a Christusnak s. Szer-
zese es parancsolattya szerint.
Ezt cselekedgyetek. Ha az Ostya-
sok ez parancsolatot el fordít-
hattyak, lássak; De erre nekik
hatalmok nincsen. Mert bűn-
tetes előttők. *Matth. 5. v. 19.* kö-
vetkőzik tehát, hogy az Vég-
vacsorában az kenyér tördeles
oly Ceremonia, mellyet szent-
séghtőres nélkül senki el nem
hagyhat. De az Ostyasok el
hadgyak.

Ezent tanították vegezetre
az regi Paterek Apostoli szer-
fiak is.

VII

Ignatius Sz. Ianos Apostol
Tanitvanya így ír erről *Epistola*
9. ad Philadelph. *Vna est enim caro Do-*
mini Iesu & unus eius sanguis, qui pro

Elt Christy
bűntetele u-
tan hatvan
évtendőben

nobis effusus est, unus etiam panis pro omnibus **CONFRACTVS** & unus calix tantus Ecclesie. Az az: Mert egy az Úr Iesusnak teste es egy az ő vére mely mi erettünk ki öntetett egy mindenekert Meg tördeltetett kenyér. is, es egy egész Ecclesianak Pohara.

Est anno
Christi 170.

Irenaeus lib. 5. cap. 4. Quando mixtus Calix & Fractus Panis percipitur verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis & corporis Christi, ex quibus augetur & consistit carnis nostrae substantia. Az az Mikor az meg töltöt pohar es az megh Tördeltetett kenyér melle adatik az Istennek igeje, a Christ^o vérenek es testenek lefen Sacramentoma, mellyekből öregbedik, es áll az mifüstünknek állattya.

Est anno
Christi 200.

Clemens Alexandrinus libro 1. Strom., azt írja, hogy az ő idejében szokas volt, hogy az Úr Vacsorájával való elesben kiki az közfeg közzül réft veñe magának

ubi Eucharistia, ut mos est, distributa, seu divisa vel fracta fuerit permittitur unicuique ex populo sumere partem: Mikor az Ur Vacsoraja osztogattak vagy tördeltetik meg engetetik kinek kinek az közösség között, hogy részt vegjen. Igy Cyprianus ki élt 240. éftendőben *in serm. de Cœna*. Theophilus ki élt 300. éftendőben *libro 1. p. 1. ch.* Chrysostomus ki élt 370. Hom. 24. *in 1 Cor. 10.* Augustinus ki élt 390. éftendőben *in sententia profferi dist. 2. de cons. cap. Dum frangitur. Item ad paulinum Epistola 59.* Dionysius élt 400. éftendőben *Hierarch. Eccles. cap. 3.* Cyrillus Alexandrinus élt 460. éftendőben *lib. 4 cap. 14 in Ioan.* Beda 700. éftendőbe élvé *super Luc. cap. 14.* Iaz többi bizonyíttyak hogy az Apostoloknak idejek után az egész közösséges Keresztyeni Anyaszent-egyházban az

kenyernek megh tördelesenk
rendit az Úr vacsorájának ki
szolgáltatásában a Christusnak
szent szerzése, es parancsolattya
szérint szentül megh tartottak
többig ezer estendőnel.

Annakokaert megh tetzik
igen nyilván, hogy nem oly
rend tartás az Vegvacsorában
az kenyernek tördelese, mely
csak az keresztényei szabadságon
járna úgy hogy ha akarsz kö-
vetted, hanem akarsz el hagy-
hatod, hanem ugyan allatya
es valóságára tartozik az Veg-
vacsorának.

De ezt az Ostjások nem kö-
vetik: Miért? Hald meg.

I. Miért az Christus, azt
mondgyak, nem parancsol-
ta, de szabadságban hatta

res Adiaphora.

F. Hamis ez ő mondasok,

Mert

Mert bõtüben valo parancsolat EZ. Ezt cselekedgyetek az en emlekezetemre. Mely Christus parancsolattya finten ugy tartozik az kenyernek tördeltetésere mint egyebekre, mellyeket az Christus cselekedet, es az Tanitoknak az Végvacso-
 ranak ki folgaltatafaban cselekedniek parancsolt, mint Luther Marthon ekkeppen megh
 mondotta: *Ecce hic videt quomodo modus & forma, quæ nunc in Missa ob-
 terratur planè non consentiat cum Evan-
 gelio. Consentiant Euangelistæ & Paulus, quod Christus panem acceperit, Fregerit, discipulis dederit. Non exprimunt an ipse comederit aut biberit. Cum igitur Franciscus & discipulis dare nihil aliud sit, quam benedictum panem in MULTA FRUSTA PARTIRI, nulla Missa celebrari debet, siquidem institutioni Christi congruere debeat, in qua non frangatur Sacramentum, & à Sacerdote inter multos distribuatur. si diuersum fuit, non erat Missa Christiana, sed talis*

Lutherus
 lib. de abusu
 su Missæ
 Tom. 2. le-
 nen. Germa-
 p²g. 23.

que pugnet cum institutione & oratione Christi. Et paulo post: Iam igitur confer inter se Antichristianos & Christum. Hic Frangit panem eumq; omnibus distribuit, illi frangunt sed nemini distribuunt, solis sibi servant, speciem tantum quandam fractionis referunt: quid ergo fiet de verbis Christi, hoc facite! & contra faciunt quam Christus praecepit.

Az az; Ime itt latod mi modon az mod, es az forma, mely mostan az Misseben meg tartatik, hogy nem eggyez semmikippen az Euangeliommal. Eggyeznek, az Euangelistak es Pal, hogy Christus azkenyeret vette meg segte az tanitvanyoknak adta. Nem fejezik ki ha otuice maga avagy itte; holot azert tordelni, es az tanitvanyoknak adni nem egyeb, hanem az megaldot kenyeret sok reire osztani egy Misenek sem kel folgaltatni; ha az Christus ferzeleve eggyezni kel, melyben nem

tördeltetnek az Szentfég, és az Pappal fokaknak nem oſtogattnak. Ha ellenkező leſen nem vala keresztényeni Miſſe, de oly, mely ellenkezik à Chrifto ferzeſével es rendeſeſével: Es egy keveſe alab: Immar azért. hozd egyben önön köztők az Antichriſtus követőit es az Chriftuſt: Ez tördelte az keyeret, es azt mindeneknek oſtogatta: amazok tördelik ugyan, de ſenkinnek nem oſtogatnyak, ő magok fel vaytyak: csak valami ſinet mutattak az tördeleſnek. Hova teſik az Chriftus beſedet: Ezt cſelekedtetek? Miert hogy az Chriftus parancſolattya ellen cſelekedtek.

Melj Luther beſedeből megtetzik, hogy nem ſabados Ceremonia az kenyernek tördelteſe, de oly mellyet ketelen-

fég alá vetet az Christ^o parancsolattya. Vegezetre minden igekkel tőtte legyen az Christ^o szabadosa es mi módon meg kell mutatniok. Mert mi az Bibliánkban fel nē találhatók.

II. Az Christus az közönseges szokas szerint mint az több Sidok tőrdelte az kenyeret, minemű szokast az csudatetelekben-is megtartot

Matth. 14. & 15. Mark. 8. Luc. 22.

F. Ha ez igaz volna, tehát az kenyernek meg áldasa, csogatafa s őmaga az kenyér, sőt az etel ital sinton hasonlóképpen ki rekesztek az Vévacsorából, mint az kenyernek tőrdelése. Hogy penigh az Sidoknál közönseghes volt tőrdelni a kenyeret, sinton ellentközönseges volt az kenyér, bor, enni, innya. Mi követke-

zik ebből, hanem hogy csak a
 Sídok modgyara fegte az Veg
 Vacsorában a kenyeret: Sídok
 modgyara áldotta meg vötte a
 kenyeret es öftogatta. Es így az
 áldas es öftogataskenjer es bor
 az etel, és ital az Végvacsora-
 ban nem inkább leßen közönse-
 ges mint az tördeles.

Mikor ezokaert az Christ^o
 az Végvacsoranak Sacramen-
 tomat ferzette, az kenyernek
 meg áldasában, tördelefeben,
 adasában, es öftogatasabā mel-
 tosfogossab dologra nézet, hogj
 sem a közönseges fokas volna.
 Más azert az Vegvacsoranak
 ferzefekoran a kenyeret meg
 áldani, tördelni, öftogatni: más
 egyéb közönseges Vacsorabā
 Mert a vegvacsorabā a kenjer-
 nek tördeltetese alat vagyona
 Christ^o halalanak emlekezeti:
 de az egyéb parasit vacsorakbā

csak test taplalásra való. Istent
meltósággalis hadgya: Ezt ce-
lekedgyetek, de egyéb parafit
Sido vacsorakban nem ugy.

-III. Mind egy az kenyér
tördelesnek Ceremoniaja az
tób rend tartásokkal, mint
lab mosással, estyeli orakkal,
vendeg fogado hazban valo
le telepedessel &c.

F. Illetlenfegh vagy on az
peldakban, mellyek hasonloka
nem tehetik azt, az mi nem ha-
fonlo. Az kenyér, az bor, meg
áldani, tördelni, oſtrogatni, ón-
teni, enni innya az Christus
parancsolatjanak erejevel fűt
fegefek: de az lab mosas: Est-
velyi idő: vendeg fogado es tö-
bek ez felek az Christustul az
Sacramentumhoz nem ferez-
tettnek, es nem adattattanak
parancsolattal. Azert nem oda

valok. Mert az lab mosást az Lab mosás,
Húsveti barannak meg etele és
az Végvacsorának között
cselekedte, hogy az Tanítva-
nioknak emlékezetes jelehad-
na a fercetnek és alázatosság-
nak. Senki azért még eddig nē
almadozott azzal, hogy az lab
mosás reſe lenne az Végvacso-
ranak Sacramentomanak, noha
az csufondaros Papak és Car-
dinalok maymoskodnak a lab
mosással. Az estveli időt hozta Estveli ora
az Húsveti Barannak meg ete-
le az törvény ſerint. De mivel
az Barany meg etelenek hely-
ben kel vala ſallitatni az Vég-
vacsorának azért ſerzette ak-
kor az estveli orában. Az A-
postolok ſem köteleztek mago-
kat estvehez, de valamely idő-
nek reſeben az alkalmatosság Mikor ſol-
galtassék ki
hozra, akkor ſolgaltattak mint az Vég-va-
csora,
nappal Act. 2. v. 46. Neha ſő-
tet ezaka Act. 20.

Az régi Ecclesia az kegyetlenek bírodalmok alatt nap feljövetele előtt Tertul. de Corona Militis.

Annak utanna az keresztynek dél előtt valo időt választanak, melyben az emberek jozanbak, mely fokast veli Agoston Doctor, hogy fent Paltul farmazot volna. Az mi néz a vendeg-fogadora, nem Sacramentomhoz illendő rend tartas: akkor az idő ugy hozta.

IV. Ez ige schibber Sidoul, magyarul tördelni azt jegyzineha az irasban, hogy oſtogatni, el oſtani Gen. 42. v. 1. Es 58. v. 7. Elegh azert az kenyertördeleſre azon kenyeknek el oſtogataſa.

F. Micsoda következes ez: Nehol ez ige Tördelni, annijt
tesen

teszen, mint osztogatni: azért az Végvacsórában-is? Ha ez helyes tehát ez-is helyes leszen. Halakat adni, enni, innya, emlekezni, nehol az írásban jegyzi a parazti közönséges áldást, etelt, italt, emlekezetet, azért az Ur Vacsorájában-is? Ki ne pökne? Bizonyítsak megh azért hogymindenütt az írásban az osztogatast jegyzi s cselekednek valamit. Mofesnel-is ez ige *frangere panem* meg segni az kenyeret anníjt teszen, mint tördelni, es ugy osztogatni: Ugy Esaiásnal. Mert az koldusoknak nē szoktanak egy egy egeß hazi kenyeret adni, de segdelni

Annakfelette Mofesnel sohol nincsen az Bibliában, hogj Jacob hallotta volna: Mert *panis frangitur in Aegypto*, kenjer tördeltetik Aegyptusban, de hogj Buza vagyon Aegyptusban,

melj buza Sidoul Schebber *fregit*
 mert meg törí az ehseget megh
 törtetik az malomban, nem pe-
 nig ostogatas. Ezokaert a tör-
 deles mindenit az ostogata-
 fal együt ertetik, vegezetre
 bötüben, ez kettő nyilván kin
 vagyon, es egybe fogattatnak:
fregit, dedit. Megh sege ada. Ha
 azert ez: Meg sege, annjete-
 sen itt mint: ostogatta, mint az
 Ostyasok akarjak, ertelme ez
 leßen: *dedit & dedit*, ada s-ada, a
 vagy: ostogatta s-ostogatta,
 mely follaşnal mi lehetne illet-
 lenb? Meg tetzik tehat, hogy
 más az Végvacsoraban az tör-
 deles, más az tördeltet az
 Tanítványoknak adni, es azt
 ostogatni.

V. Kesketelen megh kellett
 az Christusnak segni az ke-
 nyeret: Mert ez egész volt, es

ha csak Petérnek adta volna az többinek semmi nem jutot volna.

F. Micsoda kereftfogas ez? Az előb azt mondak, hogj tördelni annijt tésen, mint ostogatni: im mostan azt állattyak, hogj kesketelen meg kellett törni az kenyeret, mert egesz volt. Azert ő magokat arczul csapdossak. Vetenek igen abban is, hogy az Christusnak törvént akarnak eleiben fabni. Hogy hogy s-mimodon kellett volna ostogatni az kenyeret. Elegh minekünk hogy valoban tördelte es meg parancsolta, hogy egjebek is azont cselekedgjek.

VI. Mert sem az Christus sem az Apostolok sohol az kenyer tördelest nem kívannak hogy legyen az Vegh-

vacsorában búkséges, ke-
telsenéges.

F. Hamis ez is. Mert avagy
nē igen parancsolljaé a Chriff
az kenjernek tördeltetefet elő-
ször az ő példajaval mellyel mi
előttünk tündöklöt: másodszor
nyilván valo parancsolattya-
val: Ezt cselekedgyetek, mel-
lyet Luther sem tagada. Az A-
postolok is avagy nem elege-
hadgyaké, holot egyenlőben
írjak, hogy az Christus vötte a
kenjeret, meg áldotta meg seg-
te es osztotta: Es ugyan kettöz-
tetik amaz Christus parancso-
lattyat. Ezt cselekedgyetek. Ugy s.
Pal i. Cor. 10. Innen vagon
hogy soha sem az Apostolok
sem az regi Ecclesia kenjer tör-
deles nélkül az Vegvacsorat ki-
nem folgaltattak, az mellyert
az egész Vegvacsorat *Fractionem*

hamis kenyer tördelesnek nevez-
tek ACTORUM 20. v. 7.

VII. Mert semmi meltofa-
gaval az regieknek meg né
bizonyitathatik az törde-
lesnek szükségos volta.

F. Hamis. Mert az regiek-
nek irások rakvak az kenyer-
nek tördelesének szükségos vol-
taval az Vég-vacsoraban, ugy-
mint, Istentől parancsoltatot
rend tartafrol, az mint oda fel-
lyeb meg latok. Annyira meg
volt penig, hogy még az Papa-
zoknal-is neminemi sine meg
maradot az kenyer tördelese-
nek Ceremoniajanak, mely-
nélkül, az Mise ki nem folgal-
tatik. De nem mehettek el so-
ha ti Ostyasok é mellől: Hogy
az Christus parancsolattyanak
meg tartasanak ketelensege né
egyeb, hanem Isteni es terme-

fiat érint való kötelessége az
teremtet allatnak az ő teremte-
séhez való engedelemre. Kőte-
lessék vadatok fentseg töresnek
alatta az Christusnak parancso-
lattyanak meg tartására. Ezt cas-
lekedgyetek.

VIII. Mert az regi Ecclesia
az kenyér tördeleinek rend-
tartasat meg vetette avagy el-
hadta, hogy az morsalikok-
rol vetekedes ne tamadna;
volnaé Christus telte a-
vagy nem?

F. Nem eleg valamit vele-
kedesképpen allatni, de meg is
kel bizonyítani azt, mellyik
Ecclesia mikor es miokaert ve-
tette avagy hadta el az kenyér
tördelesnek Ceremoniajat. De
nem volt oly maga feledet az
regi Ecclesia, hogy igen sokat

vetekednek az morfalekokrol
 volnanaké Christus teste: Mert
 soha nem velekedet arrol, hogj
 az kenyér Christus teste lehet-
 ne külömben, hanem az mint
 az fentseg tarttya, sőt meg mi-
 kor élt az Vegvacsorával is né
 hitte hogy az kenyér Christus
 teste legyen, hanem hogy csak
 Sacramentoma, es fentsege:
 mellyert Evagrius írja, hogy a
 meg fenteltetet kenjernek ma-
 radekjat vagy mosarlekjat az
 deakoknak attak hogy megh e-
 gyek.

Enag. Hist.
 lib. 4 C. 15
 Az Vr Va-
 csoraban
 meg mara-
 dot kenyere-
 ret es bort
 hova kel-
 tenni,

IX. Mert mi nalunk-is va-
 gyon a kenyér tördeles: Mert
 az keregded list lang hartya,
 buborek, es taytek Ostyacs-
 kak a közönseges listlang-
 ból vitetnek.

F. Phytü fentelenség. Mint
 ha Christustul fereztetet Sacra-
 mento-

mentomi Kenyer Tördelés volna az, mikor az Szakacs avagy Egyházfia, vagy az Patricarius az vízeckevel megh egyelítetet list langhbol csepent az heű vas köziben es megh borítatvan kenyer tartyatot, hartyat, buborekot, es kőd Ostyat formal belőle kinek az oldalan az feűtletetske, hogy mindenitek sietve egyetek az mastok előtt ugyan faldosva megh egyetek kereftre valo fel feűttetesevel az Christust. Az Pap tördeli az Urastalanal az kenyeret, nem az Egyházfia az konyhan.

X. Mert az egyűgjűek megbotrankoznak az kenyernek tördeltetesen, es lelkek ismereti el fordul. Azert el kel hadni azt az uyjetast.

F. Azert cselekedetté az

Christus

Christus valamit az Végvacso-
 ranak ferzesevel, hogy vala-
 kit meg botrankoztasson vagy
 lelki ismeretit meg haborítsa ?
 Avagy nem inkább az egyigytű-
 eknek lelki ismeretit csendesi-
 tetteé az olyan egy-igytű Va-
 csoranak ferzeseben ? *Bona res*
neminem scandalizāt, nisi malam mentem.
 Az jó dolog senkit megh nem
 botrankoztat, hanem csak az
 rossz lelket, azt mondgya Ter-
 tülíanus.

Tertul. de
 Velan. vir.

XI. Mert az kenyér tördel-
 tetessel hasonlova tetetik az
 Vacsora amaz tobzodók
 Vacsorajokhoz.

F. Avagy nem tudtaé az
 Ur Iesus Christus az ő dragala-
 tos Vacsorajanak Szentseget
 meg külömböztetni az tobzo-
 do parasztoknak Vacsorajok-
 tul ? Mintha Ostyat nem enne-
 nek

278   **AZ VY Vacs. illendő tanu.**
nek az Végvacsoran kívül az
Egyházfia mikor faragja?

Még tetzik mind ezekből
hogy az Végvacsorában az ke-
nyernek tördelese nem áll ke-
reftényeni fabadtságban mellyen
fabad volna követni, avagy
meg vetni: de áll az Christu-
nak fent ferzeseben es paran-
csolattyában. Annakokaert ho-
lot az Ostya nem igaz kenyér
nem is tördeltethetik, meg ke-
ötet vetni, es az kenyeret ke-
be venni, egyeb arant, mind az
Christus fent ferzese meg ha-
boritatik mind parancsolattal
megh rontatik, melly igen
nagy Szentsegh-
töres.

III.

AZ HAZASV- LANDÓKNAK EGY- ben adattatafoknak Módgya.

I. Az Hazafulandókat kö-
zönfeges helyē prædicatio után
Vasarnapokon meg kel hirdet-
ni a Tanítónak, és hirdetéf nél-
kül nem szabad egyben adni.
Mert az hirdetés oly híjr tétel,
mely által az hazafulandoknak
Nemzetsegek, Eletek, Erköl-
czők, Czelekedetek, Terméfe-
tek es magok víselesek szem e-
leiben kél, es ha valaha az em-
bereknek itéletek alatt forgot-
tanak, az hirdetés által legh fő-
képpen. Ez az oka hogy ne-
mellyek olyan igen írtoznak
az hirdetéstül, kivaltképen pe-

280   AZ Hazafulandóknak egybe
dig az gyanos életűek, es azok
az kik valamí czégères vétket
czelekedtenek annak előtte: a
tisztá életűek pedig azt nagy
tisztellegnek tartják, hogy az ő
nevek az Isten hazában az pre-
dicalló fékből meg emlittenik,
mint a S^s. Haromság egy Isten
meg emlité, sőt ugyā ki hirdete
Paradíczomban az Házaságra
menendő Adamnak nevet:
Nem jó az embernek egyedül
lenni s az többi.

Nem kell ezokaért egy Ta-
nitónak is sem kedvért sem a-
dományért sem atyafiságért az
Hazafulandóknak kí hirdete-
seket el mulatni. Mert abból
fakad kí az illetlenség, mely az
S^s. Hazaságnak ellene volna
meg haborítaná az Istennek S^s.
ferzését. Mert így kel kí hir-
detned: Hazafulandó semé-
lyek vadnak N.N. vötte NN.

ha valaki az Kereztyének köz-
zül ezek között olly dolgot
tudna mely miat az f. Hazaf-
ság még bontatnék, es a Kerez-
tyenek megh botrankozhatna-
nak tartozik jó idejen lelke is-
meretinek kötelessége alát hír-
te tenni.

Ha te Tanito így el jár f. tíf-
tedben, es senki semmit tene-
ked nem föl felölök, helyben
marad lelked ismereti: ha pe-
nig az emberek között valaki
valami hazaság ellen valo fo-
gyatkozást ertene f. teneked
hírre nem tenne lelke ismeretit
fertette meg, es ő oka azoknak
rut életeknek, ha parazna vagj
gűlkos, vagy ket feleségű vagy
egjeb halalos vetekben elő em-
ber az artatlánnal f. al egyben,
vagy ha mind az kettő ollyan.
Mert nem hazaság az, de po-
gany fertelmeskedes az hazaf-

383   Az Hazafulandóknak egybe
fagnak sine alatt. Annakfelette
az mely ember az hazafulan-
doknak neveket be adgya az
hirdetesre, attul felette fogal-
matossan meg kel ertekezni, ha
fabad semelyeké: őve illen-
dőké: Nincsené Atjafisag vagy
Sogorsag oly közöttök, mely
ellene volna az fent hazasag-
nak. Szülejek, vagy Szülejek
heljet valo gondviselőjek né el-
lenziké: es egjeb effele dolgok.

Iob teneked ekkeppen ha-
zadnal vegere menned mindē
dolgoknak, mellyek az hazafu-
landok felől te read néznek,
hogy sem mint az. Templombā
és ha valami illetlenséget es a-
kadalt találš, nem illik fel-
hirdetned, meddig el nem igaz-
zittyak dolgokat.

II. Ekképpen vegere men-
ven az dolognak az Templom-
ban kenferítessenek fel men-

ni reggeli Prædicatio, avagy könyörgés után mindgyarast, es ott elő álvan ilyen modon inditsad el beszédet.

Minemű tística, fent es Isten Heb. 13. v. 4.
 ferint valo áldot életnek neme legyen az fent Hazassag, meg jelentette Isten s. Pal Apostol által, Sidokhoz írot levelenek tizenharmadik refében ilyenképpen: Tíftességes ugy mond, az Hazassag minden emberek között, es az feretlem nélkül valo agy, az paraznokat penges az agy töréket, az Isten meghal vagy el karhóztattya.

Tíftességesnek mondgya az Apostol a s. Hazassagot három kiváltképpen valo okokra nézve.

Először: Arra nézve á ki az L
 Hazassagot ferzette. Az penig nem az Angyalok, sem az Patriarchak, Prophetak, vagy Apostolok, de tulaydon ő maga az fent Haromsagh egy Istén,

184 Az Hazafüladóknak egybe
mint meg írta Mofes az terem-
tefről írot könyvnek második
refeiben. Mert mikoron az Ur
Isten minden állatnak tarsotte-
remtet volna, es csak az ember-
nek nem volna tarfa, akkoron
tanacskozek az fent Harom-
fag egy Isten, es azt mondak az
tanacskozasban: Nem jo embernek
egyedül lenni, teremtsünk segítő, tarsot
neki. Ennek az tanacs vegben
vítelenek illyen modgyat tala-
la az Isten. Mert álmod bocsata
Adamra, es mikoron el alut
volna ki vön egytet az ő olda-
la csontyai között, es húffal
körnnyül veven abbol formala
az Áffonyallatot, kit mikoron
Adamhoz vit volna az Ur Iste,
mint valami Nasznagy az Vö-
legenyhez az Menyaffont,
azt monda Adam: Ez csont en
csontom: ez test en testem: ez hivattatik
ferfiuból vetetetnek: ezért az ember At-
tyat Anyját el hadgya es ragazkodik az
ő feleségehez.

Gen. 2.
v. 18. 16.

Ihol ő maga ſerzette az UR Iſten az ſent hazaffagot. Valamit penig az UR Iſten ſerez tiſteſſéges az: Tchat az ſent Hazaffag tiſta ſent es áldot életnek neme.

(Nagy vígáſtalafokra vagy on ez az hazaffagban elő embereknek. Mert az UR Iſten az ő ſent ſerzete mellől el nē áll, az mellyert valami nyavalya, életnek terhes gondgyai neheſſégek faydalmok, es keſerűſégek talallyak az Hazaffagnak igajaban elő embereket, tudgyak hogy Iſtennek tudafara vadnak az ő ſent kezei forognak azokban, es ugy mérſekli ſfontollya az mennire mi el ſenvedhettyük. Mert hű az mi Iſtenünk, es nē engedi hogj mi fellyeb keſertettünk, hanē csak az mennire el ſenvedhettyük, sőt a keſertetekkel eggjüt

Ezeket el hagyhatod rövidſégnek okaert.

1. Cor. 10.

bodogkimenetelit engedi mint
 f. Pal mondgya. Mennigond
 meñi busulas vagy on à Hazaf
 sagnak vono igajaban? Az Po
 ganjok erre kepest *necessarium ma
 lum=na* k fűkfezes nyavalyanak
 mondottak, mint à mi Magya
 rink is: Kicsoda kivanna il
 lyen időben bekot vetni, la
 bara, ha tística Aranybol csi
 nált volna is? De Isten fava:
 Nem jo embernek egyedül lenni. Mi
 ert? Mert jay annak az ki egyedül va
 gyó, mert ha el esik ninesen ki fel emeli
 azt mondgya Bölcs Salomon a

Eccles. 4.
vers. 10.

Prædicatori könyvenek 4dik
 refebē: Boldog tehat à ki kettē
 vagjon. Mert ha esik egyik elē
 sik à másik gjamolja s-fel emeli.

11.

Masodszor: Tíftelességesnek
 mondgya az Apostol az Hazaf
 sagot azokra az okokra nézve
 az mely okokert az Ur Isten az
 Hazafagot ferzette.

Első oka, hogj az Hazafag-

ban levő femelyek egy-másnak segítséggel lennnek: Mert tudta s. előve el latta azt az UR Isten, hogy az Ádamnak eseti miat az emberekre sok nyavalya, nyomoruság, dolgozodas, betegség, banat, keserűség, falana. Annakokaert hogj ezekben az nyavalyakban se az férfi, se az Áffonyállat magoknak ne hagyattatnanak ezt az orvosságot találta az Ur Isten, a s. Hazasságot. Azert monda: Nem jo embernek egyedül lenni, teremtsünk segitő tarsot neki. Egjedül való letet az embernek az Ur Isten nem javallotta nagy sok okokert, de a többi közöt ezert, hogy ne legyen segitő tars nélkül. Innen mondgyak az Dekok: *sociam vitæ* Eletnek tarsának az Áffonyállatot: Az Magyarok penig: Felesegem: az az, fele-segitsegem. Mert az

283 **Az Hazafülandoknak egybe**
Isten felő affonjallat fele segít-
sege az ő ferjenek gondgyaibá
banatiban, es egyéb életnek sa-
lyos igaiban. (Hova teük te-
hat az Istennek fent ferzeter,
annak meltofogat amaz hasar-
tos engedetlen küllő fegre va-
no gonof hazafok, kik mintha
ugyan arra esküttének volna
egyben, hogy egy-masnak ve-
fedelmere, es romlasara igye-
kezzenek?)

Valamí által azért az ember
ez gyarlo nyavalyas életbea
gyamolittatik vigasztaltatik es
segittetik, áldot fent tista élet-
nek neme az, olyan az Hazaf-
sag, az mint im halljuk.

Masodik oka miért ferzette
Isten az Hazassagot ez, hogjaz
emberi nemzet faporodnek az
Hazafoknak magzattjok által.
Azert tötte ezt az áldast az Ur
Isten az Hazassagh melle: Sa-

porodgyatok nevedkedgyetek, es ezt az
 veles vilagot töitfetek be. Mert az Ur Gen. I. v. 28.

Isten az igaz hazafoknak tíftra
 agjokból való fiakból, leányok
 ból gyűtőghet ő maghanak
 Anyafentegy hazat, kik által
 mind ez jelen való Vilagon,
 mind az más Vilagon akar dí-
 csirtetni. Innen mondatik az
 fent Hazaffagh az Polgari tar-
 safagnak f. az Ecclesianak Se-
 minariomanak: Meg tartója-
 nak. Mert az hazafoknak mag-
 zattyokból faporodik mind az
 Polgari tarsafag f. mind az Ec-
 clesia. Hogy azért az emberi
 Nemzetnek magva ne fakad-
 na, az Hazaffagot ferzette or-
 vossagul az Ur Isten.

(Vetkeznek ez arant azok,
 az kik őrdögi Mestersegekkel
 az közönfeges faporodafnak
 utat meg gatollyak, es el kötik
 avagy az magzatokkal való
 day.

Ezt-is el
 hagyhatod.

290 Az Hazafulandóknak egybe
daykalkodásnak sullyos nehez
voltaért, avagy az szabadosság
bujá kejes életeért. Gylkoi
mind azoknak valakik az fent
Hazassagh által fűlettenek,
es nem külömben tartsak, mint
ha eggyenként magok teker-
nek ki nyakokat, mellyert soha
Istennek Országat nem vehetik
mint ördöngősök es Gylkosok,
azt mondgya f. Ianos az Men-
nyei jelenefekről irot könyve-
nek huson kettődik refében.
Nagy gyönyörűsegekre vagyő
penígh az edes Atyaknak A-
nyaknak, hogy holtok után is
hadgyhatnak fiakat leanyokat,
kik ő helettek áldgyák magak-
tallyák az Ur Istent, es hogy az
ő nemzetsegeknek magva nem
szakád ő benne, de nagy bok-
rosson megh álhatnak az Isten-
nek sine előt az örök életben.

Valamí által azért az embe-

Apocal. 22.
v. 15.

ri nemzet faporodik az Ecclesia épül, es az Isten dicsőítettik tista f. es áldót életnek neme az, olyan az Hazassagh.

Harmadik oka az miért az Ur Isten az Hazassagot ferzet-re ez, hogy az parznasagh ez által el tavoztassék, mint fent Pál mondgya előfőr Corintus-1. Corint. 7. v. 2.

feben: Az parznasagnak el tavoztatafaert minden ferfinak tulajdon felesége legyen, es minden aßonyallatnak tulajdon férje legyen. Semmi vétke-re az ember inkább nē vetemedendő mint a parznalkodásra: semmi vétke-t is az Ur Isten olyan főrnyen meg nem büntet mint az parznasagot: Sodomat Gomorrat azért süllezte el kénkőves tüzes esső által: az első vilagot ugyan meg öblite az viz-özönnel ezért az rut fertelmességet: de nem fo-

Genes. 19.
v. 24.

Gen. 6. v. 7.

292 Az Hazafülandóknak egybe
got az pelda. Ezokaert s. Pal
által élő nyelvel kiáltattya az
Ur Isten, előfőr Corinthusban
írot levelenek hatodik refesbē,
hogy egy parazna-is az Isten
Orffaganak örökséget nem bír-
hattya. Hogy azért ez rut kar-
hozatos vétkektől az emberek
magokat meg oltalmazhatnak
az Hazaffagot es abban levő s.
eggyességet ferzette az Ur I-
sten orvossagul.

1. Corint 6.
v. 9.

Ezt-is el
hagyharod
ha tertzik.

(Metzenek tehat azok az
kik az hazaffaggal csak fede-
zik az ő rut fertelmességeket,
es az ő feleségekkel megh nem
elegedvén, másáknak ágyok
utan leselkednek vegetlenkép-
pen fertelmeskednek. Nehe-
zen vagyon dölgek. Mert az
magok ágyanak tisztasaganak
aruloi: Az Istennek fent fer-
zesenek az hazaffagnak rontra
fertőztetői: feleségekknek adot

hitőknek megh fegői, hitetlenek es tellyes életek feleségekkel csak csupa fertelmeskedes, melynek az vcge örökke való karhozat. Metzenek az Papas Papok-is kik az fent Hazassa-got tilttyak, es ő magok örök nótelenfegre eskütnenek, aző-ba agyasokat, sütő, főző, moso-safarinakat tartanak, avagy nē ördögi tudomant tartanaké, mint Sz. Pal mondgya felőlők, 1. Tim. 3, v. 2 először Timotheushoz írot le-velenek harmadik refében? Az kik penig egy massal az f. Hazassagnak rendiben megh elegeznek azok élnek tistesse-ges életet.

Ihol azért ez arant-is, vala-mi által az ember magát az pa-raszafagtul Istennek rette-netes büntetefetül es az örök kárhozattul megh oltalmaz-hattya, tistta fent es áldot élet-nek

Ezt se mon-
gyad,

294 Az Hazafülandoknak egybe
nek neme az. Olyan az hazaf-
ság az mint hallyuk. (Tudom
nemelleyek negyedik okat ad-
gyak, hogy legyen megh abra-
zollya az Christus, es az Anya-
fentegyhez közöt valo nagy
eggyeffegnek: de job szillen-
döb azt az közönseges tanítás-
ban elő hozni, mellyet ha ugyä
elő akarß hozni, olvasd megh
Calvinus Ianos irasat: *Libro 4.
Inst. cap. 19. sect 35.*

III L

Harmadßor: Tifteffegesnek
mondgya az Apostol az Ha-
zassagot az hazafoknak tíftek-
re nézve: Kettö penig közön-
segeffen tíftek az Hazassagbe-
li ffemelyeknek, mely ugy néz
az ferfira mint az affonyallat-
ra: az affonyallatra, mint az
ferfira.

Elsö tíftek ez, hogy egy-
mást nem képmutatásból sem
ideig csak, de tellyes életekben

Isti igaz feretettel ugy feret-
 tek, hogy minden fereteti Isten
 után, az ferfinak az ő felesége-
 ben legyen: ugy az Affonyal-
 latnak minden fereteti Isten
 után csak az ő ferjében legyen.
 Így inti őket Szent Pál Ephesus-
 ban írott levelének negyedik Eph 4. v. 25
& 28.
 részében: Ferfiak feretetek az tife-
 leségeket, mint Christus ferette az ő
 Anya-entegyházat es ő magát adta eret-
 tel: ugy ti-- s ferfiak. Mert az Ha-
 zasságban levő Szent feretet, es
 eggyességg által egy teste vérre
 kötöttek, senki penig soha az ő Matth. 19.
v. 5.
 feretet nem utalta, de ferette s-
 taplalta. Ugy ti-is ferfiak fele-
 leségeket s ti is affonyallatok
 ferjeteke. (Azt yelik nemel- Ezt is el
hagyható.
 lyek az emberek között, hogy
 az hit kötele az Hazasságnak.
 De né jól ítülnek az Hazasságh
 felől. Mert az hit az feretet-
 nek csak segidgye. Mert vala-
 holot

296 Az Hazafülandoknak egybe
holot az Hazafok között az
igaz feretet nincsen, ezert
valo hit sem tarttya meg az mi-
keppen fomoru femmel lat-
tyuk gyakorta. Hát az mikép-
pen minden tökelleteffégnek
az feretet az kötele mint fent

Col.3.v.14. Pál mondgya Colosseban írott
levelenek harmadik refében:
akképpen az fent Hazassagh-
nak is csak az feretet kötele az
hit pedig segítő tarfa. Ez azért
az ti tisztetek is, hogy egy-más
nem finből csak ideigh, detel-
lyes életetekben tiszta igaz fe-
retettel szereffetek.) Valami
által azért az fent Hazassag-
ban az emberek egy-máshoz
valo hűsegekben feretetekben
meg maradhatnak bekeffég-
ben es csendessegben, az tiszta
fent es áldot élernek neme. O-
lyan az Hazassagh az mint er-
tyük.

Második köszönetes tisztelet az az hazaságban előknek, hogy ha az Ur Isten őket magzatokkal feregeti, az ő magzatokat Isteni felelemben jó erkölcsben tartfak es nevellyek fel. Így tanít fent Pál Ephesusban írott levelének hatodik részében. Atyák nevellyetek fel az ti fiaitokat fényetekben es az Vrnak felelemben. Szent Pál az Affonyálattoknak sőt jót íger előfőr Timotheushoz írott levelének második részében, hogy idvözülnek ők az ő magzatyoknak fűlések által, de úgy ha megharadnak az hitben, az feregetben, fentsegbē az jozansággal, ad uranna: es ha az ő fűlőt magzatyokat Isteni felelembē fel nevelik.

(Tudgyatoké ti Atyák Anyák, hogy nem tettek az magzatkit ti ez világra fűlők, de

X Istené.

11

Eph. 6. v. 4.

1. Timot. 2.
v. 15.Ezt is el
hagyhatod.
Malach. 2.
v. 15. A mag-

zátok Isten
magvanak
mondának

298 **Az Hazafülandóknak egybe**
Istene. Mert ő fent felsegenek
füllitek, hogy az ő fent Fiában
ő örökösive levén őtet áldgyák
mind örökke. Istené az ti mag-
zatitok, ti csak Daykak vattok
az Istennek, ti általatok füllit-
tetet edes fiainak leanyinak az
Christusban; ti reatok bizta,
hogy ő samara tífteffegessen
nagy femermeteffegben, tífte
életben, jó erkölcsben nevel-
lyek fel: hogy mihelyen föl-
kezd ottan az Isten forogjon
sajában, az Mi-attyankat, Cre-
dot, Tíz-parancsolatot: ugy
meg tanullya s tudgya, mint az
tíz uyjait. De ő boldogtalan
Atyak Anyak mire vetemed-
tetek az ti tíftefek mellet: az-
zal kerkettek: vayki nyelves
marczona, az Annyat-is Cur-
vanak tudgya füdni. Ha fel-
penig nem gondolkodol arról,
hogy meg Iskolaban adnad, ha-

nem az barom pasztorfagra rendelted, mely miat kicsinbe hogj nem olyan az mineműt űriz. Hogy hogy tudtok famot adni Daikafagtoknak tisztiról: Honnan vagyon meg vesese az emberi tarsasagnak? Bizony az Gyermekeknek erkölcstelen valo fel neveléseköl. Mert az minemű ostoba paraszt gorombasagban nő fel, es az minemű szabados mezei faytalan pajkosagban, abban marad koporsojaigh.

De kergyük el az Atyaktul Anyaktul a Mi-atyankat, Credo, Tíz parancsolatot: Nem tudgyak. Miert? Mert az ő Attyok Anyok sem tudta, es ekkeppen fiuroi fiura fallot az nagy goromba tudatlansagh: Tisztetek tehat, hogy Isteni felelemben, jó erkölcshen, ekes

306 Az Hazafülandoknak egybe
tudományban nevellyetek fel
magzatitokat.)

Valami által az magzatok
Isteni felelemben s-jo erkölcs-
ben neveltetnek fel az Isten-
nektífteffegere az Ecclesianak
épületire es az Polgari tarfa-
fagnak előmenetelire áldot tíf-
ta s. életnek neme az. Olyan
az Hazasság az mint erttyük.

Tíftek az Ferfiaknak: az
mely csak ő reajok néz ísmet-
kettő.

Eggyik: J... y az Ferfi az ő
Felefeget, ugy mint gyenge e-
rőtelen oldala csontyabol for-
maltator edent mindenek ellen
jo hireben neveben őrizze ob-
talmazza: minden jo dolgok-
ra intse, es Isten s-gerint valo fe-
nyetekben s-kegyességgben tar-
tfa. Mért az Ur Isten azért töt-
te az Ferfiat fejeve az Affoni-
allatnak, hogy miképpen az ő

az tagoknak meg maradafokra
vigyaz: akképpen az Ferfi az
ő feleségének épületire előme-
netelire estifteffeges meg ma-
radafara vigyazzon: Így tanit-
tya őket Szent Pal Ephesusban
írot levelének ötödik refében,
az Christusnak példajával, ki
halálra adta magát az ő jegye-
siért mely az Anyas. egyház.

(Vetkeznek itt ez arant a Ezt is el
bagyhatók
maz fene vad termefetű ke-
gyetlen Ferfiak, kik meg nem
gondol ván az Affonyállatok-
nak erőtelen voltokat, modnél-
kül tagollyak az ő feleségeket.
Nem azt mondgyuk hogy vét-
kekért meg ne dorgallyak s ha
erdemlik ostorral vagy vessző-
vel meg ne suytollyak, hanem
amaz megh dühödést tilttyúk,
mely miat a Pogány sem kegyet-
lékedhetnek rajtok, inkább mint
nemelljek feleségeken, kiknek

302   AZ Hazafülandoknak egybe
nem elég az vesző, de balta-
val, vízes Istangal, es akarmi
keresetlen faval ronczollyak,
bennittyak feleségeket. Az fe-
lid emberseghes gyakor intes
nagyobát nyom az mod-nélkül
valo vereseghnel. Hogy nem
vernem: holot resegés, tekoz-
lo, gondviseletlen: Isten pro-
bája raytad: talam jobbat sem
erdemlettel Istentől: talamif-
fiusagodnak vetket veri Isten
általa te benned. Tűry, fen-
vedgy, vagyon Isteñek modgja
abban, hogy tegedet az ollyan
ostora alol fel szabaditson.)

Masodik kiváltképpen valo
tífti az ferfinak ez: hogy az ő
hivatallya Crendi ferint haza
népét igaz kezí munkajavaltat
tfa. Isten fáva ez: A te orczad-
nak veritekevel egjed kenjere-
det. Melyben minden hivatal-
ban elő embereknek faratsagos

munkat ſab eleikbe az Ur Iſten
 hogy nagy veritek-nélkül ſen-
 kikenyeret nē cheti. De meg
 vigáſtalt az Ur Iſten David ál- Pſal. 228,
 tal ſaz huſon nyolczadik di- v. 2.
 csiretiben.

Mert boldognak mondgya
 az ki igazan eſi keze munka-
 jat, éledelet annak Iſten megh
 ſaporíttya, sőt megh életet is
 megh hoſſabíttya. Ez hát tiſti
 az jo Ferſinak, hogy feleſeget
 ſhaza népet igaz keze munka-
 jával tartſa.

(Mettzenek tehát amaz tu- Ezt is el
 hagyhatod.
 nya ferſiak, kik az hazaságban
 a gaſdagſágra néznek, mellyet
 ha el erhetnek, hamar fel ſipol-
 lyak, es az utan magok ſhaza
 népe csak eheznek? Mettze-
 nek az hamis keretűek?)

Az Affonjállatoknak ismet
 az ő tiſti mely csak ő rea néz
 kettő.

Eggyik: Hogy holot az ő ferje őtet úgy őrizi, oltalmazza, mint az őnőn testet, tiszta hozza az Istennek rendelese érint, hogy ő-is az ő Uranak bajatul folyón, őtet bőcsülye fellye ő neki engedelmes legyen minden Isten érint való jó dolgokban: Mert gonoszban nem tartozik engedni. Így tanította őket s. Peter első levelenek harmadik részében: Az Affonyállatok az ő ferjeknek engedelmessek legyenek. Melyre ugyan példajul hozza elő az s. Affonyállatokat nevezet érint pedig Sarat, hogy igen engedelmessek voltak az ő ferjeknek. Mert az Ferfinak kezében adta az Ur Isten az Affonyállatnak ústőket, hatalma vagyott rajta, hogy az engedetlensegert meg büntethesse. Tartozik azért engedelemmel, filelemmel,

adattatásoknak módgya. 305

mel, bűcsülettel, de csak jó Isteni dolgokban, azon kívül nem tartozik.

(Verkeznek ez ellen amaz engedetlen fő fogadatlan Affonyallatok, kik Simon Bírokka akarnak lenni, hogy ők hajtssak elől az lovat, sőt gyakorta az kuczikból az hamu fekről akarnak regulat szabni, az ő ferjeknek az aítal főrc. Veffőt Aízszonykanak. Mert hozzu az ő haja, rövid az elmeje. De ez is nem igen kicsin erkölcs-telenfeg nemellyekben, hogy az ő ferjekē befedekkel, mord-sagokkal s nem tudom micsoda szokot rossz mesterfeggel fok emberek jelen letekbē tessnek boszszut. Oldal tetemem mit zörgesz?)

Masodik tíftek az Affonyallatoknak ez, hogy holot az ő ferjek őket olyan nagy veríte-

Ezt is el
hagyhatod.

366 Az Hazafülandoknak egybe
kes munkajok után tartják, ti-
tek hozza az Istennek rende-
lese érint, hogy ők-is az öfer-
jeknek marhajoknak takarga-
toi es fia poritói legyenek: ha-
zokra hazokban való cseled-
gyekre forgalmatos gondot
viselleyenek. Egy szó: Az jó
Gafda Asszony, az ki az Gaf-
da Asszonyfagnak tisztinek igaz-
zan meg akar felelni, minden-
kor talál dolgot az ő hazanal.

(Mettzenek az gond-vise-
letlen, dolgotlan, vesztég heve-
rő tekozlo Asszony népek, kik-
nek harmad negjed hazig a bu-
za es a list csorgas utā elmehet-
nekmint amaz verebek, a rakas
buza közöttiben akadvan meg né-
ehetik csak ki főrdik. Azt
mongyak a Magyarok: ketkez
egy-mást mossa. Ha azért az
Gafda is kívül az ő dolgában
el jár, az haznal az gazda Af-

Ezt-is el
hagyhatod.

sony jó gondviseelő, ott az kicsiny jóbagh saporodva lehen. Nem segjen ám Affsonykanak az rokkat kezebe venni s fondogalni, es az gyenge ajakaval az főzt nyalazdogalni)

Valami által azért az emberek ilyen tisztességes életnek rendiben tartatnak, áldót, sents tista életnek neme az. Olyan az Hazasság az mint erlyük.

Ezek azért az tí tisztetek-is, az mellyekben ha igazan hívē es Isten s érint el igyekeztek jarni, az Istenuil áldast vestek az emberek között penigh tisztességték lehen, az mellyekre, hogj az Ur Isten s. Fiaért tinektek-is erőt segítséget nyitson a sferetben meg tartson: magzatitoknak fel nevelésében igazgasson es ez életnek sullyos gondgyaiban segítsen, annak meg nyereséért mondgyuk. Mi

303 AZ HAZASJÁNDOKNAK egybe
Atyánk ki vagy az Menyeg-
ben. &c.

III. Ezek vegbenmenven
fogják egy-más kezét, es ezt
kergyed: Ugy vagy on hogy en
az ti szabadfagtokbā es egymás-
hoz valo feretetekben semmit
nem ketelkedem, de mind azō
által, hogy az jelen valo gyüle-
kezet elōt nīlvan legyen sa-
badfagtok.

Elsōben te tūled ferfi azt
kerdem a te igaz hitōdre, mel-
lyel elsōben az élő Istennek az
utan ez kezeden levō semely-
nek tartozol, ha ez kezeden le-
vō semelyen kívül masnak ha-
zassagnak okaert adtadē keze-
det, hitōdet avagy nem? Ma-
sodszor azon te hitōdre kerde-
lek ha feretedē?

Te gedet is Leanyzo azon
te igaz hitōdre melljel elsōben
az élő Istennek, az utan az ke-

zeden levő femelynek tartozol kerdelek ha ez kezeden levő femelyen kívül másnak hazasagnak okaert adtadé kezedet, hitődet avagy nem? Másodszor azon te hitődre kerdelek, ha feretedé avagy nem?

IV. Ez is végben menven így foly: Mondgyad ferfi. Az igaz Isten, kí az Atya, az Fiu, az sent Lelek tellyes sent Haromsag egy bizony örök Isten tegedet úgy segellyén az te igaz hitődben, hogy az kezeden levő femelt fereted feretedbē hozzád vesced örök felesegül; es hogy azt holtodiglan, holtaiglan, sem egéssegebe, sem betegsegeben; sem semmimű nyavalyajabā hitőtlenül el nem hagyod vele tőrű sentvetz: Isten teged úgy segellyē.

Mongyad te is leanyzo: Az igaz Isten, kí az Atya, az Fiu az

310 AZ HAZAFULANDÓKNAK egybe
fent Lelek tellyes S³. Harom-
szag egy bizonyj örök Isten tege-
det úgy segellyen az te igaz hi-
tődben, hogy az kézeden levő
femelt fereted, fereterbē hoz-
za megj örök feleségül, es hogj
őtet holtodiglā holtáiglan, sem
egessegeben, sem betegsegeben
sem semminemű nyavalyajabā
hitőtlenül el nem hagyod, ő
vele eggyüt tőrű fenvedtz. I-
sten tegedet úgy segellyen.

V. Ezeknek utanna áld meg
ilyen módon: Az Abraham-
nak, Isaknak Jacobnak Ura I-
stene, áldgyon meg titeket az ti
hazafagtokban az igaz tőkel-
letes feretettel, fiakkal, le-
nyokkal, hozzu élettel, láthassa-
tok fiaitoknak fiait, es minden
lelki testi áldasit fallítsa ti re-
tok, es az ti maradeki-
tokra ti utanna-
tok. Amen

AZ HAZASSAGHOZ illendő rövidtanuság.

I. Az Hazasság olyan Sacramentomé, mint az keresztseg és az Végvacsora?

II. Regenten az Hazasulandok csak megh hibik vala egy-mast, mi az oka hogy meltan ilyen erős hittel köteleztetnek egyben.

III. Miert nem szabad az igaz vallasu kereszttyen embernek Pogant avagy egyeb idegen vallason levót feleségül maganak venni?

IV. Miert nem szabad egy-nel több feleséget venni? Lam az ó Testamentomban ugya nyajal volt feleségek nemel-lyeknek?

Az

Az elsőről:

Az Hazasság olljan Sacra-
mentomé, mint az keresztiség
es az Vegvacsora?

Az Papazoknak fínten hét
Sacramentomok vagyon, mel-
lyeket ímez versnek az első bő-
tűiben jelentettének:

*Barba Carens Pilis Est Omni Tempore
Vilis: AZ az Bapismus Keresztiség.
Confirmatio megh erősítés: Pae-
tentia: Eucharistia: Veg Vacsora:
Ordo Rend. Thorus Hazasság:
Vr.ctio Fel kenés.*

De ennek az öte nem igaz
Sacramentum, mellyekről ol-
vasd meg Calvinus Ianos írását.
Mostan, hogy az Hazasság
hamíssan famlallyak az Úy Te-
stamentomnak két Sacrame-
tomihoz rövideden lássuk.

1.

Először: Mert az önön fe-
lekezetek között is a tudosbi

tagad

Calv. lib. 4.
Inst. cap. 19.
sect. 1. 2. 3. 2.

tagadgja Sacramentomnak lenni, mint lásd megh Cajetanust in opusculo quodam de Matrimonio. Q. 1. Canust in Relectione de poenitentia par. 5. bővebben locor. Theolog. lib 8. cap. 5. áholot fok bizonyosagokat hord elő az Decretomokból, Conciliomokból, Paterekből, es Scholasticusokból, kinel többeket hanem emletenenk is eleg volna az nőtelen Papoknak es az Áffonyembertelensegben élő Baratoknak megh hamisitasokra. Lásd megh Franciscum à victoria de Sacramentis Num. 249. Martinum de Ledesma in 2. Tom. 4. distinct. 44. Artic. 3. Hogy Sacramentum legyen atokkal vetek az Papok nyakaba az Tridentomi gyűlésben. sess. 8. Cant. 1.

Masodszor: Mert az Hazasagot az eset előtt ferzette ő maga az Ur Isten, nē ugy-mint Sacramentomot, hogy lenne

Y

iusti-

Perkius.

Pseusocatholicismo
fol. 269. 270

111

214 AZ Hazaulandoknak egybe
iusticiae fidei sigillum az Hitnek igazsá-
ságnak jegye pecseti, mint az

ROM, 4. V. II

Uy Testamentombeli két Sacra-
mentomok, de hogy lenne az
emberi nemzetnek saporodása
ra, mint Isten mondgya Moses
által.

GEN 1. V. 21.

III

Harmadszor: Mert mind az
Osmind az Uy Testamentum-
beli hivekkel es Hypocritak-
kal, keresztényekkel es pogany-
okkal köz es egyenlő életnek
rendi az Hazassag. Ki monda-
na penig, hogy az Poganyok-
nak Uy Testamentombeli Chri-
stus Iesustul szerzettet Szentse-
gek vagy Sacramentomok vol-
na?

IV.

Negyedszor. Mert sem az
Christus, sem az Apostolok,
sem az Paterek nem szerettek,
sem is samlaltak az Hazassa-
got az Uy Testamentomnakket
Sacramentomi köziben. Mert

Chri

Christus csak kettőt ferzet: ő kivülötte pedig semmi embernek Sacramentomot nē szabad ferzeni.

Eotódför: Mert nincsen az Hazassagban lathato jegy, avagy éltető állat, mint az keresztiségben az víz: az Vegvacsorában a kenyér, es Bor. Az Hazassagban semmi effele állat nincsen. Agoston Doctor Homil. 13. in Ioannem. pedig azt mondgya: *Accedat verbum ad elementum, et fiet Sacramentum.* Iarullyon az ige az éltető állathoz es Sacramentum leszen.

Hatodfő: Mert az Ur Iesus Hazassaghoz el tavoztatta holot élt az Vegvacsorával, es az keresztiséget is fel vőtte: Ha azert Sacramentum volna az Hazassagh általán veggel élt volna azzal is.

Hetedfő: Mert az Sacramentommal, mellyet Idvőzi-

316 **Az Hazafulandoknak egybe**
tönk szerzett minden renden
lévő embereknek kell élniek
lelkek üdvösségének kötele-
sege alatt. De a szerzetes Papok,
Baratok &c. nem élnek az há-
zassággal, mellyről tekintsetek
meg Calvinust az meghjedzett
helyen sect. 36.

Nota bene

Calv. lib. 4.
Inst. cap. 19.
sect. 37.

Hogy azért az Papa Sacra-
mentomnak mondá az Hazaf-
ságot, azzal koporitá magának
az Hazasságba való safarságot,
& *causas matrimoniales*, holot azok
külső féket illetnének.

Hogy pedig S. Pal Apostol
mondasából akarják bizonyí-
tani az Hazasságot Sacramen-
tomnak lenni, igen illetlen,
meljet ő magokis fégyjenlenek.
Mért ott titkot mond az Apo-
stol Christus es az Anyaszent-
egyház között nem pedig vala-
mi eltető állatokból álló Szent-
séget minémű az Vég-vacsora.

Az Mafodikrol.

Mi annak az oka hogy mostan az Hazások egyben cskúfnek?

Mivel hogy az őrdög mindeneknek élötte, felette ighen bannya az Isten Orfaganak faporodasat, es az ő orfaganak kissebüleset: az Isten orfaga penig az igaz S^s. Istenfelő jambor Hazásoknak tizta agyakbol farmazot fiakbol, es leanyokbol faporodik, ezokaert semminemü rendelését az Istennek olyan dühösséggel nem igyekezte meg haborítani, mint az Hazasságot. Ebben penig az embereknek vétkekért az Istennek engedelmeből anníjra előment az Sathan, hogy semmi rend közöt több viszálykodást, nagyobb egyenetlenséget meghengeztelhetetlen gyűlöséget,

318 **Az Hazafülandóknak** egybe
vegetlen perlekedést nem lát-
hatz, mint az Hazafok között.
Ha ki ezt nem hinne tekintse
meg az Szent Szekeken folyó
perket, el hííí, hogy igen meg-
vestegette az órdógh az Isten-
nek fent szerzeset az hazafok-
nak életekben.

Az mi idvözült boldog em-
lekezetű eleink vőttek ezt e-
sekben, es ugyan meg tapasztal-
tak, hogy ha az Hazafagra me-
nendő két személyek csak meg-
hinnek egymást es kezeseket al-
latnanak elő az ő Hazafagok-
ban való holtigh meg marada-
soknak bizonyfagara, tehát a-
kar mi kicsin bossufagbol is,
avagy egyéb emberi indulatbol
fármazot vakmerőségbol gjon-
san bossut adna egyyk az ma-
siknak, es Olah módon rokka-
jat hamar ki tenne, mely miatt
az Istennek fent szerzese meg-
habe-

haborítatnak: Sok fertelmes életűekkel az emberi társaságh meg rakodnak, holot mind az Ferfi eggyet el űzne, mást venne feleséget feleségre: az Asszonyállat eggyet megh unna másához menne Ferfiat ferfira hordana. Melyből minemű nagy egyeledes, ektelenségh, zuzavar tamadna, akar ki-is meg gondolhattya.

Annak-okaert, hogy ez fele ektelenségeknek eleit vehetnek, az ōrdōgnek incselkedeset is az Hazafok környűl meg gatulhatnak: az Hazafokat az S. Hazassagnak igajabā inkab megtarhatnak: az Istennek S. ferzesenek meltosagat folyasaban meg oltalmazhatnak: es az külō fegre vono Hazassag törōket is kemenyben meg bñntethetnek, hozak be az Ecclesiaban, hogy az Hazafok ōfve

Eot okai az hazafoknak egyben esküveseknek,

Kalauz fo-
lio 460.

esküdjének. De nem emberi
talalmányból csak, mint egy
nemínemű Aßßony emberte-
lenségbē élő Iesuita hazudgya,
hanem az fient Irasban, vervén
ennek fundamentomot, mely-
ről olvasd meg az Melotai Ir-
tovanyaban az negyedik ellen-
vetésre valo feleletet az Tra-
ditiokban.

Irtovany
fol, 150.

Oka tehát az miért az Haza-
foknak egybe kellesek eskün-
niek az előb megh mondoto-
kokon kívűt az S. Iras szerint
ez, hogy az Ur Christus völe-
genynek az Menyasszony az
Anyassentegyhazzal valo fel-
bomolhatatlan lelki hazassaga-
nak, mely erős hittal vagyon,
Of. 2. v. 29. & 20. Eph. 5. v. 24.
meg felellyen az hazafoknak
egyben kelesek es egyűt valo
tista életek.

Az Ur Isten Malachias Pro-
phe

pheta könyvenek második részben hitötlenységnek vetkevel vadollya az Sidokat, hogy egy feleséggel meg nem elegendven, az Isten törvénye ellen többet vennenek, és azt mondgya okanak. Mert mikor az Sido Ferfi egyben adattatot az Sido Affonyal az Hazaffagra, akkoron tót az Ur Isten tanubizonyfagot te közötted (Sido ferfi) és az te íffiusagodnak felesége közöt. Mely Istennek tanubizonyfag tetele hit gjanant volt az Hazafoknak, kik az Istent híyttak tanubizonyfagul az ő Hazaffagokban való első egyben kelesekor, mint fínten mi az esküvesben. Hogy azért ezt meg rontottak az egj melle több feleséget veven *per fide egerunt*, hitetlenül cselekedtenek. Megh kel tehát mostis eskütni az hazafulandokat hogy az Sz.

Malach. 2.
v. 14. 15.

Ibid. v. 11.

322 Az Hazafulandóknak egybe
haromszág egy Isten tanuságul
hívaſſek egyben keſefekkor es
hogy hitetlenſégben ne eſſe-
nek az egy feleſegre többet
hozvan, mint az Izraelitak. Igi-
tekents meg Ezechiel Prophe-
ta könyvenek is tizenhatodik
refet ezen dologrol.

Confes. Ca-
tholica pa-
gina c. 3.

Az mi Magyarink Confes-
ſioſa ezt az kerdeſt igen nylva
taníttya es azt mondgya, hogy
az utolſo időnek ſükſége kete-
lemítí arra az egjhazi ſolgakat
hogy az Hazafokat hittel köſ-
ſeg egybē, hogy az eggyeſſeg
erőſſeb legyen.

Az harmadikrol.

Az igaz vallasu keresztien
embernek miért nem illik po-
gant vagy bálványozo ide-
geny hitön levő ſemelt fe-
leſegül venni?

Ha

Ha soha többet erről nem
 solnank is az Salamon Király Theod, lib.
 4. cap. 11.
 Eccl. Hist.
 példájának előhozatalánál, min-
 den keresztény embernek ele-
 gedendő értelmet adhatna.
 Mert Salamon Királyt az ide-
 geny valláson levő feleségek
 viték az idegeny Isten imadá-
 ra. I. Reg. II. v. 1. Achabot is
 az ő Istentelen felesége Iezabel
 háytotta vala az Bálványozás-
 ra. I. Reg. 21. v. 25. Valens Ro-
 mai Császárt az ő felesége háyta
 az eretnek vallásra, az mint
 Theodoretus írja.

Nem szabad azért keresztény
 embernek idegeny valláson le-
 vő feleséget venni magának.

Először, Mert az Ur Isten I.
 Exod. 34.
 v. 26.
 Deut. 7. v. 3.
 Mert mindé
 balványo-
 zóleike pa-
 razna.
 megh tiltotta Moses második
 könyvének harmincz negye-
 dik részében. Ne vegy az ő le-
 nyok közül feleséget az te fi-
 adnak hogy mikor paraznal-
 kodnak

314 Az Hazasulandoknak egybe
kodnak az ő leányok az ő Iste-
neket követven az te fiaid is ne
paraznalkodgyanak azoknak
Isteneket követven.

II.
Gen. 6. v. 12

Másodszor, Mert az hitetlen-
nel való hazaskodást az Ur I-
sten gyűlöli mint megh tetzik
Moses első könyvenek ható-
dik részéből.

III.

Harmadszor, hogy az fele-
mas vallásu emberek miat az I-
steni tisztelet megh ne bantassék
az hazaságban es hogy egye-
netlen vallás miat való esve-
zes, haborgás, el távoztató-
gyek.

IV.

Negyedszor, hogy az mag-
zatok es az maradékok az igaz
Istentől el ne vonattassanak
Nem jól az czelekedet Iosa-
phat, hogy az ő fiának Ioram-
naknak adta az Achab leányat
felesegül, Mert Ioramot elvo-
na az igaz Isteni tisztelettől.

Reg. 8. v: 28. Így Achazia 2.
Reg. 8. v. 27. Kel azért ketes-
ryeni igaz vallásut venni fele-
ségül.

I. Hogy egy fível lelekkel
az Istennék szolgálhassanak, ugj
hogy az feleség legyen az kő-
nyörgesben, es minden Isteni
szolgálatban tarfa az ő ferjenek
ne; vonnyanak külö ségre az
imatkozásban.

II. Hogy nagy sép bekes-
ségben csendességben es sére-
tetben lakhassanak, mely soha
külömben nem lehet, hanem
ha az egy vallás által eggyesek
az egy Istenben.

III. Hogy az ő magzattyó-
kat nevelhessek az Mennyei
tudományban, es az Urnak fe-
nyetekeben, azon egjenlő igaz
vallásban. Ha fele mas vallásu-
ak az hazasságban elők, egyik-
is az ő vallására másik is azma-

315 AZ Hazafalandoknak egybe
gaéra kénferiti: mely miat az
nagy kötödes víffalkodas, at
kozodas lelki faydalom csak.

De az mi Magyarink, tisz-
tesseg, böcsület az ki nem ol-
lyan, talam ha az Pokolbeli
Plutonak leanya lehetne is,
csak volna feptermetti, es nagj
kencsü, el venneek. Meg nem
mondhatod, mint meg egyele-
det ez miat az emberi tarsasag.
De iffiu Uram hamar az affon-
ka kedveért az igaz vallast fel-
re ruggya, balvánjozo hitreál,
csak tölthesse buja kivanasagat.
Nem áldgya megh Isten hazaf-
sagtotak az megh mondot o-
kokért.

Az negyedikről.

Miert nem szabad egy fele-
segnel többet venni?

Talalkoztanak az emberek
közül ollyak eleitől fogvan,

kik mintha tisztán csak az nagy
 vegetlen ágyaskodásra fűlet-
 tettenek s termettenek volna
 semminemű bujufagoknak ví-
 zevel be nem győztenek telni.
 Effelek igen forgattyak az régi
 Aryaknak és az S³. Királyoknak
 példajokat s a többi között az
 Salamon Király cselekedetit,
 kinek csak fő asfony feleségei
 hét fazan valanak sam ferint:
 ágyasi peníglén három fazan,
 mint az első Királyi könyvnek
 tizen-egyedik- részében írvan
 vagyon.

De köz befed az Magya-
 rokna! ezek ellen: Vetkes pel-
 darol nem jó hímet vetni. Az
 Salamon cselekedetí igen vet-
 kes, Isten ellen való, mint az kí-
 menetele meg mutata. Mert ad-
 digh ágyaskodek, eggyikkel is
 másikkal is vegetlenkeppen,
 addig úze buborekolya az ő

328 *Az Hazafulandoknak egybe*
restenek gonosf' faytalan kíván-
sagat, hogy olyan bölcs kiraly
bálvanyozova lön, Aßßonyo-
mek kedvekert, mellyet nem
csak magaban Salamonban, de
az maradékaban is meg bünte-
te az Ur Isten. Mert az Sido
nemzet két fele szakada, mely
szakadasbol minemü iszonyu
vér-ontas azon egy nemzet-
ben, vegre penig sörnyü rom-
lás es pustulas követközek, ám
ugyan világ csodajara írja meg
Iosepb^o *Historicus de bello iudaico.*
Mert az Atyaknak vetkeket
harmad es negyed izíglén az
fiakban is megh bünteti az Ur
Isten.

Exod. 20.
v. 5.

Gen. 4. v. 19 Cain Abelt meg öle, es az ö
gylkossagaert az Isten haza né-
pe közzül ki szakada, ki mikor
az ö feleséget meg ismerte vol-
na sülle fiakat leányokat, a többi
közöt penigh Lamech nevü
embert

embert ki maganak két feleséget vön Adat es Sellat. Ez gñl-
 kos Cainnak meg veset magva
 Lamech ronta meg leg elsőben
 az Istenek f. ferzeset, kinekroß
 példajat követvén annak utaña
 egyebek is ugj kefdenek töb fe-
 leségeket egjnel magoknak venni

De nézzetek az Istennek
 rettenetes haragjat. Gen. 6. v. 2. Hogy az

Istennek fiai megh kezdettek
 volna tekéntelni az emberek-
 nek leanyokat, hogy ekes abra-
 zatuak volnanak, es feleséget
 feleségre kezdettenek volna
 magoknak venni, megh hara-
 guék az Ur isten s- azt monda

Moses: Meg bana az Ur Isten Gen. 6. v. 7.
 hogy teremtetete az embert es

igen faja az fíve rayta, es mon-
 da az Ur Isten: El törölöm az embert
 kit teremtettem az földnek vineről. Mi-

ert Ur Isten? Mert az te fiaid,
 kik megh réß ferint tegedet ís-

330 Az Hazafulandoknak egybe
mernek es tisztelnek, az idegen
Cainitaknak leanyokat vöttek
magoknak feleséget feleségre,
es csak az nagy vegetlen haza-
fulásban s telhetetlen ágyasko-
dasban foglalatosok, mint Id.
vőzítők magyarázza S. Ma-
the Euangeliomi könyvenek
husonnegyedik refében.

Matth. 24.
v. 38.

Azert az első vilagot, mely
az fok fertelmességtől ugyan
meg döglőt es bűdössödőt vala,
mint valamí penyefes edeny,
az vízzel veste el az UR Isten
es ugyan meg őblete az rut fer-
telmességtől.

Ismet nem sokara az víz ö-
zön utā, hogy az emberek meg
kezdettének volna saporodni,
es az nyelveknek változasa mi-
at különb különb nemzetseg-
re szakadozni, be masha az előb-
bi rosi sokas, hogy egy feleség-
nel többet vegyenek az embe-

berek magoknak, anníjra hogy meg az fentek is az ő kezeket arra vetek, mint az Iacob Patriarcha példaja meg mutattya, ki Labannak két leányat veve el Leat es Rachelt, kiktől az tiz nemzetsegek származanak. Két feleségű Iacob mint az gýl-kos Cain fia Lamech.

Agoston Doctor menti az Sz. Atyákat ezért es azt mond-gya, hogy kel azt tulaydoníta-ni vagy az Istennek kiváltkep-pen valo rendelesenek az áldot-magért, kinek abból az nem-zetből kel vala fűletteni: a-vagy a Sidoknak az Poganok-kal valo jóvendő egyben fer-keztetéseknegh mutatafa-ért, hogy azon egy Abraham-nak lelki fiaí lennenek es tele-pednenek le az Anyafentegy-hazban: avagy tulaydonítas-sek az Isten nagy túresenek:

Aug. de be-
no Conjug.
Privilegia-
liter ex qua
dam indul-
gentia Dei
usunt Po-
lygamia san-
cti contra
primam in-
stitutionem
In personis
ergo prive-
legio Dei
singulari
carentibus
concubitus
contra pri-
mam instit.
fornicatio
est.
Conf. Hun.
De Polyg.

332 Az Hazafulandóknak egybe
Mert az régi Szent Atyák sem
voltanak fogyatkozás nélkül,
es sok eseteket el szenved az ő
Szentiben az Ur Isten. Tedd u-
tanna: avagy az Isten nepeinek
saporodásaert, hogy mint az
Eghek csillagi es az Tenger-
nek fővenyi meg számlalhatat-
lanfagra saporodgyanak.

De mind ezek csak emberi
elmenek talalmányi. Annako-
kaert az Istennek ítéletire kel-
minekünk néznünk, melyből
egy atallyaban el igazítottunk,
hogy nem szabad egynel több fe-
lefeget venni, es meddig az él,
azzal kel tőrni, holta utan pe-
nig szabad mas felefeget venni.

Meg mutattya ennek igaz-
sagát az Istennek Szent Szerzese:
melyben mind az Istennek s-
mind az természetnek törvénye
Szerint csak egy felefegegh adatik
egy férfi melle, es egy, affony-

I.

Nem szabad
egy felefegegh
nel többet
venni.

állat melle egy ferfi, azért hogy csak ketten legyenek egy teste.

Igy tanít Moses az teremtesről írot könyvenek első részében.

Teremte az Isten az embert az ő keperc: Gen. 1. v. 27.
Ferfiat es Aŷny állatot teremte. **Ímet**

második részében: Ezert az Ferfi Gén. 2. v. 24.
Attyat Annymat el hadgya es ragaszkodik,

az ő feleségehez, es lesznek egy teste:

Nem mondgya: Ragaszkodik
Feleségeihez, ugy-mint sokak-

hoz, de Feleségehez: ugy-mint

egyhez: Nem mondgya, hogy

az Ferfi sok Feleségeivel lesz

egy teste, de ketten csak, az mi-

keppen Idvözítők az Uy Te- Matth. 19.

stamentomban íent Matthe E- v. 5.
uangeliomí könyvenek tizen-

kilenczedik részében magya-

razza: *qui duo fuerant erunt una caro.*

Az kik ketten valanak (nem

harman negyen) egy teste les-

nek. Sz. Pal-is ezert allattya 1. Cor. 7.

előőr Corinthusban írot leve- v. 2.

lenek hetedik részében: Minden

334 **Az Hazafülandoknak egybe**
Férfinak tulajdon felesége legyen nem
feleségei, ugymint sokak, de fe-
lesége: es minden Áffonyallatnak tu-
lajdon ferje legyen az paraznáfagnak el-
tavoztatasaert.

Az természetnek törvénye-
is ezent mutattya, hogy csak
egy bokor ember Férfi es Afz-
szonyi állat társalkodgyék öf-
ve, miképpen az madaraknak
felek vagyon es ök az terme-
setnek folyása ferint azokkal
valo tarsasagokat igen megh-
tartyák.

Valaki ezokaert egy fele-
segnel vagy többre vagyodik,
vagy az eggyel megh nem ele-
gedven többeket ismer felesé-
gen kívül, az mind az Istennek
f. ferzesenek, mind az terme-
setnek törvényenek rontoja, a
mineműekről mondják a Ma-
gyarok: Az kinek egy feleség
nem elég fáz, sem elegh annak.

Maso-

Masodszor: Az Istennek nyl-
 van valo parancsolattya tiltya,
 hogy senkinek egy felesegnel
 nem szabad többet venni elő fe-
 leseget Moses harmadik köny-
 venek tizen-nyolczadik reše-
 ben. Egy feleseget, ugymond,
 masra ne vegy, hogy amazt ke-
 serűséggel ne illesed, fel fedez-
 ven ennek femermetesseget an-
 nak életeben. Ez az oka hogy
 Malachias Propheta által az
 Ur Isten, olyan igen karhoz-
 tattya az Sídokat, hogy iffiusa-
 goknak felesegere más feleseg-
 get vötteknek, azt mondgya
 könyvenek masodik rešeben,
 hogy ezert az Iuda hitetlenül
 cselekedet Izraelben es utala-
 tofsagot. Elegh tehat az Isten-
 nek parancsolattya ferint egy
 jambornak egy jambor feleseg:
 az vegetlen ágyaskodonak pe-
 níg ezer sem eleg, kit mint hí-
 tetlent,

II.

Levit. 18.
v. 18.Malach, 2.
v. 11.

316 AZ Hazafülandoknak egybe
tetlent, paraznat, Isten H. Ser.
zefenek rontojat, parancsolat-
tyanak által hagojat, mind ma-
ga ágyanak, s mind masenaka-
rulojat s meg fertőztetőjet, az
Ur Isten meg itili es el karhoz-
tattya azt mondgya fent Pál
Sidokhoz írot levelenek tizen-
harmadik refében.

Heb. 13. v. 4.

11 I.

Harmadfor: Mert ha két
harom feleséget venne, boffu-
saggal illetne az törvénj serint
valo jambor feleséget, azt mon-
gya az Ur Isten Moyses harma-
dik könyvenek tizen nyoleza-
dik refében, mint amaz gylkos
Cain fianak Lamechnek két fe-
leseginék peldajok meg mutat-
tya, kiknek egy mas közöt va-
lo kötődések, minemü but boff-
fufagot hozot Lamechre olvas-
fatok meg a Moyses első köny-
venek negyedik refet. Igy Lea
Rachel kötődnek Gen. 30. El-

Levit. 18.
v. 18.
Malach. 2.

Genes. 4.
v. 23. 24.

kana 1. Sam. 1. v. 6

Ne.

Negyedfer: Mert soha az

IV.

Vő legeny Christus Iesus es az
Meny-áffony Anyasentegy-
haz közöt valo lelki Matkaflag
avagy házassag, az hazasoknak
házassagokkal megh nem pel-
daztathatnek, mely egyenesen
az s. Pal tanitasa ellen vagyon,
Ephesusban irot levelenek ne-
gyedik resében.

Ephes. 4.

v. 32.

Egy az Christus
Vőlegeny: egy az Anya-v. egy haz Meny-
áffony, egy ezek közöt valolelki házassag.
Tehát egjnek kel lenni az Fer-
finak: Egynek az ő felesegenek
es egynek ez kettő közöt valo
Házassagnak, hogy meg abra-
zoltassék ez alat amaz lelki egj-
gyesség. Ha azért több egynek
az feleseg nem igaz Házassag,
merő fertelmeskedes. Mert az
Christusnak nincsen több jegye-
se egynek: *Mysterium hoc magnum
est, loquor, autem de Christo & Ecclesia:*
Nagy titok ez, bolok penig az

133 Az Hízafulandoknak egybe
Chrístuſról, es az Anyaſ. egy-
hazrol azt mondgya ſent Palá
megh jegyzet helyen. Azert
nem ſabad több feleſeget egy-
nel venni. Mert titok bontof-
nem erőſítő az ſok feleſegű
ember.

v. /
Vegezetre: Ha ki az Úy
Téſtamentomban kereſtjen le-
ven több feleſeget kivan egye-
beknek vetkes peldajokra ke-
peſt, terjen Sido hitre, es az ſok
feleſeggel egygűt metelked-
gyek kőrnűl, tégyen áldoza-
tot ſaz többi; avagy legyē Tő-
rőkē. Mert effele hamis hit hor-
dozza vele az ſok feleſegű diz-
telenſeget. Mert az Ur Chríſt'
az Úy Téſtamentomban az Pa-
radicsomi állapotot állata hely-
re, hogy egy Ferfinak egy fele-
ſege lenne ezzel az ő monda-
ſával: *Ab initio non fuit ſic.* Eleitől
fogvan nem volt így, hát hogy
hogy?

hogy? Ferfiat es Asszonyalla-
tot teremtet Isten, azokat adta
egyben, hogy ketten lennenek
egy teste verre, az mint oda fel-
lyeb meg mondam. Ezt allatta
helyre az Ur Christus f. Mathe
Euangeliomí könyvenektizen-
kilenczedik refeben.

De ha több ennel nē volna is,
eleg lenne ez. Mert meg es-
küttel az egy feleségeddel. A-
zert ha vagy többet vennel,
vagy többet ismernel az egyen
kívül: Hitetlen vagy: Agy tö-
rő vagy: Isten parancselattya-
nak, es. az természetnek, törve-
nyenek rontoja vagy: parazna
fertelmes vagy: Isten Országat
nem láthatod soha bizony, S.
Pat mondgya előfőr Corin-
thusba írot levelenek hatodik
refeben. Mi elegendgyünk meg
az egyel éllyünk tisztességben:
Meg áld az Isten.

T O L D A L E K.

AZ HAZASOKNAK
egymástól való el valasoknak
okairol.

Minemű okok szakaztyak
el az hazasagban élő em-
bereket egy-mástól?

Közönfegeső: De csak te-
hesséd két, avagy három fo-
rintnak feret s meny az Papok
elciben, könnyen el valasnak
felesegedtül. Azonba penigh
nem gondollyak megh, hogy
senkit az Ecclesia el nē valast.
Mert az el valasra való ok, nem
az Ecclesiaban vagyon, hanem
az el való femelyekben: Az
Ecclesia penig csak itiletet tesz
arrol, ha elegendendő okê az el
válasra, mellyet az egyenetlen
hazafok forgatnak, es mellyel
el akarnak egymas mellől men-

ni. Az parazna az ő parazna-
 sagaval rongya meg az Hazaf-
 sagot es fakasztotta el magát az
 ártatlan feltúl, megh. is az Pa-
 pokra kénik, hogy ők válaft-
 tjak el. Ha az te perednek igaz-
 gatafara törvény tevőket gyű-
 tes be, tartozol nekik gáfdal-
 kodással: Mert te eretted fara-
 doznak. Így az Ecclesia te dol-
 godat igazgattyá. Tartozol te-
 hat avagy gáfdalkodással, avagy
 az gáfdalkodást penfen megh
 kel váltanod: s. az a való penf.
 Mert te eretted faradoznak s. a
 te dolgodat igazgattyak. Nem
 az el válasért fizetz tehat, há-
 nem az te eretted való farado-
 zasert. Mert ha penfert valakit
 el válaftthatnanak, kí maradna
 meg az vísszafok között az ha-
 zassagban? Hogy azért min-
 denek nel nélkül van válok legye-
 nek az válasznak oka, im ren-
 del elő

del elő famlalom az Bölcsenek itületekből. *vide Confess. Hungaricam pag. 5. de causis Divortii. Nicolaum Heming. de Divortio pag. 175. Calvin. lib. 4. cap. 19. sect. 3^a. &c.*

Első oka az el válasznak az paraznasagh, mikor az Hazasagban élő férfi avagj affonyalatt mással paraznalkodik: Ha az artatlan nem akar az paraznaval együtt lakni, es nem akarja melle venni, meltan az Ecclesia hírevel el fakadhat tőle mint hitelentül, s. Hazasagnak rontojatul, ágyanak tisztasaganak arulojatul es meg fertőztetőjettül. *Matth. 5. v. 32. & 19. v. 9. Prov. 18. v. 12. Artic Eccles. 14.*

Ha megh nem őletik az paraznasazon Varosban, Faluban lakik, melyben az artatlan fél, tehat kénferítessenek a tisztek, hogy megh büntessék: Ha budosik, üldözzek. Ha bün-

teteilen szenvedik es nem üldöz-
 zik, vettefiek az Varos, Falu
 tilalomban, hogy az Isten tör-
 vénye ellen az paraznat bünte-
 tetlen el szenvedik: vagy ha Bi-
 ka penffel büntetik. Az paraz-
 na is atkoztafiek kí az Ecclesia-
 bol, es adatta fiek az Sathannak
 mint az Corinthusban levő pa-
 razna. 1. Cor 5. v. Artic. 24.

Ha pedig az Tisztok megh-
 ölnek, de vagy az ferje, nem ál
 parazna feleségere, vagy az as-
 fony parazna ferjere, maganak
 élebenítette meg es ezzel mind
 paraznaságaban, mint David Pfal 50. v. 10
 mondgya, mind bünteteseben
 rest vót es egyenlő veszőzes-
 nek büntetese alatt vadnak, es á
 pœnitentia tartas utan együt
 lakhatnak.

Ha semmikeppen nem öle-
 tik meg, de Gratiat nyer maga-
 nak? Nem Istentől nyerte az
 Gratiat

Gratias sem az Ecclesiátul. Azert az artatlan fél hadgyon beket semelyenek, hanem tanutasson az nek sinen rea sententiaztassa meg, mint paraznat, az az, ölyve meg Cíviliter az Polgari nek sinen: az sententiat vegje ki es vigye az Ecclesia eleiben s kerjenmaganak szabadfagot masodik hazafagra. Az Ecclesia penig az Gratias paraznat vesse koporsojigh valo kötelben, es ha lehet adgya az Sathannak testenek vesfedelmere, hogy lelke megtartassék. 1. Cor. 5. v. 5.

Ha az Gratias parazna bünet meg ilmeri, az Ecclesiához folyamodik igaz pœnitentia-val, melyről nyilván valo bizonyfagot töt egyebek elöt, talal az Ecclesia modot az befogadasban, erös pœnitentia tartas által, az bűnnek cseleked-

linek rendi ferint. Mert ha nē fokafos s nem gyanos volt, de egyfer veletlenül eset el, könnyebben vagyon dolga, de ha fokafos, gyanos volt annak előtte-is nehezebben vagyon dolga, es az kemény görcshöz kemény pőről kivantatik.

Ha tudója egyyik az másik paraznasaganak s el fenvedik, vagy mind kettő parazna, tehát egyyüt meg hallyanak, ha meg nem öletnek kiátkoztasanak. Mert *facientes et consentientes pari poena puniuntur*: az nyuzo es az láb tartó egyenlő büntetes alatt vadnak, mint az *Decretum* tartya.

Ha büntetetlen paraznat talalt valaki el venni, s az hazaslag utan tudodik ki, de az ártatlan el fenvedik, ne bontassék megh az Hazaslagh, hanem az vétkes fél tartson poenitentiat,

f. kövessen Ecclesiát f. mennyen víssa.

Ha terhest talal el venni, f. nem akar velle lakni, őlesse megh mint paraznat, ha po- nig az fent hazassagh elöt fet- keztenek volt egyben, es az ő paraznasagokat az f. hazassag- gal akartak el fedezni, f. hazas- sagok utan tudodik ki, mind ketten tartsanak erős poeniten- tiat es Ecclesiát követven éllye- nek együt: Ha hazassagoke- löt tudodik ki az ország Artic- lusa ferint veszőstessenek meg mind kettē tartsanak poeniten- tiat, es úgy adattassanak egybe.

Ha tudva paraznat vöt ide- valo modon maganak jambo- ritotta meg, de azért tellyes éle- te mind addigh tudva valo pa- raznasag, meddig dolga vagy az külső f. k. finen, vagy az Ec- clesia elöt el nem igazittya. Ha

egymást megh unnak, es nem akarnanak eggjűt lakni, à bűntetés után az Ecclesiától vettefenek kötelben. Mert paraznalkottanak az hazaffagnak fi-ne alat. Az Hazaffag penigh nem paraznasagh, de Istennek oly fentseges ferzese, melyben két sabados femelyeknek egy-bē adatatafok az igazhítnek es feretetnek általa, hogj egymasnak segítseggel legyenek, magzatokat fűllyenek, es az paraznasagot el tavoztathassak: hogj hogj tavoztathattják el penig ha tudva kelnek egyben?

Masodik oka az el válásnak Törvénytelen egyben keles, mikor vagy az termefetnek, vagy az Isten törvényenek, vagy az közönséges tisztellegnek ellene ferkeznek egyben az hazafok, ugy mint az vér ferint valo Atyafisagnak es So-

II.

gorfagnak íze avagy gradusa ellen, tudni illik második és harmadik ízben. Oka: Mert vért illetet: azért tellyes életemben való egyesülés az fent hazafagnak rendi fserint, azon mérő vér illetes, Isten ellen való fertelmeskedes. Nem szabad vala Heródesnek az ő Angyat el venni, mint Kereftelő Iános feddi vala erette. Mert valamennyi ízig nem szabad Atyadfiat el veñed, annijban nē szabad Sogorod afffont. is, es vífffont.

Ha tudatlanul mentenek penig egyben f-hazassagok utan tudodot ki, vagy az Atyafisagok, vagy Sogorsagok, ugyan el válassza az Ecclesia, vagy akarjak azok vagy nem. *Talis enim coitus incestus est:* az olly egyesülés fertelmeskedes az mondgya Isten Moyses által. Mert az vérnek böcsületes fo-

mermetefsege nē engedí, hogy
fenki harmadik, es negyedik
izig, mint az Magyar Ország
Articulus tarttya, es ötödikig,
mint az Erdeli, hogy az Atya-
fiások, es az Sogorlagosok egy-
ben hazaskodgyanak.

Harmadik oka az el-válás-
nak, az erőtelenfeg hazafagra
valo illetlenfeg, es elegtelen-
feg valamellik félben, mikor
vagy az Ferfiban, vagy az Af-
fonyállatban valami oly nagy
erőtelenfeg vagy on, mely miat
az hazafagban levő egyeffeg
egy-mással nem lehet, minemű
az kinek ferfifaga nincsen: az
Franczu, az fayra jaro belpok-
lossag es korszag.

Ha az Erőtelenfegh az ha-
zafag elöt valo, valamellyik
félben, meg lehet az el válás.
Mert az hazafagnak az a fő-
vege bomlot meg, mely vagyō

az ſaporodafrol, de ugy, hogy az erőtelenſég az mellyikben vagyon kötelben vetteſſek, ne csallyon megh ſenkit annak. utanna. De az Eccleſia mindeknek jól vegere mennyen. Mert gyakorta csalárdkodnak az erőtlenſégnek fine alat az kik egy-máſt megh untak, ſőt megis ſerződhetnek egymással.

Ha penigh az Hazaffagban eſet az erőtelenſég, egyűt ſenvedgyek. Mert azon esküttenek egyben, hogy ſemmine-mű nyavalyakban egy-máſt el nem hadgyak: nyavalya penig az erőtelenſég.

Ha tudva kelnek őſve es annak. utanna el akarnanak egy-máſtól ſakadni, ne engedgye az Eccleſia. Mert tudva ment az erőtelenhez az hazaffagra illendő: azért tudva egyűt is lakjanak. Ha ſemmiképpen nē

akarjak az együt való lakást, mind az kettőt vessek koporsójokigh való kőtelben minden jövődő fel vetelnek remenségenélkül.

Ha Franczu, tudni való dolog, hogy franczus parazna való való fertelmeskedesből való nyavalya: azért mint parazna büntettefsek, ha az Hazaffagban kereste maganak. Ha az Hazaffagnak előtte s nem tudta az artatlan fél, de az után az Ecclesia dispensalhat felőle, ha gyógyulas felől remenségh vagon, varakozzek, ha nincsen, de nevekerten nevekedik, ne kénferítsék az artatlant az vele való lakásra.

Ha fayra jaro el fienvedhetlen belpoklossag, avagy meggyogyulhatatlan korszagh, es mindenik az Hazaffag előt való s nem tudta az egesseges fél,

el válhatik tőle, hogj se az eges-
 seges fél, se ágyokból farma-
 zando magzatok megh ne ves-
 senek: ha az Hazassagh utan
 eset nyavalya eggyüt éllyenek:

IV.

Negyedik oka az el-válás-
 nak az fele más vallas, mikor az
 egy hazassaghban élő ket hi-
 tőtleneknek valamellyikke az
 igaz vallasra ter, az másik az
 hitőtlensegben marad, itt arra
 kel néznünk az mit fent Pal-
 mond: Ha valamely Atyafinak
 hitetlen felesége vagyon, mely
 ő vele eggyüt akar lakni, azt el
 ne hadgja: es amelj affonyállat-
 nak hitetlen ferje vagyon, es az
 vele akar lakni, el ne hadgya az
 affonyallat azt. Ha penig az
 hitetlen el megyen, ám men-
 nyen el: Nem vettetet rabfagh
 ala, az Atyafiu, vagy az keres-
 tyen affonyallat effele dolog-
 ban. De bekeffegre hivot min-
 ket az Isten.

1. Cor: 7.
 V. 12. 13.

Rabság gyanant vagyona, zert az igaz vallásu keresztien felnek az hitetlennel valo egygyűt valo lakasa: Nem kelpe nig az keresztiennek egy igat vonni az hitetlennel azt mondgya fent Pal.

2. Cor. 6.
v. 14.

Hogy ha az te keresztien ferjed avagy felesged, pogany hitre es eretneksegre hajol s te gedetis mind igeretivel s mind el fenedhetetlen fittokkal, vereseggel, vegetlen haborgással az ő hitetlen vallására kénferit, ály el mellőle mind hitetlen mellől. Mert ha attul meltan el válhatól az kí titkon níván eletednek elfogyására igyekezik, mint maydan megh mondom: tehat mentől igazaban el fakadhatz attul az kí lelked utan leselkedik es lelkedbē akar meg ölni?

Ha el fedezte keresztienseg-

nek finevel hitetlen vallását, úgy csalt meg es az után kifakasztotta hitetlenséget, aly el mellőle. Mert az mint hogy az igaz keresztényi vallásnak fine alatt csalárdkodot: úgy az fent Hazaságot is csak finelette, es tetteresképpen való fundamentomon éppitet. Ha tudva költének egyben, tudva bűzhödgyenek egyyüt.

V.

Eötödik oka az el válásnak, a hitetlen el hagjas, mikor valamelyik fél, ok nélkül vakmerőképpen el fut budosik, nem akar haza menni es az Hazaságnak rendiben élni, az artatlan fél szabadittasék, es mennyen által második Hazaságra: Mert nē köteles az helyben maradot artatlan az hitetlen budoshoz, de illjen modot kövessenek abban: Az el futot hitelent az artatlan fél kéréstesse fél, es ha-

rom ízbē háromszor való tizen-
ötöd napra hívassa: ha nem jő,
mennyen utanna, es ott idezze
elő: ha elő veheti büntetteffe
az hitetlen el hagyasaert: ha
törvényben elő nem veheti s
kezben sem adgyak, vagy lap-
pangh: vegyen az artatlan fel
abban az helyben levő Bírak-
tul es Tíftektől Testimonio-
mot, oly bizonyfag tetelt level-
ben pecset alat, melyben ott va-
lo forgolodasrol tegyenek bi-
zonsfagot, hogy semmiképpen
sem elő nem vehette törvény-
re, sem haza nem hihatta: azt
vigye az Ecclesia eleiben, es az
Ecclesia sab ő eleiben vagj ha-
rom vagy negy estendőket s
az utan fel szabadittya. Ez va-
rakozaft azért cselekedí az Ec-
clesia, hogy ne talam az idő alat
egymashoz tērnek: Ezek veg-
ben menven az Ecclesia sinen

az hitetlen budoso vettek
 koporfojaig valo kötelben, es
 atkoztassék ki: az Polgari sek
 finen-is büntettesék meg mint
 fent Hazaslag ronto hitetlen.
 Mert effele hitetlen s. Hazas-
 lag rontas *Adulteriü quodjä genus est:*
 Paraznasagnak neminemü ne-
 me, mint Agoston Doctör
 mondgya.

De csuda mely álnokok mai
 időben az emberek között ne-
 mellyek. Felre allanak este-
 deig, kettőigh, az hon marado
 sünetlenül futtya az Ecclesiä:
 el igazittyak hogy keresse sül-
 dözze: keresi, de az kert alati
 söha az fele sem ederedik az
 hóhallya. Ezekhez az Eccle-
 sia kemenyseget tartson, semmi
 sines el ameto befedeknekelt
 ne adgyon, de mind addigh ül-
 döztesse, valameddig az külső
 feken az hitetlen el hagyasaert

perrel meg nem büntettetí. Mi kőzi az Eccleſianak effelekhez pőrőllyenek mind addig a kül-ső fekē meddig nekiek tetzik.

Ha az hitetlen budoso hat, vagy hét eftendeig oda leſen ſazonba az artatlan fél, fel ſabadittatik megh hazaful, vagy ferhez megyen, ſaz hitetlen budoso azt megh ertven haza megyen, tehat az Tiftek megh bünteffek, ha meg nem büntetik, az Eccleſia adgya az Satan-nak atkozza ki az gyűlekezet-ből, olyan modon, mint oda fellyeb meg mondam.

Hatodik oka az elválásnak, valamellyik félnek az maſik ellen valo meg dühödöt öldökleſe, gűlkoſkodafa, meg bekelhetetlenfene kegyetlenhalalt hordozo Pogany vereségi, mikor valamellik fél a maſiknak élete utan lefelkedik, hogj el fogyáſ-

VI

sa ördögi varassal, mereggel, halakra való arultatással, vegetlen főrnnyű vereséggel, mely miat az artatlan felmeg bennül fel-fegh leven sem él sem hal, az artatlannak adassék szabad-ság, az vad orozlan termesettű kegyetlen vettefiek holtaigh való kötélben, oka: Mert az bekeffegre hívot minket az Isten: az olyan hasartos penigh gűlkos. Mert ha az gűlkos az ki Attyafiat gyűlöli, mint fent

s. Ioan. 30.
v. 15.

Ianos mondgya, tehát sokkal gűlkoftab az, a ki az ő testet véret utallya, tagollja, ronczollya s vesztegeti, mint valami rabjat.

De itt az arant az Ecclesia felette forgalmatoső fel keresse az kegyetlenségnek okat: ha fel talallya, igyekezzek mind fenyetekkel s mind erős kötes tetelekkel közzűlők ki venni:

ha pe-

ha pedig semmiképpen ki nem veheti s-le nem szállíthatja, es ha az artatlan fél halalos veszedelemben forog, ideigh vegye el tőle: ha az sem fogh adassék a Tisztéknek kezekben büntettek, mint S^t. Hazasfagnak roncsafara hitetlenségnek szerzese-re nyilván valo okadót, az Ecclesia pedig veszedelmeig valo kötelben.

Az lopas az elválásra nem elegendő ok, hanē ha istrangal valo fuladas járul melle. Ebben is az, az mod tartassék, mely az paraznanak bünteteseben az első okban.

Az kik még csak jegyben vadnak s-egymást megh unnyak es el akarnak allani egymás mellől, medgyen azokkal az Ecclesia.

Hat dolgok kívantatnak az
egyben

egyben keleshez hazafügge fejében az jegyes matkakban.

I. Legyen szabados úgyhoggy se az Istennek, se az természetnek törvényenek, se az tisztességnek ellene ne legyen. Haki azért vagy vér ferint valo Atyafiat vagy Sogorat harmadik es negyedik izben jegyzette el nem alhat meg az matkafag.

II. Legyen tisztessages, ne legyen illetlen femelyek közöt. Haki azért huß estendös iffia leven, Annyakora vén Assont jegyzet el: vagy igen vén öreg ember tizen három estendös Leanyzot, az Ecclesia egyben ne bocsassa, s el valassa.

Iegyezd meg: Tísten nyolcz estendöskoraban szabad az ferfinak meg hazafülni: az Leanyzonak penigh tizenhárom estendeje el telven szabad ferhez menni.

III. Legyen igaz, ne legyen lopva, titkon csak az két fél között Atyak, Anyak, Tutorok es gondviselőjöknek hirök a karattyok nélkül. Ha az ellenfehen, fel bomol matkasagok. Lassađ Gen. 24. v. 57.

IV. Legyen szabados, ne legyen erőszak alatt fenyetekből. Ha azért az Atyak, Anyak, Tutorok es gondviselők az Leányzot el adgyak kedve ellen, vagy az iffiat matkaszattyak semmi, heaban valo, fel bomol.

Annja emlejen csügedezőt el igirni, s-jegy gyűrűt kepebē adni, nem tökelletes matkazas: Mért nincsen az matkaknak tökelletes Consensusok Gen. 24 &c. Azert semmi, helytelen.

V. Legyen tellyes, ne legyen vak indulatbol, reſegſegből, haſon keresesből s-nem tudomícsoda Sogorsagh vada-

zasból: tanacsból ertekezesből, halogatasból Isten ferint legyen. Ha ez ellen leßen, semmi, heltelen, csak ollyan mint ha te tul az Maroson en innen õßve kiáltanank saz hangya menne õßve, de el mulnek.

VI. Legyen tista csalárd-sagnélkül valo: ha fegeñy vagy, ne tettes gasdagfagot: ha paraszt vagy ne tettes Nemesseget magad felől. Mert nem leßen állandó csendes bekef-seges az Hazassag.

IV.

HALALRA SENTENTIAZTATOTT

embernek vigasztalásának módgya.

Hogy valamely vetekert igaz törvénj érint meg sententiaztot ember, mindeneknek felőtte fűkölködgyek vigasztalás nélkül, az Ur Christufnak példaja igen nyilván megh mutatya. Mert noha ő fent Felsege bűn nélkül vala el annyera hogy csalárdísz az ő fajában né talaltatot, mint Esaiás mondgya: mind azon által látvan az emberi nemzetnek vetkenek nagy voltat, erezven azért az Istennek fel gerjedet haragjának rettenetes voltat, mellyet az Ur Isten az mi váltságunkert

Tiűbenjar az Egyhazi embernek, hogy az halalra sententiaztot embert vigasztallya.

Esa. 52.

I.

Meg mutatya a Christuspeldaja.

364 Halálra Sententiaztot ember
rea veter, Angyal jelenik meg
ki őtet biztatvan erősití azt írja
fent Lukacz.

Luc. 22. V. 43.

Ha ezokaert az Eletnek fe-
jedelme, az Diczőségnek Kira-
lya az UR Iesus Christus bün-
nelkül leven, az emberi nem-
zetert halálra valo menetelé-
ben sükölködöt embersegere
nezve vigasztalo nélkül, hat az
ki vetkeert erdeme ferent sen-
tentiaztatot az halálra menivel
inkab sükölködik.

II.

Az halálra
menő ember
nek rette-
gesi.

Ez illyen ember előt forog
az meg czelekedet vetkeknek
nagy volta, azert az Istennek
rettenetes haragja, az halálnak
ifonyotos vonogasa teste-
ben vgy faggattya, hogy noha él-
ni lattatik de mint ha meg holt
volna ugy el bagyadot es el a-
lelt: Elmeje pedigh mint az ha-
bok, ugy hanyattatik egy felel-
mes gondolairol masra. Az ör-

dőg-is ki őtet az bűnben ejtette, ha valaha serénkedett, mindeneknek előtte olyan halálos vonagásában az fegény ember környül: kinek fűntelen való sugallási mint amaz tűzes nyílak úgy erdeklük es fertegetik a megh sebhettet lelki ismeretet. Hannya az bűnnek nagy voltat: kicsiníti az Istennek irgalmasságot, es valamit tehet az embernek ketségbe való egyetere semmit azokba hátra nem hagy. Nézne az fegény ember az Istenre: de az, az kít megh bantot, mellyert egy feltaban elmejenek imide amoda való czappongása nélkül nem könnyöröghet. Ha jó akaróira néz az halálnal, úgy tetzik keveseb azoktul való meg valta.

Hogy ne fűkölködnek ez illyen halálnak felelmetől meg nehezedet, az ifonyű rettege-

266. Halálra sententiaztot ember
seknek tüzének emeztől langjai
közöt fetrengő holt eleven
ember vigasztalals nélkül;

s. Mach. 7.
v. 27. & se-
quent.

III.
Az hét if-
fiaknak An-
nyoknak
peldaja

Tekenczetek meg amaz het
Iffiaknak Annyoknak példáját
az Masodik Machabeusnak
könyvenek hetedik részében
minemű terhes befedekel biz-
tattya az ő edes gyermeket;
En édes magzatom, úgy mond,
fany megh engemet ki tegedet
az en mehemben kilentz hol-
napig viseltelek, három esten-
deig tejemmel tartottalak es ez
időre jutattalak, kerlek, búlet-
tem tekencz az eghre es az föld-
dre es azokra mellyek azok-
ban vadnak es meg érted: Mert
semmiből teremtetted azokat az
Isten es az emberi nemzetet,
úgy leszen hogy semmit nem
rettegz ettől az Hohertől saz
többi.

De csuda mely restek ez

arant való tíftekben nemel-
lyek az Egyhazi fólgak köz-
zül, kik ugy víselik magokat
az halalra menő emberhez,
mint ha semmiben ő reájok a-
zokra való nagy gondvíseles
nem nezne felejek sem edered-
nek. Te nyajad között való le-
hetet, kinek te Paftora voltal :
az őrdög környűlette mely se-
renyen forgodik s te nem len-
nel környűlőtte biztatafoddal
lelki Paftor leven ?

Szent Istvant nagyon köve-
zik az Sídok : az eghben lattya
az Istennek fiat, nem űlni mo-
ftan az Isteñek jobján, de allani,
hogy az ő keß voltat s. Istvañak
segétségre es lelket magához
való vetelere meg mutassa es
ezzel biztassa sient Istvan Mar-
tyrt. Te pedigh annak az Chri-
stusnak hivatalos fólgaja, megh
csak savadot sem meltoztatod

IV:

Sz. Istvan

peldaja.

368 *Halaira Sententia* az ember
az halálnak rettegesiben vona-
go fegeny bűnösnek ?

Porozlo f. Hoher dolga az:
Tudom, az favaatok. De nem
lelki Paztor az Porozlo sem
az Hoher, mint te vagy. Ha
azert az fegeny bűnös embe-
reknek lelkeknek cletre vezer-
lő flegeltető es az Isten igje-
ből megh tartó igaz Paztora
vagy, it felel meg együt an-
nak. Tíztedben jár ezokaert,
hogy valamit tehécz az Isten
igjéből allo fep biztatafiddal
az halaira menő ember kör-
nyül, tellyes tehetségeddel a-
zon legy.

V.
Christy biz-
tattya az
Tolvayt.

Tarcz meg fegent vígafialo
edes befeddeddel, mint Christus
amaz Tolvayt az keresztán. De
ha ezt el nem érned is, járy el-
tíztedben, mencz fel lelked is-
meretit az famadas alól ese-
gyebeknek felőled való bal-
átuletek alól.

Mikor

Mikor czokacrt meg allaz az halakra menő ember elő: az kergyed tőle: Akarzé en tőlem az Christus Iesusnak hivatalos folgajatul vigasztalast venni? Akarok, azt feleli. De ha finten nem felelne semmit is, megis az te befededel ebred fel es ekkeppen foly neki.

Ket nagy dologh retteget tegedet mostan: Eggyik az te megh czelekedet vetked es azért az Istennek haragja, melyert az törvény az bizonyságok serint tegedet meg sententiazot: Masik az halálnak rettenetessége, mely az te femeid előt forogh.

Az mi az bünt illeti es azért az Istennek haragjat nem tagadhattyuk, hogy az Ur Isten oly bün gyűlölő es bünert erős bossu allo Isten nem volna, hogy az bünt valakiben büntet-

Az bün ellen valo vigasztalás.

tetlen el ſenvedne, holot megh
 az Atyaknak vetkeketis az fi-
 akban harmad es negyed izig-
 len megh bünteti azt mondgya
 az Moses mafodik könyvenek
 huſadik refeben. De ez mellel
 meg kel vallanunk aztis hogy
 az bün gyűlölö Iſten az ő igaf-
 ſagat irgalmaſſagaval ugy tem-
 perallya ſfontollya, hogy ha
 olyan ſok lehetne az ember-
 nek büne mint az Tengernek
 fővenye es azoktol ugy megh
 ferteztetődnek mint amaz ve-
 res barſony avagy az fekete
 kőkörcezen, de megis az Iſten-
 nek nagy irgalmaſſagabol ſent
 ſianak erdemeert olyanna te-
 tettetnek mint amaz fejer ho es
 az fejer gyapju azt mondgya ő
 maga az Ur Iſten Eſaiás Pro-
 pheta által elſő refeben köny-
 venek. Miert? Mert irgalmas
 es kegyelmes az Ur, keſedel-

Eſa. i. v. i 8.

Pſz. 103.

mes az haragra es igen kegyel-
 mes. Nem mind örökre feddö-
 dik es nē tartja meg mindörökre
 az ő haragjat. Nē a mi bűneink
 serint cselekedik mi velünk es
 nē fizet minékünk a mi alnok-
 sagink serint. Mert igen magas
 az egh az földtől, olyan igen
 nagj az ő jo volta az őtet felők-
 hez. Mely tavol vagyon a nap
 kelet a nap nyugattul ollja meg
 fe vetette mi tollunk a mi bűne
 inket. Míkeppen könyörtül az
 Atya az ő fiain, ákképpen kő-
 nyörtül az UR az őtet felőken.
 Miert? Mert tudgya jól, hogy
 romlando edenyek vagyunk mi,
 meg emlekezik rola, hogy por-
 bol valok vagyunk, azt enekli
 David faz harmadik Soltarabā,
 Mit itelz te segeny bűnös
 ember az Isten felől? Eleve el-
 latta hogy Adam el esik es hogy
 minket magaval egygőt az kar-
 hozat.

hozatban eyt. De ottan mindgyarast előve orvosságot ferzet. Mert az ő fent fiat boczattotta el az testben, s mit czelekedek az Ur Isten? El mene es mind köszönségen az emberi nemzetnek vetket, mind egyen egyen az mi bűneinket mint valami reánk ragadot bojtorjant le fedegete mi rolunk, es az ő f. Fiara rakogata, anníjra hogy az ő Fiat bűnne teve mi ereitünk, azt mondgya Sz. Pál először Corinthusban írot levelenek ötödik refében, es ezt az bűnne tört Christust az kereszt-fara feszíték, es az mely mi bűneinket ő rea rakogatta vala az Atya, azokat az ő vére hullásával, anníjra el mofa, hogy immar semmi kárhozatt yok nincsen azoknak az kik vadnak a Christus Iesusban, azt praedikallya fent Pál, Romaban írot

Bűnne tette t tulaydonkeppen mert az mi bűneinket neki tulaydonította, hogy ő igaz levenlakolyek azokért es mi fadalljunk,

levelenek nyolczadik részében.

Ihol immar kettő te előtted
 szegény bűnös ember. Eggyik
 az Istennek az bűnökön felyül
 veghetetlenkeppen el aradot
 nagy irgalmassága, melyre egy
 nyomon igazítanak mindē bű-
 nös embereket az Prophetak:
 Másik az Christus Iesusnak vé-
 re hullásának merhetetlen elég-
 séges érdeme a bűnökert, mely-
 re egyenlőben igazítanak az
 Euangelistak, es az Apostolok.
 Nyuly hozza te szegény bűnös,
 es az Istennek irgalmasságát, a
 Christus vére hullásának erde-
 met igaz hitődnék általa von-
 nyad read, tegyed tiedde bű-
 nőd bocsanattyára.

O vayha lehetne tudom azt
 gondolod: Meg lehet. Hiszedé
 hogy az Ur Isten irgalmas ke-
 gyelmes az megh terő bűnös
 embernek kí megh fantabanta

374 Halálra Sententiaztot ember
az ő vétkeket? Híbed. Mert ha
nem hínned, az egész Prophe-
táknak tanu-bizonyságh teteleknek
mondanal ellene, es bossút ten-
nel az Istenen, hogy ilyannak
nem hínned az minem ő ő fent
Felsége természetiben azt mon-
gya Chrysostrómus Doctör. Im-
mar hogy híbed az Istent irgal-
masnak, kegyelmesnek lenni te
hózzád, gondold meg micsoda
termeseti vagyon az irgalmas-
ságnak?

1. Az Istennek irgalmassa-
gának nincsen kezdete s vége:
Az te bűnődnek kezdete s ve-
ge vagyon.

2. Az Istennek irgalmassa-
gának nincsen sáma: a te bűnöd-
nek sáma vagyon.

3. Az Istennek irgalmassa-
ga merhetelen, fontolhatatlan:
az te bűnődnek mereteke vagjő
s fontya.

4 Az Istennek irgalmassága határozhatatlan: az te bűnöd meghatároztatot. Azert ha ez világnak vetket csak egyedül cselekedted volna is, de meg is soha az Istennek irgalmasságában veget nem ernel. *Quid est peccatum ad Domini misericordiam? Tella arenæ quæ venio flante nusquam apparet.* Micsoda az bűn az URnak irgalmasságához kepest? Pokhalo mely az felnek fufara soha nem latzíkazt mondgya Chrysoftomus Doctör. In Psal. 50. Hom. 2. Neked penig bűnösnek az Isten irgalmas kegyelmes. Mert te benned talál okot az miért tegedet megfanyon kedveben vegyen es meg irgalmazzon. Mert mit bocsátana meg teneked, hanem vétkezettel volna?

Ez az oka hogy David az ö gűlkosságnak es paraznaságnak

nak vetkeért könyörögven aze
mondgya ötvenegyedik Solta-

Pfal. 51. v. 1.

raban: Könyörűly en raytam en Iste-
nem az te nagy irgalmassagod verint es
az te irgalmassagodnak sokasaga verint
mosd el az en álnokfagimat. Ez penig-
len az Istennek irgalmassaga a-
rad mi reank a Christusnak kin-
benvedesenek érdemeért.

Hísedé azért hogy az UR
Isten az ő fent Fiat te eretted
bocsatotta el az testben, es hogj
az ő vére te eretted is ki önte-
tet? Hísed. Mert lam annak
neveben keresztkedtel megh.
Ez az te hitőd az, bator gyen-
ge legyen, mely által ez oraban
meg igazultal. Bizony bizony mon-
dom ha ki az en befedemet megh rartya,
es híden annak az ki el bocsatot engemet
örök élete vagyon, itilette nem megyen,
de által megven azhalalbol az életre.
Azon esküfők Idvözítők Sz.
Ianos Euangeliomi könyvenek
ötödik részében: Hísed te az

Isten-

Istenben, hát örök életed vagyó
& c. Rútak, fertelmessék ám az
en bűneim: De dragalatos az
Christus Jesusnak ártatlan vére;
mely el mossa á te bűneidet azt
mondgya az fent Iános első le-
velenek első részében.

Nem teként ilyen bűnőse,
kít még az emberek is utálnak?
Hogy nem teként, ha lám azt
kiálttya, hogy nem jöt ő az iga-
zakert, de az bűnőfőkert hogy
hija, fent Mathe Euangeliomí
könyvenek kilenczedek része-
ben. Sz. Pal is azt taníttya elő-
ször Timotheushoz írott levele-
nek első részében, hogy á Chri-
stus azért jöt ez világra, hogy
az bűnőföket idvőzítse. Te pe-
nig bűnős vagy. Hát tégedet
idvőzít csak hídggy ő benne.

Egyűd nem fogadbe ha fín-
te hozza megyek-is? Sőt ő ma-
ga mondgya Idvőzítünk. Az

ki en hozzam jö, nem üfömen
 azt kí, fent Ianos Euageliomi
 könyvenek hatodik refeben.

Az mi nagyob, ugyan kí terjez-
 rette fent kezeit, es azt kiáltya:

Iövetek en hozzam mindnyajan, kik megh
 vadtök terheltetven az ti bűnő:ök miat,
 en megh könyebitlek.

Keső: Rövid az idő: Hal-
 lad. Nem rövideb az Tolvay
 idejenel. Mar az Tolvay az ke-
 restfan vonago felben vagyon
 egy fót fol Christufnak: Vram
 emlekezzel megh en rolam mi-
 kor jutandaz az te Orfagodbā:
 ottan azt halla: Bizony mondom te-
 neked ma en velem lejeý Paradijsomban.

Mondgy csak egyyet az kí
 az Istenhez folyamodot volna
 bűne bocsanattyaert, es ő elöle
 elűzte volna? Ha Cain Isten-
 hez folyamodik vala, neki is
 kegyelem adatik vala. Mert é-
 lere eskűfik az Ur Isten, hogy
 nem akarja az bűnősnek hala-

lat, de hogy megh terjen es él-
lyen, Ezechiél Propheta köny-
venek harmintz harmadik re-
szében. Be tölt ennek igazsága
fent Pálón. Sz. Peteren: Maria
Magdolnan, kiknél te sem vagj
bűnőseb.

Ihol azért az bűn tegedet nē
rettegtethet: Mert irgalmas ke-
gyelmes az Isten: az Christus
vére te eretted öntetet ki, csak
hidgyed ezt erős hittel es a mel-
let maradgy meg ez oraban ke-
gyelem teneked Istentől en ál-
talam ő képebeli ember által te-
neked igazságban azt hirdeti az
Ur Isten. Véledé hogy történet-
ből lőrt az en ide jövetelem: I-
sten inditot engemet arra, hogy
az ő akarattyat ez oraban hir-
dessem teneked, hogy meg tar-
tással az örök életre.

A halálnak ifonju volta ret-
tegtethet teged: Dehalladé mit

mond Idvőzítőnk Sz. Iános E.
 uangelíomi könyvenek nyol-
 czadik részében. Bizony bizonyj mon-
 dom titek, ha valaki az en beszédemet
 megh tartya, halalt nem lát örökke.
 Az Christusnak beszede penigh
 csak ez: Tartsatok pœnitentiat, es hid-
 gyetek az Euangelíomnak, azt mond-
 gya ő maga az Ur Christus Sz.
 Mark Euangelíomi könyvenek
 első részében. Te ez oraban
 pœnitentiat tartottal: Mert
 megh fantad bantad bűneidet.
 Te ez oraban hífeš az Euange-
 líomnak, hogj Christus az egész
 emberi nemzetnek meg válto-
 ja, es hogy az bűnösökért jöt
 ez vilagra. Hiát az Christus Je-
 susnak esküveše ferint halalt
 nem látz örökke. Mert ez az
 te halálod csak álom, melyben
 az életbeli terhes gondoktul
 meg menekedel es megh nyug-
 sol az földben.

Oh maydan el fogy életem.
 De nem halal az, hanem csak a
 Lelcknek az testül való megh
 válása, az hitvan bűnös gyarlo
 testnek levetkezese, mellyet u
 gyan ohayitva kívantanak az
 az régi hívek mint s. Pal mon
 gya Philippisben írot levele
 nek első részében: Kivanok u
 gy mond el oflatni es az Chri
 stussal lenni.

De késerő ennekem ez erő
 fak alat való halálnakneme azt
 gondolod. De nem keserveşeb
 a Christus halalanak nememel:
 ki azért feszítetet az keresztfára,
 hogy azon való keserves halala
 által minden ő beñe hívőknek
 halalokat mégh fentelne, es az
 kárhozatot akar mi halálnak
 nemeből is ki fiyna, es ki törle
 ne. El törted Idvőzítőd te elöt
 ted az jeget az ő keserő halala
 val, csak kicsint kellettik gazol

382 Halálra Sententiaxot ember
nod, de az sem kárhozatos az,
mint mondam.

De annak felette, hiszem tu-
dod, hogy ugyan megh kellett
volna egyfőer kostolnod az ha-
lalt, vagy akartad volna vagy
nem, az pediglen micsodas lőt
volna, talam ez mostani fenne-
dését ezerkeppen valo kínok-
kal meghallatta volna. Micsoda?
Ez egy fempillantásig va-
lo testednek faydalma rettegte-
té? Halladé mit kiált az Bölcs
az ő könyvenek harminczadik
refében? Job az halál hogy sem
mint a keferő élet es az örökke
valo nyugodalom, hogy sem az
fenlő faydalom. Pogany ember
Plinius meg-is illendőképpen
hozza föllet ehez: *Ex omnibus
bonis, quæ homini tribuit natura, nullum
melius esse tempeſtiva morte.* Az az:
Minden jok között valamel-
lyeket az természet adot az em-
berek.

Eccles. 30.
v. 17.

Plinius 28.
cap. 2.

bereknek, semmi nincsen job az idejenkoran valo halálnal. Mert micsoda fokaigh élni, hanem csak fokaig győtrődni, azt mondgya Agoston.

August. de
verbis D.
Serm. 17. j

Gondold megh csak ez vilagot micsodas: Ugyan ropogva égh ez az bujufaghnak, gonoskivanfagoknak, irigysegeknek, es telhetetlensegeknek tüzének miatta. Hol az igaz az kire ebben valo sikraiat nē pókdöste volna? Egh á hazad s nem men nel ki belöle? Bizony boldogok az kik meg halnak á Christusbā valo igaz hitőkben, mert ez gonosfagban fektivő esse veszet fertelmes vilagbol ki faladvan megh nyugofnak az ő munkaioktul, azt mondgya Sz. Iános Mennyei jelenelekről írot könyvenek tizen-negyedik refeben.

Lassad Thess
saurum con
cionat. P.
Per. fol. 626,

Csak jo akarointul edes A.

184 Halálra Sententia 20 ember
tyamfiától való megválasomat
fanom. Ezennel követnek ōk.
is. Mert minden embereknek
egybe iővetelek vagyon ez é-
letre, hasonlo ki menetele is,
azt mondgya az bölcs könyve-
nek hetedik részében. Rea kel-
erre mennyiek mindeneknek,
nē te vagj első, utolsó sem lesze.

Igy azért az halál sem rette-
gethet téged csak bizodal az I-
stennek irgalmasságában, és az
Christusban hidgy es ez hit ál-
tal ayanlyad lelkedet az Sz. Ist-
vannal az Christ^o kezében: U-
ram ved hozza az en lelkemet

Itt amaz három kérdések,
mellyeket az Ur. vacsoraival
elő emberektől szokunk kerde-
ni az halálra menő embertől is
elkerdheted, es ha időd vagyō
hozza az közgyonátot is el-
mondhatod vele a Mi-Átyank-
kal egygūt, es megáldhatod, az

időnek,

időnek, az helynek, az jelen
valoknak, es az halakra menő
embernek állapotyat megh te-
kintvén.

Igy vegezem el ez Agendat,
melyből a mi Istenünk Sz Fia-
val Sz. Lelkevel egyetemben
dicsírtessek, es az ő Anya-
f. egjhaza éppüllyen
A M E N.

K Ö Z Ö N S É G E S
 H A L A - A D Ó I M A D -
 ságh, az Istennek mindenné-
 mű el vőtt es el vejendő
 Lelki es testi jó tété-
 ményiért.

ÓRók Mindenható Isten,
 Menynek es Földnek Vra te-
 remtője, mi Vrunk Ies^{us} Chri-
 stusnak dicsőséges Ő. Attya,
 Abrahamnak, Isaknak, Ia-
 cobnak s-mi nekünk-is ke-
 gyelmes Istenünk: Te szent
 Felsegednek alázatos Őivel lé-
 lekkel nagy hálákat adunk,
 sz. Fiadnak az Vr Iesus Chri-
 stusnak nevébe, minden idő-
 beli el vőt kegyelmes ajándé-
 kúért lelkiekért es testiekért:
 Ki-

Kiváltképpen hogy te minket örök időknék előtt az életre Christus Iesusban kegyelemből választottal, kepedre es hasonlatosságodra teremtetel, bent Fiadnak általam meg váltottal, örökös fiaiddal, bent Lelkoddal az fogadot fiúsagra el pecseteltel, igaz es idvözítő ismeretedre hoztal, idvőségünk es örök életünk felől bizonyossá tóttel, es ez ideiglen minden lelki testi veszedelmektől kegyelemből meg őriztel oltalmaztal es az te Anyaszentegyházadnak társaságában meg tartottal.

(Ez el mult etzakanak setettségéből is ez mañ napnak

Reggelny

288 Közönséges balá-ado imátság.
világosságára egessebben es
bekeessebben jutattal.

Estveli.

Ez dellyesti orakrais egessebben es bekeessebben jutattal) Annakokaert mind ezekért te bent felszegednek legyé örökke valo hala.

Vissfontagh te bent Felszegednek alazatos sivel Lelekkel könyörgünk, bent Fiadnak az Vr Iesus Christusnak neveben Szent Leleknek veserleséből minden nemű kegyelmes igiretidnek lelkieknek esteftieknek raytunk el tellyesçteseert, es kerünk teged, hogy az mi Iffusa-ginknak bűneit, es eges életünkben valo álnokfaginkat, tevelygesűnket hitetlensçgűnket es

ket es minden egyéb gonof
 cselekedetinket, kegyelmessé-
 gedből bent Fiadert bocsad
 meg: Szent Lelkednek általa
 az te megh ismert igazságod-
 ban idvősségünk es örök éle-
 tünk felől valo hitünkben
 es remenségünkben, mind
 vegighlen tartf meg: reank
 ki arasztot Sz. igednek igaz
 világossághat az mi bívőnk-
 ben eslelkünkben naponkent
 igaz hitnek általa nevellyed
 es öregbitsed.

Arafd reank Vram Isten
 minden lelki testi áldasídat,
 és Sz. Lelkednek általa na-
 ponkent teritf hozzaad ben-
 nünket, hogy terhefsünk,
 hogy tegedet jobban jobban

290 *Köszönséges Halál=ado imat.*
ismerhetsünk, felhetsünk, fe-
rethetsünk, tisztelhetsünk, es
mindenben az mi fiui es lea-
ni engedelmessegünket, ked-
ves áldozatul te Sz. Felseged-
nek be mutathassuk.

Oltalmaz meg Vram I-
sten bomsédességinkban levő
keresztény országokkal tarto-
manyokkal Varakkal, Varo-
fokkal, Falukkal, es azokban
levő hiveddel, es folgaiddal
egyetemben minket-is Vara-
sunkkal, Ecclesiáinkkal es ha-
zunk nepevel egyetemben,
minden lelki es testi veszedel-
mektől: Kiváltképpé az ör-
dögtől, annak álnokságotul,
csalárdágotul, hamis tudo-
manyatul, veszedelmes kísírte-
titől

titöl, ártalmas táppitui; jöveni-
dó véredelmes hárschtul, ha-
borúságtul, rablántul, dulántul
túrtul, éhségtül, drágaságtul,
véredelmesbetegségtül, hir-
telesen való haláltul, égi ha-
borúktul (vérektül, ragyaktul,
há' esőtül, meny-uto kövek-
tül, véredelmes ár-virektül)
bímben való esétül, gonosz
hirtül, névtül, gyáláskattul, go-
nosz lelkiismerettül, kétségben
való esétül és hárszorattul.

Altalmaxx meg Uram Jsten
mind most s - mind ennek u-
tánna való időken, idegen
népeknek; kiütéséktül, kár-
tételéktül és fegyverséktül.

Stánd - meg Uram Jsten az
te híveidnek erényi sok keserves

Hőnöséges hála-adó imádság.
 -moruságit, gyalázattját
 -romlását és vérek hullását,
 melyet mind most s mind
 ennek előtte való időkben az
 idegenek raytunk beemeleté-
 nél eslekedtettek, hogy az hegyet-
 lenektül, az ő mi raytunk
 vőt györedelmekért a te nagy
 neved ne sédalmastauék.

Örvendestem megh Úram
 Titen bennünket enyi sok si-
 xalmas es rabcságor extendein
 után hatalmas gondviselésed-
 del, általmazásoddal és béke-
 ségeddel.

Tarts meg Vram Titen min-
 den helyeken itt mi hőzöt-
 tiünk - is az te szexelmes Fiad-
 nak véreül megh váltót ki-
 csiny seregedet és Annyaszent-
 egnhá

egyházadat abban levő Fejedelmekkel, Vakkal, vitezlőkkel, gondvifelőkkel, tanítókkal, es az űegeny köűűeggel, eggyetemben az te nagy nevednek dicsőűűgeért, mint regentē hatalmassan meg tartotad Aegiptomban az puűtaban Assyriaban, Chaldeaban, Sido Orűagban, es egyeb helyeken minden kegyetlenek ellen.

Vram Iűten gyomlaly ki közzülünk minden gyűlöűűget, viűűa vonast, harag tartast, boűűu allo lelket, es ajandekoz meg bennünket, igaz ertelének, bölcseűűnek, haznos tanacsnak, erőűűnek, eggyeűűnek, igaz atyafiu űeretetnek, es Iűteni-felelemnek lelkevel, hogy mind az te

nagy nevednek tisztességere és dicsőségere tartozó dolgokba s-mind az mi nyomorult hazánknek, és abban leuó Anyas.egyhazadnak oltalmazására és megmaradására szolgáló igyünkben, egyet érthetsünk egyet akarhasunk, és egy Sivel Lelekkel nagyhasonlóan szolgálhasunk.

Vr Isten mi kegyelmes felremlertes Szent Atyánk alázatofon könyörgünk ezen-is te S. Felfegednek, (hogy ez jelen való napot-is ted mi nekünk egessegeste és bekessegeste, hogy az mi keresztényeni hivatalunkban forgalmatosban eljarhatsunk. Ez követközendő etzakat-is ted minékünk bekes-

segeise, nyugodalmasa, hogj
az holnap napra bekefsegeben
felvirraduan a mi kereftyeni
hivatalunkra megterhefünk)

Igy tegy mi velünk mi ke-
gyelmes Atyánk Istenünk az
te Fiadnak az mi Vrunk Iesus
Christusnak általa: hogj mi is
te Sz. Felcégednek kegyelmes
gond-viseletet es oltalmazasat
latuán, az te nagy neuedet di-
csóitheidsük, es nemzetsegről
nemzetsegre te f. Felcégedet
mind örökken örökke

magastalhasuk

A M E N.

HADAS IDŐRE VALO közönseges imatlag Országunkért és Fejedelmünkért, S. M.

ÖRök Felseges Mindenható kegyelmes Vr Isten; mi Vrank Iesus Christusnak dicsőseges Sz. Attya; nagy hálákat adunk mi te vént Felsegednek, minden időbeli velünk valo lelki es testi jó tetemenjert: de kíváltkeppen ezekért, hogy azmi Nemzetünket az ördögnek sötet országabol az te vérelmes Fiadnak dicsőseges országaban által hoztad, idvőseges ismeretedre jutattad es ennij romlasunkra igyekező hatalmas Nemzetsegeknek dihősegek ellen ekediglen kegyelmessen meg tartottad: Hazánknek meg maradaért vigyazo Fejedelmekkel, kerebtyen Gondviselőekkel, igaz haza vérető tanacsos Vrakkal s. vietező népekkel meg latogattad: minket-is penig Anyánk mehetül fogván mind ez ideiglen minden lelki es testi vévedelmektül kegyelmessen még őriztel oltalmaztal, es ez el mult etzakanak Sötetsegeből ez maij napnak világossagara (ez maij napnak estveli orajara) egessegeben bekessegeben jutattal: az mellyekért az te dicsőseges nagyneved földön mennyen legyen mind örökke vént es áldot.

Könyörgünk vidontag te Sz. Felsegednek buzgo lelki ajetatossaggal s. Fiadnak az Vr Iesus Christusnak neveben, hogy ezen el inditot Atyai gondviseledet ennek utanna-is marazd meg mi raytunk, mind vegiglen, es az te melto haragodnak s. abból sarmazot erdemlet bintetteresünknek okait, az mi sok titkos es nyilván valo bűneinket, bocsasd meg h minkünk

künk s kegyelmez meg Nemzetünknek es ne fizés minokünk az mi álnokságink vérint, hanem inkább az te vehetetlen nagy irgalmassággal Nemzetünkben lételepítet Anya. egyházadat igaz Isteni tetteleddel egyetemben az ördögöknek es ez világi istentelenek dühölősegek ellen maradj meg mind végiglen. Sőt fenítsd meg kegyelmes Atyánk az magas egekől az te nagy nevednek karomloit, vént tetteleddnek ellenzőit, es az te együgyű hivednek üldözőit, kiknek minden igykezetek lam csak az főrnnyű verontás: Anya. egyházadnak puítatása: Örvegyeknek ár. vaknak meg rontására.

Elegeld meg ennij sok időtől fogvan való nyemoruságinkat, buydosásinkat, rettegefinket, karvallasinkat, üldözefinket: es ved el rolunk ez nagy inseget, es az ellenségnék mi reánk küitet eles fegyveret. fordíts el mi rolunk: Lam mi vagyunk Vr Isten az te vállátot nepeid, kikért vérelmes fiadat főrnnyű halálra adtad: Ne had azért el merülni kicsiny baikadat, ha immar meg váltottad: Mert meg sokafodtanak jól látod Vr Isten az mi ellenségnék, mi pedig erónk en, es vamos voltunkban tellyesfeggel meg fogyatkeztünk.

Oh magasságban lakozo v. Isten keiy ki ezokaert mi mellettünk, es az te dicsőséges nagy nevedert vabadíts meg minket. Ez vegre tama v. minkünk minden időben Isten felő hatalmas es győződelmes igaz vallásu fejedelmeket az kikét pedig mostan Isteni jó voltodból illyeket attal, azokat mellettek levő hán. nos tanácsos Vrakkal, igaz haza vé. ető vitező népekkel egyetemben áld meg io egesseges hováu élettel, minden Istenes dolgokban vérencses boldog előmenetellel, ellenségeken való tellyes győződellemmel: Nevezet vérint igaz vallásunkert s meg romlot hazánkert hadakozo, sok rendbeli v. fejedelmek közö

forgo nemzetünknek mostani kerebtyen (Királyság) Fejedelmet, halgasd meg feie felet aradot nagy habo-
rusaginak napjain az ő könyörgeleiben. küld el neki
az segetseget az te bentséges helyedből, es Sionból ol-
talmazd meg őte minden rea fenekedő fel fuvalkodot
fok űamu hatalmas ellensegítől, nem külömben mint
regen Davidot Gohattul, es az álnoktanacsu Achito-
pheltől, Ezechias Királyt keves űamu népével Sena-
cheribtől. Tellyesítsed, O könyörülő Isten, bents ki-
vanfagit, es igazgassad tanacsát, hogy az miképpen
ez ideiglen, ugy ennek utanna-is életinek minden
napjaiban lehessen az te tőtessegednek oltalmazóia,
az igaz vallásnak plantálóia, azzal ellenkező tevely-
geseknek gyomlálóia es irrogatóia.

Fejedelmünk (Királyunk) után levő fő gondvise-
lőinket, elméikben, értelmekben, tanacsokban, igye-
kezetekben es minden tehetségeken ű. Lelkednek
általa bíriad es igazgassad minden jora.

Gyomlaly ki Seregeknek Vra, közülök minden
gyűlöfseget, irigyseget, harag tartást, arultatást, bo-
űu allásra gerjedező indulatokat, es öntsed az ő űivek
ben az igaz Isteni es Atyafui ű. bēretetnek, egyessēg-
nek, bekesseghnek, es Isteni felelemnek Lelket, hogy
az te bents parancsolatod bērint elhesseghnek nagy egy-
gyessēghben, bekesseghben, bēretetben, es egyenő aka-
ratból vigyazhassanak es forgosodhassanak azokban,
mellyek ű. nevednek tőtesseghere, romlot hazánknek
marokni fogyatek Nemzetünknek meg maradasara
solgálnak.

Oltalmaz-minket-is, VRam Isten, Oršagunkkal,
Varainkkal, Varasunkkal, Ecclesiáinkkal es hazunk
népével egyetemben minden rettenetesseghektől, an-
ördöghnek kesertetítől, hatalmas irgától, nagy bejeg-
seghektől, dög haláltól, dragaságtól tűztől ellensegh-
nek

nek reánk jövetelétől, es minden egyéb lelki testi veszedelemtől.

Hajgas megh Vristen minden nyomorultaknak, árvaknak, özvegyeknek, nagy betegségben levőknek, uton-iaroknak, kesertetben esteknek könyörgéseket es az ő meg borulásokból szabadíts megh őket es mindé siralmas panszolkodásokat vegy ki mi közülünk es örvendtes híreknek hallalával vigasztaly megh minket.

Igy tegy mi velünk O minden irgalmasságnak Istene az te egyetlen egy Fiadert az Vr Iesus Christusért, kivel elő esuralkodol az űent Lelekkel egyetemben mind örökön örökre, Amen,
M-Attyank, &c-

V E G E Z

Könyvecskenek

RENDI avagy LAISTROMA
EZ KIS KÖNYVECZKEBEN
levő dolgoknak es tanusagoknak.

I.

AZ S. KERESZTSEGRŐL.

I.	Mi legyen az Keresztseg.	pag. 3.
II.	Hátsai az Keresztsegnek.	4.
	1. Istennel valo frigyezés	4.
	2. Vyionnan valo sületesnek bizonysga.	7.
	3. Anyasent egyházban valo be familaltatas.	10.
III.	A Keresztseghhez adatarot hátsos tanusagok.	14.
	1. Az gyermek meddig fölni nem tud meg kellyenē Keresztelni es mi-okaért?	14.
	2. Mert Isten frigyeben vadnak.	15.
	3. Mert ő kis hittel es fens Lelekkel aiandekoztat- tanak.	18.
	4. Mert ez által bocsattatnak bē az Anyasentegy- házban.	19.
	5. Mert az keresztelésről valo Parancsolat ő rean- iok-is tartozik.	21.
	6. Mert hitek vallások helyet vagyon az Anya- sentegyház.	22.
	7. Mert ő k-is tagai az Ecclesianak.	24.
	8. Mert ugy selet meg az keresztsegh az környül merelkedesnek Sacramentomanak.	26.

5. Mert az egész ház nepek között az Apostolok
kicsineket is keresztelestének. 27.
6. Mert az régi Paterok is ugy cselekedtenek. 28
7. Szabadé az Babáknak keresztelestiek az fűkéségnek
ideien. 29.
8. Mert nem szabad nekik predikallaniok. 30.
9. Mert nincse parancsolatt yok róla. 32.
10. Mert Martion eretnek talalmánya. 33 (34)
11. Mert a kegyelem né köttetet a keresztelest: vizehez
12. Az Papazoknak Teiek, Savok, nyalok, Mezek,
fűkéségesséké az ker eszsegeben. 35.

I I.

AZ VEGH VACSORA
r ar ol.

- I. A Vegh vacsorának ki szolgálatafanak modgya. 38
- II. Hany sor kel ki szolgáltatni. 41.
- III. Karacson innepere tartozó pelda 42
Micsodava tötte az istenség az ő tñle fel vöttestet.
1. Az emberi nemzetnek válttságának veghez via
vó eszközeve. 44.
2. Az Isten szeretetinek ieleve 46
3. Az frigynek bizonságava, 48
4. A válttságának helyre allatafanak is ieleve. 49
5. Elő kenyerre. 50.
- IV. Az közönséges vallás tetel. 52.
- V. Az Vegh vacsoráiához tartozó kérdések. 56.

- VI. Az igeek, mellyekkel a Végvacsora beresztetet. 38
- VII. Halá-adas az Végvacsora után 61.
- VIII. Quadragesima vasarnapián az Végvacsora-hoz illendő pelda. 64.
- Minemű kezület kívantatik az Végvacsora-hoz. 64
1. Az Isteni ismeret. 66.
  2. Az Vvacsoraia felől való értelem. 68.
  3. Az hitnek erőssége. 70
  4. Az poenitentia. 72.
  5. Az Atyafiai beretet. 74.
- IX. Husvet napiara illendő pelda. 76.
1. Kicsoda berzette az Végvacsorat. 77
  2. Micsoda az Végvacsora. 78
  3. Mikor beresztetet a Végvacsora. 80.
  4. Miért beresztetet este. *ibidem.*
  5. Miért solgáltatik ki mostan reggel. 81
  6. Miből beresztetet az Végvacsora. 82.
  7. Miért kenyerből borból *ibidem.*
  8. Kiknek beresztetet. 84.
  9. Mi vegre beresztetet. 88
- X. Masodik pelda Husvet napiara. 93
1. Micsoda testben tamadol fel az Christus. 94.
  2. Micsoda etelünk az Christus teste, italunk az ő vére. 99
- XI. Pinkösd napiara tartozó pelda. 102
1. Minemű esköze az bent Leleknek, mind az ige, mind az Sacramentomok. 109
9. Az

L A I S T R V M.

2. Az ige hathato az Szent Lelek által. 116
3. Az ige által nemzi az sz. Lelek az hitel. 117.
4. Az nyionnan valo pü est-ik 118
5. Az idősség az ige nélkül efsen kezdetik vega
be sem megyen 119
6. Az Sacramentomok eszköze a sz. Leleknek. 119
7. Az igereteket megh abrazollyak az Sacra-
mentomok. 118
8. Az keresztség eszköze az bent Leleknek. 118
9. Az Vévacsorala eszköze az sz. Leleknek. 119
10. Enni az Christus testet, inni a véret. 120
- XI. Aratas elődedire valo pelda. 121
1. Miert neveztetik az Vévacsorala kenyerek
tördeltetesének. 124
2. Az Christus testének tördeltetesének emleke-
zetiért. 125
3. Miert a Christus életnek keniere 116
4. Meg mutatya hogy mi erctünk tördeltetst a
Christus teste. 123
5. Vissen az Christussal valo egyesülésünknek is-
meretire. 130.
6. Szívünknek tördelmességere vissen. 131
- XII. Szüret elődedire valo pelda 113
1. Valóságosan iclen vagyone az Vévacsoraban
az Christusnak teste 131.
2. Az kenyér Christus teste. 135
3. Az püstabban levő köpiala Christus. 137.
4. Hogy az Isten kegyelmében valo reszesüen-
sünknek 141
5. Val

8. Valóságosan jelen vagon az Christus teste vére. 145
- XIV. Advent Vasár-napjára tartozó pelda. 146
1. Micsoda háson adatik az Végvacsorában. 148
  2. Az hit erőfittetik. 148
  3. Az hitnek agaibā megerősít. 150
  4. Az Christuban berkeztet. 152
  5. Ez vilagot meg utaltattya. 155
  6. Az Atya=fiú beretetet öregbiti. 158.
- XV. Az Vvacsoraiának betegeknek ki szolgálatafanak modgya. 160
1. A beteget nē comunicaltathatni es miokaért. 161
  2. Az beteget communicaltattathatni es miokaért. 161
  3. Az betegnek communicaltatásban valo rend tartas. 168
  4. Minemő meltosagos benssegh az Vég-vacsora es miokaért. 173
  1. Mert természet berint valo isten berzése. ibid.
  2. Mert igen nagy dolgokra emlékezter. 174
  3. Mert nagy iot vesünk abban. 176
- XVI. Az Vvacsoraiában valo kenyerről. 184
1. Kovasos kenyér legyené avagy kovasztalan. 184
  2. Illendőbb az kovasos kenyér es miokaért. 186
  3. Keregeded legyené, vagy gömbölyű, vagy lapis gyenge hartya, mint az Ostya. 186.
  4. Az Ostyat mint Antichristus Miseszö kenyeret megh kel vetni. 191
  5. Az Ostyasok ellenvetesi meg feytetnek. 196
  6. Az

6. AZ keresztényi szabadságnak regulái.	97
7. AZ Ostya nincsen eppültre	198
8 Micsoda az Ostya.	206
9. AZ kenyér micsoda.	205
10. AZ Ostyanak igaz eredeti.	312
11. Theodosius Császárt el tiltotta az Vegvacsora- tul Ambrus Doctor.	216
12. Romában a Papak tereben eytettek a Miset	219
13. Papa Atya az Ostyanak.	221
14. Bernoldus Papista Doctor itileti az Ostya- vol.	212
XVII. AZ kenyeknek tördelese micsoda Ceremonia az Vegvacsoraban.	234
1. AZ kenyeknek tördelese állattya tartozik az Veg-vacsorának es mi-okaért.	238.
2. Mert Christustul az Vegvacsora melle ren- deltetet.	239.
3. Mert olyan meltofogos az kenyér tördeles mint az haláadás es az ostogatás.	240
4. Mert Luther Marton-is az tanította	241
5. Mert az kenyér tördeltetes parancsolat alá vettetet.	243
6. Nagy ereie vagyon ez parancsolatnak. Ezt cselekedgyetek	244
7. Mert az kenyér tördeles hasznat adgya elő az Vacsorának	246
8. Mert sz. Pal-is egy-átallyaban állattya a ke- nyer tördelest.	250.
9. Mer	

9. Mert az Apostolok is azont cselekedtek. 255.
 10. Mert a Vegvacsorának épségere tartozik. 257
 11. Mert a régi Paterek is tördeltek a kenyeret 262
 12. Az Ostyások ellenvetési meg fejtetnek. 260.
 13. Luther Marthon erős argumentomái a Papisták
 ellen, a kenyér tördelnek meg erősítéseére 261
 14. Különböz az kenyér tördelés a Vegvacsorá-
 ban az közönséges kenyér tördeléstől. 265
 15. Mikor szolgáltafsek ki az Vegvacsora. 267
 16. Az Vegvacsorában meg maradt kenyeret es
 bort az regiek hova töttek. 275

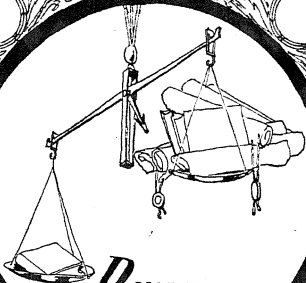
I I I.

AZ HAZASVLANDOK- nak egyben adattatafoknak modgya. 279.

- I. Hirdetes nélkül az Hazafokat nem szabad egyben
 adni, es miokaért. 280
 II. Isten Adamot ki hirdete Paradicsomban. ibid.
 III. Az Hazassag áldot éleinek neme. 283
 1. Mert önnen-maga isten berzette. ibidem.
 2. Mert io okokaért berzette. 286
 1. Hogy egy-masnak segitseggel legyenek. 286
 2. Hogy az emberi nemzet baporodgyek. 288
 3. Hogy az paraznasagh el tavoztassék. 291
 4. Mert tisztességes tiszték vagyon a hazafoknak 294
 1. Hogy egy mast beressék 295
 2. Hogy

1. 7. 0. 12. Munkás Ápolás
Munkás-élet

**RAVASZ
LÁSZLÓ DR.
KÖNYVE**

Makoldy
Budapest 1925

MATTHIAE REGIS HUNGARIAE

si nondum ex Buda mouerat, ne
 a comparasse videretur, castra Posoniu
 , oram reuocari iubet. Comitem Stepha
 Feleston, oppidum sane munitissimum, p
 i in Senna expugnauerat, ut à ceteriore
 m obsideat, clam admonet: Ipse ad Pe
 nitur, ibiq; dies aliquot subsidet. Stepha
 plementis, mira celeritate Regia man
 iteq; ultra prosequamur, Nouissima,
 t interijcienda sunt. Ab anni principio
 lis Aragonius in Hungariam redit. Et
 repulso Iohanne Allemanno, legimus, & Stri
 Archiepiscopus pronunciatus esset, decimo
 rgonium subiuit Et Apostolica Autoritate,
 etropolitana in Pannonijs legitime potest
 Hoc etiam tempore quum septem Turcoru
 lia per Croatiam in Carinthiam & Carniolam
 quédè emporia erupissent, In reditu ad Hunniam
 tie Saii Sauum in fluxu, abductis decem milibus
 ti præda, à Despote, Lupo Gere, Marti
 nardino, ceterisq; prouintiaru Regulis
 & omnia recuperata: V.

HISTORIA INTEGRA

annum, Petri, Colocensis Archiepiscopi.
E, quod non sine maximo omnium Procerum
Primus hic erat principis Secretarius, &
ante apud eum omnia libere loquebatur: In
palatium: tributa, quæ ter quaterue quotta
rsaq; bella, à Rege imponebantur, quas
non modo domesticatim, sed viri
endere cogebatur: Id vulgo, &
ibavit.

libertatem, qua maximi quandoq; viri
sæpe quædam accessit emulatio, cuius
ori q; nimis Regis animus offende
oqui diligenter observaret, commotus
ertatis gratia, aut uti dilectissimi excu
ndaciam Procerum deterreret, hunc, p
trapolitæ dignitatem, in carcerem plane
per arces Regias asseruatus, anno
as luit.

Urbanus Questor, invidorum obtre
in carcerem subiret: Sed inno
ratio, virum integerrimum,
beravit. Quin etiam

exercitu vicinæ Germaniæ ac Italiæ in-
huit, ut illos ab incepto abistere cogeret, et
Impressionum sua virtute à vicinis auerteret. Et
murus quidam athenus ijs duobus imperatori-
pore obiectus fuisse, iam tum fortasse de tota
Præclarâ etiam laudem meruit, cum Belgrac-
tem Savi & Draui sitam, furenter oppugnanti
animo protexit, multatq; illorum millia in ipsa
ditionem soluere (paulo post ex labore ip-
Vicies iusta acie cum Turcis arma semper.
Nec vnq; nisi bis, tuncq; militum inopia victu.

Quid de Marthia Hunnyadis filio, Rege
Turticam Tyrannidem euertendam nato,
tim regni, nondum confirmatis adhuc in illa pr-
perij viribus, varijs quidem bellis, sed Turc-
simo exceptus, non solum fines suæ ditionis
ferocissimorum hostium tutatus est: sed à
lis omnem impetum hostilem propulsauit

nam Ianiensæ adhuc reliquos fecere, ser-
salute. Nam iam iam vocaris patriæ obtestor: ut tã-
sonibus vos conficere, reliquiasq; Pannonic-
atres rabiose in viscera vestra grassantes, ad
qui desinatis. Si turpitudine harum dissensionũ,
istis tristissimis, quæ vobis conciliastis irre-
nsilia capienda vos non flectunt: Nec vastita-
dium vestrorum fratrum miseret: Proponite
estrorum maiorum concordiam, & in tu-
in formidabilem animorũ coniunctionẽ,
n desolandum esse prædixit saluator
eracitatem, vtinam alienis potius & non
lidiorum cladibus didicissemus. Ut privata
tererrima ista, & ferinæ cuiusdam truculentie
is (nam vel memorasse refugit animus) tace-
vicinorum populorum verebimini, qui
haud

ut splendida regis,
paucis orationibus.
tamus Tholensis.

D

si Musa dedisset
terrarum erat:
corona,
Achiua bonis
et sidera gentem,
aera semper erit.
gens Hungara lingue
ue bona mille tult.
in manu Regis,
voluminibus,
et de dulcedo perennis,
utata maneat.
in manu tanti,
habitura regos
et in omni
suis illa gentis erit.

ut splendida regis,
palladis ora. Cicem.
Ianus Thorjensis.

D

si Musa dedisset
scilicet erat:
corona,
Achiua bonis.
I sydera gentem,
quia semper erit.
gens Hungara lingue
ue bona mille tulit.
Regis,
voluminibus,
et de dulcedo perennis,
trata maneat.
sua tanti,
subitura rogos
eis in omni
haus tua sentis erit.

Si quonq; Pelides rerum sortitus Horae
 Scriptorem, magni nominis iust.
 Tu quoq; Matthis Rex teq; quatero
 Dicere, Bonfinus quod tua gest:
 Eloquio magnus, luo sermone dit:
 Qui colit Hunnorum bella, trophæ
 Summum Pannoniæ celebravit quiq; r
 Matthiam, quanto munere dignus
 Hoc opus auctoris rerum bonitate redur
 Dignum cælicolis quod legerent er.
 At lior, miseranda lues, & rapit hono
 Bonfinum, seculalide carere dia.
 Quem fatum tandem tenebris euexit op:
 Iussit & in tota posteritate les
 Ergo tibi munus tuod dat, ventu.
 Heltus, inoblito pectore conde, val
 Paulus Turic.

ALIV D.

Iemarhius ret iuuenis cum littora
 rigasse genas

inopis occasione, a custodis latere, quem
 nescia ex inopinato rapit, transfodit utriq;
 aus clapsus, per aua loca in Regia demum
 proq; dudum equites eodem paulo ante re-
 prefecti fortissimi salutem omnes, quem tam
 lucem videre credebant. Pleriq; qui in cas-
 telerant, audita dudum suorum fuga, longe
 in nam Polonij urbem, ut tutius agerent, se

misere captos, ac ceteros cum duce Stephano
 nescit redisse cognouit, Amburgum, longe
 obsidione circumuenit. Machinas bellicæ æneas,
 rare magnitudinis, Buda mox affert iuberet,
 tro incedam vix equi circiter octogeni loco

ouisset, moenia d. Lutir, ingentes tur-
 vbiq; aditus patefacit. Contra, presidaria
 iacturam moenium nocte reficit. Ag-
 igitur infidiosa vbiq; fabrica tenditur,
 itas obducitur, Ne quo adiutori sub-

eadem anno Bajazetes Imperator, a manibus
Risanum astu oppidum cepit. Hęc igitur
tu digna gesta sunt.

Proinde in sequenti Rex Amburgum,
stricq; finibus situm, obsidere decreuit. Op-
millibus passuum supra Posonium, in ceteris
in editissimi montis olim refugiarum vertice
bilis, Vniuersę Austrię ac Ponnonię conspie-
presidio Cęsar obfirmarat. A tergo Pruckum
nis pene stadijs remotum.

Ne Mathiam quidem, bellicę disciplinę
nihil in Austria tuto militari posse, nisi Amb-
pugnaret. A tergo namq; relictum, amplexu
multum obesse posse videbatur. A difficilime
instaurat. Posonium primo venit. Quarto
hortes quasdam cum nonnullis equitur
oppidum obsideant. Ipse ad decimum lapide
perator audita obsidione quę id prouincię
propugnaculum foret, ne rem tanti momenti
s. auiam amitteret, tria equitum millia obui-
nem inhibeant: plura indies, vti vsus ipsi
missurus.

EPIGRAMMATA IN HI
thie Hunnyadis, Regis Ungari
in Schola Claudiopolitana,
obseruatione in patri

Laudes Pannonice beatioris,
Vultis discere qui vetustiores
Pugnas, per celebres simul triumpho
Regum, sospitibus quibus urgebat
Virtus, florida fama, robor omne
Gentis Pannonicæ, deusq; celo
Tollebat, patulum vagans per orbem
Læti plaudite prisca si quid ad vos
Patrum stemmata pertinere debent.
Qui iam degeneres, nihil, autum
Spirantes animo, magis ruinam
Vobis acceleratis imminentem.
Proni tenditis ad nocentiora
Nullus dissidii modus nec inq;
Mentem sestitis ad lubriciora
Pacis consilii. Aut iuvat gementem
Bellis exagitare tantuæ
Duxis Par

quod
et olim
ad priorum
voluntas
et apud,
et
etis, Amen.
Basilus Fabricius.

ALIVD,
et celebratus Achilles,
et hunc secula sua,
et in gloria gentis,
et longa viris
et illustrissimus inter,
et nonis ora duces,
et hinc Germania bellax
et metuere plagæ.
et senior, aurum
et e decus
et nem dextra disertis,
et ore dies,
et gesta virorum

eros degere voluit: vt de religione,
de iuris officijs, artibus item ad vita-
nificationem sermonis se inuicem interuen-
torem totius vitæ cursur in iure. In
in natura lapides, nec de cetero, nec
honestæ vitæ moderatione, nec
eius quam horribilis esse confusio, ni-
hil in iusticiâ, scelerum denique om-
nia. Vult ergo Deus rationem natu-
ræ noticiam, ordinem quoque vitam regere. pot-
est autem illi parere, nec furenter hunc ordinem
diebus perulans derectat. In contrariis
memorem functionis suæ, eadem enim se leg-
ge religionem, tueri leges, pacem ac inq-
sionibus terrori, innoxijs honori præsistere:
ordinis harmoniam, in natura ad societatem
seruare.

Cum autem Diabolus optime inte-
polico, hostis omnis constitutionis diu-

(8)

ratione praesentis historiae praes-
sile: qui quamvis ex Johanne Hun-
natus, splendore generis esset clarus, tamē
n voluit artem, qua Deus res humanas
am procerum quorundam, patere glo-
n impeteretur: ex sublimi fortunae floren-
tibus, in carcerem terribissimum praeci-
pitero madentem horret gladium, aut
alogem, subito (infram humanorum casu-
m) Pannonici culmen ex pedore carce-
oante captivus de ipsa vita periclitans, ex-
dignatus praesidio meruit, in solio Panno-
nana benignitate arduis semper ipsius a-
ntudinis processit, ut omnes sui temporis
erum gestarum gloria facile vinceret.

ia reru ipotente, imperium Vngaricum
um acco, ut cum omnibus Europae pro-
uincia

ISTORIA INTEGRAL

us Prusam in Bithinia occupat. C...
rium non patitur corrualem, comparat,
iecit, ac fulio fugatoq; fratre, Asię imp
git.

naetus tempus, quo nunq; antea magis
tum, delectumq; habet. Undecunq; p
tramq; Mysiam, Illyricum, Daciamq; re-

endit, & ingentes in Turcum molitur ap-
castra mouerat, Ecce tristis nuncius ad-
Imperatoris p̄fecto superiorem Panno-
tari retulit. Indoluit admodū Hunnyades,
, quod tam idonea ē manibus occasio per
claberetur.

anni Cohortes ad Hydruntem erāt ob-
mę Turcorum vires continebantur. Bi-
grauissimis, & fratres intestino bello fla-
ngi, dux, Macedoniam ingressus, amissā
magna strage Turcorum, planē recepe-
e Comoi factum est. Qui tandem com-
onum (q; p̄ter Sabiacum...

MATTHIÆ REGIS HVNC

Bohemici scribæ fratrem, ad solvendam
 misit, gnarum rei bellicæ, & spectatæ fid-
 tes iter facit, nihil tale adhuc metuentes
 pinquavit, iam nox ingruerat. Stratis
 accubuerant, vinôq; dudum incaluerant.
 dobus cum expeditissimo adortur equitat

Maximus primo insultu tumultis in e
 confusio cum terrore cunctos incessit. Au-
 dantur. Fœdantur passim cruore. Tamen
 bant, ijs nec promptum, nec liberum erat
 ere aciem, & impetum excipere. Quare
 pugna succurrit. Quibusq; fuit integri-
 dere. Insequuntur Pannonæ aliquantisper
 remorati, ac falsis fugatisq; hostibus, per
 obsidione oppidum subiungere.

Regina quoq; Beatrix, affinitatis sic
 Imperatorem ad ineundam cum viro pace
 tur. Præter bona verba nihil aliud accepit
 s, non modo sibi hostiq; verum Christi
 obstinata Cæsaris pertinacia attulit. h

& humaniorem traductam, omnium
 cessariarum copia ditavit: (nisi quod pr
 inde à Turcis imperebatur, in exigend.
 Ut non immerito dictum sit: Ex regno
 thæ industria aureum fuisse reddidit. In
 um illud Homeri præconium: ἀμφότεροι βλο
 μύτης. Accendit etiam populorum
 - & amorem, cum omnibus officijs, ac Cha
 b. spectantibus, devincire illos sibi cona
 tus amicitiam summi Europæ principes
 is certatim expeterent, & tanquam præcipua
 s Turcam defensorem deventarentur.

Ac certè, si verum ingenue fate
 præstantissimis in humano genere vi
 curam propagandæ religionis, restit
 endam, tollenda latrociniâ, & alias re. on

ndius concidere Tolesant. Hæc ipe-
spēsatione rerū humanarū admirabili,
ratū severissīma nos cōmonefaciant oportet
in humanis consiliis constituantur, nec vi-
Deo colliguntur, sustentantur: ac don-
cōtinent, ab eodem protegantur: Ita ipsi
invenitibus mutationibus, vel in peregrino-
vel funditus destruuntur. Accersunt
omnium hominum scelera, quibus De-
a suæ iustissimum solet in gentes pecca-
que Idolatriæ, Tyrannides & Libidine
qua gente dominari ceperunt, magni-
tibus imperiorum certissimam occasionem
ei varia exempla congerere in promptu foret,
profani sicut enim verum Dei cultum su-
stulit regna, & thronos inanis confirmat:
inam imperijs suis adhibere. Ac
ne longo

sibi credite, miseriarum cumulum
 damna prestabit. Num
 um exauditis? Num voc
 nibus post terga renuoc
 omnibus elatis ad voc
 suscipere, neq; ex more
 tute vestra redimantur, nihil morte

Proinde, expergiscimini, totum
 pro Deo, Regno & prouincia, sed pro
 candum est, Ne quodcumq; pced: suz
 abducatur. Pugnate quum signi n
 do res ita postulat, maioribus v q
 nimo multo maiore.

Hostium multitudinem ne p is
 contra multos iam dies pugnare d
 terga uertistis. Animus est, qui ne
 supplementum suggerit, Pectora n
 g sum gladios corporaq; contemni

Quin etiam & in horam, ut d
 aff:urus est ille fortissimus colleg

periculaturum est. Speramus,

de hoc in Christo Benigno, non. nec

in secessu di b

carpere, aut omnino in rem vel
ria habenda & reddenda quoque est honestiss
constantia, quod vtilissimam historiam, in his et
privato sumptu, in lucem edere, singulation
rum subire non recusavit potius, quam genti
fortissimorum virorum, de orbe Christiano lau
phæa sepulta iacere sustinere. Quod ipsum, &
laborum æstimatores facturos non dubitamus
insulam & maliciosam lycophantiam nihil

Denique, si autor editionis hunc laborem
uerit, accenderit omnino, ut ex priori parte
antea seorsim triginta libris edita, in omnium
narrationibus, sine quibus tamen series histo
morabilium annotatio extare potest: daturus
quandam historiam Hungaricam ab initio ad M
pora conficiat: quo integram patriæ historiam
ciculum, excerptis rebus memoria dignissim
ta liceat cognoscere. Cum laborem ut aliq
tionis expeditionem rationem, & impensam
optauerunt. Quod restat, Lector optime, ut ei
suo loco quoquo modo suare, præferen
icatione moliantur, boni consulas, illis bene
ditionis autorem debite studio, gratitudine
nuleris candoris. Bene vale.

Claudiopoli in Transylua

HISTORIA INTEGRA

x instaurat, repulsis maiore animo auxilijs,
 diffringit moenia, atq; dies aliquot nullum
 cessare visum. Oppidani tandem omni ope-
 remam reformidarent in ediam, & subsidia
 dant. Amburgum igitur pridie cal. octob.
 expugnatio Regi constiterit, non facile cre-
 ditur centies millia aureorum prodidit. Arx,
 si aliquot propugnari potuisset, à præfeco
 is aureum milibus regi traditur.

è tēpore quū delectus Turcorum equitatus
 ut Hūgariā excursaret, & pro more cun-
 Kinisus, Despotes, Petrus Docius, ceteriq;
 abutiam occurrere, in campo, quem Bere-
 terouic proximum utriq; conuenire
 signa conseritur. Quum in dextro cor-
 ac in laevo Despotes, ductores ambo for-
 quitum alis, sic hostem circumuenere, ut ex-
 viring; certatum. Turcus cedere non pote-
 meretur: Tanto minus Pannonij, qui cō-
 lequi confidebant.

acissime tueri, ut hij superare contendunt.

opia vsq; adeo se suosq; obfirmat, vt mai-
 inde amoueri non posset.

Allemanni intempeſta nocte cunctos vt
 Impoſita vbiq; preſidia offendunt. Ten-
 conatus eſſe ſentiunt. Mox re infecta in caſ-

Quum ex improuiſo hoſtes affuiſſent,
 tumultuaria vexillationum manu ijs ſtatim
 terſicit capitq;. Ad Regem redit, & inflat

Rex armatus conſcenſo equo, quum ſe-
 reret, Regalia ſigna iuſſit explicari. Quod
 à vento in hoſtes intendebantur. Milites
 ſpicio, vix contineri poterant. Quum A-

Post vbi illuxit, ne tempus frustra
 muni omnium conſenſu caſtra retromi-
 prelatis curribus pridie aduenerant, ſic pe-
 reſſerunt. Vt ſi qui à tergo impetus immi-
 ſe oppoſitis facile tuerentur.

Postq; abeuntes Allemannos Hunga-
 ſtandum à tergo multi eſſe cenſent, citato-
 rum. ne inultos dimittere videret

fer dextra ducis.

requerit ber ecce cibus

pollicitatis.

laus clara, fama superstes,

sive torquetur honos.

viscerum torquet iniquus,

mentis rector, bonis.

aut gesta doctores,

clara sunt.

Incipit Quinquagesima.

L. I. V. D.

ipis. Agis cognoscere summi

Maris clara Trophæa sui,

super hoste triumphos,

vix legis orbe, licet,

Huc

Ferret in Helvetiam

Diues ab Imperatorum, totum dominum

Lata Themistoclem Graecia

Non minus Hungariae Regnum

Praemia qui patriae iusta de

Gloria, gentis honos, Matthe

Omnibus hic terris deuenit

Hunniades veterum celestem

Clara triumphali Martem

Gens fera bellorum studiis, e

Turca, suis regnis tu

Fortia dum tentat feruere

Terruit Imperio quicquid ir

Cum fortis lata regnum ditioae

Pannonicae gentis gloria si

fer dextra ducis,
querer ber ecce cūsus
olteritatis
laus terra, fama superstes,
vix cognoscitur honos.
vixce torquet iniquus,
mens veteros bonis.
dicit gesta docente n̄,
dicitur.

Ioannes Quinquececlien.

LIV. D.

ipis regis cognoscere summi
Marius clara Trophæa sui
super hoste triumphos,
vix legis orbe, loci,

Huc

inquit, Urbane mi, Quod nobis op. et
 diligentiaq; tua, cura, prospiceq;: Et tu, o
 rumq; nostrorum ministerium auxiliu

Quinquagesimo post die, militum
 castra misit: Quot Rex, si in Hungaria d
 gere nequiuisset.

Quum & celeritate, & beneficij magi
 usq; superasset, Vniuersa, inquit, talē
 ed at . . . inis fortasse non genuit. Ex eo rei

num Regie pietatis & beneficentie f. a.
 re eueris vnicum amauerit, cunctisq; l
 us excoluerit. Sed ad diuerticu: am . . . uoc

Quum Rex Polonium, vesaniente b
 . . . citum paulo ante premiserat, Hinc a
 uente scuita hyemis, ad occupandos V

q; praesidia, Hinc ab ijs, qui Cornambur
 capiendam ciuitatem excitabatur: v
 praestitit. Proinde decimo quinto C

in cum exercitu proficiscitur. & v
 in re, vt accensi duo de triginta f
 re B . . . it, ad Cornamburgum per

... ad huc se. . . velle

gratis tur... Cornamburgenſes,
deditionem vltro fecere. Capto igitur
Viennę propugnaculum eſſe videbatur,
cum vtrinq; præſidijs, ne quid demitti
Lex cum viribus vniuerſis ad obducendã
Viennam descendit, die, qua diui Pauli
A parte, quę ad Clauſtramburgum per-
bſidionem iniret, caſtra locat: Quę verò
omirem Stephanum paulo ante metari

annijs, accitus ex inferiori Pannonia Duri-
os proceres genere, animo, opibusq; præ-
lij loco ſemper habitus, cum maximo ex-
Danubium ab Hungarię parte caſtra

ad ſeptentionem reſpicit, perempti
pontes, potiſſimus rei frumentarię adi-
m, quod in continenti ſupererat, locatis
quinto Calendas April: facta deditio
die, q̄ o inſignis fuit ſolis eclipſis,
vlti quoq; illum ſolis defectu

descendere necessitas
 opiniores veniunt

Interea R.

Danubij moeni.

circumire solus, h

essu 20 .

qui Mirati militis s Principis securitat
 in superiori parte locauerat, secundum
 tum, ex templo reliquit Gereb Petrum, &
 præfecerat: & se cum aulica manu in
 Nullo vnq; cessa se die visus est.

Inter obsidendum cum prætorianis
 Eberstorffum proficiscitur, maxime cu
 pidum, & summa sollicitudine sumptibus
 obstinatissimum et nefarium scelus
 dignas ab authoribus pœnas exeg

Quum pro moenibus castra posita
 cula cum Proceribus quibusdam
 missa ab oppido ferrea glande, par
 teditur: Et parum abest, quin Re
 tineretur. Constans & intrepidus ipsi
 riculo consternati, vbi respirarunt, in

venibus propius
iecti, inter-
ar, armati sub
ere. Laudata

mpi auxilio delinuti, exetabiliq;
Athie deditorem, haud sine per-
fecere. Ingens eo die terremotus fuit
incatum est, Regem vrbe non diu
ouit in obiturum.

tarum diui Corporis Christi Wiennan-
nus, Comes Sepusienfis, Gereb Petrus,
& Bohemorum, Pannonumq; Proce-
dit.

atrix, occurrente omnium ordinum
itum, singulari pompa urbem inuec-
dis milites estuarunt, refecerunt re-
o belli labore defatigata. Urbem om-
uit. Priuilegia nonnulla ciuibus pro-
fes Wiennę acti sunt.

re cessatum. Capta namq; Wien-

Acerrima ciuitas obsidione
 busq; hostis imminet. Mul-
 duoq; præsidio muniuntur. Cu-
 rum. Ferreæ vtrinq; glandes
 muro custodit, & grauiores
 quibus murus obteratur, & hosti-
 ruta intus oppidani morantur. Et q-
 re pro muro attollunt. Cecas quoq;
 opponere labore & sollicitudine conantur.

Quum grauius obsideret illi
 Allemannorum, haud quæpi igno-
 ente soluantur obsidio. Itaq; è Ne-
 ducit, delectūq; comparat equiti-
 m allaturum, quam ocissimè.

Allemannos postq; propius
 hianē qua ex oppido fiat erupe-
 rit nos iubetur obseruare, & nih-
 il de illis cum ceteris copijs aduersus
 illi. Et agnoscit proficiscitur.

Quum in conspectu fuisset, cla-
 ris vtrinq; signis manus conser-

INTEGRA

Et, spe sua frustrata, taciturnum
ac animum ab ipsa desperatio-

ne publica fide tuto loquuti, ad
a de prece adiecit, ne calami-
tul, Quando sat honori suo, ac
ad extremam se hostis scultiam
al piscant, Et clementissimi prepo-
iant. Contra obaudire illi, & ob-
n indicare, Quin & inter se, iu-
tius omnia perpeti quam Panno-
io nihil ducerent esse miserius.

res auxilij indies adimitur. Preliū
: Namq; tamen vi capi potuit: quā-
...ro laude commodoq; isti: Ob-
oro vita, patria, & libertate illi:
satis imperium summam libertatem

um -lum ciet, glande percussus,
se ne emissa. Gyems in castris acta.

Aut. quę quom̄ septimo mense
Cornamburgens in dia labo-

Marte Matthiam celebrem cruento,
Stemmata magn

Tic erat fortis, moderatus Heros,
Præses inuictus patriæ, duello
Dispulit qui terrifico minantes

Præonis ora.

Huius admiranda decet notare
Posteris gesta Hunnyiadis potentis,
Sicut Heroum celebrata fas est,

Noscere facta.

Illæ Matthiæ generosa Regis,
Scriptor hic Bonfinius acta, nobis
Prodidit doctus memorans diserte,

Candide Lector

Demetrius Agricola Saksaj.

ALIUD.

Dignum laude reor, tacitum mansura per
Clara ducū scriptis semper monumenta dis
Doctōrū celebrata virūm, meritūq; Camoe
nunda posteritas, sed mox volentibus ann
epius ingrata suppressit talia mente.

ita priores

veteris Mauortia tellus

Pannonia gloria vixit.

agnoscere temporis acta,

vigila coluisse labore

vices, discrimina, normas.

Johannes Pesthius,